

IO. BAPTISTA
MONTANI MEDICI

VERONENSIS,

LIBRI DE EXCREMENTIS, HOC
*est, facibus, & urinis; duo. Num medicamenta
equalia, an inaequalia sint, unus. Nec
non de Gallico affectu unus.*

I A N O M A T T H A E O
*Durastantio, medico physico
sanctoiustano Censore.*

Cum Gratia & Priuilegio.

NVLLA SINE LABORE

EST VIRTUS.

VENETIIS, apud Balthassarem Constantinum,
ad signum diui Georgij. M D LVI.

LIBRI DE EXERCITIIS, HOC
VERO LIBRO
MAGISTRI
D. J. A. T. H. A. O.

am o. 628

LIBRI DE EXERCITIIS, HOC
VERO LIBRO
MAGISTRI
D. J. A. T. H. A. O.

IANVS MATTHAEVS

DVRASTANTIVS MEDICVS

physicus Sancti iustanus; Marco Gradario

Fanenſi, uiro undequaq; doctiſſimo, Pa-

tauinorum ſtudiorum olim conſo-

cio, ac excellentiſſ. Guid'ubaldi

Rueri ſecundi Ducis Vr-

bini, Archiatro. S.

*V*M in proxi-
ma hyeme è Pice-
no Venetias ap-
pulſſem; Hugo-
nis Benſcij, philo-
ſophi, ac medici
Senenſis, opera omnia (quæ Piſauri
obiter inſpexiſti.) Thomæ Iunctæ red-
diturus; Alij proſectò mihi deinde
iniuncti labores ſunt. Nanque & Io-
annem Matthæum Gradium, medicum
Ticinenſem, ipſemet Thomas mihi cor-
rigendum ſubinde tradidit; & omnia
a ij Io-

Ioannis Baptistæ Montani medici
Veronensis opera emendanda Probi
uiri, amici, ac typographæ rei peritissi-
mi; Balthassar Cōstantinus, ac Vin-
centius Valgrisius; insuper dedere.
His igitur cum deesse nequirem; ea su-
scepi. Quoniam autem alia Montani
opera (quanquàm incorrecta) omnia,
præter hunc de excrementis librum,
nuper ab eisdem impressa fuerant. Ideo
librum hunc, non reliquos; meæ censu-
ræ prælo fuit opus primùm subdere.
Cum tamen reliquos prope mensem sim
aggressurus. In ijs autem; quæ uel su-
pererant; expurgandis; uel deerant,
supplendis; uel barbarè notata fue-
rant, reformandis; quantum labora-
uerim; Tu quidem ipse uel facile diju-
dicare poteris; ad quem librum illum,
huic comitem, transmittito; quem cor-

rigenz

rigendum præ manibus habui. In eo
enim; & intus, & incute; propriam
meam censuram manu notatam inspe-
xeris. Necnon; inspectam saniori tuo
iudicio, pensitaueris; ac, quidnam ege-
rim; ad unguem noueris. Etenim; &
diphthongos, aspirationes, accentus,
parentheses, hypodiasoles, ac pun-
ctas; superaddidi. & barbaras dictio-
nes quam plurimas in meliorem latinæ
rei farraginem transplantauī. & de-
nique (quod longè his status fuit) tri-
ginta tres supra noningentas dictio-
nes, quæ sententiarum toto penitus cœ-
lo uim distrahebant; uel superfluas
obliterauī, uel deficientes suppleui, uel
mendosas in ueraces reuocaui. Cogi-
tanti uerò mihi, cuinam laborem hunc
meum dicarem; Tu Marce occurristi;
Vir, tum undequaque doctissime, tum
patas.

uinorum studiorum meorum tam confor-
ci, tum meritiſſime ducalis medice. Qui
quidem; rem hanc, perpendere, & à
liuidorum ſubſannantium dentibus in-
terim (cùm fuerit opus) ſubtrahere;
poteris. Cenſuram igitur hanc lubens
ſuſcipito; exhibentis affectus quanti-
tate, non rei qualitate; minus penſi-
tans. Bene ualeto. Meiꝯq; memor;
Nectoreos dies uiuito. Venetijs pri-
die nonas Iulias, Anno à Virginis
partu. M D LVI.

infor
Qui
à
s in
ere;
bens
anti
enst
nor;
s pri
ginis
in
ing
to
do
on
ant

infor
Qui
à
s in
ere;
bens
anti
enst
nor;
s pri
ginis
in
ing
to
do
on
ant

æg
inu
str
co
qua
pt
m
xi
G
su
ne

IOANNIS BAPTISTAE
MONTANI VERONENSIS LI-
BRI DVO DE EXCREMENTIS,
utiles ad cognitionem secundi libri
prognosticorum Hippocratis.

LIBER PRIMVS DE FAECIBVS.

ERMO noster instituitur de excrementis, quae materia utilis non solum Medico est; sed etiam necessaria. quoniam non possunt curari morbi; nisi prius cognoscantur. Primum enim, quod nobis occurrit; est corpus aegrum. ^{necessitas} ^{ignit. excre} ^{mentum.} & quia ibi aegritudinis cause latent; opus est per sua signa causas inuestigare. Quoniam, si non habuerimus signa; frustra erit causarum inquisitio. constat ergo; signa medico esse necessaria. At inter signa; magis certa sunt ea, quae ab excrementis sumuntur. propterea quod (ut scriptum est in methodo nostra uniuersali, quam composuimus ad utilitatem medicorum) tres tantum esse fontes diximus, ex quibus hauriebamus omnia signa. & licet Galenus in secundo de locis affect. posuerit quinque; posunt tamen ad tres reduci. Primus fons; sunt operationes. cognoscimus enim corpus, sanum, uel aegrum ex singula-

DE FAECIBVS

gularum partium operationibus, quæ à suis uirtutibus dependent. scimus autem: tres esse uirtutes, nostrum corpus regentes; animalem, uitalem, naturalem. & qualibet istarum; propriam obtinet sedem. animalis; in cerebro. naturalis; in hepate. uitalis; in corde. Si quidem enim homo non bene discurrat, & malè imaginetur; affectus erit in cerebro. si non concoquat, ac per aluum non excernat; uitium erit in uirtute naturali, & in uentriculo, & hepate. si autem non bene respirat: lesio erit in corde. si contrario modo se habeant, sanus dicetur homo. Secundus fons; sunt ipsa excrementa, de quibus loquuturi sumus. Tertiò; sunt omnia accidentia, quæ sequuntur morbum, tanquam umbra corpus. & isti sunt tres fontes, ex quibus sumimus omnia signa particularia. sed oportet prius uniuersalia omnia considerare; ut, habitis uniuersalibus; facili nobis sit uia ad particularia descēdēdi. quoniā; artifex, quatenus artifex; debet prius considerare uniuersalia, prius quàm ad particularia deueniat. Ex his tribus fontibus; omnium utilissima sunt excrementa, & certissima; quoniam offerunt sese omnibus sensibus. & ideo; nullum est certius istis. Primum enim; offerunt sese uisui; & sic iudicamus, cuius nam sint coloris. Secundò; cuius substantiæ sint gustui. ut lachrymæ, & pituita; à capite destillantes, gustantur. Tertiò; odoratiui, quæ foetent. Quartò; quæ sonant, strepunt, & strident. Quintò; quæ sunt nimis dura, aut mollia; sensui tactus occurrunt. & sic; patent omnibus sensibus. & ideo, omnium utilissima iudico esse, & certissima; cum in ipsis falli non possimus. immo; uidi nonnullos medicos, de urinis solū

excrementa: ut
certum: quia
patet ex his
libris

LIBER I.

Tum cognitionem habentes; omnes morbos iudicare. licet
 enim Galenus dicat; urinam non iudicare; nisi affectus, qui
 sunt in uenis; nihilominus possunt omnes ægrotudines indi-
 care, non inmediate, sed mediatè. & cum ista sint utilia; de-
 creui de excrementis sermonem habere, ac de ipsis prius
 uniuersaliter loqui; ut simul uniuersalia, & particularia;
 cognoscamus. & processus noster; non erit ita prolixus,
 quemadmodum in alijs nostris processibus; quoniam di-
 uersa est materia, & non omnia sunt æqualiter docenda,
 ut paulò ante monstrauius. non enim ita erimus occu-
 pati circa causas, neque circa corpora; sed medium modum
 tenebimus. Volentes igitur tractare de excrementis; de-
 creuimus ob breuitatem, & utilitatem; Hipp. tanquam du-
 cem; sequi. & maxime; quia habet annexam expositionem
 ipsius Galeni. Prius quam ergo ad eius interpretationem
 ueniamus; nonnulla prælibabimus, quæ necessaria sunt. Ita
 quæ; primò uidendum, quid sit excrementum; ab ipsa natu-
 ra rei exordientes, à qua omnia bona emanant. sed, quia in
 diffinitione omnes passionēs innotescunt; ideo à diffinitio-
 ne exordiendum est. Excrementum ergo; nihil aliud est,
 quam materia quedam, redundans in corpore propter ali-
 quam causam, aut extrinsecam, aut intrinsecam; quam
 natura tentat expellere propter conseruationem cor-
 poris animalis. hæc diffinitio bona est; & omnia ha-
 bet, requisita ad bonam definitionem. ibi est cau-
 sa materialis; quæ habetur loco generis. Per ma-
 teriam etiam; possumus intelligere quatuor humo-
 res, ex quibus constat nostram corpus; & quod sit

urina nō i-
 dicare nisi
 affectus sunt
 in uenis

quid sit excre-
 mentum

DE FAECIBVS

excrementum, cum hæc materia sit quoddam genus; differentias habet. uolens explicare differentias; dixi (redundans in corpore) quando postea dicitur (propter causam, extrinsecam, uel intrinsecam) tunc datur nobis causa efficiens; quæ duplex est; intrinseca, ut mala intemperies, mala compositio, solutio unitatis. extrinseca uerò; ut aer; cibis, & potus; & deniq; quæ extrinsecus accedunt. cum uero subditur (propter conseruationem corporis animalis) denotatur causa finalis, includendo formalem. & quoniam natura non semper expellit; ideo positum fuit (tenet expellere propter conseruationem corporis animalis.) Quæ diffinitio, rectè intellecta; maximam dabit occasionem inueniendi affectus. oportet modò; uidere, utrum in ista diffinitione sit aliquod multiplex. & si adsit; illud est diuidendum. Vidimus enim, istud excrementum esse quoddam multiplex; ideo diuidendum est. At diuisio debet esse, essentialis, non accidentalis. diuisio autem essentialis datur per materiam, & formam; cum facimus sic, sumendo prius diuisionem à materia. excrementorum; quedam est materia uaporosa, quedam corpulenta. hæc diuisio est Galeni in primo de usu partium à principio. Quantum ad uapores; dicebat Arist. in principio Meteorũ; quòd quidam sunt calidi, & humidi. quidam; calidi, & sicci. ista sunt in nostro corpore, quemadmodum in uniuerso uapores, calidi, & sicci; faciunt uarios uentos, & status quàm plurimos. & quando includuntur in aliquo loco; faciunt terræ motus. sic etiam est in nostro corpore; uidelicet, quòd quando adsunt uapores, calidi, & sicci; faciunt

*hæc uaporosa
mentum*

*uapores in
sunt in*

quantum

LIBER I.

quandoq; pruritus, & lassitudinem ulcerosam, & prout sunt in diuersis partibus corporis; faciunt diuersos effectus. si enim accedant ad caput; magni comitantur dolores. si occluduntur in aliquo loco; faciunt terræ motus in corpore. si sint ualde ignei, & tendant ad aliquod membrum nobile; ac ibi occludantur; uaria fiunt symptomata & dolores uehementes, & tremores, & ut plurimum phrenitides. ergo; secundum ipsorum qualitates; & loca, ad quæ tendunt; diuersos faciunt affectus. alij; sunt calidi, & humidi. qui, dum pertranseunt corpus; crassefiunt, sicut in magno mundo; quando uapores, calidi, & humidi; eleuantur ex terra, & pertranseunt aerem, & ibi crassefiunt; manentesq; sub illa forma, generant nubes. si uero adhuc condensentur; fiunt pluuie, fulgura, & grandines. si pertranseant secundam regionem, generantur in uarijs locis corruscationes, & cometae, sic etiam est in hoc nostro paruo mundo. si isti uapores tendunt ad aliqua loca, manentes tamen sub forma uaporum; faciunt dolores extensiuos, & bubones. at, si crassefiant, & condensentur; faciunt adnata, gangrænas, & huiusmodi si remaneant, calidi, & humidis loca, ad quæ tendunt; inflantur, sed non remanent diutius. ut in longis morbis; quando uapores tendunt ad pedes, mane abeunt, & sero redeunt; quoniam distant per porositates cutis. uel isti uapores, iam crassefacti; permiscantur spiritibus, & calor sit se ipso humidior, & crassior; tunc contingit manifesta in pulsui inequalitas. & ascendens ad caput generatur morbus ille, qui melancholia dicitur, ut patet per Galenum tertio de locis affectis. si uenit

DE FAECIBVS

niant ad partes anteriores, & permisceantur spiritibus ut
 fiunt; fiunt tenebrae ante oculos; sicuti fit ex sole, quando
 uapores ex terra eleuantur, & fiunt quaedam caligines,
 & tenebrae; quia radij obtenebrantur. & qui ambulant in
 die illa; credunt, se per noctem deambulare; & unus non
 secernitur ab altero. & pueri, uidentes hominem; maximo
 metu afficiuntur; credentes, se uidere lupum. Idem euenit
 nobis; quando illi uapores, crasse facti, ascendunt ad cere-
 brum. & prout ad diuersas partes tendunt; diuersa sunt
 accidentia. & haec sufficiant pro isto membro. Diceba-
 mus; materiam quandam esse uaporosam, quandam corporu-
 lentam. de uaporosa satis dictum est. restat, ut de corporu-
 lenta dicamus. Corpulenta materia; dicitur, quia potest
 uideri, & tangi. quae in triplici differentia reperitur. quae-
 dam enim est sicca, quaedam liquida, quaedam media. sicca,
 & terrea; sunt, quae egeruntur per aluum; & calculi,
 qui generatur in uesica; & illa materia, ex qua generan-
 tur porri, si Galeno credimus. liquida uero; & fluxilis; est
 in omnibus concoctionibus. in prima, ut in uentriculo; pi-
 tuita. in secunda, ut in hepate; flaua bilis. & si sicca dica-
 tur, & faciat effectum siccum; non propter hoc est sicca.
 Tertia in liene; ut atra bilis. istae sunt materiae liquidae,
 fluentes. obli sumus de uno, quod debet repeti in primo
 membro; quod scilicet, quando uapores crescunt, excitantur
 sudores, praeterea; dicebamus etiam, esse materiam me-
 diam; ut est pituita uiscida, destillans ex capite, & saex sana-
 guinis. & quamuis (ut dixi) alia dicatur, calida, & sicca;
 possunt tamen dici fluida; ut patet per Galenum in secundo
 de

ma corporu-
 lentam
 est
 qd unaq; sit

LIBER I.

de facultatibus naturalibus; quoniam omnia habent poten-
tiam fluendi. & sic habemus omnium excrementorum di-
uisiones, à materia sumptas. Et postmodum alia diuisio; *alia diuisio*
quæ sumitur à forma, siue à proprietate formali; uidelicet. *excrementorum*
quædam excrementa sunt secundum naturam; quædam
præter naturam. quæ sunt secundum naturam; & quæ
præter naturam; quibus, terminis, & proprietatibus; di-
feruntur; statim dicemus. sed oportet; prius scire, quo-
modo generentur in corpore, ut dicit Galenus primo de
Tuenda sanitate. ubi optimè discurrens; ait. cum corpus
nostrum sit in perpetuo fluxu; fuit consentaneum, ut na-
tura institueret aliquid, per quod instauraretur illud de-
perditum. & instituit, cibum, & potum. sed, quoniam, ci-
bus, & potus; sunt ualde dissimiles; & non potest fie-
ri concoctio, nisi ex similibus; concoctio autem nihil aliud
est, quàm preparatio ad assimilationem; sed non potest fie-
ri ista preparatio, nisi fiat separatio, boni, & mali; quæ
separatio fit in uentriculo, in prima scilicet concoctione;
igitur necessario sunt ibi excrementa. quoniam; id, quod
est bonum; natura retinet. quod uerò malum est; abijcit.
& ideo; natura, sagax, & prouida; quæ nunquàm desi-
cit in necessarijs; nec abundat superfluis; fecit instru-
menta, per quæ deferuntur illæ feces. hoc est intestina. at-
cùm adhuc esset dissimilis cibus, & propterea opor-
teret adhuc segregare; instituit secundam concoctio-
nem, quæ est in hepate. & fecit meatus; per quos
deferuntur istæ feces; & ibi generatur sanguis. &
cùm sanguis tres habeat partes, crassam, tenuem,
concoctio & preparatio ad assimilationem
q. m. generat. excrementorum in corpore nostro
concoctio & preparatio ad assimilationem
q. m. generat. excrementorum in corpore nostro

DE FACIBVS

mediocrem; natura instituit tria uasa, in quibus commo-
rantur istae tres partes. propter partem, crassam, terrea-
stem, & adustam; quae sunt ueluti faeces: fecit lienem, ut
reciperet istam partem, quae in melancholiam conuer-
titur. propter partem illam, tenuem, leuemq;: preparauit
natura, uesciam fellis; ut reciperet eam partem, quae in bi-
lem rufam conuertitur. propter mediam partem; insti-
tuit natura uenas; deputatas ad hoc, ut deferant alimen-
tum per uniuersum corpus. in tertia autem concoctiones;
quanto magis materia purior, tanto magis est subtilior.
quae concoctio; fit in uenis per totum corpus. cum enim ma-
teria sit subtilis, & uaporosa; natura non preparauit uias
amplas; sed dedit porositates, per quas expurgarentur
excrementa istius terria concoctionis, in prima; natura
instituit uias amplas, quoniam erat crassior materia. in se-
cunda; strictiores, quia materia erat adhuc magis purga-
ta. Hoc; satis fit, quantum ad excrementa naturalia.
Quae uero sunt praeter naturam; ea de necessitate aggre-
gantur; propter causas, uel extrinsecas, aut intrinsecas &
sic patet. ueram esse definitionem excrementi datam; quo-
niam ibi explicantur omnes partes: si ergo istae causae sunt
naturales; effectus erunt naturales; ac excrementa erunt
naturalia, quae generabuntur. si uero praeter naturam;
excrementa erunt praeter naturam, & effectus praeter na-
turam. Et si aer sit affectus aliqua mala qualitate; excre-
menta quoq; erunt male affecta. quoniam peccabunt uel
substantia, uel quantitate, uel qualitate. Et, si causae erunt
praeter naturam intrinsecas; generabuntur humores praeter
ter

ter naturam, & exhibunt excrementa præter naturam, cau- ^{caus. vitia}
 sa autem intrinseca; uel erit mala intemperies, uel mala co- ^{sunt excre-}
 positio, uel solutio unitatis. & istæ; sunt omnes causæ, æg- ^{temp. per rem}
 generantes excrementa præter naturam. & sic; habemus
 omnes diuisiones excrementorum, in corpore nostro re-
 dundantium. Deest modò; ut uideamus, quæ sunt secun-
 dùm naturam; & quibus proprietatibus cognoscantur.
 Primò; habent substantiam, quantitatem, & qualitatem; ^{cond. excre-}
 conuenientem exeunt, quando exire debent; & per debita ^{mentum. In}
 loca. & si deerit unum ex istis; erunt, præter naturam.
 si duo; adhuc magis. si tria; adhuc magis. si quatuor, uel si
 omnes; adhuc etiam magis. Quantum igitur ad substan- ^{q. n. debet}
 tiam attinet: illa substantia est penitus naturalis, quæ at- ^{in tuba ex-}
 tenditur penes modos substantiæ. modus; attenditur circa ^{mentum.}
 tenuitatem, & crassitiem. ista ergo substantia; neque ni-
 mis crassa, neque nimis tenuis; sed medio modo se habet.
 Secundus motus; attenditur iuxta duriciem, & molliciem.
 Hoc est; ut non sit, neque nimis mollis, neq; nimis dura. ter-
 tius modus; est circa æqualitatem, & inæqualitatem, &
 distinguitur à simili. Dicimus enim; illud esse æquale;
 quod habet partes, sibi æquales, ut in urina. nam illa dici-
 tur urina æqualis; in qua est spuma, neque sæx. in-
 æqualis autem in qua est sæx, & spuma. Quartus mo-
 dus; est penes liquidum, & siccum; licet liquidum uaporo-
 sum non possit uideri. hæc de substantia. circa qualitatem;
 uerò dicimus considerari postea, per qualitates omnium sen-
 suum discurreremus. & primò; circa qualitates tangibi-
 les; an sint calida, uel frigida; uel per alium, uel per

DE FAECIBVS

sputum. secundò; iuxta qualitates gustatiles. & præfer-
tim; quæ expuuntur per os. (ut pituita, descendens à ca-
pite) utrùm sint salsa, necne; aut, si habeant aliquem alium
saporem. tertio; per qualitates odoratiles; utrùm foeteant,
aut non. nam, si sputum foetet; maximum est indicium, quòd
non sit secundum naturam, & periculum ualde est de mor-
te. quarto; iuxta qualitates audibiles; ut faeces excernun-
tur cum stridore, an sine stridore. hoc enim; maximi refert.
quintò; iuxta qualitates uisibiles. ut; si excrementa sint al-
ba, uiridia, crocea, nigra, &c. & hæc hæctenus; de conside-
ratione qualitatis excrementorum secundum omnes sensus.
Ex quantitate uerò; quando secundum debitam proportio-
nem exit ita; quòd non excedit naturale, neque diminuitur
à naturali. secundò; iuxta tempus. quando excrementa ex-
cernuntur suo tempore, quando. s. materia est concocta; iux-
ta illud Hipp. concocta euacuantur. ista; erit naturalis
euacuatio, & suo tēpore. tertio uerò; & ultimo; si per sua
loca, & per uasa conuenientia deferantur; ut faeces per
aluuium, ille enim locus est naturalis. si uerò per uomitum;
signum quidem est, præter naturam, & lethale. & ubi ali-
quid horum deerit; ista excrementa non erunt naturalia.
& eodem modo dicendum est de excrementis præter na-
turam. sicuti diximus de naturalibus; quoniam contrario-
rum eadem est disciplina. Sed est questio, quæ sepe agita-
tur inter uulgares medicos; utrùm scilicet exitus hemor-
rhoidum sit, naturalis, uel ex toto genere præter naturā.
si enim intelligatur cum distinctione; facilis erit solutio. pa-
tet enim esse secundum naturam hunc exitum, aut præter
natu-

naturam. præter naturam; quoniā exitus est per uiam, siue
 per locum indebitum; quia non factus fuit ille locus, ut rum-
 perentur uenæ illæ à natura, sed ut exiret melancholicus
 sanguis. secundum uerò, qualitatem, quantitatem, substan-
 tiam; potest esse naturalis ille exitus. sic etiam dicendum est
 de uomitu, & similibus. & hæc satis de excrementorū pro-
 prietatibus. sciendum tamen est; quòd quando dicimus; ex-
 crementa alia esse secundum naturam, alia uero præter na-
 turam; & quòd quæ sunt præter naturā, habent illas quin-
 que conditiones; non est ita simpliciter proferendum, si uo-
 lumus recte iudicare; sed oportet considerare corpus, cir-
 ca quod uersamur. quoniam; tot sunt sanitates, quot sunt in-
 diuidua; & tot sunt sanitatis gradus. igitur; si rectum uolu-
 mus facere iudicium; oportet considerare subiecta. Nam
 quales sunt operationes subiecti; talis est sanitas, quoniam
 sanitas terminatur ab operationibus. & secundum diuersi-
 tatem sanitatum; diuersa sunt excrementa. similiter; aer,
 regio, tempus anni, temperatura, & ars; omnia hæc faciūt
 mutari excrementa. & ista uniuersalia considerantur ab
 artifice; quia artificis est uniuersalia considerare. experien-
 tiæ uerò; particularia. & ideo, omnis artifex debet habere
 duo, methodum, & experientiam. methodus; adiscitur in
 scholis à præceptore. experientia autem; in hoc, aut in illos
 indiuiduo. ut, si uelimus cogitare; quomodo dignoscantur
 excrementa, quæ scilicet debeant esse bona in substantia,
 quantitate, qualitate; est una methodus uniuersalis, ad
 quam confugimus. quoniam; omnia ad ipsam reducuntur.
 & contemplantando ipsam; uenimus ad cognitionem parti-
 cula-

DE FÆCIBVS

particularium. & ita; philosophia naturali est subalter-
na medicina uera subalternatione; ut inquit philosophus.
ubi enim incipit medicus; ibi desinit philosophus. Scimus
enim; illas quatuor qualitates, calidum, frigidum, humi-
dum, siccum, corpora nostra immutare. calidi enim est ca-
lescere; frigidi frigescere, humidi humectare, siccī siccā-
re. omnia, enim ab istis quatuor qualitatibus immutantur.
si enim mutantur corpora; aut mutantur à causa intrinse-
ca, aut ab extrinseca. si ab intrinseca; aut à tēperatura, aut
à mala cōpositione, aut à soluta unitate. ex istis enim pro-
ueniunt malæ operationes; & ex malis operationibus ma-
la excrementa. præterea; si in instrumento fuerit lesio, se-
quetur mala operatio. & sic; malum excrementum. quo-
niam operationes sequuntur temperaturam, aut membri,
aut instrumenti. præterea; ætas plurimum immutat excre-
mentum. ut, si occurramus alicui seni; diuersa erunt illius
excrementa ab excrementis puerorum. quia puer; cum sit,
calidus, & humidus; habet excrementa humidiora, & in
maiori quantitate. senex autem; pauciora, & sicciora, &
duriora; cum ille sit, frigidus, & siccus. quia frigidi est re-
frigerare, siccī siccāre, humidi humectare, calidi relaxare,
& ita humidiora, & in maiori quantitate; erunt excremen-
ta in puero, quam in sene. deinde bene concoquit, & excre-
rito sequitur concoctionem; ideo puer citius excernit, quo-
niam citius concoquit. homo uerò 25. annorum; quo-
niam tendit magis ad siccitatem, feces diutius retinet. ideo;
ratione ætatis longè differunt excrementa. idem dicamus
de temperaturis. & ad ætatem reducamus temperaturam;
ut

ut secundo aph. 20. Hoc est calidam, & humidam; ad pueritiam. calidam, & siccam; ad iuuentutem. frigidam, & humidam; ad senectutem. frigidam, & siccam; ad decrepitam senectutem. Præterea debemus considerare, regionem, tempus, anni constitutionem, exercitia, artes, & consimilia. ab istis enim; variantur excrementa. & ideo ista sunt diligenter consideranda. nos enim; secum speculatores sumus. consideranda est etiam natura hominis; circa substantiam quantitatem, qualitatem, horam excretionis, & instrumenta. primò circa substantiam; quando dicimus, quòd feces debent esse tales in substantia; intelligimus, habitam rationem, & considerationem; omnium istarum rerum. quas diximus; quoniam ab ipsis feces immutantur. ne igitur erremus in indiuiduo; oportet recte ista omnia considerare. & erunt tanquam uniuersales regule. Medicina enim; datur per methodum, non per præcepta. quoniam; sine methodo non potest acquiri ars. & non oportet dicere, (dicit hoc Auicenna in suis Canonibus) quemadmodum dicunt medici nostri temporis, qui non intelligunt Auicennam. Nam iste homo docet artem per methodum compositionum; & non per canones, & præcepta, ut dicunt illi. his nostris commentationibus, & discursibus; consentit Hipp. secundo Progn. quando inquit; concoctio laudabilis. cetera; nota sunt, quæ sequuntur. hoc enim loco; admonet, ad cognoscenda ista excrementa, oportere habere instrumenta. & ideo; dat Hipp. duas intentiones. primò; quantum ad substantiam, quòd debet esse constans excrementum. secundo; quòd ad qualitatem, quòd debet esse leue. & per ista

DE FAECIBVS

ista duo; dat intelligere omnes alias. Scimus enim; quod nos supradiximus, hos esse signorum fontes. primus, est ab actione. secundus; ab excrementis. tertius, ab accidentibus. de istis omnibus; à nobis superius dictum est, & diffusius dicemus alias. In hoc loco; incipit Hipp. declarare secundum excrementorum fontem, quoniam de primo dixit in primo lib. & uersatur circa tria. primò; circa egestionem. secundò; circa sputum. tertio; circa urinam. incipit primum ab egestionibus; tanquam nobis magis notis, & etiam magis secundum naturam; quoniam naturalia sunt nobis magis nota. Diximus igitur; excrementum; ad hoc, ut sit naturale; quinque requirere conditiones. incipit à deiectione, & dicit; si deiectio est secundum naturam; duo requirit. scilicet ut sit mollis, & constans. per mollem autem, intelligit qualitatem. & distinguit à duro; quia durum non est secundum naturam. per constans; intelligit, ut sit coniunctum, & continuatum; & ut in ipso non sint diuisiones, nam, si essent in illo; esset malum. dicit, ista duo tantum requiri; non quod non requirantur alie partes supradictae, sed per ista duo dedit intelligere alias conditiones. per lenem; intelligit qualitatem, distinctam ab aspero. Gal. autem; hac in parte uidetur superfluous. quoniam; dixit, ut sit etiam unitum. quod; idem est, quod lene. quoniam; si est unitum, oportet illud esse lene. sed possemus dicere; quod Galenus, non solum intelligit per hoc de superficie; sed etiam de omnibus alijs partibus. & ideo dixit (lene, & unitum) & si foetent; hac ad substantiam attinent. si bona erit coctio; non foetet, sed si mala; plurimum foetent. & tandem omnia

omnia reducuntur ad hæc duo (ut patet rectè iudicanti)
quæ scribit Galenus in primo de Crisibus capit. 2. ra-
tio est ; quia cibaria non sunt immutata . prima autem
concoctio ; fit in uentriculo . si ergo ibi aderunt omnia re-
quisita ad bonam concoctionem ; fiet concoctio æqualis . &
si æqualis ; necesse est , ut excrementum sit æquale , & ha-
beat lenitatem per totum , & molliciem . Et , si excre-
menta non fuerint , lenia , & æqualia ; iudicandum est , con-
coctionem non fuisse bonam . præterea ; ad concoctio-
nem bonam sequuntur bonæ operationes . & conse-
quenter ; corpus illud sanum . & addit Galenus alte-
ram conditionem ; & dicit ; quod , si quis perseverauerit in
suis excretionibus ordinate ; erunt omnino operationes
sanæ . quoniam ordo est , ita annexus naturæ ; ut aliqui dixe-
runt , ordinem esse naturam ipsam . si uero non seruetur or-
do ; signum erit alicuius male affectionis : aut quod in ipsa
materia , aut in ipso instrumento ; sit aliquid præter natu-
ram . si excretiones accelerabunt ; signum erit , quod uitium
sit in retentiva . quæ non potest retinere ; quoniam ege-
runtur feces , non seruato ordine extra tempus . &
non est uitium in expultrice facultate , aut potentia (ut
aliqui uoluerunt) sed in retentiva , quæ debilis est , &
non potest retinere . ideo ; permittit exire . si autem plus
insto retinebuntur ; signum erit , quod expulsiva non po-
test expellere , ob aliquam iniuriam debilitata . Prosequi-
tur Hippo loco citato : & ponit aliam limitationem , scilicet
quantitatem . & oportet maxime animaduertere in hoc .
Quia enim secundum quantitatem cibariorum augetur ,
& di-

DE FAECIBVS

Et diminuitur; etiam quantitas excrementorum; ideo oportet considerare cibaria, quibus uestimur. Et, ubi ipsum excrementum superauerit quantitatē cibi; tunc illa quantitas erit præter naturam; et uitium erit in uirtute retentiua, quæ debilis est, et læsa. si uerò non erit debita quantitas pro ratione assumpti cibi; tunc uitium erit in expulsiua facultate. quæ debilitata; non potest fungi suo munere. Et hoc, etiam malum signum est per uiam causæ, quoniam fæces illæ, sic retentiæ; producunt quinq; diuersa incommoda. ideo; manifeste apparet; quòd, quando fæces expelluntur secundum naturam; semper bonum est. si ignum; ac semper iudicandum erit, uentrem inferiorem recte habere, quia ab ipso optimæ proueniunt operationes. Et dixit Hipp. uentrem inferiorem; et intellexit illud, per quod ipsum mittitur. Hactenus declarauimus, quid sentiat Hipp. restat, ut nonnulla huiusmodi declaramus in commento; ubi dicitur, quòd excrementa indicant de illo membro, cuius sunt excrementa.

Quia, si uitium esset in hepate; liquidiores, ac rubicundiores essent fæces. si in liene; nigriores. si in uenis meseraicis, aut in alijs uenis uicinis; immutarentur, et non haberent illas quinq; conditiones dictas. cum non immutantur; signum est, quòd uenter, et omnia membra adiacentia; sunt sana. si uerò fæces fuerint immutatae, et deficiat una conditio; non propter hoc dicendum est, uentrem læsum esse, neque membra adiacentia. Et hoc; potest esse ratione exercitiij, uel caliditatis aeris. possunt tamen adiacentia membra esse in causa; et tamen uenter erit sanus.

sanus. ut ex caliditate renum, & hepatis; erunt mutata in substantia. ut, quando egerunt scybalæ; tum aderit caliditas renum. quando uerò adusta; tum uehemens erit in hepate caliditas. si uerò in illo fuerit imbecillitas; tum liquida fiunt. mutantur etiam in qualitate; ueluti in colore, & odore; & tamen non erit aliquod uitium in uentriculo, ut apparebit infra. Et sic; constat, quòd mutantur fæces in colore, in qualitate, & substantia; ab ipsis adiacentibus membris. uel quandoque; absque eo, quòd in illis sit uitium. & hæc; sunt maxime consideranda, quia conducunt ad opus. Hactenus ostendimus, Hipp. nobiscum sentire; non solum de bonis excrementis; sed etiam de malis, quæ uocat liquida in loco citato. & ut id ipsum planum fiat; hoc ordine, ac methodo procedamus. primò; ponemus omnes causas, à quibus huiusmodi excrementa efficiuntur; simulq; ipsas diuidemus. secundò; sententiam Hipp. exponemus. tertio; signa distinguenda ponemus. primò, quantum pertinet ad liquidas deiectiones; dico, quòd deiectiones liquidæ possunt fieri à multis causis. ubi oportet optime considerare; an ipsæ fiant, uitio, uel ipsius uentriculi, uel aliorum membrorum. si uitio uentriculi; uel actiones ipsius erunt læsæ, uel diminutæ, uel ablata; uel uitium erit in concoctione. si in concoctione; uel in uirtute retentiuæ, uel expulsiuæ; ut patet per Galenum in 2. de causis sympto. si uitium fuerit in facultate expultrice, quæ expellit, quod non debet expellere; uitium etiam uocabitur in concoctione, & erit ita. ut, cum uentriculus non concoquit; & exit ex uentriculo cibus, qui sit incoctus; tunc sequitur affectus ille,

DE FAECIBVS

Vienteria à Græcis sic dictus, quem nostri Latini intestina-
 norum leuitatem appellant. uel iste chylus non ex to-
 to expelletur; concoquitur autem, sed diminute; tunc
 exit semicoctus. & ita; quando egestio talis apparet, ap-
 pellatur fluxus chylus, quoniam chylus semicoctus
 exit; & formam chylo, qui est in uentriculo; similem ui-
 detur habere. uel actio uentriculi est corrupta; & ubi
 corrumpitur; non dicimus propter hoc, uirtutem ipsam
 ablatam esse, quoniam concoquit quidem, sed corrupte;
 & facit chylum, qui est in uentriculo, uitiosum, liquidum,
 & corruptum; propter suam corruptionem, & uitiosita-
 tem expellitur postea à natura; & fluxus iste appella-
 tur stomachicus. si uerò uitium est in uirtute retentiu;
 fiunt aliæ fluxionum species, quæ inuicem distinguun-
 tur penes sua signa; prout, uarias; & diuersas habent
 causas efficientes. & ad hoc, ut uirtus uentriculi dica-
 ture esse sana; duo requiruntur. primò; ut retineat quan-
 tum oportet. secundo; ut retineat quandiu oportet. ita
 etiam potest esse læsa dupliciter; uel, quòd non retineat,
 quantum oportet; quoniam, licet uentriculus completa-
 tur cibum, & cibus sit paucus; tamen datur uacuum in-
 ter cibum, & uentriculum completentem. & sic cibus,
 aut non concoquitur; aut, si concoquitur; malè concoqui-
 tur. aut cibus erit multus, & plusquam conueniat; &
 tunc uentriculus non potest amplecti ipsum cibum, & re-
 tinere. Vnde; emittitur inconcoctus, & istud est, quoniam
 uirtus retentiu non retinet, quandiu oportet. quomodo
 autem nominentur isti affectus; ignoro. Nam caremus no-
 minibus

minibus. nisi appellemus per similitudinem cum primis, & hæc satis dicta sint de uitio ipsius uentriculi. Dicebamus in prima nostra diuisione; quod egestionem, liquidam fiebant; ratione aut ipsius uentriculi affectu; aut membrorum adiacentium; aut, quia uitium sit in uenis meseraicis. quæ, uel erunt ita refrigeratæ, ut non possunt attrahere cibum; & sic cibus remanet in uentriculo inconcoctus, qui deinde liquidus egeritur. uel huiusmodi uenæ erunt obstructæ; quia sint in ipsis humores crudi, qui ipsas obstruant; & hoc modo sic obstructæ, non possunt attrahere cibum. & sic; remanet inconcoctus in uentriculo, & sunt feces liquidæ. Aut, quia uitium est in hepate. & si in hepate; uel propter temperaturam eius; ita quod sit, uel nimis calefactum, uel frigefactum, uel propter apostema in ipso consistens ita; ut non possit ipsum hepar attrahere à uentriculo. nam ipsum hepar; primo attrahit à uenis meseraicis. illæ uero; attrahunt ab ipso uentriculo. contingit autem quandoque; quod hepar non potest attrahere ab ipsis uenis meseraicis. & sic; egeruntur illa omnia liquida. Aut, quia est uitium in liene, quia non attrahit succum melancholicum. Aut ratione alicuius alterius membri; ut capitis, ueluti ex catarrho descendente. & hic fluxus, qui catarrhus appellatur; est ratione uel partis, uel totius. & hoc; dupliciter, uel criticè, uel symptomaticè. hoc accidit; quoniam omnia membra sunt imbecilla, quæ transmittunt superflua ad intestina. & iste fluxus diarrhœa appellatur, aut criticè; quãdo natura intendit crism per intestina; & transmittit illuc materiam totã, quæ postea expellitur. & iste fluxus; bonus

DE FAECIBVS

est, & laudabilis. & sic; omnes deiectiones liquide male sunt; nisi illæ, quæ per uiam crisis à natura intenduntur. Et, quando dicit Hippoc. (deiectione madens est bona) intelligit de illa, quæ fit à natura per uiam crisis. igitur; bonæ erunt deiectiones, si quidem habebunt tres condiciones, dictas superius. sed, ut clarior, necnon amplior; euadat doctrina; uolo manifestare; quæ nam sint causæ, huiusmodi stridorem facientes. sed prius uidendum est; quid nam sit stridor iste. pro quo notandum est; quod stridor nihil aliud est, quàm quidam sonus uentris. causæ autem sonitus; in uersum sunt tres. uel enim fit ratione instrumentorum; uel ratione spiritus instantis, uel ratione uacui. & eadem prorsus ratione est stridor ipse in corpore nostro; quia est in tibijs. nam ratione instrumenti; in tibijs gracilibus redditur sonus gracilis, quem uulgus uocat cantum. & hoc accidit, quoniam instrumentum est gracile. si autem fiat in magnis sonitus; ut in illo, qui dicitur Bassus; tunc sonus redditur magnus, & horridus. sic igitur etiam fit in corpore nostro. Nam in intestinis gracilibus; redditur sonus, gracilis, & acutus. quod si fiat in crassis; sonus, ac stridor; redditur magnus, & horridus. Vel stridor ipse erit ratio ne ipsius spiritus; ut in tibia; & sic si parui emittantur spiritus; parui etiam redduntur soni. si magni; magni redduntur. sic etiam in corpore; si parui spiritus erunt, sonos carentes; parui quoque erunt sonitus. si magni; contrarium euenit. Vel erit ratione ipsius uacui; ut fistula; in magno uacuo, magnum emittit sonum, in paruo autem paruum. Ut in aqua; emittit maiorem sonum; quàm in uino, quod

magis

magis densum est. sic in corpore; si spiritus magnum inueniat uacuum; maiorem emittit sonum, & stridorem. si paruum; per contrarium perueniet sonus. Et sic; habemus, quæ nam sint causæ stridoris. Quomodo autem generentur huiusmodi status, stridorem facientes; habemus ab Aristoteli. secundo Meteoro. status enim; generantur (inquit Aristoteles. à calore diminuto. scilicet; quod quando calor non est sufficiens pro concoquenda illa materia; tunc ab ipsa eleuantur uapores, quos ipse calor non potest resolvere. & cum isti uapores non possint resolui; quæruunt exitum. & sic; erumpendo, efficiunt illum sonum. Unde; si calor esset tantus, ut posset dominari illis uaporibus; non sentiretur ille sonus, quoniam ipsos resolveret. si autem calor sit multum diminutus; non eleuantur. quia uapores eleuantur, quando calor incipit agere in materiam, cum igitur sit ualde diminutus; non agit. & ideo, non eleuantur uapores, sed quænam erit materialis causa istorum uaporum? dico, quod causa materialis; est ipsa materia, crassa, uiscida; apta ad eleuationem uaporum. causa efficiens; est calor diminutus, qui soluit, & non resoluit ita; ut eleuentur quidem spiritus, sed non resoluantur. sic autem contingit de calore; quemadmodum contingit in dispositionibus anni. Veluti in uere; fiunt plurimi uentus. & ex terra; eleuantur plurimi uapores, qui ob debilitatem caloris ipsius solis non possunt resolui. & ita; conuertuntur postmodum in pluuiam. & quare hoc contingat in uere; ratio est, quoniam ab hyeme fuit præparata materia, quod non contingit in æstate. quia calor potens

DE FAECIBVS

tens; resoluit illos uapores à terra eleuatos. in autumno non contingit; quia in æstate non fuit preparata materia. idem prorsus in nobis euenit. Ad propositum igitur nostrum redeunt; dicimus; quòd stridor est sonus quidam proprie sterilis, factus cum quodam fragore. ueluti fistulæ; cùm non sunt bene confectæ; habent quendam sonum sterilem, & tenuem, cum quodam fragore. & iste sonus; sit in intestinis tenuioribus. differt à murmure; quoniam murmur est sonus grauis cum fragore. & istud sit in intestinis crassis. & ita; habemus, quòd locus stridoris est in intestinis gracilibus. murmur uerò; in crassis. ex his; possumus iudicare, quo in loco sint uapores inclusi. Hoc supposito; uideamus nunc, undenam sit; & quænam sit causa; quòd aliquis egerit sæpè, & parum. Hoc quidem est uitio, uel intestinorum, uel uirtutis contentiue. si uitio intestinorum; est quando contingit; ut intestina sint facta debilia, quia ulcerata, uel abrasa, uel excoriata (non quoties priuantur humiditate, si bi instituta à natura) & ubi habent humida excrementa; tunc fiunt sæpè excretiones. & quia ibi non est materia multa contenta; fiunt excretiones parue. & quia non possunt detineri; necesse est, ut excernantur. Vel hoc sit uitio uirtutis contentiue; quoniam; ubi retentina debilis est, & non retinet; expulsiua expellit, & fit huiusmodi excretio sæpè; quia retentiuu intestinorum non potest retinere, sit etiam egestio pauca; ob paucitatem materie. potest etiam esse ratione diuersitatis materie; ut si humores acidi concurrunt ad intestina; tunc stimulant

uita

virtutem expulsiuam ipsorum intestinorum ad expulsi-
nem. & ita; sæpè expellunt; quia sæpè concurrunt isti
humores. expellunt etiam parum; quia pauci adueniunt.
Et istæ sunt causæ, quare feces, sæpè, & parum excernun-
tur. Restat declarandum tertium; scilicet, cur feces ex-
cernantur sæpè, ac multum. In hoc autem; non multum
immorabor, quoniam eadem concurrunt causæ. uel enim
sunt intestina, quæ non possunt continere; uel humorum
acrimonia, quæ continuè stimulat ad expulsiuam. &
ita sæpè exeunt feces. & quia materia, quæ concurrit ad
intestina; multa est; quoniam humores, existentes in uen-
triculo; multi sunt; ideo etiam excrementa multa fiunt. Et
ita; habemus causas excrementorum præter naturam ex-
sententia Hippocratis. & ut præter naturam excremen-
ta semper sunt mala; sic opposito modo se habentia, erunt
bona. primò enim; ad hoc, ut bona sint; oportet, ut ex-
crementa sine stridore, & murmure; nec sæpè & pa-
rum; nec sæpè, & multum; egerantur. & ita bona erit
illa excretio; in qua multum egeritur, sed non sæpè; & ut
huiusmodi egestio sequatur sine dolore; & ut æger
bene toleret. & ad hanc sequitur semper sanitas. quo-
niam, si talia purgentur, qualia purgari oportet; confert,
& leniter ferunt; dicebat Hippocrates. uidemus ergo;
quòd incommoda proficiantur ex hoc; nam, ubi quis sæ-
pè, & parum egerit, si humor sit in corpore, ipsum gra-
uans (quod accidit ex continua motione) subsequuntur
uigilie, & uirtutis debilitas. si sæpè, & multum; statim
prostermitur uirtus. & hoc pessimum est. Restat, ut de
signis

DE FAECIBVS

signis agamus; postquam de causis fluxus liquidi fuit dictum. Sed, ut accedentia nequantur consequentibus; summatim quaedam repetemus. quoniam (ut dicebat Galen. in primo de Crisibus) utilia repetere operis precium est sapientius. Inuenimus causas omnes excrementorum; quae per alium sunt reddita liquida. Et scopus noster, et finis, est; ut per signa deueniamus in cognitionem causae. quae potest; nobis praebet, viam, et methodum curandi. Per signa igitur; deuenimus in cognitionem causarum. Causae autem; indicant, quid sit agendum. Et, cum dicturi sumus de signis; oportet referre ipsa ad suas causas, quoniam reuelatiua sunt signa ad suum signatum. signatum enim; est signati signum. et causa effecti, seu causati (ut ita loquar). Nec cessarium ergo est; ut intelligamus causas, quas deinde collectas applicabimus suis signis. Diximus itaque; excretionem liquidam ita distinguere necessario. Excretionem liquidam; de; fiunt, à causa uel extrinseca, uel intrinseca. si ab extrinseca; uel fiunt ab aere (aer enim potest esse in causa earum) uel à cibo, et potu; uel à somno, et uigilia; uel tandem ab omnibus causis istis non naturalibus, quae referuntur à Galeno; quae possunt corpus nostrum immutare uerbi gratia, ex aere; ubi aer nimis humidus est, relaxat corpora. ubi plurimum subsequuntur inconcoctiones; ex quibus fiunt deiectiones liquidae. uel ex aere, nimis frigido. Scimus enim, quod à frigidityte fiunt inconcoctiones. uel ex aere, nimis calido; nam sic caliditas aeris, agens in caliditate uentriculi; corrumpit cibum. postea; fiunt excrementa liquidiora à cibo, et potu. Nam quando peccat, siue quantitate,

titate
cendi
tibus
tinis
causis
teced
in ue
uentr
in lie
dixi.
ne; t
se, et
terun
tur i
action
habet
more
ipso u
ficatur
quae en
tur eri
partes
rint; in
lo noc
tium.
duob
do fac
tur, qu

titate, siue qualitate; excernuntur postea liquida. Idem di-
 cendum de omnibus alijs causis, corpus nostrum alteran-
 tibus; quæ quidem causæ à Græcis *προκαταρτυναι*, à La-
 tinis uerò primitiue; dicuntur. Aut hoc fit ab intrinsecis
 causis; quæ à Græcis dicuntur *προηγμενα*, à Latinis an-
 tecedentes communiter appellantur. istæ causæ; aut sunt
 in uentriculo; aut in partibus, quæ habent aliquam cum
 uentriculo adiacentiam, ut in hepate, aut in meseraicis, aut
 in liene. Nam in istis talis ordo insitus est à natura, ut
 dixi, primò; hepar trahit à uenis meseraicis, illæ uerò ue-
 næ; trahunt à uentriculo. Et sic; habent mercaturam inter
 se, & communicantiam. & ubi unum istorum labefiat; ala-
 terum patitur. & non solum ratione uicinitatis patiun-
 tur ista membra; uerum etiam ratione communicantiæ
 actionis inter se. ita etiam, si patitur splen. nam splen; etiam
 habet adiacentiam cum hepate, quoniam trahit ab ipso hu-
 morem melancholicum. communicat etiam in actione cum
 ipso uentriculo. igitur; ubi unum istorum fit affectum; af-
 ficitur etiam & reliquum. & sic; ratione istorum feces,
 quæ emittuntur per aluum; liquidæ egeruntur. Vitium igi-
 tur erit in partibus uel adiacentibus, uel in longinquis. per
 partes longinquis; intelligit eas partes; quæ, si læsæ fue-
 rint; nocumentum etiam ipsi uentriculo asserunt. & ab il-
 lo nocumento illato; possunt, feces excerni liquidæ, uel ui-
 tium equaliter prouenit ab ipso toto corpore; & hoc fit
 duobus modis, uel criticè, uel symptomaticè. & nullo mo-
 do feces erunt liquidæ bonæ; nisi illæ, quæ criticè egerun-
 tur, quoniam illæ propriè intenduntur à natura. hæc omnia

DE FAECIBVS

dicta fuere à nobis superiori loco. Vt deueniamus ad particularia; si erit uitio membri particularis, erit uel ratione instrumenti; uel ratione uirtutis; uel humorum, ibi collectorum in ipso membro, operationes occupantium, licet enim essentialiter in ipso non sint; tamen eius operationes occupant. Incipiamus à uentriculo. & ut bene assequamur ea, quæ dicentur; eum ordinem tenebimus, quem Auic. in. 1. 6. tertij cap. 1. & 2. tenet. Dico igitur; eodem modo, quo fecerunt antiqui. & ista est distinctio causarum. Si uentriculus patitur, & ab eo egestionis liquide fiunt; hoc potest esse, ob uitium. aut, temperaturæ, aut compositionis, aut solutionis continuæ. si sit est uitio temperaturæ; tunc uentriculus non est amplius in propria natura; sed est factus, uel calidior, uel frigidior, uel humidior, uel siccior. Vbi hoc habuerimus; opus est scire, qui nam affectus proueniant ex primis quatuor qualitatibus. ideo; si uelimus esse boni Medici, oportet, ut habeamus præ manibus secundum illum Arist. Meteo. librum in quo fusissimè, & sufficienter; ista omnia pertractantur. Nam frigidi per se est corrumpere; per accidens autem retinere ipsum calorem, ac adiuuare ad ipsam concentrationem. & cum effectus frigiditatis sit talis; ergo, cum erit frigiditas in uentriculo, corrumpetur eius caliditas naturalis. & usque adeò patitur sua caliditas complexionalis, ut ita ladi possit uentriculus, nè amplius concoquat; aut, si concoquat; diminutè, aut corruptè; concoquat. si diminutè conquoquit; excernuntur feces semicoctæ; & iste fluxus appellatur chylosus, quoniam nam habet quandam cum chylo similitudinem. si uerò

ablatè

ablatè concoquat (quomodo autem dicatur ablatè conco-
quere, iam superius diximus) tunc iste fluxus appellatur
lientericus. si autem caliditas extrinseca uehemens, adfit
& magna ita, ut corrumpatur actio ipsius uentriculi; hic
uentriculus corruptè cōcoquit; & fit fluxus, qui stomachi-
cus appellatur. Et ideo; inferamus, quòd febris nihil aliud
sit; quàm color corruptus, siue igneus. & à nulla alia cau-
sa prouenit ista corruptio, quàm à calore extrinseco, agen-
te in ipsum humidum radicale. & ille calor; æqualiter, ac-
cendit, & inflamat; ipsam. & ubi factus est ita igneus;
putrefacit, aut alterat unam partem, & putrefacit alterā.
sed calor naturalis; non putrefacit, & alterat; unam par-
tem, & alteram derelinquit; sed æqualiter concoquit. ubi
alteratur putrefactus cibus in uentriculo; tunc insurgit uir-
tus ad expellendum hoc, quod est præter naturam. & sic;
hoc modo feces excernuntur liquide. siccitas non facit
egestiones liquidas; nisi fuerit in summo. ut patet in tabi-
dis; qui sunt prope mortem; ubi siccitas sit tam ualida, ut
feces fiunt liquide; eò quòd uentriculus non potest retine-
re, & sic relaxat. Ideo; ut fiat optima, & perfectissima;
concoctio, non oportet; ut substantia uentriculi sit, ni-
mis humida, uel nimis exiccata; quia cibus ab ipso uentri-
culo non bene complectetur. & cum non bene com-
plectetur cibus ille; non posset concoqui, ut est senten-
tia Galeni in 5. de symptomat. causis, & in lib. de facult.
naturali. cùm ergo uentriculus non concoquit; excer-
nuntur tunc feces liquide. Et (ut id obiter obseruemus)
non quælibet siccitas potest esse in causa egestionum liqui-
darum;

DE FACIBVS

darum; sed illa, quæ nitrosa est; uel humiditas; erit in causa discrasis ipsius uentriculi. & hoc; facillimè potest accidere, eò quòd humiditas relaxat. & relaxando; facillimè fæces possunt liquidæ exire. Et sic habemus; quomodo qualitates simplices possunt hoc facere, lædendo temperaturam ipsius uentriculi. & (nè conteramus tempus) quod dico de simplicibus, dicendum est etiam de compositis. quando autem erunt compositæ; effectus quoque erunt compositi; uel ex calido, & humido; uel calido, & sicco; uel frigido, & humido; uel frigido, & sicco. hæc satis dicta sint de uitio in temperatura. Vel erit hoc uitio compositionis. in compositione autem, potest esse uitium; quia primò potest esse humor, ipsum uentriculum obstruens; ut ipse uentriculus uon possit constringi, & amplecti cibum; & eius calor obtunditur. uel erit abscessus; uel scirrhus; uel erit gracilitas, quæ exponit ipsum omni iniuriæ. quæ omnia; sunt uitia in compositione. Vel erit uitium in solutione unitatis; ueluti, si ulceretur uentriculus; & propter illa ulcera uentriculus non possit tolerare, neque aliquid retinere, & repellit. sicq; egestionem liquidæ exeunt. Et sic; habemus omnes causas egestionum liquidarum. & quod dixi de uentriculo; dicamus de omnibus membris adiacentibus, ut de hepate, uenis meseraicis, splene, abdomine, & reliquis. possunt etiam attribui istæ limitationes, quas uentriculo dedimus; longinquis membris. Membra igitur longinqua possunt esse in causas; ut, si ad illa membra confluant humores, apti ad efficiendas egestionem liquidas. qui postmodum humores, ibi aggregati transmittuntur ad intestina & efficiunt

ficiunt
omnibus
illa
ram
potest
accidit
nus
tio e
tran
sunt
omnibus
de d
ticu
fluxu
iste
ticus
à ma
ne co
per si
gnas
que; si
ticipes
tum
gis
in co
med
passi
com

ficiunt illas feces liquidas . Et hoc erit uniuersale ; uel in
omnibus membris ; uel in illo mēbro , in quo aggregata fuit
illa humorum copia . hoc fit , aut ob eius uitiatam temperatu
ram , aut compositionem , aut solutionem unitatis . Et hoc ;
potest esse , tum priuatiue , tum positiue . quomodo autem
accidat positiue ; declaro . Et dico ; quod (exempli gratia) ma
nus abscissa potest esse causa liquidarum excretionum . ra
tio est ; quia tunc nutrimentum , quod accedebat ad manum ;
transmittitur ad intestina ; Et ab illo nutrimento feces pos
sunt fieri liquide . uel igitur ratione alicuius istorum ; uel
omnium ita , ut uitium à toto proueniat . Et ego ; distingi
de duplici fluxu , de critico , Et symptomatico . fluxus cri
ticus ; inuentus est à natura ; quoniam natura per illum
fluxum euacuat humores , corpori noxam inferentes . Et
iste fluxus ; optimus , Et laudabilis ; est . si autem symptoma
ticus erit ; tunc erit præter naturam ; quia efficietur , aut
à mala complexione totius , aut compositione , aut solutio
ne continui , aut ab omnibus simul . Et istud ; distinguemus
per sua signa . Et ex dictis causis ; possumus distinguere si
gna ; quomodo autem distinguantur signa ; nunc dicam . Ita
que ; signa debent habere duas conditiones . primò ; ut par
ticipent aliquo sensu , aut per uisum . aut auditum , aut ta
ctum , aut gustum , aut olfactum . secunda conditio (quæ ma
gis necessaria est) ut inter illud signum , à quo procedimus
in cognitionem signati ; Et rem signatam ; sint aliqua nota
media . ut in syllogismo ; si uolumus demonstrare aliquam
passionem inesse subiecto ; oportet quod sit medium , quod
communicet cum utroque extremo . per quod medium ; syl
logi

DE FAECIBVS

logizando deuenimus in cognitionem, huius, uel illius passionis, quod huic, uel illi subiecto insit. sic etiam; in istis signis debet esse aliqua nota, per quam deducamur a signo in cognitionem rei signatæ. Et iste appellabitur apædon. Vt, cum apparent fæces liquidæ, cum stridore; attendit Medicus illum stridorem, qui est unum signum, sed, si non habeatur aliqua nota media, quæ deducat illum ad signatum; nihil cognoscat medicus. Et ideo; semper potest ab essentia rei procedere. Et sic; ab ea scire, quid sit stridor. Et hoc apparuit superius, scilicet quod est strepitus à spîritu, qui quærit erumpere. Et ex ista diffinitione apparet, flatum effici à calore diminuto. notum est enim; quomodo calor diminutus efficiat in corpore superfluitates. Et sic; iste stridor erit signum. si nouerimus omnia ista, quæ diximus; Et, si uolumus scire cognitionem signorum; oportet rei naturam cognoscere. ut hic adest stridor; ergo etiam debilitas uirtutis concoquentis. probatur. quoniam adest calor diminutus. quoniam à diminuto calore fit stridor. Et sic istud erit optimum medium; Et signum; pro cognitione ipsius causæ. Et, nisi nos habuissimus medium hoc; non cognouissimus ea, quæ cognouimus. Et sic; si habebimus rei naturam; non possumus falli. apparet ergo; quæ sint necessaria ad signa. Et diximus, quod uenter potest esse in causa fluxionis liquidæ; cum uirtus ipsius sit debilis; aut aliquis humor detineatur. Et, quando erunt egestionesi liquidæ uitio uentriculi; signum est, quod si ibi adest frigiditas intensa; erunt fæces non foetidæ decoloratæ. Et, si non erit ita intensa frigiditas; erunt cum stridore.

Et

Et sic
bunt
parel
riatio
Et m
bunt
lidita
rijs, e
stio a
res ac
aut n
humo
in ip
mode
uerò
mus e
denud
planu
cit rel
tinebi
Et, et
ideo
ab eg
tatem
rit ho
ficcit
tate,
nitiun

Et sic secundum, quod habebunt de ipsa frigiditate; uaria-
buntur. & si erunt faeces, sine foetore, & cum stridore; ap-
parebit aliquid incoctum; quoniam possunt uariari ad ua-
riationem frigiditatis. & quia frigiditas potest esse pauca,
& multa; ideo secundum eius in hoc uariationem, uaria-
buntur signa, nec non & faeces. si autem in causa fuerit ca-
lidas; constat; quod, ubi calor erit in causa; faeces erunt, ua-
rijs, & diuersis colorate coloribus. calor enim adurit; adu-
stio autem colorem efficit. necesse igitur est; ut illi humo-
res adusti colorati exeant; & erunt ut plurimum, uirides,
aut nigri, aut tendentes ad aliquam fuscenedinem. necnon &
humores isti, siue faeces (ut rectius dicam) serunt foetidae, ac
in ipsis aderit semper aliquid pingue supernatans. Et hoc
modo; cognoscemus faeces liquidas à caliditate effectas. Si
uerò hoc contingat ratione nimiae humiditatis; percipie-
mus ex ipso; quod humidiores erunt, & ab omni penitus
denudate concoctione. ratio est in promptu. quoniam (ut
planum est) humidus est relaxare; & ideo humiditas ista fa-
cit relaxationem in uentriculo. Et sic; uentriculus non re-
tinebit, quantum oportet; & istae faeces exhibunt inconco-
ctae, & erunt ualde similes illis, quae sunt à causa frigida.
ideo; ut possimus inter has distinguere; oportet querere
ab egro, an in exitu strideant, an perpeffus fuerit frigidi-
tatem. Et hoc modo ipsas recte distinguemus. si uerò fue-
rit hoc à siccitate; tunc strident; quoniam non a quacunque
siccitate hoc accidit, sed ab intensissima; ut manifestum est in
tabe, & maxime in fine. si autem in complexione fuerit
nitium; cognoscetur, & distinguetur, eo; quia, uel humidi-
tas

DE FACIBVS

eas illa fuerit infarcta in tunicis ipsius uentriculi; quia, qui
 habent talem humorem infarctum; habent nauseam per-
 petuam, & ante cibum peius se habent. qui uero humilita-
 tem in uentriculo habent; semper, & continuè; expuunt;
 & ante cibum melius se habent. si uero in causa liquidari-
 fecum fuerit mala compositio; ut propter apostema, &
 consimilia; cognoscemus facile per ructum. si autem fuerit
 propter solutionem continui; manifestabitur nobis, quan-
 do comedit. tunc enim patiens sentit maximum nocumen-
 tum. His omnibus modis possunt fieri faeces liquide.
 possumus distinguere inter instrumentum, & uirtutem
 uitiatam; quoniam bene uerum est; quòd, ubi lesum fuerit
 instrumentum; lesa etiam erit uirtus; sed non sequitur mo-
 do; quòd, ubi lesa uirtus sit; lesum etiam sit instrumentum.
 hoc; non ualet. sed bene ualet; quòd ubi lesum est instru-
 mentum; etiam lesa sit uirtus. ut, si quis habens optimam
 uentriculi temperaturam, concubuit cum muliere; aut
 aliquid tale fecerit, propter quod innati sint spiritus; in
 hoc non est uitium, nisi in uirtute, & non in membro es-
 sentiali. sed bene erit in uirtute; quoniam spiritus illi sunt
 exinaniti. &, quia non erit forsan ingratum addere non-
 nulla, ut habeamus ipsas causas; ad memoriam reuocemus
 ea, quæ superius dicta sunt. Dico igitur; quod cause
 egestionum liquidarum possunt prouenire; uel à uentricu-
 lo; uel à partibus, ipsi adiacentibus. Voco autem partes
 adiacentes; non solum eas, quæ uicinitatem habet cum ipso
 uentriculo; uerum etiam illas, quæ in actione cum illo com-
 munitatem habet. Vidimus etiam; quòd, quando nimis
 quodque

quod
 uitium
 ratu
 eges
 mese
 niam
 stant
 nium
 nam
 prou
 tur c
 parte
 signu
 ratio
 appa
 tium
 centiu
 tempe
 cognos
 midi, e
 ra, &
 aut Ga
 necno
 quom
 memb
 semp
 erit r
 nis. pe

quodq; istorum patitur; patitur etiam reliquum. ut, si sit uitium in uenis meseraicis; cognoscitur primò per temperaturam malam. Nemini dubium est, quin fiant liquide egestioniones per malam attractionem eo, quia ipse uena meseraica non possunt attrahere ab ipso uentriculo, quoniam sunt infirmæ; et feces erunt similes secundum substantiam, et liquorem; istis, quæ à uentriculi uitio proueniunt. Distinguemus autem; si considerabimus naturam rei. nam nos uidemus; egestioniones incoctas non ab alia causa prouenire; quàm, quia chylus non attrahitur. et sic; egeritur cum fecibus. Et, si erit sanus uenter; apparebunt partes liquide, et partes compacte, et cōcoctæ. et hoc; signum erit, quod uenter non erit affectus. si hoc erit ratione intensæ caliditatis; erit foetor in illis fecibus. et, si apparebit uenter non affectus; hoc erit uitio adiacentium membrorum. ergo; si erit uitium in temperatura adiacentium membrorum; considerabimus, utrum illa mala in temperies fuerit, calida, frigida, humida, uel sicca. quod; cognoscemus; si cognoscemus effectus, calidi, frigidi, humidi, et sicci. et similiter, si composita fuerit temperatura. et ideo; hortor omnes, qui uolunt esse medici, Hippoc. aut Galenici; ut præ manibus habeant lib. meteo. Aristot. necnon et parua illa naturalia. ex his; enim; habebimus, quomodo possint prouenire egestioniones uitio adiacentium membrorum. quod quidem difficile est cognoscere; quia semper credimus, in causa esse ipsum uenter. Si erit ratione male compositionis; erit ratione obstructionis. percipimus enim gravitatem sensibilem; et tensionem in

DE FAECIBVS

ista parte. si uerò erit propter solutionem continuitatis; apparebit ex dolore. & ista dissoluta continuitas; uel erit parua, uel erit magna, si parua; aderit tantummodo dolor, si autem magna fuerit; apparebunt quoq; ramenta in egestionibus propter maximam exulcerationem. si autem uitium erit in hepate; illud erit, uel à calida, uel à frigida; temperatura ipsius. differentiam autem; cognoscemus à miseracis; quoniam in egestionibus apparet color, sicuti in lotura carnis. quoniam in hepate sit sanguis; & est ueluti fons, & origo sanguinis. quòd, si mala eius temperatura frigida fuerit; signum est, quòd hepar propter eam frigiditatem non potuit concoquere, & perficere suam operationem, & incipit quidem, & partim concoquit; sed magna adest portio, quam non potuit alterare, & ideo; demittitur ab ipso hepate in intestina, & sic; egeruntur faeces; habentes colorē, loturae carnis (ut diximus) similem, si uerò temperatura fuerit calida; faeces erunt sanguinolentae; sed sanguis ille erit niger. & nigredo illa; humidior erit, quàm, si esset propter frigiditatem; ac ingentem habebit foetorem, & nigrum (ut dixi) colorem; crassumq; sed lucidū satis, ac fluxus ille appellatur à nostris modernis hepaticus. & recte quidem. & est, ubi uitium exsit in solo hepate; & nullus sit affectus in uentriculo. Idem de compositis dicendum est; ut, si fuerit frigidum, & humidum; hepar, si uerò mala compositio fuerit, ut apostemaz; non apparebit sanguis; quoniam quantum de se hepar optime concoquit, sed non potest attrahere. & hoc cognoscitur; quia, quòd hepar est affectum; praeterquam, quòd

quòd
potes
diffic
nam
mem
infla
gesti
tium
perat
culen
tura
gnita
simis
unde
tissim
tande
maxim
tunc p
rum u
positu
dissim
mala
aut fi
frigi
cocti
rit n
opon
ten sa

quod cognoscitur per pondus circa ipsum in regione illa:
potest etiam cognosci per passionem concomitantem, &
difficultatem anhelitus. & hoc, accidit propter illam ue=
nam, ascendentem ad pulmonem. & in hoc non oportet
membrorum situm ignorare. si autem fuerit scirrhus, aut
inflammatio (rarò enim sequuntur ex inflammatione e=
gestionem liquidam) apparebunt sicut lotura carnis. Si ui=
tium fuerit in liene; & quod fuerit propter malam tem=
peraturam frigidam; feces exhibunt nigrae, sed non fe=
culentae. sed, si propter caliditatem; erunt adustae, & na=
tura expellit ipsas ad intestina. & propter illam mali=
gnitatem; exulcerant intestina. ac grauisimis, & pes=
simis; afficiuntur ulceribus à talibus humoribus adustis.
unde; postmodum subsequuntur, & pessimi, & ingen=
tissimi; dolores, & dysenteriae, & profunda ulcera. &
 tandem; mille alia incommoda. Cognoscuntur illa; ex
maximo dolore. & quando uidemus huiusmodi dolores;
tunc prouidemus statim, laborantibus talibus intestino=
rum ulceribus. Sed huiusmodi affectuum; non est pro=
positum nostrum nunc curationem tradere. sed illud non
disimulabo; hæc ulcera, tardè, & difficillimè; sanari. Si
mala temperatura fuerit in abdomine; aut calida erit,
aut frigida. si admodum frigida fuerit; communicat hanc
frigiditatem ipsi uentriculo. & hoc modo; fiet mala con=
coctio, & feces excernentur inconcoctae. si autem fue=
rit mala temperatura calida (licet hoc rarò accidat.)
oportet, ut illa mala temperatura calida sit ualde in=
tensa. & tunc; communicat caliditatem ipsi uentriculo;

DE FÆCIBVS

Et fæces propter caliditatem illam intensam egerentur li-
 quida. Possunt etiam fæces illæ euenire ex uitio totius; &
 hoc facile est cognoscere ex mala dispositione totius per-
 seuerante. Præterea; etiam hoc fieri potest uitio ipsius ue-
 triculi, nec non etiam capitis. Et istæ duæ excretiones; non
 modò sunt ualdè similes, sed etiam inter se distinguuntur.
 Nam, si fuerit uitio uentriculi; apparebit spuma per alia
 quot dies, non autè perseuerabit. sed, si fuerit uitio capitis;
 semper apparebunt cum spuma; quia cõtinuè etiam caput
 transmittit; & fluxus perseuerat. Et sic; iam apparuit,
 quæ sint causæ egestionum liquidarum; eo quo equi-
 dem potui, ordine. Nunc; ostendamus, de sententia id esse
 Hippocr. in illis uerbis 2. lib. progn. (Egestio autem lau-
 dabilior, &c.) Diximus de egestionibus; quæ sint bonæ;
 & quæ sint malæ. & quòd cum excernuntur sæpè, &
 parum; sunt malæ. similiter; & quando excernuntur sæpè,
 & multum. sed optimæ, cum excernuntur, rarò, & mul-
 tum. Addit Hippocr. quòd oportet etiam habere unum
 aliud, ut sint optimæ. Nam dicit; ad hoc, ut sint bonæ; non
 debent habere illa incommoda. nunc uerò, dicit quas con-
 ditiones debeant habere hæ egestionibus. Et ista; iudicio meo
 est melior interpretatio; quàm illa Galeni; qui dicit, hæc
 omnia esse superflua, ut est uidere apud ipsum in com-
 mento. dico; quòd non sufficeret, solum dixisse Hippocr.
 hoc: (loquebatur enim de egestionibus liquidis per uiam
 crisis) ut egerantur hora conuenientis; sed oportet, ut ha-
 beant alias conditiones. Et, cum non debeant habere con-
 ditiones, quas superius posuit; dicit modò, quòd debent
 habere

haber
 inter.
 dit pr
 die, b
 natur
 hoc; e
 Et sic
 hoc; e
 cèt au
 hi, qu
 bent c
 neq; d
 ueniri
 ret bo
 notab
 gendu
 do uer
 sui rus
 quod n
 citrinæ
 lorem
 niam, s
 & qu
 dicit
 nes su
 uidetu
 propt
 do dix

habere istas conditiones. & dicit; quòd debent esse mediæ inter, sæpè, & parum; & sæpè, & multum. & hoc; acci= dit pro ratione cibi assumpti; ut, si plurimum egerat; & die, bis, aut ter. & hoc; pro portione cibi ingesti; quoniam natura semper debet expellere fæces conuenientes. & hoc; erit criticè, & secundum quantitatem cibi assumpti. Et sic; habeatur ratio, & cibi, & fæcum egestarum. & hoc; etiam erit propter consuetudinem ipsius egerentis. Licet autem Galenus hic accuset Hippoc. uidetur tamen mihi, quòd Hippoc. non sit damnandus. Dicit enim; quòd debent deuenire paulatim ad corpulentiam successiuam, do= nec deueniant ad debitam consistentiam. quoniam; si per se uenirent in illam liquiditatem; signum esset, quòd non fie= ret bona crisis. sed, si tenderent semper ad corpulentiam notabilem; esset bonum signum. & hoc; semper est intelli= gendum de fecibus, quæ sunt præter naturam liquidæ. Quãdo uerò subiungit Hipp. ea uerba, ubi dicit (sit aut color sui rufus fieri; tunc transit ad qualitatem uirilem, & dicit; quod non debent esse; neque admodum pallidæ; neq; nimis citrinæ, siue rufæ; sed debent esse subrufæ, quæ habent colorem medium; nec etiam debent esse male olentes; quoniam, si male olerent; significaretur, ibi adesse putredinē. & quanto factor maior; tantò ibi grauior est putredo. Et dicit Gal. quòd Hipp. debebat addere istas duas conditio= nes superius, ubi docebat alias conditiones. & hoc mihi nō uidetur; quoniam inquit Gal. Hippoc. non debuisset addere propter breuitatem ea, quæ sequuntur. sed superius; quan= do dixerat; quòd, si erunt fæces liquidæ, & huiusmodi; nō

DE FAECIBVS

erunt bonæ. bonæ autem erunt; si aderit bona concoctio,
ex qua concoctione; sequuntur necessariò hæ conditiones.
ex illis etiam; sequitur, quòd ibi erit color laudabilis, &
odor, & non malè olentia. ideo; profundissimus Hippoc.
non debebat illas superiùs ponere. nunc uerò; erat opus,
eas hic ponere. ideo; mihi uidetur, quòd Gale. male accuset
Hippocr. quoniam hoc facit artificiosissime. sciendum ta-
men præterea hic est; quòd in qualibet egestionē; ubi fe-
bris adsit; ibi adest multa putredo, & ibi erunt uermes.
& si generantur; optimum est, ut expellantur, ut dicte
ipse. Et (ut uidemus in febribus pestilentialibus; illi, qui
euadunt; egerunt plurimos uermes uiuos. qui; generati
sunt, quoniam ibi adest multa putredo. & in nulla alia fe-
bre; tanta est putredo, quanta est in pestiferis febribus, in
quibus putredo est usque in corde. in alijs autem; in corde
adsunt tantum modò uapores putridi.

Sed, quia facta est mentio de uermibus; & quoniam
de ipsis mentionem facit Hippocra. eo loco; iniquum es-
se reputarem; si de ipsorum essentia, & causis; non lo-
querer. Et peccatum esset; si non darem hic obiter cu-
randi methodum. Vt autem ipsorum essentia cognosca-
tur; à natura rei incipimus. A natura ergo rei incipien-
tes; dicimus, quòd res naturales cognoscuntur per suas
causas, ut est sententia philosophi primo phys. cum er-
go uermes sint res naturales; cognoscuntur & ipsi per
suas causas. ac, cognitis causis; cognoscitur statim ipso-
rum essentia. Vtile igitur erit; à causis incipere. Causa;
ab Arist. secundo phy. quatuor numeratæ sunt, materia-
lis.

lis, fo-
nibu
attin
dicu
ptos
de u
exte
mus;
mod
ximi
z 6.
tem,
putr
uern
ue in
mes;
cen. d
gener
sunt g
cholia
dixera
sunt e
mus q
beos;
cum
alijs
Arist.
etiā;

lis, formalis, efficiens, & finalis; quæ inueniuntur in omnibus rebus naturalibus. Quantum ad materialem causam attinet; Galen. & Arist. primo de hist. animal. concordēs; dicunt, uermium causam esse humores putridos, & corruptos; in toto uentre, & intestinis, non intelligimus magis de uno, quàm de altero; sed audimus de omnibus simul; ab exteris exemplo sumpto, ueluti ex musto. nam nos uidemus; uermes ex omni humore, extrinsecus generari; dum modò putrescat. & hæc fuit sententia philosophorum maximi in de histo. animal. nec non ipsius Gal. tertio Apho. 26. sed bene uerum est; quòd secundum naturæ diuersitatem, diuersa generantur. & omnes denique alij; ponunt, putredinem in humore esse causam materialem ipsorum uermium. & iste humor putrefactus; siue sit in uentre, siue in alijs partibus; semper aptus est ad generandum uermes; sicuti in capite, & in ipsa uena Medeni, ut dixit Aul. cen. deinde; ipsemet in alio loco asserit, uermes non posse generari ex omni humore. quoniam; dicit, quòd nec possunt generari ex sanguine, nec ex bile, nec etiam ex melancholia, sed ex sola pituita. tamē; ipse oblitus erat; eū quòd dixerat de uena Medeni. nihilominus; nos uidemus, quòd sunt ex alijs humoribus, quàm ex pituita. quoniam; uidemus quosdam aliquando uomere uermes pilosos, & ru-beos; qui indicant materiā calidissimam putrefactā. Ergo; cū materia sit altera à pituita; possunt fieri uermes ex alijs humoribus putrefactis. ideo; præferenda est opinio Arist. & Gal. scilicet generantur ex omnibus humoribus. hoc etiā; maximū signū est; quòd uidemus, diuersos generari.

Materialis
causa

DE FAECIBVS

Nā, si esset unus tantum humor, ex quo illi generarentur; semper iidem tantum generarentur. ideo; magis tenendum est cum Arist. in lib. 4. de hist. animal. 29. & cū Galieno Aphor. 26. quod scilicet generantur ex omnibus humoribus; magis, quam ex uno. hæc; satis sint dicta de causa materiali. Causa autem efficiens prima; potest esse calor uehemens. requiritur enim, uehemens calor, & spiritus. ideo; dicit Arist. quod uermes generantur à sole, & spiritu. ex sole quidem; quod ad uet. caliditate sua. spiritus autem; inclusus in materia, efficit putredinem, & est instrumentum ipsius caloris. & calor, est causa efficiens uermium. Et calor ipse, non debet esse mitis, sed uehemens. & ideo; dicit Arist. quod requiritur uehemens calor. Hinc igitur est; quod in pueris lactentibus non generantur uermes ad huc; quoniam calor non est adeo uehemens, quousque peragant primum annum. Non sic autem, transacto primo; tunc enim; habent calorem magnum, comedunt quacunq; hora humores redduntur putridi. At propter multitudinem, magnitudinem, & mordacitatem; in iuuenibus sepius sine contingit fieri uermes. in senibus uero; sicut etiam in paruulis pueris; non generantur, licet enim sit in corpore ipsorum materia conueniens; quoniam tamen non habent calorem idoneum; non oriuntur uermes in ipsis. Et sic; habemus breuiter causam efficientem ipsorum uermium (per me collectam in uarijs, & diuersis; locis, ac uarijs; & diuersis; auctoribus scriptam) in tria uerba redactam. Causa autem formalis; uaria est. loquimur semper (ne æquocatione decipiamini) de his, quæ sensu percipiuntur. nos enim

Efficiens
causa.

Formalis
causa.

enim; sumus artifices sensitiui, inquit. Gal. sunt igitur uer=
 nae figurae uermium. ac tres sunt omnino differentie fi=
 gurarum; quas sensu cognoscimus in genere, ut suo loco
 dicam. Quantum uero ad causam finalem; ratione finis
 intendit natura generare uermes ex illa putri materia,
 quoniam enim natura semper intendit generationem, &
 non corruptionem; ideo melius fecit ratione boni uniuersalis
 generare uermes, quam relinquere ibi materiam putridam sine uita. Est etiam alia ratio; quam ponit Auic. quia
 generantur ex ipsa putredine, quae est in mundo; ac ipsa
 depascuntur. & sic; natura instituit ipsos, ut tollerent illam
 putredinem, & absumerent excrementa. At; in corpore
 non est eadem ratio; quoniam, non tantum absumunt ex= crementa; sed etiam bonam, optimamque partem. sed in cor= pore humano; nulla inuenitur causa finalis, quia non sunt
 intenti à natura. & utinam essent intenti à natura. tunc
 enim; non esset morbus, si tantummodò tollerent excre= menta. Et sic; apparet ex causis exquisita uermium essen= tia adamusim. Quo ad figuram; dicimus, quòd tres inue= niuntur figurae suae differentiae notabiles. primò enim; ge= nerantur quidam, longi, & rotundi. & isti; lumbrici nun= cupantur. alij; breues, & rubei; & isti in recto oriuntur
 intestino prope anum. alij; lati, oblongique. & uidi in quo= dam; unum istorum sex uulns longum. & mensus sum men= sura iusta. ideo; non debet mirum uideri, quòd possunt
 ita in longum protrahi, ut protrahuntur intestina. Alij
 uero; qui longi, & rotundi; sunt; in stomacho ut plu= rimum generantur; & in pueris saepe, & saepius; inue= niuntur;

Finalis cau= sa.

DE FAECIBVS

niuntur; sunt in istis partibus, quoniam ibi fit putredo. Isti uero, qui dicuntur Ascarides, maiori opus habent caliditate; calidioremque, putrescentem, & acriorem; materiam obtinent. cuius signum; est, quod generantur in iumentis; & propria est iumentorum passio hæc. Quod etiam iumenta sint magis calida; manifestè apparet, quia comedunt paleam, ipsamque digerunt. quod; si homo, qui minus calidus est; eam comederet; absque dubio eam non concoqueret. Quapropter; dicendum est; calidissima esse iumenta, quia in ipsis maxima inuenitur concoctio. quod etiam ex calidiori generentur materia; apparet; quia semper in iumentis, non autem in pueris; inueniuntur. & insunt discretè, non autem extensiuè; quoniam sunt plurimi parui, & non longi. sunt & alij; qui uulgo corrupto uocabulo lineæ nuncupantur; ipsi soli, longi, & lati (ut dicit Arist.) apti sunt ad generandum. & ab ipsis generati, similes sunt seminibus cucurbitæ. & ideo; dicuntur cucurbitini, ac sunt imperfecta animalia. multi; crediderunt; quod isti, qui per aluina excernuntur; essent illi, quas tineas uocamus. Distinguntur autem isti ex materia; nam generantur ex materia uiscosa, in intestinis reperta; quæ, totam interiorem tunicam intestinorum inducit, ueluti ad pituitæ similitudinem; ac quandoque, & sæpius; ex illa tota materia unus tantus continuus generatur uermis. Et hæc est propria uermis istorum materia. caloremque; causam efficientem esse; nullus dubitat. isti; inueniuntur in adultis, qui semper comedunt, ac continue generant humores crudos in uentriculo. & propter habundantiam materiæ ipsius, ibi collectæ; oriuntur uermes

uermes. ac de his satis, superq; dictum sit. Nunc uerò; nolo disceptare; an morbus in numero, an uerò symptoma; sit. sed sufficiat tantum habere causas; quoniam nostra intentio non est exquisitè de uermibus disserere; sed tantum modò per compendium, & per capita; de his loqui; ac tradere methodum; qua quisq; possit omnes causas, & signa, curationemq; omnium inuenire. Expeditis causis conuenienter; nunc ueniendum est ad signa. Dicamus ergo, quo modò possint cognosci uermes; & etiam illorum species alteram ab altera distingui. quantum ergo ad signa attinet; cognoscantur, quemadmodum & alij effectus; per tres illos fontes, iam sepius propositos. primò; ab actionibus lesis; quæ genere sunt tres; animalis in cerebro; uitalis in corde; naturalis in hepate, & uentriculo. Quò ad animalem ipsam; dicimus, quòd ibi aderunt uermes; si aderunt, intensi, maligniq; & plures affectus; & lesio apparebit in hac operatione; primò isti sunt obliuiosi, nò memorantur, nò imaginantur, & nò rectè discurrunt, sepius loquuntur extra propositum, clamant, & similia faciunt; ut manifestè apparet in pueris. & ista erunt signa ab interioribus sumpta. quatum uerò ad ipsos sensus exteriores; præterquam, q; redduntur obtusiores; redduntur aliquàdo muti nullus ipsorū abit sine lesione; aliquando sunt Apoplectici, & Epileptici. Epileptici; maximū sentiunt dolorē in intestinis; propter mordicationē; ab ipsis uermibus factā transa, inuētur; subuertūt oculos, et totum corpus distendunt. Et hæc sunt signa, ab animali uirtute sumpta. A uirtute uero uitali sumpta; quædā sunt interna, quædā externa

A Eliones
lesæ tres.

Animalis
actio.

Vitalis
actio

interna

DE FAECIBVS

interna; sunt, iracundia, inconstantia. isti; euadunt inconstantes, iracundi. sed causa huius; est, quoniam spiritus immoderate, ac inordinate; moti ad cor; reddunt hominē iracundum. & quandoq; illi incidunt in febrem, ephemerā, & putridam. ab extrinsecis autem, & primo à pulsibus; pulsus fiunt parui, adstricti, & frequentes, uelocesq; ratio est; quoniam uirtus grauata, non potest facere extensionem suam. & quod non potest facere extensione; supplet, & facit frequentia. quod non potest facere in una uice; facit in tribus. & sic; pulsus fiunt frequentes, & ueloces; quoniam, quando natura non potest supplere quantitate; supplet uelocitate. fiunt etiam inaequales. Et hoc pro confesso est semper, & in quocunque casu; quòd, quando natura grauatur; tunc pulsus semper redduntur inaequales. siue enim ab aliquo humore, siue ab aliqua alia re; aggrauetur natura; hoc erit perpetuò uerum, quòd pulsus erunt semper inaequales. Quod copiosè declarat Gal. in lib. de differentijs pulsuum. Sed haec; sufficiant pro hac uirtute. Naturalis etiam uirtus laeditur; constat enim; uirtutes naturales esse quatuor, concoctiuam, expulsiuam, contentiuam, & assimilatiuam. habemus primò; quòd contentiua non retinet quantum oportet, quoniam uermes semper attrahunt. & cum ibi illa non continet, quantum oportet; sequuntur, grauitates, rugitus, & uaria incommoda, & multum isti appetunt; sed multum patiuntur ab humoris multitudine, in uentriculo existentis. & si contingit, ut appetant canino appetitu; quandoq; nimis, quandoq; parum; secundum, quòd uermes ipsi quant

Naturalis
actio.

do q;

doq; nimis, quandoq; parum; appetunt, & atrahunt, si-
 militer (ut uno uerbo dicam) reliquæ omnes patiuntur; sed
 una magis altera. Et hæc dicta; sufficiant pro primo fon-
 te. Secundus fons in ordine; est ab excrementis. excremen-
 tum istorum, patientium huiusmodi affectus; liquidius est.
 & uirtus ipsorum contentiua; non continet tantum, quan-
 tum oportet. primò feces sunt, spongiosæ; supernatantes;
 & decoloratæ, propter priuationem ipsius bilis. & quan-
 doq; exeunt uermes; & ostendunt, cuius nam sint, gene-
 ris, & speciei. hæc uolui dixisse breuitatis causa de ipsis
 fecibus. Quantum uerò ad urinā; aliquādo urinæ exeūt
 liuidæ, obscuræ, omni humiditate carentes. hoc; ob nullam
 aliam rem prouenit, quā ob obscuritatem spirituum. ha-
 bent etiam spumam; propter agitationem spirituum. Et, si
 efficitur aliqua subsidia; illa erit putrida. Ideo uerò sa-
 liua reperitur inter excrementa; quia semper in ore ipsorum
 animalium abundat salia, sed, quando uermes ascendunt;
 non est tanta salia copia; quoniam attrahunt illam humi-
 ditatem, quæ erat pro salia. & sic; habemus iam duos fon-
 tes, in quibus maxime debemus exerceri. Tertius fons; su-
 mitur ab accidentibus. Accidentia enim; maxime apparēt
 in ipsis, primò; uidetur eorum uenter humefieri. et re uera;
 ita humefit, ut uideatur in illis esse tympanites. & hoc;
 prouenit ab humoribus, in intestinis aggregatis, & ad-
 unatis; qui non possunt expelli. sunt præterea pallidi; &
 habentes in maxillis coloris diuersitatem. ratio est; quia
 ibi putridus uapor eleuatur. cum tēdit ad exterius; decum-
 bit; & deducit secum quendam sanguinem admixtum, qui
 uariat

DE FAECIBVS

uariat colorem in ipsis maxillis. & hoc; fit in eodem tem-
pore ita, quod in eadem hora uariatur color. Et quandoq;
frigent; quandoq; calent. modò torquentur; modò disten-
duntur, & habent oculos rubeos. Distinguntur; autem
quoniam; si sint uermes, longi, & rotundi; in uentriculo;
sentitur noxa, quia non appetunt. stridentq; quoniam ibi
conuellitur. ac, in quibus cōuellitur; necesse est, ut is titillet
eos. & ideo; strident dentibus, & in somno masticant. ha-
bentq; sepè deglutiendi impedimentum; quia contrahitur
os uentriculi. Ascarides autem; faciunt pruritus prope
anum, & excernuntur, & ubi uermis sit latus; semper fa-
cit famem. si cibus eis non datur; in syncopim agrotans in-
cidit. uideturq; quod semper habeat pondus in uentriculo
incoeret, non potest letari. Et ita; habemus signa horum
uermium. restat modò; ut curationem aggrediamur. Cu-
ratio; à natura rei sumitur. nā, si natura rei erit distincta;
distincta erunt curationes. Nam ipsa rei natura; indicat
nobis; quod est in uētre praternaturam, esse expellendū.
sed, cum ipsi uermes sint animalia; retrahunt se; & non fi-
nunt, se expelli; igitur oportet illos interficere prius, de-
inde expellere. quomodò igitur interimentur? Interfi-
ciuntur eo pacto, quo interficiuntur etiam alia animalia.
animalia; interficiuntur, aut gladio, aut ueneno. sed certū
est, quod ibi non possumus uti gladio; ergo ueneno uten-
dum est. sed uenenum; erit ex his, his, quae incidunt; ut ace-
tum, & c. ut dicit Auicē. quod; bonum est. quando igitur
accedit patiens ad lectum in sero; sumat haustum acerrimi
acetī, quod incidat. alius modus; est concurrere cum con-
trarijs.

varijs. sed, quia ipsi generantur ex putredine; occurrere
 oportet cum his, quæ prohibent putredinem; ideo; adhiben-
 da sunt exiccantia, ut rosa, rubus; folia illorum, et radices,
 exiccant enim; & exiccando interficiunt uermes, similiter;
 & terra Lemnia; & multa alia; quæ si locus pateretur;
 connumerarem. quedam uerò, calefaciendo, & exiccando;
 interficiunt uermes; ac eorum habitum corrumpunt, ut
 terra Lemnia, bolus armenia, & reliqua multa. Satis uo-
 bis sit habere methodum. ad expellendum uerò; erunt quæ
 dam; quæ tantum abstergendo expellunt, ut decoctum, scor-
 dij, & betæ. lixiuium etiam; abstergendo expellit. ex his
 faciunt quoque uulgares decoctum; & hoc utuntur isti in
 iumentis. exhibito enim illo; statim expelluntur uermes.
 quedam expellunt, expurgando & abstergendo; simul;
 ut aloë quedam uerò, extergendo, calefaciendo, exiccando,
 & euacuando; expellunt; ut caryophyllum decoctum. &
 postquam ista animalia sunt interfecta; expelluntur. quæ
 dam sunt, quæ interficiunt quosdam uermes solummodo; ut
 semen portulacæ, & succus etiam. Et isti Moderni; ubi ui-
 dent uermes, indifferenter exhibent succum hunc, & malè
 faciunt. quoniam; huiusmodi succus conuenit in ascaridi-
 bus solummodo, qui generantur ex materia calidiori, &
 uiciori. ideo; ad prohibendū, ne generentur; et ut, ubi sunt
 geniti; expellantur; hæc exhibeatur. huiusmodi; sunt, semē
 portulacæ, & semper uiui succus eius; in hoc confert pro-
 pter eius frigiditatem. quod, si purus detur; augebitur uer-
 minum materia; & sic leduntur plus quam iuuentur. Quā-
 tum ad compositionem medicamentorum; componuntur secun-
 dum

DE FAECIBVS

dum uarias Medicorum intentiones. nam uolumus aliquando interficere, & calefacere; aliquando exiccare, aliquando refrigerare secundum enim uarias eorum mētes; uariae oriuntur compositiones, sed satis est; tradere formā, aut interficiendi, aut calefaciendi, aut exiccādi, aut refrigerandi. et sic; hoc modo uariatur compositionis usus. uariat autem ratione uermium, & symptomatum; ut, si erunt in corde, uel in aliquo alio loco; similiter etiam uariantur & intentiones. sed ego; composui praesentaneum medicamentum aduersus uermes, quod recipit gentianae, Centaurij minoris, agarici; Singul. drac. duas, caryophyllorum, melanthij, seu, nigellae; costi; santocij, quae uulgō santolina dicitur; anisi; scordij; Singul. drac. duas, cornu cerui usti, rosarum rubearum, acetosae, margaritarū; sing. drac. unam, puluerizentur omnia per se; deinde misceantur. postea; inspernantur succo limonum; admisto cum acerrimo aceto, & aqua rosacea; aequis portionibus. & permittantur exiccari. & hoc; reiteretur septies. ultimo; adde croci, semidr. moschi, ambræ; Singul. g. ij. & data proportionē; potest constitui dosi. & cum Syrupo, de corticibus citri fiat magdaleon; de quo detur patienti à drach. una usq; ad duas; uel confectis pilulis, uel in bolo cum modico mellis rosacei, uel puluerizentur cum aqua cardui benedicti; prout ægro magis satisfiet.

Sed, ut ad id redeat, unde digressa est; nostra oratio; dico, excrementa naturalia de sententia Hip. in secundo Prognosticorum necessariò habere illas quinque conditiones; ut sit debita substantia, qualitas etiam debita, quantitas

conueniens

con
to
uia
qui
ta.
nos
de h
inca
quid
non
crisi
med
deb
gno
ca, f
sanu
econ
spolit
præn
dum p
Aris.
signis
indica
cund
dicar
hanc
mina
ponit

conueniens, tempus debitum. ut scilicet; excernantur debito tempore, & solito. & ut exeant per uasa debita. per uias scilicet; secundum naturam. cum enim habuerint has quinque conditiones; erunt naturalia huiusmodi excrementa. Aliquando; de his Hippoc. sermonem breuem habuit. nos autem; diffuse, & aperte. Postquam autem Hippoc. de his excrementis naturalibus egit; subsequens Hippoc. incepit pertractare de excrementis non naturalibus, quæ quidem sunt præternaturam; sed sunt indicatæ sanitatem. non præsentem, sed futuram. habent enim indicare bonam crism futuram; uel bonum terminum crisis. quæ signa; medicus necessariò debet scire. Quia medicus non solum debet cognoscere morbum præsentem; sed etiam debet cognoscere, qualis sit futurus morbus, quæ signa prognostica, faciunt ad usum nostrum. nam, licet corpus nunc sit sanum; tamen tale corpus erit dispositum ad morbum. sic econtra. si corpus erit ægrum in præsentem; tamen erit dispositum ad sanitatem. Et ideo; signa Prognostica, ad hæc prænoscentia; erunt idonea, & necessaria. & hanc methodum procedendi; non tantum seruauit Hippoc. sed etiam Aris. & Galen. cum ergo Hippoc. est locutus primùm de signis naturalibus; statim subiunxit signa non naturalia, indicantia tamen sanitatem futuram. loquitur ergo secundariò; de signis excrementorum non naturalibus; indicantibus tamen futuram, uel sanitatem, uel crism. & hanc partem signorum, indicantium crism bonam; terminauit illis uerbis (si aquosa admodum, &c.) Sed hic; ponitur questio, quā noluissem prætermisisse; cur, uermes

DE FAECIBVS

exire ante concoctionem, esse bonum signum; dixit Hippoc. & tantò magis hæc causa perquirenda est; quanto consultius Galenus eam in cõmento silentio præmittit, quam materiam quidem debebat explicare, & clare; cùm non sit sic scitu facilis. nec non; digna est, ut habeatur de ea sermo clarius. si hoc est signum bonum; cur ergo lumbricos teretes bonum est exire ante futuram crissim? quæ autem sit causa huius; ut ciatur, oportet supponere, quæ dixi de uermibus: Dixi enim lumbricos teretes; quoniã tantum modò de his hic loquitur Hippoc. & alios uidetur tacuisse; qui secundum uulgares sunt rotundi. Dicebam enim, hos lumbricos rotundos generari, & fieri ex putrida materia; nam & omnes in hoc conueniunt, quod scilicet fiant à materia ualde putrida. & non tantum ex pituita (ut uoluit Auic. qui in hoc fuit deceptus, ut superius ostendebamus) uerum etiam ex materia putrida tam interius, quàm exterius; ut asseuerant Aristo. & Galen. fiunt ergo ex materia putrida; licet etiam aliquando fiant ex pituita. ex illa scilicet materia; quæ non est ita seua, sed melior. altera enim; dicitur pituita, dulcis, putrescens quæ putrescit in intestinis inferioribus; & in uentriculo, & in stomacho, huiusmodi enim uermes; sæpè euomitur, & generantur sæpè in pueris, & sunt admodum eis familiares. & sæpè etiam fiunt in hominibus sanis; & non est signum, ualde malum. at, qui generant, et euomunt; uermium aliam speciem; illi quidem malè se habent. Supponitur modò quòd illi lumbrici generantur ex materia putrida, non ualde maligna, sed satis benigna; scilicet à pituita dulci.

ta dulci. et tunc; dicimus, quòd lumbrici teretes possunt expelli, uel inferius, per secessum; uel per os, scilicet per uomitum. De his enim omnibus excretionibus lumbricorū uarijs, est nobis dicendum, quoniam de eis uaria nascuntur iudicia, si enim lumbrici uiui exhibunt ante bonam crisim, scilicet ante iudicationem; est bonum signū cum; uidelicet exeunt uiui per secessum, quia talia signa indicant, quod cōcoctio adsit, et talia signa, sunt indicationes crisis materie concoctæ. Dum ergo apparent isti uermes per secessum ante crisim bonam, apparent tunc signa cōcoctionis; ergo bona, si ergo lumbrici exeunt rotundi, per aluum, nō mortui, sed uiui; bonum signum est. & ratio est, nam primum, manifestum est, illam materiam non fuisse malignā, immo benignam. nā, si fuisset malignā; uel nō essent generati tales, uel fuissent dissimiles, uel non fuissent uiui. præterea, patet, quòd est bonū signū, quoniam iam tota materia est consumpta, unde; uermes cocti exeunt, quia illis deficit alimentū, & tunc; querunt exire. tunc etiam; natura eos ualide expellit, in quantum potest, per uiam, per quā debent expelli ipsa excrementa. Et hæc; est una conditio ex illis quinque. quando ergo natura querit eos expellere (& hoc; quia est regulata. nam natura querit expulsionem, tanquā rei nocuæ, quæ tentat exire propter defectum alimenti) expellet istos, quia sunt prope crisim bonam; & uirtutes propter crisis finem sunt ualide, & fortes. cum ergo nos uidemus, hos uermes exire per aluum ante crisim; est bonum signum: ut patet ratione, iam allata. & hoc etiam, non tantum patet ratione, sed etiam auctoritate

DE FAECIBVS

tate Hippocrat. ad quam multi, & ferè omnes, confu-
giunt. & hoc; quia cum careant rationibus, & logica; af-
ferunt tantum in medium auctoritates, quas non intelli-
gunt. & sic; perpetuò manent ignari uolentes alios cape-
re suis auctoritatibus. Hæc; est ratio, quare isti lumbrici,
per alium exeuntes ante concoctionem, uel crisim bonâ;
sunt bonum signum. Si autem exeunt uiui uermes per
uomitum ante ipsam crisim, quid tunc erit dicendū? Dico;
quod morbus, uel est futurus longus, uel pessimus. & quia
est futurus longus, et maximus; tunc exeunt lumbrici per
uomitum ante crisim uiui. ratio est in promptu; quoniam
materia horum est multa, & est in uentriculo; licet non
sint maligna. nam uermes repunt. qui, cum ibi affuerint;
natura ualida eos expellit per locum illum propinquum
symptomaticè. & hoc; quia est ualida, ratio ergo ista; est,
quia primum manifestum est, quod ibi adest multa mate-
ria. deinde; quia natura, quæ eos expellit; ualida est. hoc;
est malum, quoniam morbus erit longus; crisis imperfecta,
& inconcocta. si exhibunt uiui; non tamen omnino est ma-
lum signum, quia tantum significat morbum futurum lon-
gum. si uerò isti uermes excernuntur mortui per seces-
sum; quid indicabitur; tunc significatur, quod materia mul-
ta est, & ualde putrida, & tantummodò malum est in-
terius. qui morbus; tãdem fit acutus ab hac acuta materia,
ut possumus uidere accidere etiam in febribus pestilenti-
bus; in quibus solent exire uermes. si materia fuerit ma-
ligna in istis uermibus; tunc excernuntur mortui uer-
mes. & quotiescunque huiusmodi uermes in febribus
pesti-

pesti-
tus,
la n
lum
seu
rius
eua
esse
regu
infer
rius
agit
& h
ta, e
natur
simun
ceder
unum
de om
signis
natura
bonam
aliam
deors
uomit
est, &
si hoc
enim u

pestilentibus exeunt per secessum; tunc nullus est penitus, qui euadat ab his febribus, quoniam suffocantur ab illa materia, tam maligna, & tam putrida. & hoc erit maximum signum, si uero excernantur uermes mortui per os, seu per uomitum; quid tum indicabitur? nihil quidem deterius, simulque perniciosius. & nullo pacto talis æger potest euadere. & in tali corpore; non tantum oportet iudicare, esse multam putredinem; immo etiam natura in nullo est regulata. & omnia tunc sunt symptomaticè. si exeunt inferius tantum; natura expellit symptomaticè. sed, si superius expellit, & symptomaticè; nihil deterius, quia nihil agit regulare ipsa natura, sed omnino præter naturam. & hoc; quoniam putredo est maxima; & materia est multa, & pessima. unde; & omnes motus sunt etiam præter naturam, & tandem omnia præternaturalia; hoc est pessimum signum. & uidebimus, semper his ægris male succedere. Hæc; sunt quatuor documenta signorum, quorum; unum tantum habet bonum signum absolute, quod Hipp. de omnibus partibus dicit. loquitur enim nunc; tantum de signis excrementorum laudabilibus. quia licet sint præter naturam; indicant tamen futuram sanitatem, & futuram bonam crism. de hoc tantum ergo dicit. Cæterum; Galen. aliam rationem attulit. inquit enim; si uermes quoquo modo deorsum. s. per secessum; excernantur; non rursum. s. per uomitum; & si non bonam crism significant; tamen melius est, & signum minus malum; quam, si exeant per uomitum. et si hoc etiam sit, & appareat, ratione accidentium. Verum enim uero; quia de excrementis naturalibus dixi, per si-

D E F A E C I B V S

igna indicantibus sanitatem presentem; & de non naturalibus, indicantibus tantum futuram bonam crism; modo aduertendum est; quod, si debent esse aliqua signa, uel naturalia, uel non naturalia; indicantia futuram sanitatem, uel bonam futuram crism; oportet; ut, quæ hic dicuntur; ad sint, alioquin non bona signa erunt, nec indicantia bonam sanitatem, uel crism futuram; nisi eius (dicit Hippo.) uenter sit necessario mediocriter inanis, & sit habitus mediocris, & quod non tumeat. excrementa non poterunt esse indicantia futuram bonam crism. necesse enim est; ut, si excrementa talia debent esse naturalia, uel indicantia bonam crism; uenter habeat tres conditiones. ut scilicet, (Quemadmodum diximus) sit mediocriter motus, mediocriterq; tumens. hoc est; nec nimis repletus, nec summe uacuus; s. ex toto; sed medio, & debito; modo se habens ita; ut, nec percipiatur tensio, nec repletio, nec inanitio, nec euacuatio. ubi oportet obseruare errorem fere omnium medicorum; qui, dum pertractant uentrem aegris; inquirunt, ex illa tractatione se percipere obstructionem; & credunt, hoc esse uerissimum, quia percipiunt tensionem. sed (ut dixi) errant. & ideo cum tractamus uentrem alicui aegro; bene debemus considerare, ne credamus propter tensionem uentris ibi esse obstructionem uenarum, aut arteriarum. hoc quidem falsum est. sed, ibi potest esse repletio, uel ab aliqua materia, uel à flatu in intestinis, uel in musculis abdominis, ut in hypochondriis; quod quidem manifestum est, àctu, & sonitu. non ergo erit ibi aliqua obstructio, nec si esset; posset cognosci obstructio uenarum mesentericarum per tactum

tactu
de m
mod
nec
gna
pert
fit ua
ne m
ut ha
reple
& p
in qu
tudin
palp
ta sig
indica
niam
si uerò
tatem,
positu
rius op
ut sint
rium. s
quod,
rum.
tum. s
na. Et
cantib

tactum. nec etiam omnis humor potest cognosci; nisi sit ualde magnus. Quare; si percipientur extensiones ibi; tantummodo indicabunt repletionem, non autem inflammationem, nec obstructionem. si igitur debet fieri bona crisis, & si magna. superius enumerata; debent esse bona; opus est, dum pertractamus uentrem; ut non habeat repletionem, nec sit ualde extenuatus, non enim debet esse inanis, gracilis, si ne musculis, sine pinguedine; sed, ut sit bene tractabilis, & ut habeat bonam carnem. scilicet ut sit boni habitus, non repletus, nec extensus. & tunc; hoc erit bonum signum, & protendentia omnia sunt bona. & sic; dicit Hipp. quod in quauis morbi indicatione uenter debet esse bonæ habitudinis, & abdomen esse bene tractabile, & posse bene palpari. quoniam, si aderit repletio uentris; tunc erunt multa signa, & per uiam cause, & per uiam signi. & quia indicatur, materiam esse crudam, & per uiam cause; quoniam indicium sit, quod illa plenitudo faciat obstructionem; si uero aderit in uentre nimia gracilitas, indicabit frigiditatem, in dicantibus* futuram malam crisin; nam tale oppositum prætermisum potest colligi ex declaratione alterius oppositi; & hic est mos Hipp. & uirorum doctorum; ut sint breues; non prætermittant tamen, quod est necessarium. sepe enim Hippoc. facit tali modo, & alij Antiqui; quod, cum dixerunt unum oppositum; fileant etiam alterum. Quia oppositum unum indicatur per suum oppositum. Nam (ut dicit Arist.) contrariorum est eadem disciplina. Et si quis bene considerabit, quæ nos diximus de indicantibus egestionibus futuram bonam crisin; deinde, si con-

* Alias, in-
dicantem.

DE FAECIBVS

fiderabit etiam suum oppositum. hoc est: signa excremen-
 torum, indicantium futuram malam crism; tunc facile ha-
 bebit doctrinam, quæ est data per contradictionem. quæ ad
 modum est de hoc signo; uermes apparentes, & exeuntes
 ante crism; uiui, si fuerint; istud est bonum, & salubre si-
 gnum. qui enim cognouit hoc oppositum, quando uermes
 exeunt uiui ante crism bonum est; hic etiam cognoscet pes-
 simum signum, quando apparebunt mortui; quod est alte-
 rum oppositum. Et ideo; qui habebit doctrinam, & cogni-
 tionem unius oppositi; iste habebit promptam etiam alte-
 rius oppositi cognitionem, & doctrinam. sic enim fecit
 Hipp. semper, & hoc in loco. qui; cum egit de egestionibus,
 non naturalibus; tamen indicantibus bonam crism futu-
 ram; dat intelligendum suum oppositum, & insimul de
 eo dicit. Unde; omnes medicos hortor semper, exercere,
 & insequi; ipsum Hippoc. non semper intelligendo ipsum
 per comætaria, sed adnotando suam mirabilem artem. quo-
 niam; in quacunque materia optime se gessit, optimeq; etiã
 distauit. ideo; non immerito fuit à Gal. & alijs uocatus mi-
 rabilis. immo; appellant etiam ipsum mirabilissimum. In
 suis operibus. Hippo. cum admodum sit breuis; uidetur ni-
 hil dicere; tamen omnia dicit, & arte mira. Unde; qui in-
 telliget hanc partem de excrementis alui; is, si uidebit po-
 stea eos alios; cognoscet, omnia sumpta esse ab Hip. nihilq;
 dicere plusquam dixerit ipse Hip. Hucusq; igitur breuissi-
 me cum ipso Hipp. egimus de ipsis egestionibus naturalibus
 indicantibus præsentem sanitatem. secundo loco; egimus
 de excrementis, non naturalibus, indicantibus tantum
 crism

crism
 sui o
 de ex
 præ
 dicat
 mō e
 mori
 quæ
 simē
 aut e
 uerō
 dupl
 de q
 & a
 aquo
 (ualo
 aliter
 ria a
 mus,
 in que
 rit in
 malu
 potes
 sis ex
 deie
 quer
 tum
 si ex

crisim futuram bonam, per quam doctrinam; possumus, et
 sui oppositi consequi ueritatem. nunc cum Hipp. agamus
 de excrementis; indicantibus, & futuram ægritudinem, et
 præsentem morbum. sed primò; de morbis præsentibus in
 dicatis ab ipsis excrementis. postea, de futuro morbo. pri-
 mò ergo; incipiamus agere de excrementis, indicantibus
 morbum frigidum. postea; calidum morbum. postea; de his,
 quæ indicant malitiam morbi futuri. & omnia sufficientis-
 simè colligemus. primò; dicimus unà cum Hipp. aquosa,
 aut candida, excrementa, aut spumosa; esse signa mala. cur
 uerò causa est inuestiganda (nam deiectio aquosa potest
 dupliciter intelligi; & potest dici de substantia, aquosa, &
 de quantitate aquosa) potest quidem habere sensum hunc.
 & deiectio ista dicitur aquosa in substantia, ut sit summa
 aquositatis, scilicet; ualde per similes aquæ. quòd uerbum
 (ualde) refertur ad similitudinem substantiæ. potest etiam
 aliter capi talis deiectio; quando plurima quantitas mate-
 riæ aquosæ, non substantiæ; eicitur. nos autem; intelligi-
 mus, tum de substantia, tum de quantitate. & non tantum
 in quantitate; sed in quantitate maxima. ubi enim æger ege-
 rit in quantitate maxima deiectionem aquosam; hoc erit
 malum signum etiam in substantia. nam egestio aquosa
 potest accidere multis de causis; uel per accidens, & à cau-
 sis extrinsecis, uel intrinsecis. Nō uerò nunc loquimur de
 deiectionibus secundum accidens, & à causis extrinsecis.
 quemadmodum; cū quis comederit multum cibi, & mul-
 tum biberit, uel passus sit nimium frigus ipsum. quoniam,
 si ex his causis fiat deiectio aquosa; hoc est per accidens.

DE IFAECIBVS

oportet enim in ipsis deiectionibus, & excrementis, ne mutata sint propter aliquam causam extrinsecam. quoniam; de his nec Hipp. nec ego; loquimur. uerum est; quod dixit Hipp. quando descripsit faciem illam macilentam, & Hippocraticam; quod scilicet debemus animaduertere, ne aliqua causa extrinseca fuerit in causa huiusmodi. quia, si fuerint causae extrinsecae, quae immutauerint faciem hunc in modum; non debemus de morte timere, inquit Hipp. at; si fuerit hoc ratione egestionis; est timendum ualde. ideo; sic dicimus hic de his egestionibus; quod, si aliqua causa extranea fecit hoc; adeo erit signum malum, ut de eo sit timendum. sed tamen; debemus ualde animaduertere ad causas intrinsecas. quae; possunt contingere quadrupliciter; aut, quod erit uitium concoctionis; aut erit uitata retentiu; aut est obstructio, facta in uenis meseraicis; ex qua obstructio ne impeditur chylus, ne transeat ad hepar, & conuertatur in sanguinem; sed defluat ad intestina. & tunc; egestionem redduntur liquide ualde. quarta causa; est, quoniam adest maxima copia bilis, deuenientis ab hepate ad uescicam felleam. quae bilis; postea transit ab illa fellea uescica, ad ipsa intestina. quia bilis; sua acrimonia, excitat, & corrodit, intestina. unde; egestionem liquide fiunt; quoniam causa est ipsa intemperies hepatis; siue calida; siue humida; siue sicca; siue maxime frigida intemperies; siue, quod hepar etiam est ualde debile; & non potest ad se trahere alimentum; & quod trahit; non potest conficere, aut conuvertere chylum in bonum sanguinem. unde; ipsa excrementa fiunt aquosa, et liquida. sunt ergo quatuor causae intrinsecae; quae possunt reddere

reddere egestiones liquidas, & praternaturales. de quibus causis; Gal. partim periractat in secundo Apho. com. & partim de his agit in libro de comp. medic. secundum locos. Cum ergo hæc deiectiones liquidæ habeant quatuor causas, per quas fiunt tales; & ubi uidebimus talem egestionem liquidam, non tamen poterimus habere suam causam distinctam, siue has causas distinctas; nisi habeamus & signorum distinctionem; ideo notandum; quod, ubi talis deiectio aquosa apparuerit; oportet pro cognitione illius, ut habeamus ueram methodum procedendi in eius cognitionem. quia, uisa deiectione liquida, & aquosa; non oportet semper statim dicere; quod causa deiectionis liquidæ huius una nari est causarum quatuor, quas diximus. Nam poterit aliquid aliud esse in causa, ut aliquid extraneum, iam dictum. & ideo; oportet scire distinguere. & non solum in his deiectionibus, & excrementis; sed etiã in omnibus symptomatibus, quæ proueniunt à causis intrinsecis. Et primò; sic est discurrendum. uidere oportet; nunquid illud symptoma sit ab aliquo extraneo, aut intrinseco. si à causis intrinsecis; uidere oportet, an sit per essentiam, an per consensum. sed aduertendum est; quod deiectiones alui sunt operatio ipsius uentris. quæ, si fuerit facta secundum naturam; erit naturalis. si uerò contra naturam; erit symptoma dictum, siue affectus. non enim est dubium; quod est impedimentum, quod est in uentre tantum. quia non patitur uenter precipue; quod causa huius sit, quod sit uitiū in uentre, sed est aliunde. Vnde; tale symptoma erit per consensum. sed considerare oportet; an actio ipsorum sit lesa

DE FAECIBVS

laesa per essentiam, idest, in ipso membro, in quo est, an sit per consensum; idest adueniat aliunde. si uidebit medicus affluxum catarrhi in aliquo, de quo tamen aeger non conqueratur; & egerit iste deiectiones liquidas; nō tamen in illis sint, nec appareant signa eruditatis, nec aliquod uestigium cibi egesti; sed excrementa illa erunt pituitosa, & in capite est fluxus catarrhi; & materiae pituitosae cum bile, uel poterit esse hoc uitium, uel symptoma, per consensum ab aliquo alio membro deuenire ad intestina. haec autem cognoscemus à plenitudine corporis. nam, sicut istae deiectiones in multitudine magis fient in nocte, quam in die; quia natura est magis ualida, & potens; in nocte, quam in die; haec sunt signa; quae indicant; utrum deiectio aquosa sit per essentiam, an per consensum; ideo oportet recurrere ad signa utriusque membri; & uidere, an talia membra sint laesa, neque; & habeant suas functiones naturales, & bonas. quoniam; si caput habebit suas bonas operationes; istud symptoma deiectionum liquidarum non ueniet à capite; sed erit per essentiam membri, in quo est. nam erit per essentiam uentris, in quo est, & tunc debemus recurrere ad aliquam alteram illarum quatuor causarum intrinsecarum; ut cognoscamus, utrum haec sit à uitio male concoctionis. quoniam; si erit ratione concoctionis, ut laesa sit facultas concoctrix; ergo erit uitium in uentriculo. & signum erit hoc; quod chylus erit imperfectus, & in excrementis apparebit aliquid de chylo; non enim facta erit uera concoctio. & conuersio; ipsius chyli. non est dubium quidem; quod, si hoc erit à uitio concoctionis;

appa=

appa
ne, in
ratio
impe
rit u
lus si
uitium
plect
ete à
tet, &
uentr
bus er
tus r
porte
scilicet
uitium
concoq
tinuat;
nausea
sit, ut p
xio; in u
quoniam
poteft s
nem; q
fiat sec
lus non
to temp
quod es

apparebunt, signa, & uestigia; cibi inconcocti in egestio-
 ne, immo crudi, prætera; naturalis defectio non foetet. &
 ratio est; quoniam in hac non adest putredo; sed tantum
 imperfectio, atque defectus; concoctionis. Si uerò non fue-
 rit uitium concoctionis, immo illa fiat bona, sed uentricu-
 lus sit relaxatus propter nimiam humiditatem; erit tunc
 uitium uirtutis retentiue; quia uenterculus non recte am-
 plectitur ipsum cibum, uti oportet. nam oportet cibum re-
 cte à uentriculo amplecti; & ita amplecti, quantum oportet,
 & usq; quò conficiatur. quod, si minus retinebit cibum
 uenterculus, quàm deceat; erit etiam uitium retentiue. duo
 enim modis, aut duabus de causis, potest peccare uir-
 tus retentiue; aut, quia non comprehendit cibum sicuti o-
 portet; aut, quia non amplectitur cibum, quātum oportet.
 scilicet; tanto tempore, quousque conficiat. ubi enim fuerit
 uitium in uentriculo ratione concoctricis. quia non bene
 corcoquat (quod est primū uitium dictum) * non bene con-
 tinuat; tunc peccat. * & si ante concoctionem percipiat
 nauseam, & grauedinem quādam; quæ grauedo percepta
 sit, ut pondus; hoc, hoc, quia non sit uera, & bona comple-
 xio; in uentriculo, ideo, non est mirum, si cibus aggrauet;
 quoniam tunc est motus dilatationis in uentriculo, & nō
 potest sustineri. & ille percipit fastidium. & grauedi-
 nem; quia cibus est iste, qui aggrauat uenterculum. sed si
 fiat secundum uitium in uentriculo; quod scilicet uentri-
 culus non retineat cibum, quanto tempore oportet; id est tan-
 to tempore, quanto oportet confici; apparet unum signū,
 quod est mugitus. nam, dum cibus descendit ante cōcoctio-
 nem

* Incorre-
 ctum est cō-
 mentum.

DE FAECIBVS

nem naturalem, & deuenit ad ipsa intestina gracillia; tunc fit talis rugitus, ratio est; quoniam calor naturalis agit in materiam, quæ nondum est concocta, quæ dimissa est ante concoctionem debitam; & calor ipse est ualidissimus, & dum in eam agit, facit talem rugitum in materia illa aquosa, præterea, & illa materia est spumosa. cum ergo præcedat rugitus, & deiectio illa sit, aquosa, & spumosa, hoc uitium est secundum uitium uirtutis retentiue, quia non retinet, quantum oportet, & sufficit. De spumosa aliquid est dicendum, quoniam Gal. de ipsa spuma confuse admodum habuit causam efficientem, & materialem. de alijs autem causis non loquor. Materia spumæ conueniens, debet semper esse aquosa materia, cum uisciditate mixta, & ærea, si debet esse spuma, & generari. hæc quidem materia, conueniens est ad generandam ipsam spumam. Cum uero efficiens est spiritus infarctus, & agitato, in huiusmodi materia, agitationes autem fiunt à duobus, aut, quia motus est maximus uti in mari, ex quo motu includitur in aquam ipse aer. quo incluso, fiunt multe spumæ, aut, quia fit à nimio calore, ratione scilicet caloris intrinseci, ut apparet quod in lebebe pleno, ratione caloris fit agitatio, & ebullitio, ex qua agitatione, à calore facta, fit spuma, sed causa proxima, efficiens spumam, est refraction, & agitatio spirituum in tali materia. Color uero, & motus; possunt facere hanc talem agitationem in spiritibus; ergo, color, & spiritus, refracti; possunt efficere spumam ipsam, ergo causa proxima spumæ est refraction spirituum. Causa uero huiusmodi refractionis, est duplex. scilicet motus uehemens, & lor

lor
iu
re u
ret
uer
quo
nis
tunc
per
ction
mate
non
obst
ctio;
fio il
hec t
tantu
illa pa
meser
ruerin
conco
sed est
potest
git se
consec
nem,
rie b
percip

lor intrinsecus. Apparente ergo spuma in deflectionibus,
iudicandum est fieri in his agitationem spirituum à calo=
re in materia illa, viscida, & aquosa, ergo fuit uitium in
retentiu uirtute, quæ non retinuit, quantum sufficiebat. si
uerò fuerit hoc symptoma in egestionibus liquidis, & a=
quosis; ratione obstructionis eò, quia fit obstructio in ue=
nis meseraicis; tunc hoc ex tali signo percipitur; quoniam
tunc percipitur pondus, & tensio; & in parte obstructa,
per tensionem, & flatum; percipiemus; tunc illas obstru=
ctiones in meseraicis (effectum scilicet tumorem) quoniam
materia ibi est retenta, & calor potens in illam materiã
non digestam agit, & facit tumorem. Nam, quãdo fit illa
obstructio in uenis meseraicis, non percipitur illa obstru=
ctio; sed affectus tantum percipitur, qui est flatus, & ten=
sio illius partis. sed hoc dictum; nimis est commune eò; quia
hec tensio potest esse, & fieri, etiam ab alijs causis, non
tantum ab obstructione in uenis illis. sed, si uidebimus in
illa parte ultimam tensionem; tunc obstructio est in uenis
meseraicis. & raro fit, ut non fiat flatus. &, ubi appa=
ruerint egestioncs chylosæ; & materia chylosa, non recte
concocta, & conuersa; tunc non est uitium in stomacho,
sed est uitium in uenis illis (ut dixi) quoniam chylus non
potest tendere ad hepar per suas debitas uias, sed uer=
git se ad intestina. ex quo; fiunt egestioncs chylosæ. &
consequenter; apparet etiam tensio ob illam obstructio=
nem, & ægritudo. si uerò hoc uitium sit ratione mate=
riæ biliosæ, à uesica fellis transmissa ad intestina; tunc
percipitur caliditas maxima in hepate. præterea; & uri=
ne

DE FÆCIBVS

næ erunt tenues, non coloratæ, non tinctæ. & ratio est; quia bilis illa, quæ debet ire in urinam, recepit se in illis egestionibus. undè; feces illæ fiunt ualdè crocæ; Præter hos quòd sunt liquidæ ob causam, quam iam diximus; quia materia illa biliosa regurgitauit ad intestina. Cùm uerò fuerit tale uitium in egestionibus ratione hepatis debilitati, quòd non potest conuertere chylum in sanguinem, nisi in sanguinem aquosum; & non in uerum. & naturalem; tunc chylus ille, qui debebat conuerti in sanguinem; uergit ad intestina gracilia. ideo; deiectiones fiunt liquidæ, & rufæ, & similes loturæ carnis. & hæc sunt omnes causæ egestionum liquidarum uètris inferioris, siue sint per consensum tales, siue per essentiam. si autem egestio sit, aquosa, subtilis & alba; ut inquit Hipp. aut admodum rufa, delata ab illo loco; debemus distinguendo uidere, an. s. sint feces candidæ, an spumosæ, uel rufæ. quia, si fuerint candidæ; tunc hoc est ratione obstructionis bilis in porofelleo. nam tunc; bilis non deuenit ad ipsa intestina, ut ibi tingat ipsas feces. si uerò sunt admodum crocæ (nam, quæ fiunt subcrocæ; sunt naturales. & admodum crocæ; non sunt naturales) tunc per hoc signum indicatur, quòd materia bilis deuenit à porofelleo ad intestina, et urinae tunc nō erūt admodum tinctæ; hoc autem; ideo est, quia multa materia biliosa à felle deuenit ad ipsa intestina. si uero erit admodum rufa; est hæc tertia causa. & sunt similes loturæ carnis. & hoc; fit uitio hepatis. s. frigiditatis, in eo existentis, & debilitatis illius. quoniā; ratione suæ frigiditatis nō potest sanguinem bonum generare ex chylo, & naturalē, sed tantū generatur

generatur
Si uer
quòd
niam
ideo;
tem; q
nimio
nos d
causa
ipsa p
non e
ipsas
Gua, k
quand
quand
do cal
quosas
quatur
iterum
scosæ. q
pa. qua
augebit
est exig
color,
et exi
maliti
secū d
fuerit

generatur sanguis aquosus, & similis loturæ carniū.
 Si uerò sit deiectio, exigua, & candida; tunc est signum,
 quòd in corpore dominatur calor præternaturalis. quo=
 niam; de ratione caloris præternaturalis est exiccare. &
 ideo; materia est exigua. possunt enim facere glutinosa=
 tem; quæ possunt prouenire à causis extrinsecis, ut à cibo
 nimio, & potu. sed de his non loquitur Hippoc. ergo, nec
 nos de his dicemus; sed tantum de causis intrinsecis. alia
 causa intrinseca, faciens ipsam materiam glutinosam; est
 ipsa pituita, admixta. & tunc; talis eiectio est plurima, &
 non exigua. Præterea talis materia glutinosa non foetet
 ipsa; sed foetet ratione caloris præternaturalis, & est exi=
 gua, hæc enim; debent distinguere has feces. Et sic; patet,
 quando deiectio sit ratione caloris præternaturalis; &
 quando ratione pituitæ admixtæ. Tertia causa; est, quan=
 do calor præternaturalis coagulat, & exiccat; partes a=
 quosas, et omittit partes uiscidas; ut sit in sapa. nam, si deco=
 quatur; exiccantur partes aquæ, & fiunt uiscosæ. sed, si
 iterum, & iterum; decoquatur; fiunt magis, & magis; ui=
 scosæ. quemadmodum apparet in musto decocto, & in sa=
 pa. quanto enim sepius decoquuntur; tanto magis fiet, &
 augebitur; uiscositas. sic fit in his facibus. quia, ubi materia
 est exigua, & glutinosa; ibi est calor præternaturalis; &
 color, denotans inflammationem, à calore isto, colliguatæ
 et exiccantæ; indicat. At uerò; deiectio candida, subcrocea;
 malitiam inter candidam egestionem, & subcrocæ.* &
 secundum Gal. duo sunt gradus malitiæ. quoniam, si deiectio
 fuerit exigua, & cum albedine; tunc est primus gradus

Incorrectū
est commen=
tum.

DE FAECIBVS

malitia; in qua quidem dominatur calor præternaturalis, sed non uehemens, non enim adhuc est facta magna adustio. quoniam adeps in intestinis, qui solet colliquari à calore præternaturali; adhuc supereminet, et omnino adhuc est candida ipsa egestio. at, dum fit subcrocea, ac perexigua; tunc est in secundo gradu, et ibi apparet maxima malitia; & indicatur ibi esse putredinem. nam, nō tantum ibi est colliquatio caloris præternaturalis; sed maxima etiam putredo. & dat exēpla Gal. de adipe extrinseco; qui, cum prius colliquatur; fit albus. dum uerò magis uehementer colliquatur; fit in illo putredo, & fit coloris crocei, ex hoc enim colore croceo; indicatur maxima colliquatio, et maxima putredo in adipe. est ergo glutinositas, cum exiguitate. aut ergo calor est ualde colliquans; & indicat maximam malitiam, scilicet in secundo gradu. si uerò excretio est candida; tunc est quidem malitia, sed non summa. At, si modò adhibeatur in ea tertia condictio, quæ est lenitas (lene enim opponitur aspero) signum est. Lene autem ponitur in prædicamento qualitatis. inter potentias scilicet; nō naturales. dicitur enim lene; quod habet omnes partes sibi æquales. asperum uerò; quod habet partes inæquales in superficie: dicit modò Gal. & optime; quòd quando deiectio est facta secundum naturam, ut est chylus; exquisitè concoctus; & ex omni parte sit lenis, & æqualis, & secundum totum; sicut hypostasis in ipsa urina, quando secundum omnem sui partem est æqualis; tunc est bonum signum; & quod erit bene concocta. quod dixi de bona concoctione; eodem de mala dicendum est; & quòd natura in concoquendo

do equi
ni par
lenita
admo
mam
tertia
do liqu
Er
lutea;
turale
cant q
bilem.
calore
autem
asperu
bus; si
timo m
esse gr
ctio fue
re quide
est facta
tunc dei
rancidit
lis; non
tertia
ista len
lam co
illa ma

do equaliter peccant secundum omnes partes; & in omni parte ostendit defectum, & malitiam suam. & ideo; lenitas ipsa in malis sic indicat summam malitiam, quemadmodum & lenitas ipsa in bona concoctione notat summam bonitatem, & omnia esse bona, & naturalia. hanc tertiam conditionem; tangit Gal. quando dicit (pinguedo liquefit)

Ergo deiectio candida primum; deinde crocea, siue lutea; indicat, nimiam caloris superfluitatem præternaturalem dominari; quia feces, cum sint candidæ; iudicant quidem calorem; sed non exquisitum; sed parum debilem. cum uerò sunt crocæ, & quasi rancidæ; indicant, calorem non naturalem uehementem eas adurere, cum autem accedit & lenitas, scilicet mollities, cui opponitur asperum; quòd scilicet equalis sit in omnibus suis partibus; si defuerit ipsa lenitas, hoc est pessimum, & in ultimo malitiei signum. rectè ergo ostendit Galen. in his esse gradus caliditatis; quia (ut diximus) inquit, si deiectio fuerit candida; tunc est quidem aliqua adusto à calore quidem præternaturali, sed modica; quoniam adhuc non est facta liquefactio, si uerò caliditas ista fuerit maior; tunc deiectio immutatur à caliditate ad subcroceum, & ranciditatem, si adhuc augetur magis calor præternaturalis; non tantum egestio fit erocea, sed etiam lenis; & est tertia conditio mala, & pessima (ut inquit Gal.) quoniam ista lenitas significat bonam concoctionem, & pariter malam concoctionem. nam, si coctio fuerit facta exquisita; tunc illa materia concocta fiet lenis undique. nam aliqua pars,

DE FAECIBVS

non erit, quæ superemineat alteri, & ideo; si cōcoctio fue-
rit bona; cum lenitate adiuncta, erit optimum signum. si
uero ipsa lenitas fuerit in concoctione; facta per obstru-
ctiōnes ita, ut excretio sit penitus adusta per omnes par-
tes; hoc erit deterrimum signum. pessima enim ea est de-
iectio, & sunt omnia de mente Galeni. Sed nos; intelli-
gimus aliter Hippoc. quā intellexit Gal. quoniam in in-
testinis sunt tres substantiæ. primò enim; intestinum uesti-
tur quodam uestimēto in ipsius interna parte. quod ad hoc
fuit factum à natura; ne excrementa, & humores acres;
erodentes; abraderent, & corroderent; ipsa intestina, ut
est bilis; cum per illa pertransit, & hoc uestimentum, siue
sacculus ipsorum intestinorum; est substantia, equalis, mol-
lis, lenis, mucosa, uiscosa substantia, & humida, quæ est cā-
dida, & sic; hæc equaliter circum circa uestit ipsa intesti-
na; ne humores, cum fuerint acres; illa prætereuntes effi-
cerent corrosiōnem. secunda substantia; est ipsa pingue-
do intestinorum, secundo loco posita. & dicitur secundo
intrinseca eorum, quæ nectit ipsa. tertia substantia, est in-
testinorum. substantia eorum proxima; sunt uilli ipsi, &
est ultima sua substantia. sunt ergo tres substantiæ ipso-
rum intestinorum ita; ut tribus partibus constent ipsa in-
testina, & ideo; Hippoc. dat nobis tria genera excremen-
torum, diuersa secundum has tres substantias patientes
ita; quod unum erit altero deterius, & aliud etiam altero
peius esse colliquatum ita; quod, quando omnes istæ sub-
stantiæ colliquantur; est malum, sed secundum magis,
& minus. minus enim malum est, quod colliquetur pri-
mum

mum u
candia
cunda
pria; e
tur sec
quæ pr
quando
lud uest
minius
nica eo
calor ip
quet; se
eorum
& sub
& coll
est terti
stinorum
& exitia
ualde asp
po Veron
expuebat
derusa, &
pinguedo
hementi
tiendum
uel tribu
dum putr
sa & uisc

mum uestimentum illud, uel illa prima substantia, quæ est
 candida; quàm, si colliquaretur illa pinguedo, quæ est se-
 cunda substantia; & tertia substantia, scilicet eorum pro-
 pria, & proxima. & etiam; erit minus malum, ut collique-
 tur secunda substantia, scilicet ipsa pinguedo; quàm tertia,
 quæ proprie est intestinorum substantia. Vnde; quòd dico
 quando calor adurens præternaturalis adurit tantum il-
 lud uestimentum primum humidum, & candidum; tunc
 minus intestina patiuntur; nam tantum patitur prima tu-
 nica eorum. unde; excrementa tunc exeunt candida. At, si
 calor iste erit magis uehemens ita, ut adurat, & colli-
 quet; secundam substantiam, scilicet pinguedinem, quæ est
 eorum secunda tunica; tunc excrementa fiunt subcrocea,
 & sublutea. & si ita sit calor uehemens, ut etiam adurat,
 & colliquet; propriam substantiam intestinorum, quæ
 est tertia tunica; & fiat in ea putredo, & abrasio; in inte-
 stinorum propria substantia; hoc est deterrimum signum,
 & exitiale; & sunt excrementa, tum ualde crocea, &
 ualde aspera; quemadmodum euenit Io. Matthæo Episco-
 po Veronensi, piæ memoriæ. primò enim; omnia candida
 expuebat. postea; excrementa expuebat lutea. deinde; ual-
 derusa, & cum maxima putredine. Quare; non tantum
 pinguedo; sed etiam omnes humores tunc putrescunt à ue-
 hementi calore, & fiunt lutei coloris. & ideo; non est sen-
 tiendum in hoc cum Gale. cum ergo his tribus partibus,
 uel tribus tunicis, uel substantijs; constent ipsa intestina;
 dum putrescit prima tunica intestinorum, quæ est muco-
 sa, & uiscosa; ob colliquationem intestinorum à calore

DE FAECIBVS

præternaturali in remisso gradu; tunc excrementa excernuntur candida. dum postea magis augetur iste calor ita, ut putrescat secunda substantia, scilicet pinguedo: ex pinguedine intendens; egestio excernitur, rubea, colorata ad colorem croceum. & hæc sunt peiores. dum autem ita augetur calor præternaturalis, ut putrescat propria, & proxima; substantia intestinorum; tunc fæces sunt ualde coloratæ, & sunt pessimæ. cum tamen semper hæc materia sit lenis, & mollis; quare est hoc? Ratio est, quoniam habet suam uiscositatem aquosam; & fere omnia uiscosa sunt humida, ut dicit Arist. quarto Meteor. & quæ sunt uiscosa; habent etiam partem siccam, recte commixtam cum parte humida. ista materia est uiscosa; ergo lenis, ac mollis; propter debitam mixtionem humidi cum sicco, ut iam dictum est. non tamen ex hac materia adusta, ex lenitate ipsa, & mollitie; tale sumitur signum, quod sit malum. & ideo; Hippocra. bene dicebat, quod egestionem candidam, uel pauca, uel luteam; semper sunt lenes. & hoc; quia lenitas, quæ concomitatur ipsas fæces; efficitur à prima tunica, & à prima substantia, quæ est uiscosa, & uiscida, & excrementitia. si ergo sunt pauca egestionem, glutinosa, & caridide; tunc significatur pauca colliquatio. si uero eis addatur croceum; tunc indicatur caloris auctio, & maior colliquatio; & iam colliquatur secunda substantia. s. pinguedo. & iste est secundus gradus colliquationis. semper tamen est adiuncta illis mollities. si uero appareant egestionem, ualde coloratæ, & ualde adustæ; tunc iudicandum est, quod calor adurit tertiam substantiam intestinorum. & hoc est detera

deter
sint p
lior;
eges
tales;
pro
Vbi
tim,
erit
pauca
qual
tem
gnu
dice
Gale
hum
nūs n
opus
re fæ
se. &
deiect
ma sit
ista es
Hipp
sunt;
unus
licus
nigr

deterius alijs duobus primis. aduertendum est modo; quæ
sint peiores. & dicit Hippo. exitialis autem, aut mortali-
or; est uiscosa, nigra, foetida, & uiridis, & c. dicit; quod in
egestionibus hoc signum est longè deterius, magisq; mor-
tale; si materia apparuerit nigra, & uiscida. & hæc sunt
pro quarta conditione mala, posita in ipsis excrementis.
Vbiunque autem quelibet harum conditionum, separa-
tim, & diuisim; apparuerint in deiectionibus; hoc signum
erit naturale. si uerò appareant, pauca, & liuida; uel sint
pauca, & foetida; uel pauca, & uirulenta; ubiunque ali-
qua horum apparuerint; erit signum perniciosum. si au-
tem omnia hæc apparuerint insimul; tunc erit exitialis si-
gnum. In his autem; Hippoc. incipit à leuioribus, & ideo;
dicit quis; quomodo Hippocrat. incipit à leuioribus, nam
Galen. in libro de atra bile, in primo progno. inquit, quod
humores æruginosi uergunt ad atram bilem? ergo sunt mi-
nùs mali. quomodo ergo incipit Hippoc. à leuioribus? Hic
opus est speculatione. quoniam feces nigrae, quæ sunt ue-
ræ feces sanguinis; differunt à fecibus, quæ sunt æruginosæ.
& istæ; sunt periculosiores. præterea; Gal. dicit, quod
deiectio nigra non dicitur atra bilis; quæ atra bilis pessima
fit, & mortalis; quoniam atra bilis est fæx fecum, &
ista est mortalis; ut habet in quarto Aphoris. ubi inquit
Hippocrat. Deiectiones nigrae, sponte uenientes; pessimæ
sunt; & Gal. in cōmen. illo dicit, quod nigrum duplex est.
unum; quod est feculentum, & istud est humor melanco-
licus; scilicet sanguinis fæx. & istud dicitur ab Hipp. fæx
nigra, aut excrementum nigrum; hoc enim non est, nec de

Obiectio.

Responsio.

DE FÆCIBVS

bet dici; atra bilis. licet enim hæ feces sint male; non tamen sunt pessime, ut æruginosæ; & ut atra bilis, quæ sit ex adustione. quæ enim nõ sunt per adustionem; non sunt sic pessimæ. ut illæ, quæ fiunt per adustionem nigra; quæ quidem sunt deteriores, quàm sint nigra; scilicet; quæ sunt fæx sanguinis, quæ non est nigra per adustionem. Quod autem Hippocrat. intelligat de hac nigra, mala quidem, non tamen deteriori; apparet legenti Hippocr. ubi dicit, quod atra bilis in principio ipsius morbi, siue supra, siue inferius; excernatur; est mortalis, quoniam indicat morbum lethalem, & mortem ipsam. duos enim fecit Aphor. Hippocrat. distinctos de nigris fecibus. nigredo enim, sæculenta, & nigra; quæ est fæx sanguinis; est quidem mala, non tamen mortalis. sed atra bilis, de qua loquitur in alio Aphor. apparens est mortalis. Quare; dum Hippo. dicit de egestionem nigra; hæc non intelligit de ea, quæ est facta per adustionem; sed intelligit fecem sanguinis; quæ est facta nigra, quoniam plurimum est in sanguine caloris, ex quo plurimum generatur de bile, hæc est prima ratio. oportet autem scire; quod color liuidus in fecibus quandoque est factus per adustionem, quandoque per frigiditatem, quando est factus propter adustionem; est minus malus; quàm, si sit liuidus, factus propter frigiditatem. quoniam; qui sit à frigiditate, est pessimus. Et, quando uidemus aliquid cancerorum in aliquo membro; primum apparet nigredo, post nigredinem apparet liuidus color. & cum hoc uidemus; iudicamus, quod de eo actum est. Quare; ubi apparet liuiditas post nigredinem; illud est pessimum

peſſimum ſignum. hæc eſt ſecunda expoſitio. tamen; pri-
 ma placet mihi magis. quòd ſcilicet; per nigra intelliga-
 mus ſæcem ſanguinis. omnia ergo glutinoſa excrementa,
 & pauca; cum aliqua earum conditionum; hic enumera-
 tarum; ſunt ſignum exitiale. ſed minùs exitiale eſt; intel-
 ligendo ſæcem ſanguinis, non de atra bile, ut Hippo. ſolet
 nigra intelligere humorem melancholicum; ſcilicet ſæcem
 ſanguinis, quod eſt excrementum. bilem autem atram; uo-
 cat, cum eſt nigredo lethalis. longè enim peius eſt; quoniã
 fæx glutinoſa; liuida ſit, quia uult fieri nigra bilis. eſt enim
 peſſimum ſignum; quia eſt in uia; ut planè, & penitus; fiat
 atra bilis, quæ quidem eſt liuida, ſi ergo fuerit liquida; erit
 peior quàm, ſi fuerit nigra. Cum ergo excrementum eſt
 paucum, & glutinoſum, & nigrum; eſt in primo modo,
 & eſt minus malum (ut iam diximus) quia hoc tantum eſt
 fæx ſanguinis; nò autem atra bilis. ſi uerò fuerit pinguis;
 eſt ſecundus gradus iſte, & eſt peior primo, & denotat
 maius malum; quia tunc incipit fieri aduſtio in ſecunda il-
 la ſubſtantia inteſtinorum. iam enim; eſt conſumpta illa
 pars mucoſa, quæ erat prima, & deuenit ab ſubſtantiam
 ſecundam, in qua erat pinguedo mixta cum ſæcibus ipſis.
 ideo; illud conſtat; quòd, quando egeſtio eſt pinguis; eſt
 maius malum. Cum uerò adhuc excrementum fuerit æru-
 ginoſum; hoc eſt peſſimum ſignum inter omnia, nam ma-
 teria eruginoſa ſemper facit, & affert; ſecum ſæua acci-
 dentia. quod habet Gal. in primo Apho. ubi dicit, quòd uo-
 mitus materie æruginoſe; quando mouetur, facit conuul-
 ſum (et idem ſæpè dicit in prorethics) & quòd eſt peſ-
 ſimum.

DE FAECIBVS

lima idem quoque repetit in libro. 12. Therapeu. ubi re-
 petit illa, quae dicit in primo Aph. illius quintae particulae
 Aph. Et notandum; quod in illo Aph. dicit, quod ista ma-
 teria æruginosa est, defrutum, siue passum; scilicet sapa et;
 quod est materia crassa; & quod ille, qui euomet hanc bi-
 lem æruginosam; incidet in conuulsionem. & ista materia
 æruginosa (dicit in eo primo Aphor.) est similis sape. ta-
 men; in illo duodecimo libro Therapeu. dicit; quod, quando
 humores repūt ad uentriculum faciunt conuulsionem. sic
 in Therapeu. hanc eandem materiam dicit esse substantie
 subtilis. & loquitur ibidem de eadem materia; ergo uide-
 tur, quod sibi contradicat. hæc uolui dixisse; propter illos,
 qui tantum imitantur auctoritates & non dant rationes;
 nisi, quod dicunt, Galenus hoc dixit, dicit ita istic. desen-
 dant modò isti hoc suis auctoritatibus; cū se penitus con-
 fidant istis. debemus fugere has auctoritates, non intelle-
 ctas; quia, qui procedunt modò per has auctoritates; non
 possunt intelligere. sed, quid de hoc dico, quod non est mi-
 rum, si Galenus deceptus sit; cū etiam ipse fuerit homo
 sicuti ceteri. & ipse sæpè arguit, Hipp. & Arist. ipsum;
 post laudat eos, & ideo; non est mirum, si quandoque
 tales uiri decipiuntur. Et idemmet Galenus confirmat.
 dicit enim; se non curare de auctoritatibus; quando dicit,
 non magis credendum esse Hippocrati, quàm rationi. ad-
 rem modò nostram deueniendo; dico; quod, loquendo de
 eodem humore; Galenus sibi contradicit. Hippo. subiunxit
 fetidam deiectionem; tanquàm aliam cōditionem. & ideo;
 debemus legere diuissim, quod dixit Hippoc. de quatuor
 iam

lam dictis conditionibus; quia, si materia fuerit nigra; non debemus intelligere duos colores, sicuti tantum sit foetida. nec aliquid aliud debemus intelligere. & sic dicemus de reliquis sigillatim. postremo; addit colorem. ubi interpretis male uertit, quia, non tantum debet esse uarietas penes colores, nam græce illud uerbum ποικιλον. dicit uarietatem; quæ uarietas debet referri ad omnia, non tantum ad colores. nam ista excrementa; non tantum uariantur penes colorem, sed etiam penes alia. ubi autem uitium fuerit in terra substantia; illud est pessimum signum, & detestabile; & est tertius gradus colligationis, & prior omnibus alijs duobus; quoniam tunc calor præternaturalis consumit illam suam tunicam, & abradit illa intestina, & incipiunt apparere ipsa ramenta intestinorum per abrasionem. si uero materia diuersa, non tantum scilicet in coloribus, sed etiam in alijs; non tantum est pessima, & mortalis; hæc materia, sed etiam longa; eò, quia uult interimere hominē multis tormentis. unde; bene dicit Hipp. si est materia multiplex; non una tantum conditio; est diuturnior, non tantum exitialis. ut enim fuit dictum; hæc excrementa sunt in triplici genere. in primò; apparet substantia illa, muco-
sa, colligata; & tunc ferè sunt albæ deiectiones. secundò; colliguatur pinguedo, scilicet secunda tunica; & tunc egestiones fiunt subcroceæ, & coloratæ. in tertio gradu; colliguatur ipsa substantia propria, quæ sunt ipsi uilli; nam fiunt, & apparent; ramenta. & huiusmodi fæces sunt eruginosæ. & omentum excernitur; quoniam ibi est solutio continuitatis, ideo necessariò apparet cruor. & tunc; est uera

DE FÆCIBVS

uera differentia. sunt enim alia excrementa æruginosa, ut
 erugo & præsina, scilicet porracea, siue uiridis. Quarū
 prima pessima est; quia in his bilis primum fit porracea,
 deinde æruginosa; ut est color æruginis æris, qui quidem
 color tendit ad quandā uiriditatem; sed est huberior, quā
 sit color porrorum. ambo quidē sunt uirides; sed magis, et
 minus; scilicet secundum intensum, & remissum. primo er
 go; bilis fit porracea, quæ notabiliter uidetur. deinde; fit
 æruginosa, & tunc est pessimum signum. & tandem; hæc
 bilis fit nigra post æruginem, quod est deterrimum. quan
 do hæc omnia simul apparent; hæc omnia sunt signa dysen
 teriæ, & nulla est spes ampliū de ægro. & si curatur; ca
 su hoc fit miraculoꝝ; potius; quā medicamēto. præterea;
 subiungit Hippocrates deiectiones flatulētās. ubi; debemus
 notare miram artē Hipp. diximus enim inter initia; quod
 excrementa naturalia; secundum Hipp. alia erant crasse
 materiæ; alia uerò flatuosa, & spiritalis. uideamus modō
 suum ordinem. hucusq; egit de omnibus excrementis alui,
 quæ sunt corpulenta & crassa. nunc autem; agit de spira
 tualibus, & flatuosis; excrementis; quod est secundum ge
 nus excrementorum. & ponit differentiam inter hæc fla
 tuosa. Horum autem excrementorum spiritalium; possunt
 esse tres gradus. primō; inquit; quod, si excrementa fuerint,
 sine sono flatuoso; tunc erit bonum signum. melius est au
 tem; quando erumpit sine flatu; & est secundus gradus.
 quando enim exiens excrementum fuerit cum flatu, sine
 strepitu; tunc indicatur, quod talis materia est pauca; nec
 uia, per quas debet transire, & exire; sunt strictæ, nec oc
 cilia

cultæ; immo sunt ample. ideo; tunc non fit strepitus, sed omnia sunt secundum naturam. talis ergo exitus est bonus. ubi exit excrementum, cum flatu, & strepitu; tunc indicatur maius; quàm, si exeat sine tali strepitu, tamen excrementum tale, cum flatu strepitoso est, minus malum; quàm, si non exeat, sed introcludatur; quia indicatur, quòd natura est ualida. prætereà; iudicatur, quòd non est tanta materia, quæ non possit expelli. at, quando introcluditur, nec potest exire; tunc indicatur; uel materiam esse multā, & uiscidam; uel uirutem esse debilem. ideo; hoc est pessimum signum. efficit enim sauos dolores in corpore. At inquit Hipp. aduertat; si quis fuerit pulchrè ornatus, & publicè coram omnibus emittat talem strepitum, & non se teneat ab hoc; uel iste patitur dolorem maximum, & ualde ab ipso torquetur; aut iste uir delirat. & hæc; attinēt maximè ad iudicium, & ad prognosticum. At si fiat cum strepitu, & iste homo sit probus; signum est, quòd patitur maximum dolorem; quia non potest retinere se ab hoc coram hominibus, & medicis. & tale signum indicat perniciem. quandoque autem; talis strepitus, factus coram hominibus; nō dicit perniciem, nec malum aliquod, ideo modo ipse delirat. hætenus est dictum de materia flatuosa, quæ exit. nunc; agamus de excrementis flatuosis, detentis; & ostendamus, quomodò debeamus uti prognosticis in his. quia, si permanente materia flatuosa, percipitur murmur in illa parte interna; hoc est bonum signum; quòd resoluitur talis status, siue inflatio. Si enim, si talis status decubuerit ad partes infernas, & consequen-

ter

DE FÆCIBVS

ter fiat murmur; hoc est bonum signum. & , tanto magis
erit bonum signum; si huiusmodi inflatio exierit cum feci-
bus. Ideo semper ubi apparet murmur; ibi erit bonum si-
gnum. & ratio est; quia calor naturalis agit in illam ma-
teriam. ex qua agitatione; generatur tale murmur, quia
agitatur materia in loco angusto. ideo; decessario fit mur-
mur, aut tuberculum. post autem tumorem; si appareat
murmur; est bonum signum. si ergo illa inflatio sine ca-
lore, & recens; fit (quia, si non esset recens; non pos-
set sic solui. sed, si recens fuerit; adueniente quo-
cunque murmure, ratione caloris naturalis)

est bonum signum, & si exierit simul

cum ipsis fecibus excretis. Et

hec dicta sint satis de feci-

bus siue deiectionibus.

proximum nunc

ab his est; ut

dicamus

de

Vrinis.

FINIS.

IOAN. BAPTISTAE

MONTANI VERONENSIS
DE EXCREMENTIS.

DE VRINIS CAP. I.

TO T esse genera excreme-
torum, quot sunt genera ip-
sarum coctionum; satis con-
stat, sed, quoniam concoctio-
nes non sunt, nisi tres; igitur
excrementa erunt tantum
tria. Prima concoctio fit in
uentre; & eius feces mit-
tuntur per aluum. Secunda;
fit in hepate, & in uenis meseraicis. & huius excre-
menta; sunt bilis flaua, & atra, & sanguinis aquositas.
bilis flaua, existens in profundo hepatis; ad felleam ue-
sicam; atra uero ad lienem; tendens. & aquositas san-
guinis; ad uesicam transmeans; quæ deinde per urinam
emittitur. Tertia, & ultima; est uniuersalis, quæ fit per
omnia membra. & ideo uniuersalis dicitur; quoniam fit
in omnibus membris. dico, quod dicta est uniuersalis; per
indifferentiam, quia non fit magis in una parte quàm
in alia. Excrementa istius tertie concoctionis; sunt su-
dores, qui dissipantur per halitum. Et sic; erunt tria gene-
ra excrementorum, quæ respondent tribus concoctioni-
bus.

DE VRINIS

bus. Sed ego; adnotavi, quod antiqui uoluerunt tantum
esse tres concoctiones. recentiores uero, & omnis scho-
la Arabum, & ipse Actuarius; ponunt quatuor. & diui-
dunt secundam, quæ fit in hepate; in duas, in primam, &
secundam. Prima; fit in concauo hepatis. & excrementum
huius; est bilis, ad linem tendens. secunda, in conuexo he-
patis, unde aquositas illa sanguinis transmittitur ad uesi-
cam, & excrementa sunt urina. Et sic; secundum istos e-
runt quatuor concoctiones. Et sic; possemus etiam pone-
re quinque; sed nequaquam sunt necessariae. idque; probor; quo-
niam omnis concoctio distinguitur à fine. sed nemini dubium
est, quod non sunt, nisi tres fines; ergo non erunt nisi tres
concoctiones. Minorem probor. Nam primò; ingeritur ci-
bus per os, & fit chylus in uentre, qui dicitur chylus ptisa-
narius; quia similis est ptisanæ. & iste; est finis primæ cõ-
coctionis, cuius excrementa necessario sunt sicca; quoniam
ibi tantum relinquuntur partes terrestres. Finis secundæ
concoctionis; est sanguificatio, propterea est prima, etiam
si tres essent efficientes. illud tamen; quoniam unum solum
est obiectum. scilicet sanguificatio unus erit tantum finis, etsi melius
aut petius; fiat sanguificatio; finis tamen intentus unus est.
Et, cum sumitur ille chylus in meseraicis uenis; iam incipit
sanguis fieri; & ibi fit præparatio quedam, sicuti fit in ore
præparatio quedam ad concoctionem uentris, ut habetis 2.
De sacul. naturalibus. Sed, quid contingit antequam sanguis
fit perfecte cõcoctus? sunt excrementa crassiora, quoniam
sanguis (ut dixi) non est exquisitè cõcoctus. fit primum ex-
crementum; cholera; deinde fit secundum; quod est atra-
lis.

lis tertium; quod est aliquantulum subtilius, & aquositas
 sanguinis dicitur. Tertia concoctio: fit in uenis, & in uno
 quoque membro: cuius excrementa sunt, uapores, & sudo-
 res; defluentes per cutim. Et sic habetis, quod non sunt, nisi
 tres fines; & ideo non sunt, nisi tres concoctiones. His, sic
 habitis, & declaratis; primo supponatur, tria esse excre-
 menta. primum; ficcum, & de hoc satis dictum. de tertio,
 autem alio tempore nobis sermo erit. de secundo; uero nunc
 dicemus. Et notandum est; quod cum excrementum humidum
 tres habeat species, bilem, melancholiam, & sanguinis a-
 quositatem; dum corpus est sanum unum quodque est separa-
 tum; & non commiscetur; sed transit ad suum locum, illi sta-
 tutum à natura. quod, si contingat in corpore aliqua altera-
 tio, tunc omnia permiscuntur, & bilis cum aquositate, &
 aquositas cum atra bile; & sic fiunt uariae miscellae, de qui-
 bus agemus suo loco. Præterea; cum isti humores deue-
 niunt in uentrem; excernuntur, uel euomuntur. si per cor-
 pus totum disperguntur; conuertuntur in uapores. Quā-
 do autem deueniunt ad alium; dictum est superius. Quādo
 uero ad uescicam; uariant urinam in colore, & in substan-
 tia, & de his nunc agemus. Ex his; apparet primum, quæ nā
 sit utilitas in conspiciendis urinis. quoniam; si est uerum; quod
 huiusmodi urine ostendant dispositiones hepatis, uenarum,
 & etiam articularum; ut uoluit Hippoc. sequitur etiam, ut om-
 nes ægitudines indicent & omnes affectus, tam natu-
 rales, quam præter naturam; qui sunt in sanguine, aut
 spiritibus. Et quisque, prudens, & sagax; medicus; po-
 test inde cognoscere omnes corporis affectus; licet non
 F per

DE VRINIS

per se, sed tamē mediātē. Et plures sunt etiam his nostris temporibus; qui deuenerunt in talem habitum; ut, per se =
 Eta urina, indicarent omnes corporis dispositiones; ut etiā nos ostendemus. Apparet, ratio, certitudo & firmitas; cognitionis, habitū ab urina; quia nulla signa sunt certiora in naturalibus. & ex naturalibus; nullum certius urina, cūm immediatē discedat à sanguine. Affectus animi; non possunt ita certē cognosci à proprijs fontibus, & membris; ut pulsus in una hora millies mutabitur. quod; declaratur exemplo illius; qui cognouit affectū animi, & amorem illius mulieris ex solo pulsu; quoniam statim mutati fuerunt pulsus. & sic; non possunt sumi signa certa ex alijs sicut sumuntur ex urina; quoniam affectus sunt occulti. Igitur; cūm urina non possit ita in instanti mutari; certius erit signum. Præterea cognitio ex urina; est; manifestior, certior, commodior, honestiorq; quā ex reliquis; tum quoniam, non ita cōmodē possumus inspicere faeces; tum, quia foetent; tum, quia aliquid aliud incōmodi habent. at quoniā urina affertur in uase mundo; nō adeest foetor. & unusquisq; et etiam nobiliss. uiri; delectantur scire differentias, & significationes; urinarū. ex ipsa enim; habetur, exquisitis. & distinctis. cognitio intrinsecorū affectuum. Nā ostendemus in ipsa; colorem, liquorē, & odorem, aliquādo saporē. Nullum autē excrementū, est quod habeat tot differentias, atq; urina, neq; ab aliquo alio possunt sumi tot indicationes, quot sumuntur ab ipsa urina; ergo omnibus præferenda est. Sequitur ergo; quod in ipsa Erasistratus, & Quintus; dicebant (ut Gal. 5. De sent. tuenda

tuenda ad finem inquit) Vrinae differentias pertinere
ad pictores. etenim, quàm hoc falsum sit, nullus ambigit;
cùm duo præcipua sint signa, quæ indicant affectus corpo-
ris, pulsus, & urina; ad quæ omnes medici confugiunt. Sed
queritur nunc; quod nã ex istis duobus sit, certius, ac præ-
ferendũ. Sed illi, qui ita dubitant; videntur nescire rem. &
tantundẽ est; ac; si quis quæreret, uter fuerit excellentior,
Plato, an Demosthenes. isti non sunt cõparandi; quia sunt
diuersi. & uniusquisq; illorũ est excellentiſſ. in diuersis ta-
men. Plato in philosophia; Demosthenes in oratoria fa-
cultate. & ideo; hæc non est bona comparatio. debet enim
fieri inter similia; non autem inter dissimilia. Nam signa,
quæ sumuntur, quædã ab actionibus sumuntur, & quædã à
passionibus. Actiones; quædã animales, quædã naturales,
quædam vitales; sunt. singuleq; habent propria membra.
Animalis; cerebrum. Naturalis; hepar, vitales; cor. Singu-
le istarum, in proprijs membris dupliciter considerantur.
primò, quæ sunt in ipso, & ab ipso, ut in cerebro, imagine
tio, discursus, et memoria. Secundo, quædam sunt ab ipso,
sed non sunt in ipso, ut sensus habent principium à cere-
bro, sed fiunt in proprio instrumento. Sic; virtus motiua
est à cerebro; sed sit per, nervos; & musculos. Ita etiam
in corde irascentia, est ita propria cordi; ut sit ab ipso, &
in ipso. ita etiam generatio spirituum. motus autem arteria-
rum; est bene ab ipso, sed non in ipso. ita etiam dicendũ est
de ipso hepate. Nam cupiditas, & sanguificatio; fiunt etiã
ab ipso & in ipso hepate: sed sequestratio sanguinis ab
aquisitate, & distributio, sunt bene ab ipso, sed non sunt

DE VRINIS

in ipso, sed in proprijs instrumentis. Sic ea Indicia; quæ sunt ab ipso primario, et in ipso sunt certiss. reliqua uerò; quæ mediata ab ipso ueniunt, ea non sunt ita certa. Sic cum motus erit affectus; certum est, quod erunt affecti, musculi, & nerui. an modò sit affectio in cerebro; hoc nõ est certũ signum. quod dicitur de cerebro; dicendũ etiam de reliquis mēbris. Sic etiam; quādo non mutantur arteriæ secundum motũ suũ naturale; non dubitandum, quin in illo loco sit affectus. sed, an sit affectus in suo primario; incertũ est. Potest. n. esse, ut alteretur motus arteriarũ; & non mutetur motus cordis. Et sic de hepate. Nam, quādo afficitur sanguificatio; tunc est uitium in hepate. at, quādo uitatur sequestratio aquositatis à sanguine; tunc nõ est signũ, quod necessariò sit uitium in hepate, licet fortasse sit aliqua mala qualitas. Quid igitur concludendũ est; an pulsus, an urina; sint præferendæ? Dicimus; quod si uolumus hoc querere; & ista similiter cõparare; opus est, ut sint in æquali gradu certitudinis. Quoniã pulsus est ab ipso corde; sed non in ipso; & indicat arteriã, uel sanã, uel lesam. urina item, est ab hepate, & quāta est proportio pulsus ad cor; ita est urinae ad hepar. urina. n. præferēda est in una re; pulsus uerò in altera. Sed posset aliquis dicere; nos querimus in febre particulari, utrũ habeamus certius signũ à pulsu, an uerò ab urina? Respondeo quã febris dupliciter potest cõsiderari. uno modo, quatenus est calor, accēsus in corde. & tũc; certius signũ habemus à pulsu; quoniã febris sit passio cordis, & arteriæ indicat magis de affectibus cordis. Sed, si consideretis febrem materialĩ

teriali
talam
ab ur
lame
festu
sunt n
tresce
rum, e
na eri
quoniã
mur; u
human
conco
emana
est hun
pate. te
conco
igitur tr
trium co
secundò
seruari u
est conco
fectiorē
imperfe
substanc
cis, in qu
mò; tran
laborat

terialiter; seu secundum materiam, pro ut habet, talem, uel
 talam materiam putrescentem; tunc sumitur certius signū
 ab urina, quā a pulsu. Et ratio est; quia cum urina sit co-
 lumentum sanguinis, immediate ab ipso proueniens, mani-
 festum est; quod illorum humorum; qui sunt in uenis (qui
 sunt materia febris) magis indicabit urina materiam pu-
 trescentem. maxime; cum sit columentum illarum materie-
 rum, existentium in ipsis uenis. Et sic; quantum ad hoc, uri-
 na erit certius signū. Et sic; non erit ponenda hæc questio,
 quoniā comparatio est inter diuersa. Sed (ut eò reuerta-
 mur; unde sumus digressi) tria esse constat excrementa in
 humano corpore, rimium diuersa; quæ respondent tribus
 concoctionibus. Primū excrementum; erat siccū. & hoc;
 emanabat à prima cōcoctione. secundū uerò excrementū;
 est humidum. & fit in secunda concoctione, quæ est in he-
 pate. tertiū excrementum; est uaporosum. & fit in tertia
 concoctione; quæ est in omnibus membris aqualiter. Sunt
 igitur tria excrementa; dissimilia, secundum dissimilitudinē
 trium concoctionū. de primō; iam dictum est. de hoc autem
 secundō humidō; nunc agendum à nobis est. Vnde; illud ob-
 seruari uolo; secundā concoctionem, quæ fit in hepate (ut
 est concoctio sanguinis) habere multos gradus, unū imper-
 fectiorē altero. Primus. n. gradus secundæ cōcoctionis; est
 imperfectior altero, & fit in simo hepatis, & primum in
 substantia hepatis. nā primū; incipit fieri in uenis mesera-
 cis, in quibus est tantummodò rudimentū sanguinis. postre-
 mō; transit ad substantiā hepatis: & in sinu adhuc magis
 elaboratur per concoctionem; & acquirit formā ipsius ue-

DE VRINIS

ram, dum concoquitur generat duo excrementa per sanguificationem superflui in seipso. quæ excrementa sunt à materia humida, & fluida; & restant quoque humida, & fluida. hæc sunt genita ad usum aliorum membrorum, non hepatis. inq; eo gradu; sunt duo hæc sanguificationis excrementa, quorum primum est colore, flauum, & rufum; & in substantia est medium; non enim ualde crassum, nec ualde tenue; & dicitur bilis flaua. aliud uero excrementum (& est secundum à sanguine ortum) est humidum, liquidum, ut aliud; tamen est magis, crassum, magisq; terrestre; respectu alterius. & istud; est colore nigrum, & tendit ad lienem, & appellatur atra bilis. Aliud (& dicitur secundus gradus concoctionis sanguinis; qui est magis perfectus) fit in concauo hepatis, & in ambitu uenarum; unde fit & tertium excrementum ex hoc secundo gradu concoctionis; qui per alterationem, maioris, & perfectioris; concoctionis; appellatur excrementum serosum. hoc autem serosum excrementum; est colore rubrum, quoniam in eo admiscetur qui de substantia sanguinis. & hoc; est tenuius, quam flaua bilis; & quam excrementum nigrum, quod dicitur melancholia. Et sic iam apparent tria excrementa. unū rubrum; & est tertium in ordine, & dicitur serosum excrementum. Aliud nigrū; & dicitur humor melancholicus. Et aliud est flauū; & dicitur flaua bilis. Duo; sunt in primo gradu concoctionis ipsius sanguinis. aliud; in secundo gradu eius, magis perfecto rubeo (ut diximus) qui in se habet partē sanguinis tenuiorē. Sed aduertendum; quod hæc serositas rubea expellitur ab expulsua extra illas uenas,

nas, tanquam superfluum, quā serositatem deinceps renes
ad se trahunt, ut 2. De natur. facul. inquit Gal. ubi est rece-
pta ab ipsis renibus concoquitur. Et sic; serositas quoque
hæc in renibus, ut pars subtilior sanguinis, attrahitur à re-
nibus, & ea nutriuntur. qua nutritione facta in renibus il-
lius serositatis; & dum nutriuntur parte subtili; demittit
deinde partem aliam, & expellunt ad ipsam uesticam. quæ
ultima serositas, uel aquositas; non est coloris nigri, non
flauæ, non rubei; sed hæc est mera aquositas, & omnium te-
nuiss. ita; ut nullum sit excrementum in corpore humano
humidum, quod sit adeo tenue. Hæc quidem serositas uri-
nalis; est adeo, pura, & subtilis substantiæ; ut merito de-
beat dici purum, & simpliciter excrementum. nā alia ex-
crementa, sunt nutrimenta secundum quid, & non pura
excrementa; eò, quia cholera flaua excrementum hepatis
est, & nutrimentum uesticule bilis. Melancholia; est quoque
excrementum hepatis, nutrimentum autem lienis. Serosum
uero excrementum, quod est rubrum; est ipsorum renium
nutrimentum, & excrementum hepatis, scilicet concaui
eius, & uenarum. At hoc excrementum ultimum; s. aquosi-
tas, demandata à renibus ad uesticam (quæ merito debet di-
ci quartum excrementum) elaboratum, & redditum purum,
& merum; in sua substantia, ut non sit amplius aliquo mo-
do nutrimentum; sed merum excrementum; à renibus ad
uesticam delatum (dicitur aquositas urinalis, siue urina; de
qua loquuturi sumus in presenti. Hanc autem; non tra-
hit ad se uestica; quemadmodum trahebant renes ad se, ut
nutrirentur; quia uestica non nutritur ea, imo expulsa ad
ipsam

DE VRINIS

ipsam uesticam, talem aquositatem statim expellit; quoniam
aggrauat; & est nocumentum ei, si non deiciatur. Et, quæ
admodum intestinum rectum est excrementi crassi recepta-
culum; quod, cum nullo modo possit amplius fieri nutri-
mentum, ipsum eijcit; Sic uestica est receptaculum huius
aquositatis urinalis; quæ urina est adeò merum excremen-
tum, ut ea nutriri nullo pacto uestica possit, immo cogi-
tur ipsam deicere. Hæc, refert habere cognita. quæ, &
si uidentur, pauca, & modica; in principijs; quia breuiter
perstrinxi, tamen sunt maxima in uirtute, in quibus maxi-
ma fundantur theoremata de ipsis urinis. Quid enim est
hoc excrementum, scilicet aquositas urinalis, urina nunci-
pata? Respondendum est, quod urina est excrementum ip-
sorum renum; & est, quartum, & ultimum; excrementum;
& fit in secunda concoctione sanguinis, ut in lib. de Fac-
cul. naturalibus dictum est. Nihil aliud ergo est, nisi ex-
crementum, prorsus inutile ad alendum corpus. De isto
tradituri sumus doctrinam in particulari; in qua oportet
nos, recta ratione, arte, & ipsa methodo; procedere. quo-
niam; nulla ars est, nullaq; scientia; tradita sine methodo.
alioquin; non posset disci. ut igitur nos, ut soliti sumus ubi
quæ; etiam in hac doctrina ipsa uia rationabili proceda-
mus; oportet scire, quod urina est quoddam signum. ideo;
nos ipsam contemplabimur, ut signum affectuum intrin-
secorum in corpore humano. Cum autem sit signum; &
signa sint in triplici differentia; nam alia salubria, alia in-
salubria, aut neutra; dicuntur. Ideo, cum urina sit signum;
erit in triplici differentia. ergo; alie salubres, quæ indica-
cant

tant salubritatem; aliæ insalubres, quæ insalubritatem ostendunt; & nonnullæ dicuntur naturæ, neutralitatem indicantes. Si modò uolumus cognoscere urinas exquisitè; opus est habere has tres differentias, uidelicet; quando, aut indicant sanitatem, aut portendunt morbum, aut neutralitatem. Sed quoniam (ut inquit Galen in lib. de Opt. constit. corporis) bonum est index sui met, & mali, siue regula; Ideo primo à salubri urina incipiendum est, & hoc sibi exigit natura. Principiò igitur; à salubribus incipiendum. secundò; à naturalibus. tertio loco; ab insalubribus. Et quoniam urinae salubres adhuc diuiduntur, & sunt triplices, aut sunt simpliciter tales, aut salubres ut nunc; Salubres autem simpliciter, uel sunt semper salubritatem indicantes, uel ut malum; De his ergo agemus feriatim. nam primum de urinis salubris; simpliciter, & ut semper; quemadmodum facit Hippo. agemus, quæ quidem salubritatem, optimam, & exquisitam; pronunciant. Sed, quomodò poterimus nos de his urinis loqui, nisi prius habuerimus generales differentias; ex quibus differentiis habitis, habebimus salubritatem, insalubritatem, & neutralitatem; quandoque fuerint. Vnde; iudico, quòd in urina sex genera perpetuò sunt habenda, & seruanda medico. Primum; est substantia urinae: Et, quæ est illa urinae substantia? Est illa; uel tenuis, uel crassa. Sic intelligo substantiam. Crassum enim; est, quòd est corpulentum, quemadmodum est unum Patavinum. Tenuè uerò; illud dicimus esse, quòd est subtile, sicut est unum substantia aquæ. Secundum genus, siue secunda differentia; est

DE VRINIS

in liquore ipsius urinæ. Quid autem est liquor? Est, qui
 & à Græcis *χυμα* dicitur, quando oportet uidere, an cor-
 pulentia urinæ sit, splendida, & candida; an opaca, uel ob-
 scura. & hoc est bene obseruandum. Tertium genus no-
 tandum; est in colore. Varij autem sunt colores urinæ; de
 quibus postea agemus in particularibus. Quartum ge-
 nus; est, quantitas urinæ. Annotandum autem; an sit,
 pauca, uel multa. Quintum genus; est, odor in urina. Ex
 odore enim; considerare oportet, utrum foeteat, uel non.
 Sapor autem; dimittatur illis, qui uolunt urinas degusta-
 re. Differentiæ ueræ urinæ; sunt primæ quinque. Sextum
 uerò genus; non est de substantia urinæ, & est contentum
 ipsius urinæ. Quod; aut terreum est, uel nubilosum, aut fa-
 culentum, uel spumosum in summo, aut in medietate, aut
 in profundo. Sunt igitur sex, quæ ueniunt animaduerten-
 da in urinæ cognitione; Substantia, liquor, color, quanti-
 tas, odor, contentum. Circa hæc sex genera oportet pru-
 dentem uersari medicum; & multò magis, quàm circa sex
 genera pulsuum; Eò, quia ars est ualdè incognita apud
 nos, & ipsius pulsus primæ differentiæ non rectè cogno-
 sciuntur, & quanquàm multi profitentur de pulsu; non ta-
 mē sunt in eo periti, nec noscunt. Et Galenus; dicit, se per
 uiginti annos laborasse, antequàm deueniret in cognitio-
 nem Systoles. Qua quidē ignorata; nec ipse pulsus potest
 dignosci, nec suæ differentiæ. Tamen; Deus scit omnia; iam
 Gale. cognouerit ipsam systolen unquam, necne. At; de
 urinis non est tantus labor, & tanta dubitatio. Nam eas
 uidemus, & considerare rectè possumus; deinde remita-
 nent.

nent eadem. At pulsus mutatur quàm celerrimè ita; ut in minimo puncto temporis alteretur. & ideo; cognitio eius est difficillima. His sic uisus; incipimus tractare de signis; indicantibus sanitatem in urina simpliciter. Vrinæ autem; indicantes sanitatem; quales sunt? (Dico sanitatem simpliciter). Sunt enim plurimi perspicacis ingenij; qui iam deprehenderunt; quales esse debeant huiusmodi urinæ. Nam puto me scire; quòd; si uerum est; quòd urina sit quartana excrementum illud secundæ cōcoctionis; ipsa dicitur aquositas urinalis; & quòd si corpus erit optimè sanum; omnes concoctiones in eo erunt bonæ; & exquisitè factæ; Et; si concoctiones fuerint exquisitè factæ; & digestæ; ergo excrementa erunt naturalia; & optima; cū oriantur à dictis concoctionibus; ut iam dictum est. Secundò; si erunt bona; & naturalia huius excrementa; ergo unumquodq; accedet ad propriū locum; & non peccabunt; neq; in substantia; neq; in quantitate; nec excernentur in tēpore in debito; nisi critice; & omninò erunt sana. Non. n. unum ad miscbitur alteri; nec unū aliquod alterabitur à se; nec ab alio; & unumquodq; persistet in sua naturali dispositione. Excrementum fœcum; & terreum; exhibet per aluum; & feces. Excrementum autem; flauum; & biliosum; recedet ad uescicam fellis. Quod autem; nigrum; & humidū est; uidelicet melancholicus humor; exhibet per lienem. Pariter; aquositas urinalis recedet ad uescicam; elaborata; & digesta; prius in renibus. Quoniā hi; dū attrahunt ipsam aquositatem; primā partem sanguinis subtilis in ea imbibunt; postea demandant aquositatem ipsam meram; & puram;

ad

DE VRINIS

ad uesticam; quæ merum excrementum, tunc, & nullo modo amplius; nutrimentum est. Si ideo hæc omnia optime fiunt; quid sequitur? Nimirum, quando urina ita est laudabilis; tunc indicat, sanitatem simpliciter adesse. Cuius autem substantiæ huiusmodi erit aquositas urinalis? Dico, quod erit tenuissima substantiæ. Item dico hic; quod urina erit substantiæ tenuis, respectu aliorum excrementorum humidorum in corpore; Comparando inquàm tenuitatem huius excrementi ad aliorum humidorum tenuitatem; dum sit in corpore, bene sano. & sic; erit talis substantiæ pars talium humidorum excrementorum; & respectu corporis, optime sani. Sua igitur tenuitas; erit maxima. Si autem coqueretur urina hæc quantum ad excrementa præter naturam; urina tunc talis sana erit. Quomodo ad substantiæ media exquisitè inter illa excrementa humida præter naturam? Quoniam aliquæ reperiuntur urinæ præter naturales, quæ sunt in substantia, quæ admodum propria aqua. Quia dico, quod urina, optime sana; erit tenuissima substantiæ, respectu quidem aliorum excrementorum humidorum in corpore optime sano, & non respectu alicuius excessus in corpore. Quoniam excrementum erit naturale; non potest autem esse tale, quum sit præter naturam; et si scio quidè, quod aliqua sunt ualde tenuia, & sicuti aqua; tamen nolo ita tenuem esse, quemadmodum aquam. Sed de naturali aquositate; intelligo, quod sit tenuissima. Diximus iam superius, quomodo excrementum melancholicum est crassum, & excrementum intestinorum est terream, atq; siccum; & quod hæc aquositas urinalis non erat miscenda

miscenda cum crassibus excrementis, cum tenuis sit, & habeat sua uasa separata. Cum autem sic se habeat, ut dictum est, ideo erit, sana, & naturalis. Quod autem ad secundum genus pertinet, scilicet ad liquorem; urina talis naturalis erit, splendida, & lucida; non opaca, neque obscura. Et quare? eo quia iam experta est, primam, secundam, & tertiam; concoctionem, factam à calore naturali, & spirituum copia; reddita est lucidissima, & splendens ualde.

DE COLORE CAP. II.

QUOD autem ad tertium genus spectat; Cuius, scilicet coloris sit urina, dicemus infra. Est enim color medius inter album, & flauum; sicuti est cortex citri. & iste color; subrufus est, qui parum declinat à colore citrino, magis uersus pallidum. quemadmodum est palea hordei, ita erit color subrufus. Sed talis urina optima habet tale colorē; quia ei non est admixta flaua bilis, sed est ab ea sepata. Sed unde, et quare; habeat huiusmodi colorē subrufum? acquirit à concoctionibus talem colorem, ubi semper relinquitur aliqua pars sanguinis, & admiscetur. Verum; quia bilis nihil aliud est; quam pars sanguinis; spumosa; feruens; & tenuis; inflammans in concoctione aquositatem, quæ ei admiscetur. Ideo, cum sit concoctio sanguinis; semper bilis ei admiscetur, & in ipso est, quæ est pars inconcocta. Licet enim separata sint omnia excrementa; tamen, quia (ut diximus) ibi est pars sanguinis, ualde subtilis, quæ est pars minima; ideo, quod facit ibi; parum est, & tamen tingit urinam eo modo, quo diximus, & ideo; hæc urinalis aqua fitas

DE VRINIS

fitas fit in colore similis paleæ hordei. Et hæc tinctura fit, quemadmodum, si in maximam quantitatem aquæ immitteretur parū coloris, flauī, ut croci, tunc enim in illa aqua fieret ex tali miscella color paleæ. et sic in his erit color urinae indicantis optimam sanitatem. Est ergo iste color purus, subrufus, & non admixtus ex aliquo & si illa aquositas tincta fuerit ab illa particula, bilis, uel sanguinis tenuissimi. Sed in ipsa; non est sanguinis, non bilis, nō humor melancholicus; sed est, pura, & mera ipsa aquositas; & in colore (ut dictū est) similis colori paleæ hordei, quia tantūmodo tingitur ab ipsa bile. & huiusmodi color subrufus; appellatur apud Græcos ὀρνυρ. Et hæc de tertio genere. Quartum; est quantitas urinae. nam illa; debet esse proportionalis quantitati potus. Neq; enim pauca admodum debet esse; cū sit excrementum humidum, necessarium erit, ut aliquid excernatur; sed, plus, uel minus; pro quantitate, & qualitate; ipsius potus. Quoniā; si plus quā conueniret, excerneretur; tunc diabetica passio esset. ideo, oportet, ut retineat materiam mediam, & proportionē secundū proportionem potus assumpti. Quintum genus; est odor. Quid habebit circa odorem? Nullus prorsus aderit odor malus, aut foetor; cū sit naturalis, quia optimē erit cōcocta, & digesta. Sextum genus; sunt contenta, hoc autem sextum genus; omnes Moderni, qui scripserunt in hac materia, tam Græci, quā Arabes, confundunt; et Actuarius, qui eos ad eō sequutus est, ut ne tantillum quidē uariet. Crediderunt enim; quōd quādo Hippocrates & Gal. dicunt urinam optimam esse, quando habet sedimentum,

metum, album, leue, & aequale; semper reperiri huiusmo-
 di in corporibus sanis. Et laudauerunt, Gale. & Hippo.
 & tamen nō aduertunt, quōd Hippo. & Gal. loquuti sunt
 de corpore, migrante de ægritudine ad sanitatem, non de
 corpore sano. & idē; confundūtur isti auctores. Nos igitur,
 de sanis simpliciter loquentes; dicimus, quōd in urina
 corporis, simpliciter sani; nullum prorsus inuenitur sedi-
 mentum. & si inuenitur; nō est naturale, sed prorsus præ-
 ter naturam. Quoniam sunt tantum tria illa excrementa
 intenta à natura; quæ inueniuntur in, prima, secūda, et ter-
 tia; concoctione. & non sunt plura; quoniam plures non
 inueniuntur concoctiones. Sed diceret quis modō; uidemus
 ne ista sedimenta in sanis? dico; quōd, etsi reperiuntur in
 sanis, nihilominus hoc est præter naturam, & possunt fie-
 ri à uarijs causis. Contingit enim sæpē; ut quis, comedēs,
 & bibens; distrahatur ab aliquo negotio, aut aliquo alio
 affectu; aut plurimum bibit, aut comedit, aut superflua u-
 sus est Venere; aut alio, nimio, & inordinato; negotio;
 & similibus; Ex quibus erroribus plurimæ contingunt
 cruditates in prima concoctione, quæ in secunda corrigi
 non possunt. undē; transeunt ad hepar, & per uenas; &
 non possunt recipere ultimam sublimationem. talem tamē
 recipiunt; qualem ipsis dare potest natura. Cum enim na-
 tura non potest assimilare; tentat ipsum transmittere; &
 largitur ei, quod potest; ac colligit, quod melius est. & ita
 accidit hoc loco naturæ; sicuti accidebat in confectioe pu-
 ris. Etiam Galen. eandē similitudinem habet in 4. Meth.
 & 10. De diff. feb. cap. 8. ubi loquitur de pure, & in-
 flamma

DE VRINIS

inflammatione; in qua natura querit materiam purulentam
 corpori assimilare, cuius partes omnes albae sunt. & cum
 natura (ut dixi) non possit ipsam assimilare; eligit, quod
 melius est; & facit, ut haec materia detrudatur ad renes.
 quae postremo excernitur per urinam. Et tale est sedime-
 tum in urina. est namq; album; quoniam est semicoctum,
 & uolebat natura assimilare ipsum corpori, & tale non
 contingit in corpore, simpliciter sano; ut habetis 4. de
 Tuend. ualet. Et hoc peccatum; non est ratione temperatu-
 re, sed uitio rationis uiuendi. Quantum igitur ex se; in
 tali corpore nullum aderit sedimentum. sed, si aderit; il-
 lud adscribatur alicui errato in ratione uiuus, aut non
 erit illud corpus exquisitè salubre. Nam tale corpus (teste
 Gal. primo, & secundo. de tēperat; & primo de Tuend.
 ualet.) Potius imaginatione concipitur, quam re uera sit.
 Sed (ut colligamus fragmenta, ne pereant) Quando uide-
 mus talem urinam lucidam, splēdidam, tenuem, coloris sub-
 rufi, absq; sedimento; iudicamus, corpus illud esse exquisitè
 sanum. Et habendum est hoc pro scopo; quoniam, quanto
 magis erit corpus lesum; tanto magis ab hoc scopo desi-
 ciet. Reliquum modò est; dicere de urinis, indicantibus sa-
 nitatem ut nūc; postquā loquuti sumus de urinis, indican-
 tibus sanitatem simpliciter; Ex quibus contingere potest
 error in inspectione urinarum ipsarum. & nisi sciamus,
 quot modis corpus possit alterari; non poterimus iudica-
 re super talem urinam. Sed, ut facilius feramus iudicium;
 tria sunt aduertenda. Primum; ex parte medici. secundū
 ex parte corporis, à quo sequestratur urina. tertium; ex
 parte

parte urinae. Quantum igitur ad primum; debet Medicus quatuor obseruare. Primo ut urina; sit in uase conueniente, & proportionali. Secundo; ut uideat in aere, claro, & lucido. Tertiò; ut ponat manum ex altero latere. Quartò; ut urina sit in debita distantia. Quantum ad primum; Medicus debet eligere uas conueniens, quantum ad naturam uitri, clarum, & lucidum, absque uitio, & colore alieno; nè color ille iudicium peruertat, quod non fit crasum; sed in substantia tenue; satis magnum; ut possit continere totam urinam, quæ mingitur qualibet uice. & oportet totam ostendere; & non facere sicuti mulieres; quæ mingunt plus quàm tres uacce; cum tamen minimā urinae portiunculam Medico ostendunt, ut uideatur honestiores; sed oportet totam urinam ostendere. & si non uidebimus totam urinam; non poterimus habere uerum iudicium. Præterea; uas nõ debet esse admodum amplum; sed strictum potius, & oblongum, ut uidere possimus, an sedimentum sit in fundo, an in medio, an in sublimi; an nebule sint in suo conuenienti, an uerò in alio loco. Fundum uitri; sit oblongum, & rotundum; ut possit rectissime residere hypostasis; sed non minus prominens, nè urina æqualiter residueat. nam, ubi sunt illi anguli; sunt umbræ quædam, & radij reflectuntur. & hoc modo; impeditur iudiciū Medici. Et scipatet, quàm inepti sint illi cyathi; in quibus ostèditur urina. Et sic apparet, quomodo uas debeat esse. et Primò; quò ad figuram, quantitatem, & substantiā. Secundo; erat uisio. quæ debet esse in aere claro, & lucido; ut radij uisui possint penetrare uniuersam substantiā urinae. quia in ob-

DE VRINIS

scuro, non poterimus uidere omnes urine differentias. Ter-
 tiò, seu tertia conditio est, ut opponat manum in aliã par-
 tem; ut, dum aer, sit in illo uase, radij colligantur tanquam
 in speculo. & sic cū ueste fiat umbra; quia in illa umbra ap-
 parent singule differentie urine. Sed nō sit adeò propè,
 quoniam, quanto magis longiores sunt urine, tanto appa-
 rent tenuiores. & quantò propinquiore; tantò crassio-
 res. Ideo; nè decipiamur; medium locum eligere oportet.
 & si habeat quandam crassitiem; non est optimè dige-
 sta. neq; enim est adeò digesta; sicuti uinum. nam uinum,
 siue à propinquo, siue à remoto; semper apparet tenue
 propter maximam concoctionem. Et, nè quis uellet face-
 re periculum de nostra peritia, ostendendo uinum pro
 urina; cognoscamus & hoc; quoniam in urina semper ap-
 parent quædam corpuscula uagantia. & cū propius ad-
 hibemur; oportet habere hanc cautelam, quòd semper ap-
 parebit crassities quædam, quod non cōtingit in uino. Ex
 odore etiã cognoscetur. & ideò; si quis afferat uinū Mal-
 uaticum, aut quid tale; uidendum pro urina; nō sanè possi-
 mus eo modo decipi, quomodo deceptus fuit Iacobus de
 Foroliui. qui, cū quidā eques ostenderet ei uinū Malua-
 ticum pro urina; ex sola inspectione à longè uolebat iudi-
 care. & protulit, ibi esse maximam crudelitatem; & pro-
 pterea illusus fuit. nam, si habuisset cautelas; non fuisset de-
 ceptus. Hactenus; dictum fuit; tria debere considerari, nè
 contingeret error in inspectione urine. Primum; erat ex
 parte Medici. Secundum; ex parte urine. Tertium; ex
 parte corporis, à quo urina decidit. De primo; satis, su-
 per q;

perq; diximus. De secundo, & tertio; dicemus. Dicimus ergo, quantum ad urinam; quod urina non est statim inficienda, cum emissa est; quia inest ei calor aduentitius, quæ à membris accipit. Præterea; ante nulla apparent contenta eo tempore. partes enim; ex eo calore diuelluntur per uniuersam urinæ substantiam ita; ut nullum congregari possit sedimentum. quod, si euauerit calor ille aduentitius, facile apparebit eius color, qui tunc non apparet. secundum quod est de eius essentia. Præterea; spiritus illi extranei reddunt ipsam urinam clariorem, plus quàm ex sua natura sit. Secundum, quod aduertendum est ex parte urinæ; est, ut non permittatur refrigerari in aere frigidissimo. Ratio est; quia etiam propius calor, ne dum aduentitius; leditur. Quantum autem ad substantiam; crassior euadit, nam partes terrestriores permiscetur; et non permanet luciditas, ut in glacie, quia in glacie; sunt partes similes. at in urina; fit turbulentia ex partibus dissimilaribus, simul commistis. Non sit uento exposita; ne quid extrinsecus fiat; quod dein arbitraremur factum esse ex flatibus, in corpore existentibus. Hic; occurrit dubium; cur urina, dum patitur aerem extrinsecum frigidum; perturbetur, & crassa fiat. Omnes ferè dicunt; quod est, quoniam calor ipsius urinæ exhalat, & urina redditur, crassa, turbida, ac ueluti congelata. Sed tamen; si obseruabimus hæc non est uera ratio. nam, stante hac causa; urine, quæ minguntur turbidæ, & clarescunt; non haberent locum, immo turbulentiores deberent esse. Accipiamus feruentissimam, quantum uis urinam; turbida erit, & tamen,

DE VRINIS

tamen, si parum per morabitur; reddetur clara. quod tamē
totum deberet esse oppositum. ideo, paulò altius indaganda
erit causa. In febribus enim ardentibus urina turbida
mingitur. & paulò post clarescit; & tamen, ex caloris
copia deberet esse lucidior secundum eam proportionem.
Et ideo; dico; quòd aliquid esse turbulentum, potest con-
tingere dupliciter; uel, quòd in substantia eius sit aliquid
admixtum ita, ut sit in temperamento illius rei, ut terræ
partes sint admixtæ cum aqueis; ut contingit in melle, in
quo mitionis ratione substantia eius erit crassa. Alio mo-
do; aliquid contingit esse, turbidum, & crassum; non, quòd
essentialiter sit turbidum; sed propter aliquod aduentitiū;
ut aqua, si admisceas ipsi terram; dicitur turbulenta, non
ex sui substantia. sed ex hoc aduentitio, quòd si aliquan-
tulum immoretur; subsidet illa terra, & aqua efficitur
clarior. Sic etiam; illæ urinae idem patiuntur in uenis,
quod mel in uase, quia nō admixtæ sunt partes in eius sub-
stantia. His stantibus; quædam urinae; crassæ, & turbu-
lente; minguntur clare; quæ deinde clarescunt. Quædam
uero minguntur clare; quæ deinde turbantur. Vidimus præ-
tereà; urinam esse colamentū secundæ cōcoctionis; ipsius
scilicet sanguinis. cum igitur sit colamentum; ac talem sor-
tiatur substantiam, & mixturam; in secunda cōcoctio-
ne; ac tunc turbida efficitur; multò magis turbulentior
pars ea redditur. Per contrarium modò; quantò maior
erit aduentitijs calor; tantò lucidior apparebit, ut contin-
git in melle. Nam, quantò diutius apud ignem moratur; tan-
tò clarius redditur. resolutò deinde calore illo; ad pristina-

nam

nam redit naturam. Idem prorsus est de urina. Etenim ubi de sua natura clara est, & admisceantur aliquæ partes extraneæ à calore illo præternaturali; resolutio illo calore, statim ipsa ad pristinam redit naturam; quia in uenis bona quidem fieri concoctio incipit, ex qua laudabilem haberet ex sui natura consistentiam. sed natura admiscet ei partes terrestres, dum scilicet calor feruet in uenis; ideo turbida mingitur, & clara deinde fit propter exhalationem illorum perturbantium spirituum caloris aduentitij. sicut apparet de aqua feruenti, admista cum cinere, aut terra. ideo; post apparent illæ partes crassæ sequestratæ, & clara fit urina. Ideo; non immerito Galen. in de Crisi. dixit; Hanc melius adferre iudicium; quàm, quæ clara mingitur, & postea turbatur. Illa enim; probam indicat in uenis concoctionem, ex qua talem substantiam sibi naturalem habuerit. Hæc autem; malam, ex qua crassam sit fortita suam naturalem substantiam. & ista; erat secunda conditio, obseruanda in urina. Tertia autem conditio; est; ut, si urina turbida euaserit, nè uelimus eam calore ignis reddere claram, fallitur enim iudicium Medici. Cuius ratio est; quoniam calor ignis non potest proportionalis effici gradui caloris naturalis; cuius beneficio claritatem, & substantiæ tenuitatem; habet. Nam, si mingatur urina; in duobus uidetur gradibus, claritatis, ac substantiæ tenuitatis. Quomodo enim talem calorem ignis temperare poterimus, ut similis sit calori suo innato ipsius urinae, cuius ratio est; claritas, & substantiæ tenuitas inerunt. Patet enim; quod si soli exponatur; ex calefactione partium, ob

DE VRINIS

*seurior se ipsa redditur, & turbulentior. Sed cogit nos ne-
 cessitas aliquando calefacere igne urinas; propter absen-
 tes, qui non possunt ipsas seruare suis qualitatibus exiti-
 nere, ideo eas igne reuocamus. sed male Medici faciunt in
 hoc; quoniam melius est confusum habere iudicium, quàm
 nullum. & ex longa exercitatione possunt habere certum
 iudicium. & sunt quidam; qui adeò urinarum differentias
 obseruarunt; ut talem sibi habitum, & iudicium; compara-
 rint, ut etiam multa ex ipsis potuerint cognoscere, ac mi-
 randa certè dixerint. & nisi quis uideret, ut ego uidi; num
 quàm crederet. Quarta conditio; est ex parte urinae, ut
 tota ostendatur, quæ una uice fuerit excreta; simulq; inspi-
 ciatur, nè dimidiam serues, & partem abijcias. abijceres
 enim partes illas, quæ fortassis residerent; & ita ab illis
 reliquis partibus nihil iudicij habere posses. Reliquum
 est; ut ea perpendamus, quæ ex habitu corporis insunt,
 quod est tertium genus in ordine nostro. quod quidem ge-
 nus; commune est, tum sanis, tum ægris, tum etiam neu-
 tris. In habitu igitur corporis; multa consideramus. Consi-
 deratur, enim sexus; etas; affectus animi; extrinsecus oc-
 currentia; ac denique omnes res, non naturales, ex quibus
 potest immutari urina. & nisi ista cognouerimus; nihil ha-
 bebimus ex ipsa urina. nam ex habitu corporis; maxime
 immutatur urina ratione ætatis, licet salubre sit corpus.
 fieri tamen nequit; quin in ætate pueritiæ urina sit crisp-
 sior, & turbulentior. pueri; enim; copiosorem, & humi-
 diorem; habent calorem. & cum multa in eis fiat conco-
 ctio; copia etiam adest fuliginosorum excrementorum; ut
 tractat*

tractat
 tiore
 rior
 nuic
 peru
 ra; ac
 & ef
 que
 tum
 ratio
 ualde
 temp
 Gale
 tem,
 ne pl
 ne sex
 quod
 tior; q
 quia n
 etiam
 ra. anim
 tior; qu
 Et, lice
 sunt,
 pauca
 parte
 atime
 corpe

tractat Gal. in de usu pul. undē; urinas quoque turbulen-
tiores, crassioresq; reddi necesse est. In iuvene autem; cla-
rior fiet, ratione caloris, & etatis adiunctæ. fiet & te-
nuior; nisi aut spasmus, aut epilepsia, aut aliquid tale; su-
perueniat. quod signum, est, quando crassior fit. nam natu-
ra; ad aliquod membrum, aut ad cerebrum; undē spasmus,
& epilepsia fiunt; eam transmisisse materiam crassiorem,
quæ crassiores urinas facit; debuisse. In senibus uerò; to-
tum est oppositum. Nam urinae sunt tenuiores, & decolo-
ratior; quoniam senes sunt frigidiore temperamenti, &
ualde excrementosi; Gal. teste 5. de sanit. tuend. & 2. de
temperam. quoniam non bene digerunt. Nam (ut testatur
Gale. 2. de tempera.) sunt frigidi & siccī per se; frigidi au-
tem, & humidi; per accidens. quia ex imperfecta cōcoctio-
ne plurima; adest excrementorum copia. Secundò; ratio-
ne sexus. nam urina mulieris. quantum insalubris sit; etiā,
quod sit subtilis; nihilominus crassior erit, & decolora-
tior; quia, frigidi, & humidi; temperamenti existit. tum,
quia non ita ualido prædita est calore, sicuti uir; immo
etiam ueluti nature peccatum, ut asserit Arist. 4. de gene-
ra. animalium, cap. 6. Sic igitur; tanto erit urina decolora-
tior; quanto humidiori, & frigidiore erit temperamento.
Et licet ista proluxa uideantur; tamen breuissima re uera
sunt, quia semper nostra uersabitur industria circa hæc
paucapita. & sic; patet, quomodo uarietur urina ex
parte etatis, & sexus; quæ omnia ad habitum corporis
attinent. Præterea; uariantur enim urinae ex affectibus
corporis. & uarijs modis uariatur ipsa urina; prout ua-

DE VRINIS

rij etiam sunt affectus in corpore. nam in cerebro; narij
sunt affectus; ut discursus, tristitia, gaudium, & huiusmo-
di. qui, si ultra modum exceſſerint; corpus refrigerant.
quoniam; spiritus, in corpore existentes; resoluntur. &
cum resoluti sunt; urinae, tenuiores, & decoloratiores; red-
duntur. Si fuerit iracundia; cum ipsa sit in corde; intensio-
res erunt spiritus, & calorem excitabit, & excessum etiā
eius; unde urinae feruidiores, & rufiores etiam; erunt. Si
affectus fuerint in hepate; ut amor intensus foemineus, per
seuerans nimium; corpus refrigerat. quoniam; quaedam cu-
piditas est possidendi re amatā hic amor; ex qua resoluntur
spiritus, & calor naturalis. & hic; à Medicis inter spe-
cies Melancholiae numeratur; uocaturq; ab Auic. Illici,
lib. 30. trac. c. 22. erit haec urina tenuior, decoloratiores;
ut in senibus sit, tristitiaq; confectis. Ita etiam fit; in his, qui
ex uigiliarum excessu ingentem passi sunt spirituum reso-
lutionem. & maxime, si admodum excedant. rubicundior
erit; ex inquietiori reddito calore. somni; si excedant; tur-
bidior, atque crassior; reddunt urinam, quoniam hu-
meſcatur ualde. Ab extrinsecis etiam occurrentibus mu-
tatur urina; ut, si erit alicuius, degentis in Germania; de-
coloratiores, & crassior; erit, quod, si erit alicuius, degentis
in India, ubi aer calidissimus est; eris coloratiores, & te-
nuior, & flauior; propter calorem extraneum. & bilem
plurimam, in illo corpore aggregatam; uidebis. Et, quod
dico de regione; dicatur etiam de temporibus anni. idemq;
de constitutionibus dicendum; quae moluntur aeris tempe-
riem, qualis est in Germania, aut in India. In quibus enim
calor

calor
his ur
innat
imm
de. S
mor
spon
que, c
diq;
etis, e
gebit
calor
res;
ex a
det, a
his M
oritur
lubrit
lorum
ea qu
oport
mutat
nam il
stanti
est;
hinc
bus; q
natur

calor naturalis redundat, & ex extraneo non alienatur; his urinae sunt rubicundiores. contra uero his, qui paucos, innato, & multo extraneo redundant calore; non solum immutatur urina, sed etiam totum corpus; ut ex Ga. 3. Epi- de. Sect. 3. facile quisque colligere potest. & quoniam humorum ipsorum urinae sunt excrementa; quae proprie respondent his, à quibus excernuntur; nonne urinae ipsae quoque, crassae, turbidaeque; erunt. Si humores ipsi crassi, turbidi; sunt: De exercitio autem; eadem ratio sicut in supradictis, erit. nam, si moderatum erit exercitium; naturalem augetur calorem, ut 2. De sanit. tuen. à princip. Si immodicum; calorem resoluit. unde; urinae, turbulentiores, & crassiores; redduntur. De cibo autem, & potu; idem dicendum est. ex augmento enim caloris; urina semper coloratior euadet, atque tenuior. contra; ex immutatione caloris. & ex his Medicus adfert iudicium de corpore nostro. Sed hic; oritur difficultas, non spernenda. scilicet; cum urina de salubritate permutetur ad insalubritatem; quod nam est illorum, quod prius mutatur. Cum sex dixerimus esse; circa quorum considerationem in urinis Medicum uersari oporteat. scilicet; Substantiam, colorem, liquorem, &c. Cum permutatur urina de salubri in salubrem, aut e contra; quodnam illorum prius mutetur, an color, an liquor, an substantia, aut aliorum sex aliquod aliud. Hic ergo non opus est, ut conteramus tempus in recensendis argumentis, hinc inde collectis; atque contradictionibus, & opinionibus; quorundam, sed ego, methodo, & ratione. & ex rei naturae ad rem accedam. & licet apud nonnullos iniuria

Nota de
exercitio.

Obiectio.

Responsio.

Nota ridicula quaedam.

DE VRINIS

afficiat; & dicant, me non attingere difficilia; ut fecerunt ipsi in materia de testiculis, qui propter nugas sophisticas incurrunt in odium omnium; unde & nomen, & cognomen; traxerunt; cum eò deuenerimus; apparebit, an intesta relinquam dubia. & non erit mirum; si ita à nobis non tractabuntur sicut tractauerunt ipsi. hoc; concedimus propter affinitatem, quam habent cum ipsis testiculis; sed nos etiam aliquid dicemus. Dimissis autem his, quæ nobis usui non sunt; ex natura rei notis; dico, quòd tenendum (ut docet Gale. An medicina ad Gymnast.) urinam esse colamentum inutile secundæ concoctionis; etiam fortasse, quæ sit in ipsis renibus. & sicut immutatur concoctio; pariter & ipsam urinam immutari necesse est, quæ concoctionis est excrementum. Omni enim concoctioni; proportione respondet suum excrementum. Immutata concoctione; immutatur & excrementum. sicuti; immutata causa, immutatur effectus. Concoctio autem; uariatur, uel propter immutationem caloris innati; & uirtutis, quæ non differt à calore; uel propter immutationem contentorum, scilicet humorum; uel propter dispositiones uasorum, per quæ transit. Vidimus; quid sit urina; & cuius concoctionis excrementum; & quot sint excrementa; & quomodo ex uariatione istorum excrementorum uaria oriuntur iudicia. Deinde; uidimus, prout indicant, salubritatem, & insalubritatem; secundum contenta. Vidimus deinde; quæ sint differentiæ, quomodo distinguantur in salubria, &c. Et diximus; pro hoc tres condiciones esse seruandas. Primam; ex parte Medici. Secundam; ex parte urinarum,

rum, indicantium salubritatem simpliciter. Reliquum est; ut tradamus de urinis, ut nunc salubritatem indicantibus, quæ salubritas, sanitas est culpata, & habet sua signa culpata. nam, quale est corpus; talia sunt signa, ipsum indicantia. sed, num ista signa possint inueniri in sex generibus, quum talia uitia inueniantur in his, scilicet sex generibus; oportet uidere, quæ signa sumantur ab illis sex; quæ erant urinæ sanæ, tanquam regulæ aliarum. Videre nunc oportet; de indicantibus sanitatem omnibus modis. Primò autem à coloribus inchoandum est; Nam colores primò se nobis offerunt. postmodum; accedemus ad alia. In coloribus; sciendum est; colorem urinarum non esse, nisi propter aliquod adueniens ipsis urinis. Nam ipsæ; ex se consideratæ, nullum habent colorem; recipiunt autem ipsum ab extrinsecus aduenientibus. Secundò; scire debemus; quòd caliditas, quantumuis sit magna; non facit colorem primariò, & per se; sed solum facit, luciditatem, & splendorem quoniam; dum calor generat, tanquam causa efficiens; postea colores per accidens fiunt; sic etiam facit obscuritatem, & nullum colorem. His igitur suppositis; contemlemur modò colores. & primò; considerandi sunt simplices, deinde compositi. A simplicibus igitur inchoantes; in primis duo considerandi sunt; Albedo scilicet, & nigredo; tanquam extrema. postea; de medijs dicemus. Exordiendo igitur ab istis duobus primis; ab albedine primo incipiemus; quoniam albedo (ut Arist. inquit 2. de anima) dignior est, & natura prior. Albedo; à duabus contingere causis potest in urina, uel enim urina efficitur

DE VRINIS

fitur alba, quoniam nihil admiscetur, quod tingat eam, sed permanet pura, & alba; non uera albedine. sed, qualis est purus aer, aut aliquod aliud corpus diaphanon; quia plurimum luminis in se recipit, ac ex tali acceptione dicitur album; taliter dicitur alba urina. Alio modo efficitur alba; quando huic perspicuo aeri admiscetur aliquod corpus album; uel, quando aqua admiscetur, uel cerussa, uel farina. & sic; apparet, esse duas causas ipsius albedinis in urina; quarum quidem. Altera est; perspicuitas, quæ est albedo priuatiue. altera uerò; quia admiscetur aliquod corpus album. Consideremus eam, quæ est alba priuatiue; quæ est sicut aqua. quare autem sit in huiusmodi; assignamus causas. Et, quoniam nō possumus cognoscere causas, nisi per sua signa; & signa non cognoscimus, nisi prius ponamus habitudinem inter signum, & signatum; Ideo Urina, hoc modo alba, à duabus causis potest provenire, uel à frigiditate accedente, uel diminuta caliditate, uel ab obstructione. A diminuta caliditate; quando diminuitur calor, aut per extinctionem, aut per suffocationem. Per extinctionem; apparet; quando aliquis, aut multum uigila uerit, aut multum laborauerit. contingit enim, prius corpus caleferi; & urinae erunt rubicundiores. sed, cum nimis laborauerit; contingit, quod calor extinguitur, & red datur corpus frigidius, concoctiones non fiunt; & sic urina non tingitur. & ideo; non mirum est; si albæ reddantur albedine illa priuatiue, quoniam, diminuto calore; diminuitur bilis; & permanet alba; & est sicut aqua, pura, & sincera. & illi, qui ieiunauerunt plus æquo; habent
urinas,

urinas, primò quidem rubeas, seu citrinas, deinde; remitti-
 tur illa citrinitas, & efficiuntur albæ. & hæc; est prima
 causa ipsius albedinis priuatiuè. Secunda causa; est dimi-
 nutio caloris propter uim suffocationis, suffocatur enim;
 uel ab intrinseco, uel ab extrinseco. Ab extrinseco suffo-
 catur: quando quis nimium crapulatus, aut inebriatus; fue-
 rit, impediuntur enim statim cōcoctiones, et aquositas illa
 trāsmittitur à natura sinè aliqua tinctura, sic etiā apparēt
 urinae albiores post cibum; quoniam tūc diminuitur calor;
 ac, ueluti, si igni paruo multa ligna superponas; tunc ob-
 tunditur ignis primò; sed, ubi paulatim incipit aggredi li-
 gna; inualefcit causa, & superat ligna. Ita pariter, his;
 qui plurimum, & bibunt, & comedunt; euenire solet.
 Nam in eis primò concoctiones difficulter fiunt, & urinae
 à principio decoloratiores sunt. Demum autem; & cō-
 coctiones, & lotiorum color: magis intenduntur. Et hæc
 est causa extrinseca. Diximus autem; causam, aliam esse
 extrinsecam, aliam intrinsecam. De extrinseca; dictum est.
 Intrinseca; uerò cause; humores sunt, antequàm sint con-
 cocti, ut in morbis semper apparent albæ; quoniam suffoca-
 tur calor ab humoribus istis crudis, et sic habetis causam
 albedinis primo modo, idest priuatiuè; quæ est alba per si-
 militudinem. Dixi, aliam albedinem fieri per suffocatio-
 nem caloris innati; aliam uerò per obstructionem. Ista
 igitur albedo; fit per obstructionem; quando contingit, ut
 fiant infarctus quidam, ut infarciantur uenæ, & obstruā-
 tur renes; & non potest materia ualens ad tincturam,
 propter debilitatem caloris, transire per illas obstructio-
 nes;

Q VÆST. MONTA.

dine fiet febris. ad hoc dico modo, quod in plethorici
maior copia est ipsius sanguinis, maior quoque
fortior est uirtus: nam cum copia sanguinis stat fortitu
do maior ipsius uirtutis. quando etenim magis est de
sanguine, tanto est uirtus potentior illum regulare, et
sic non dimissus à natura non putrescet solus. si modo
mihi dicatis de massa illa sanguinis uos intelligere in
quæstione, iam patet, quod possunt in illa fieri omnes
quatuor gradus putredinis, et consequenter quatuor
febres. primo enim ex super calefactione omnium hu
morum simul fit ephemera illa, deinde ex eorum ebul
litione synocha sine putredine, deinde ex putredine
ichorum suorum, et serositatum synocha cum putre
dine. Postremò ex putredine partis crassæ illorum hu
morum et propriæ substantiæ fit aliud febris genus
supra nominatum. sed cum dictum sit de illis, quæ fiunt
sine putredine satis abunde, dicamus modo de illis quæ
fiunt cum putredine. dico autem non cum putredine so
lum ipsius ichoris, sed substantiæ quoque crassæ om
nium humorum posse putrescere serositates, et icho
res ipsius sanguinis: non dico solum sanguinis puri,
uerum etiam totius massæ sanguineæ, in qua commisti
sunt omnes humores simul, et sic fit febris synocha in
terpolata. Quod probò tripliciter: primum demon
strationibus à priori, et ex natura rei: deinde à po
steriori, et ab effectu, atque signis: tum autoritatibus,
ut illi qui nolunt credere rationi, credant hominibus.
primo ergo a priori et ex natura rei uideamus quo
modo

modo fiat synocha febris cum putredine: primum enim ab obstructione meatuum cutis cum non possint transpirari, & euentari illi humores supercalefiunt, & sic fit febris ephemera, ex qua quidem super calefactione, nisi occurratur, deueniunt in eorum ebullitionem, & fit febris synocha sine putredine: si magis procedat illa ebullitio incipiunt putrescere serositates humorum, & sic fit synocha cum putredine. nam serositates sunt aptae, sicut diximus, maxime ad recipiendam putredinem, & tum aptae, cum sint in unoquoque succo, nisi ebulliamus succum illum, & decoquamus durare non possit: quoniam in illa aquositate, & sero facilitate accenditur putredo, cum ergo sint primae istae serositates humorum, quae putrescant, relinquitur ex illarum putredine fieri febrem synocham putridam. Præterea quod ipsi ichores primo putrescant, uideatis illud, quod magis aptum, & dispositum ad putredinem primo putrescit: scimus enim quod natura non facit saltum in suis actionibus, sed de extremo ad extremum per ipsum medium procedit. cum ergo ipsum serum humorum sit magis dispositum, & aptum ad ipsam putredinem, quam humorum substantia, relinquitur illud esse primum, quod putrescat; postea ipsa substantia humorum. si ergo primo putrescit ex illius putredine fiet febris synocha, quae distincta est à febre illa cum putredine partis crassae humorum. uidetis quomodo probauimus apriori: quod etiam amplius, & tertio probare possumus ex modo ipsius uirtutis, & illius naturae.

DE VRINIS

erit ex redundantia sanguinis; isti ex quocunque labore mingunt urinam nigram, etiam sani existentes. Si autem urina nigra erit propter multitudinem humoris adusti non fit; nisi, præcedentibus aliquibus morbis fortissimis. Sanguis; etiam niger efficitur ab extrinseca causa, ut in cancro. nam, uel propter aerem frigidum, uel propter percussionem; potest esse, ut torrefiat sanguis. qui deinde asfatus; deuenit ad nigredinem. ut manifestè apparet in carbunculis; quando per cutim disperguntur. Quando igitur apparebit urina nigra merito sanguinis nigrefacti; cognoscetur, ex his, quòd præcesserit frigiditas, & refrigerit sanguis extra uenas. qui maxime refrigeratus; post eà à ualida uirtute transmittitur, uel per secessum, uel per urinam. Cognoscuntur etiam & reliqua; etiam si talis humor fuerit percussus; uel, si deciderit ex alto; uel, si fuerit ex ruptione alicuius uenæ. Si uerò inerit propter assationem; tum præcedent causæ calidiores. Sic igitur apparet; quæ nam urinæ sint albæ, positiuè, & priuatiuè; & etiam; quòd urinæ nigrae non possint fieri, nisi positiuè. Colores autem medij; sunt, uel cognosci possunt; per duos processus; uel incipiendo ab albo, & deueniendo ad nigrum; uel incipiendo à nigro, & deueniendo ad album. Volo autem, ut incipiamus ab albo; quia dignius est, & prius. Albedo autem; duplex est, priuatiua, & positiua. Albedo in urina priuatiuè adest; quando ipsa urina transparet, ut sit diaphana, uel aquea. positiuè uerò; quando urina incipit declinare ab ea luciditate, & est in eo colore positiuè. priuatiuè autem; quoniam nihil admiscetur illi, quod

quod tingat, habet tamen aliquam luciditatē cū ista trā-
 sparentia, quæ indicat caloris diminutionem; sed non tan-
 tam, ut potuerit obtenebrare ipsam. Vbi uerò augetur
 ipsa frigiditas; contingit, ut liquor iste minuatur in splen-
 dore. Nam quemadmodum Arist. inquit, 3. De cœlo; Ex
 calore, & motu; provenit lumen quod deinde facit lucidi-
 tatem in urina. ita etiam; cū augetur frigiditas; urina ef-
 ficitur obscura, & ratio; est in promptu. quoniam; sicut à
 calore fit luciditas; ita etiam à frigiditate provenit obscu-
 ritas. Primus igitur gradus erit, qui recedit ab albedine;
 erit color glaucus, similis cornu laterne, exquisitè mūda,
 & novæ. & habet transparentiam, & albedinem subob-
 scuram, ut diximus in tractatu De oculis. Si autem adhuc
 augeatur frigiditas; semper de albedine finē admistione
 aliquorum humorum, apparebit color magis obscurus.
 & fit color ille cœruleus; qui dicitur à Græcis *καρπός*,
 idest gratiosus, siue iucundus. & tendit (ut dixi) uersus
 cœruleū; sed remissum. & est propriè; coloris illius gen-
 tiliæ, quam uulgò uocant agatham. Tertius gradus; adhuc
 maiorem indicat refrigerationem. & tunc; mortificatur
 calor naturalis, & imminuitur spiritus, & color nigrior
 efficitur. Sed, ubi adhuc augetur frigiditas, unā cum ni-
 gredine; fit color oleaginus, qui non est in extremo, &
 ab illis dicitur urina oleaginea; nō quòd habeat talem sub-
 stantiam oleaginosam, & unctuosam; sed, quoniam habet
 talem colorem, & iste color; prorsus mortificationem ca-
 loris indicat. loquor (ut dixi) de colore finē admistione hu-
 morum. & tale prognosticum faciendum est de his; raro

DE VRINIS

tales ægritudines bene terminari. si autem terminantur; admodum sunt longæ. Si uerò adhuc augeatur frigiditas; urina fit liuida sicut plumbū. illa autem; tenuis est, et mortifera, absque ulla dubitatione. Sic igitur; habemus quinque gradus in urinis, à paucis tamen intellectos. Repetamus igitur; ne memoria elabatur. Primus est; quādo urina est sicuti aqua, & significat frigiditatem. ubi uero adhuc magis refrigeratur; fit color glaucus. post modum; cū adhuc augetur frigiditas. fit cœruleus remissus. Quartò; fit oleagineus. Quintò, & ultimò; urina existente subtili; fit plumbei coloris. & liuens. & istæ sunt deplorate & tales nūquā euadent à tali ægritudine. Superius; proposueramus quæstionē utilissimā; scilicet; quid nam esset, quod in urina prius immutetur, quando urina de salubritate uertitur in insalubritatē; utram inquam; prius immutetur liquor, an color, an substantia. Sed, quoniā uisum est nobis prius tractationē absoluerē de colorum differētijs, requisitis ad recte iudicandum de ipsis urinis; ideo dilata est quæstio in tempus. quia, præceptis omnibus istis; facilius erit nobis quæstio. Vt autem rectē percipiantur quæ dicturi sumus in præsentia; oportet meminisse eorū, quæ hactenus diximus de excessibus, scilicet; qui nam excessus essent in causa differentium urinarum. et, qualis esset proportio; ut signa correspondēant signatis, & causæ suis effectibus. Signata, ac effectus; sunt corpora. signa autē: sunt urinae; quæ indicant excessum in temperatura istius, uel illius; corporis. sed, quoniā hi; excessus quidā naturales sunt in sanitate culpata, quia nō sensibilibiter ledūt operationes

Ideo

Ideo
Gale
Qu
licē
ægr
amp
posu
istis
mus
esse
uam
color
aer. f
quom
bet; u
gress
esse p
quod
substa
nimus
sidera
mistio
nigre
rit; ex
cēt h
me du
igitur
dimen

Ideo sanitas dicitur, sed non simpliciter; ut rectè dixit Gale. i. De ualet. & in lib. illo, An ars tuend. sanit. ca. 7. Quidam uerò excessus sunt præter naturam; quando scilicet sensibilibus læduntur operationes. & tunc; dicitur ægritudo, & non amplius sanitas. De hoc autem excessu; amplissimum habebimus sermonem. In colore autem proposuimus duo extrema, album scilicet, & nigrum; ut ex istis duobus extremis resiliarent medijs colores. Incœpi-
mus ab albo, tanquam à digniori; & inuenimus, albedinē esse duplicem; quandam priuatiuam, & quandam positi-
uam. Priuatiuam; posuimus albedinem, quæ prorsus omni colore priuata est, sed est corpus potius diaphanon, ut aer. sicuti dicimus, aerem esse album, & aquam albam; quoniam oculis nostris propter luciditatem, quam ha-
bet; uidetur alba, & ab hac albedine; nunquam fit pro-
gressus ad nigredinem. Dicebamus quandam albedinem esse priuatiuam, & quandam positiuam. Diximus autem; quod albedo positiua fit propter admistionem alicuius substantiæ albæ, uel pituitæ, uel puris. & tandem; deue-
nimus ad nigredinem; ac inuenimus, ipsam non posse con-
siderari priuatiuē, sed tantummodò positiuē; propter ad-
mistionem alicuius rei nigre, aut melancholici sanguinis nigrefacti, aut flauæ bilis adustæ. & (ut Auicenna asse-
rit) ex læsione extrinseca, ut si quis tinxerit se ligustro (li-
cèt hoc nunquam uiderimus apud alios; & hoc satis apud
me durum sit credere) mingat urinam rubeam. Hucusque
igitur; peruenimus, & processimus; ab albedine ad nigre-
dinem, & à nigredine ad albedinem. Ab albedine inci-
H ij pien=

DE VRINIS

piendo, & ad nigredinem usq; deueniendo; inuenimus,
esse quinque gradus colorum. Primus in urinis color;
est albedo, ueluti sit aqua. & tunc nihil nigri admixtum
est. & hoc; accidit ex frigiditate. Si autem adhuc refrige-
ratur; fit color secundus, qui glaucus dicitur. & est ad in-
ter cornu laterne. ueluti; si pauxillum nigri in maxi-
ma aquae copia admisceas. si uero adhuc magis refrigere-
tur; fit color ille, qui à Græcis dicitur *χαλκός*, à non-
nullis fuscus. à nostris Latinis (licet improprie.) cine-
ricius dicitur. sed cinericus; est tinctior. ac, si aliquantul-
um plus nigri sit admixtum. Iste autem; est tertius co-
lor, qui maiorem etiam significat frigiditatem. Quartus
color, siue quartus gradus coloris, est, quando frigiditas
adhuc maior adest, ita, ut incipiat urina nigrescere, & sit
oleaginosa. & hoc; potissimum est signum frigiditatis.
Quintus gradus, & ultimus; est liuor. Fit autem ille
liuor; ueluti, cum quis percussus sit; primò uidemus,
membrum percussum nigrescere. ultimò, autem liuescit,
& est in extrema frigiditate, & est ultimæ extinctio-
nis caloris naturalis indicium. Si autem quid corporum
tingentium admisceatur; certum est, quòd tales in uri-
na oriantur colores, qualis erit color humoris tingen-
tis. His suppeditis; diceret quis, Tu dixisti, urinam fie-
ri albam postiuè; ex admixtione, aut seminis, aut pi-
tuitæ, aut puris, aut alterius. Quomodo ergo possum
distinguere hanc albedinem? Nam antea; dixi, urinam fie-
ri illius coloris, cuius est humor admixtus. nam summa al-
bedo dicitur niuea. de illa autem uolumus loqui, sed, quan-
do

ad adm
puris,
disting
sta, sin
erit ex
nis rati
febre c
presen
quòd, l
deret; s
aut act
conting
diuision
tamen
thodus
optimè
urinam
lorem sa
cundum
cit sempe
nis, tende
le, qui su
oleagino
qualis fi
do; urin
hic; iux
qui acqu
Arabes

do admiscetur (ut dixi) pituitæ aliquid, optimè cocta; aut puris, cocti; aut seminis; aut colliquatæ partis; rectissimè distinguemus. Si erit pituita; tunc urina erit alba, permixta, sine foetore. si uerò plus; tunc erit foetor. si semen; aut erit ex Gonorrhœa; aut ex aliqua alia causa. si colliquationis ratione; idest necessarium fieri ex præcedenti aliqua febre colliquatiua. Sic ex signis rememoratiuis; ad iudiciū præsentium signorum deueniemus. Notandum tamen est; quòd, licet methodus necessitate diuisionis membra consideret; sæpenuerò tamen eorum aliquare ipsa nunquam, aut actus; oriuntur. undè; Auicenna sæpè dicit; hoc rarò contingit, & huiusmodi alia. Iste ergo color niueus; licet diuisionis ratione fieri asseratur à pituita, optimè cocta; tamen id nunquam fortasse contingit. & hoc ipsum methodus ostendit. Nam, si pituita, aut pus, aut semen; sunt optimè concocta; non erunt ita alba, ut reddere possint urinam ita albam, ut niuea appareat. immo; nos luteum colorem sæpè uidimus, qui fit ex his. & ita; à niueo differt secundum magis, & minus. & pituita, optimè concocta; facit semper sedimentum in fundo. Secundus gradus albedinis, tendentis ad nigredinem; est color glaucus. Tertius; ille, qui suprà à Græcis dicebatur $\chi\alpha\phi\omicron\mu\omicron\varsigma$. Quartus; est oleaginosus, ac uiridis; ob admistionem pituitæ uiridis; qualis frequenter uidetur emuncta ex naribus. Aliquando; urina liuescit; ex pituita, liuida facta ex adustione. & hic; iuxta Græcos est ultimus gradus uersus nigredinem, qui acquiri potest per adustionem ipsius pituitæ. licet; Arabes non habuerint pro inconuenienti; ut per ulterio-

DE VRINIS

rem adustionem pituita nigrescat. & ita; urina nigrescat ex eius permissione. sed id; rationi ualde repugnat. quoniam; non potest fieri tanta adustio in humido corpore, qualis est pituita; ut ex ea torrefactione nigrescat. & huic sententiae; astipulatur experientia. Si enim torrescat apud ignem pituita; nunquam fiet nigra. Præterea; si la-
pidescit, non potest fieri nigra, sed limida. identidem; cum in corpus induratur in articulis, non transit in liuorem; igitur urina non nigrescit ex torrefactione pituitæ, sed ex aliqua alia causa. Et iste; est processus colorum, ten-
dentium ab albedine ad nigredinem. Reliquum est modò; uidere permissionem aliorum humorum; postquam uidi-
mus de pituita, & inuenimus non posse fieri nigrum co-
lorem ex ipsa. Videndum modò est per alia media; quan-
do bilis, quæ lutei coloris est; commiscetur. si enim minima
quantitas bilis ipsi urinae admiscetur; fit primus gradus
coloris, qui à Græcis dicitur $\upsilon\pi\omega\chi\rho\varsigma$, idest subpallens.
est autem hic color; paleæ hordei similis, atque ad albedi-
nem proximè accedit. Si uerò maior bilis quantitas uri-
nae admisceatur; fit subrusa. ac secundus color; est, qui sub-
rufus dicitur. Si autem adhuc maior bilis quantitas admi-
sceatur; fiet color ille, qui rufus, siue citrinus; ab istis dici-
tur; qui est tertius in ordine. Si adhuc maior copia admi-
sceatur; fit color subflauus, græcè $\upsilon\pi\omicron\varsigma\alpha\mu\delta$. Si uerò ad-
huc maior; fit flauus color. deinde, fit coloris corticum gra-
natorum. postea, si incipit aduri; fit croceus. si adhuc ma-
gis aduritur; fit rubeus. si adhuc magis; purpureus. si etiã
adhuc; magis, fiet coloris uiolarum, siue iridis. quod, si bi-
lis

lis m
præ
mag
ma
uer
dia
per
do se
ordi
adus
rufu
uus:
croce
lor;
mus
quar
res,
guis
prim
deind
lici, au
trinse
quod,
maior
fit as
sang
ra ca
tus r

his magis aduratur; tendet ad nigredinem, & fiet; color
 praxino proximus. si magis, æruginosus. si etiam adhuc;
 magis agathinus. si pergat magis aduri; niger fit ex ulti-
 ma adustione. Hic erit progressus ex admistione bilis, di-
 uersus ab eo, qui ex admistione pituitæ est. uaria enim me-
 dia sortiuntur. Progressus autem ex luteo ad nigrum; fit
 per adustionem bilis. id autem; facile cognoscetis, referen-
 do semper urinas præteritas ad præsentis. ita, quod; isto
 ordine procedunt isti colores. Primus; est paleæris per
 adustionem putæ bilis. Secundus; est subrusus. Tertius; est
 rufus, siue citrinus. Quartus; est subflauus. Quintus; fla-
 uus. Sextus color; similis corticibus granatorum. Septimus;
 croceus. Octauus; rubeus. Nonus; purpureus. Decimus co-
 lor; uiolarum, siue Iridis. Vndecimus; prasinus. Duodeci-
 mus; æruginosus. Decimustertius; agathinus. Decimus
 quartus, & ultimus; niger. Isti autem omnes; sunt humo-
 res, qui sunt ex admistione bilis cum urina. Quod, si san-
 guis nigresfactus admisceatur urinæ; tunc urinam reddet
 primò glaucam, non autem luteam, aut alterius coloris.
 deinde; si plus istius sanguinis atri, aut humoris melanco-
 lici, aut bilis atræ; admisceatur; non fit liuidus, sicuti est ex
 trinfecus; sed fit color ille gratiosus, qui *κακοῦς* dicitur.
 quod, si maior quantitas admisceatur; fit coeruleus. si adhuc
 maior; fit liuidus, qui Græcè *φαιός*, dicitur. si adhuc magis;
 fit agathinus, deinde ad nigredinem deuenit. si autem ex
 sanguinis mistione color uarietur; fiet primò ueluti lotu-
 ra carnis, & ideo, ille color incendetur, ut sanguinè peni-
 tus referat. si autè remissior fiat ita, ut incipiat à uero san-
 guine,

DE VRINIS

guine, & deueniat usque ad loturam carnis; quantò magis
declinat, tantò magis sanitatem indicat. Sic etiam; ut reme-
moremus de alijs coloribus, ut de pituita; retrocedendo, lo-
quemur ut facilis fiat habitus. Vltimus color tendens ab
albo ad nigrum; erit liuidus. & quantò magis declinabit;
tantò magis ad sanitatem æger redibit. Post liuidum; est
uiridis, siue oleaginosus. Post oleaginosum; & αἰσχροῦς sit.
Deinde; glaucus. Postea; est color albus. Et isti colores;
contingunt ex admisione bilis; tendentis ad nigredinem;
retrocedendo. Alius; est niger. Post hunc; agathinus. Post
prasinum; est color uiridis, seu uiole. Post hunc; est purpu-
reus. Deinde; rubeus. Postea; croceus. Post croceum; est
color corticum granatorum. Post hunc; est flauus. Deinde
subflauus. Postea; citrinus, siue rufus. Deinde; subrufus ul-
timus, qui est primus color palearis. Idem de melancholia,
siue atra bile, aut atro sanguine; dicendum. Vltimus; est ni-
ger. Post nigrum; est citrinus, idest isatidis. (est autem isa-
tis herba; guado à tinctoribus dicta.) Postea; liuidus. Post
hunc; cœruleus. Post hunc; & αἰσχροῦς. Vltimus, qui primus
dicitur; est color glaucus. Hoc autem modo retrocedendo;
possumus indicare de his coloribus in urina, quando uide-
licet; æger ab ægritudine deuenit ad sanitatem. Sic etiam;
possumus iudicium dare, quando à sanitate ad ægritudi-
nem æger deuenit. Hæc autem nostra medicina; non est
pelagus, sicuti isti dicunt, immo; facillima est si quis in phi-
losophia, et logica; optimè instructus fuerit, & ultra hoc;
oportet habere modum, quo sciat ipsam declarare, ut sa-
cile scholastici ista percipere possint. Expeditis autem
his;

his; tempus est, ut ad liquorem deueniamus. Ita igitur de liquore dicemus; sicut de colore fecimus.

DE LIQVORE CAP. III.

Sicuti in coloribus proposuimus duo extrema; ita faciemus in liquore. Extrema; erunt, luciditas, et obscuritas; circa quæ uersabimur. Notandum autem est, quod liquor apud Græcos *χρῆμα* dicitur. qui attenditur (ut dixi) penes illa duo extrema; scilicet, luciditatem, & obscuritatem; aut opacitatem, & transparentiam. Videndum igitur est; quomodo fiant ista duo extrema. & oportet, ut distinctè procedamus; ne confundamus liquorem in substantiam. Luciditas igitur; fit ex multitudine, seu copia; spirituum, & caloris innati; in corpore existentium; ex quibus optimæ concoctiones, & tales lucidæ; sequuntur urinae. si uero ab hoc extremo parum declinauerit; lucida quidem erit; sed non, ut prius; erit urina. & ita; sensim ad alterum extremum, id est ad obscuritatem; accedet. Ne autem decipiamini circa hoc; notandum est; quod, non tantum ex spiritu, atque caloris abundantia, fit splendor in urina; sed etiam ex spiritibus, & calore igneo, & præternaturali; aut intrinsecus, aut extrinsecus; adueniente ipsi urinae. Si enim extrinsecus; ueluti, si apponatur ad ignem, uel ad solem etiam; quæ turbulenta est, fiet lucida. radij enim solares, & ignis; urinae substantiam rarefaciunt ita: ut lumen extrinsecus facile recipiat. unde, lucida magis, & transparentis; euadet. Intrinsecus; idem continget. quando uidelicet; est

H v copia,

DE VRINIS

copia, spirituum, & caloris præternaturalis. ut in statu, & augmento; febris; urina apparebit lucidior; quàm in principio, & declinatione; propter multitudinem spirituum, & caloris præternaturalis. Nonnulli uerò Medici, hoc ignorantes; cum uident in statu, & augmento; urinas bonas; incipiunt letari, & credunt esse bonum signum, & naturam incipere concoctionem; & non animaduertunt, hoc contingere propter multitudinem caloris, & spirituum, præternaturalium. cum postea uident in declinatione turbulentiores reddi; currunt ad suas nugas; dicendo, quòd materie istæ sunt hæterogeneæ. Medicos igitur hortor; ut non sint, (ut inquit Galenus) *πονητεῖς*, id est temerarij; in iudicando; sed diligenter oportet ipsos animaduertere, quo tempore mixta fuerit urina. Dicit enim Hipp. 4. Apho. 72. Quibus urina, albæ, & perspicuæ, malæ. præsertim; si ita in declinantibus appareant. Primò; ex eo indicatur feruentissimus calor, intus existens, & maxima extraneorum spirituum copia. maximè in declinantibus; quoniam significant materiam repere ad caput, nec excerni per urinam; ut fit in phrenitide. Nec quenquam (ut fatetur in Commentarijs) Galenus uidit seruatum fuisse; cuius tales cum delirio apparuissent urinae. & in multis locis; dicit Gal. se obseruasse; & nullum (ut inquit) uidit sanatum esse. Ita etià & nos; oportebit seruare omnia hæc, ut possimus rectè iudicare. nam solo prognostico in his indigemus; cum incurabiles omninò sint. Suprà; dicebamus de differentijs urinarum, producentes primò naturales differentias, deinde loquentes de excessibus à naturali metro. qui, si pauci sint,

saluæ

salubritatem ut nunc possunt adhuc indicare. si maiores,
 neutralitatem. si maximi; insalubritatem. & uarium eorū
 excessum, speculationemq; ostendimus. duo autem poneba-
 mus extrema in qualibet differentia; in colore uidelicet, in
 substantia, odore, liquore, quantitate, contentis, & eorum
 superficie. & deuenimus usque ad hunc terminum; & ui-
 dimus, quæcunque dici possunt de coloribus. Postea; uidi-
 mus etiam, & ostendimus: quod deberemus respicere duo
 extrema, & ex illis cognoscere media; sicuti fecimus in co-
 loribus. & considerauimus liquorem in summo splendore;
 & ex alia parte in summa obscuritate, quæ duo sunt extre-
 ma. Vidimus deinde; splendorem in urina fieri, tum ex mul-
 titudine caloris, tum ex multitudine spirituum; tum natu-
 raliū, tum præternaturaliū. Vbi autem uidemus liquo-
 rem splendidum; debemus scire; quod in eo corpore aucti
 sint spiritus, & calor. Debemus autem notare; quod urina
 quandoq; in se habeat paucam, caloris, & spirituum co-
 piam; & tamen lucida est, cum debeat turbida apparere.
 Quandoq; maximam habet, tum caloris, tum spirituum,
 copiam; & tamen obscura apparet. Dicimus ad hoc, quod
 quandoq; urina in se habet copiam, tum caloris, tum spi-
 rituum; id accidere, quoniam urina illa in mingendo trahit
 secum aliquam materiā; ueluti sanguineam, aut arenulas;
 quæ obtundunt limpiditatem urinæ. Sicut cōtingit in uino;
 si aliqua materia, quæ ipsum conturbet; admisceatur, quod
 à substantia cognoscitur. nā potest esse, q. in propria sub-
 stantia fuerit clara ipsa urina. et hoc; apparebit; si quidē ubi
 partes, et materie; resederint in fundo; clara euadet, quia
 illa

DE VRINIS

illa urina. quæ prius obscura apparebat; modo clarescit; non proprie substantiæ ratione erat obscura, sed ratione alterius. Ad aliud autem; quando dicebamus; quod quandoque in urina ad sunt pauci spiritus, & tamen clara apparet, cum potius obscura apparere deberet; pro hoc debemus scire (prout etiam aliàs notauimus) quod plenior in urina potest acquiri, & ab extrinseco, & ab intrinseco. Ab extrinseco; sicuti, cum urinam ponis ad ignem, uel solem; quæ ipsam claram faciunt; quoniam transmittuntur illi spiritus ignei; qui, penetrantes ipsum subiectum urine; ipsam claram reddunt. Vel igitur clarescit ab intrinseco; ut, cum in statu febris mingitur; urina clarissima redditur propter calorem igneum, intus existentem, ipsam clarescentem. postea; in decremento aliter erit. Apparet etiam clara; quando materia repit ad caput, ut in phrenitide. His autem modis potest urina fieri clara: cum tamen in ea minima portio adsit, spirituum, & caloris. Et hoc de liquore satis.

DE CONSISTENTIA SIVE SUBSTANTIA. CAP. IIII.

Reliquum est; ut de substantia agamus; quæ etiam & ipsa consideratur per duo extrema, sicuti diximus de colore, & liquore. quæ duo extrema; sunt, crassities, & tenuitas. nam sepius; urina est crassa, & lucida. & e contra; tenuis est, & lucida. Si quidem crassa est, & turbida; & tenuis, & turbida; Certum est, quod crassa fundo

fitudo urinae non potest esse, nisi per admistionem alienius humoris. nam, quanto tenuior est humor; tanto subtilior redditur urina. Si admistio est secundum substantiam; secundum diuersitatem mistionem; uariae, quidem ex mistionem ipsarum uarietate mistionum proueniunt urinae. Nam, si urinae quidpiam pituita admiscebitur; fiet urina crassa. si bilis; tenuis reddetur, quia humor tenuis est. si erit crassa, & nigricans; tunc signum erit quod adfit humor aliquis, melancholicus, uel sanguis adustus. Colores etiam; substantiae claritatem impediunt, ueluti, rufus color, & liuidus; si ipsi admisceantur, talem habebit colorem. Isti autem; sunt omnes humores, qui claritatem substantiae impedire possunt. Sanguis uero; non impedit, quoniam, uel est intra uenas, uel extra. intra uenas; suum obtinet colorem, cum sit sub forma sanguinis. extra uenas autem; statim propriam formam amittit. & sic; transit in naturam alterius humoris. Si quis autem cognouerit naturam humorum; statim ex dominio cognoscet substantiam urinae. Satis igitur de substantia dictum sit.

DE ODORE CAP. V.

ODor, quarta erat differentia, à nobis propoſita. qui odor; consideratur, & ipse iuxta duo extrema, ſcilicet, iuxta, odorem, & priuationem odoris. Sic igitur; uel urina erit odorata, uel odore orbata. Cum naturalis urina odorem habere debeat; cognoscemus, cum priuata ſit odore; ipsam praeternaturalem eſſe; ac iudicare tunc

DE VRINIS

tunc non paruum frigiditatem, quæ coctionem non admittit. unde; talis urina, odore priuata; semper, alba, & obscurazest. Vbi autem adest odor; erit his uel bonus, uel malus. si bonus; non potest esse, nisi à re comesta. & ubi quis comederit res foetidas; facit urinam odoratam. si quis autem comederit res odoriferas: faciet urinam foetidam. ut, si quis anisum ederit, quod prouocat urinam; si quidem illæ urinae recidantur ab humoribus foetidis; profecto foetide. Per contrarium etiam; Terebinthum si comedat aliquis; faciet urinam optimè odoratam. Vnde autem sit hoc; uidimus De prouocantibus urinam. At; hoc non potest esse ex alia causa; quàm; quod uidemus in alijs sublimationibus, & ferè in omnibus. Vidimus enim aliquando ex foetido aliquo extrahi aquam odoriferam, ut ex trifolio. & aliquando; ex minime foetido foetidum aliquod extrahi, ut ex oleo communi; sit substantia, oleaginosa, foetidissima. Per contrarium; si accipiatur illud oleum foetidum; & in alia distillatione ad tepidum impositum sit ignem; odoratissimum reddetur. Sic etiam intrinsecus contingit. Nam si cibus, optimè concoctus fuerit; nullus reddetur odor malus. sed, si oppositum contingat; scilicet, quod non fiat bona concoctio; tunc, & excrementa, & ipse cibus; foetent. Foetor, seu malus odor; si ab intrinseco prouenit; ferè semper exitialis est. sicuti in febribus pestiferis foetent urine; propter ingentem humorum putrefactionem, & tunc in illo redemptio nulla erit.

DE

Quinta, & ultima, differentia; est circa quantita-
tem. quæ; iuxta duo extrema; scilicet, paucitatem,
& multitudinem; uersatur. idest, si urina pauca est, uel
multa; ista etiam indicant dispositionem præter naturam.
Hoc autem; fieri potest, uel ab intrinseco, uel ab extrin-
seco. ab extrinseco; si parum bibit, & plurimum sudo-
ris egerit. nam, ubi plurima egestio est; ibi pauca red-
ditur urina. uel ab extrinseco; ut in febribus ardentibus pau-
ca mingitur urina; propter multam caloris adurentis quã-
titatem, & absumentis urinam, uel propter obstructio-
nem meatuum, uel propter uirtutem debilem, uel propter
crassitudinem urine. Multitudo autem, potest esse; uel ab
extrinseco; ut, si quis plurimum bibat, aut euomat, uel ha-
beat aluum astrictum. uel ab intrinseco; idest, aut propter
caliditatem membrorum urinalium, quæ attrahunt mul-
tum humidi; uel, quia corpus sit frigidum (ut 1. De crisi)
& uirtutes in ipso sint debiles. Ista multitudo; quæ pro-
uenit propter debilitatem alteratiuæ, & retentiuæ; uirtu-
tis; sit passio diabetica. uel non retinetur humor, qui assu-
mitur; & isti, sicuti bibunt, ita mingunt. Tales autem ui-
di bis. & hæc quantum ad urinam, multam, & paucam.
Circa speculationē de urinis; dicebamus, quod, si recte cor-
poris affectus per urinam iudicare uolumus; primò oportet
intueri, colorem, substantiam, quantitatem, &c. Vidi-
mus autem quinque illa genera priora; & deuenimus po-
stea ad reliquas speculationes; scilicet de contentis, de qui-
bus

DE VRINIS

bus nunc dicturi sumus. & ista contenta; sunt ita necessaria; ut, nisi quis cognoscat ipsa; nihil assequitur. Sunt autem; ueluti forma in ipsa urina, quoniam (ut dicemus infra) ipsa dant formam ipsi urinae. reliqua uero; sunt tantumquam materia. Sed primò; cognoscere oportet; cuius. nam fit talis urina, an aegri, an sani; an pueri, an senis; an uiri, an mulieris. Si autem uidebimus urinam sub puram, medicocris substantiae, & liquoris, nec aliqua habentem contenta; talis urina optima est. optima inquam; respectu corporis. * Respectu autem aegri; pessima est, nam significat aegritudinem longam futuram. sic; etiam de sexu, & aetate. Nam in pueris; si urina lucida est; significat, quod in puero illo non adest sanitas, quoniam puerorum urinae turbulae esse debent, sic & in mulieribus, si sunt clare, & subtiles; non sunt sanae. Ideo; alia est urina uirorum, alia mulierum; alia puerorum, alia prosectorum, & senum; alia illorum, qui ieiunauerunt; alia illorum, qui non ieiunauerunt. Urinae autem; nihil aliud significant, ac indicant; primò, & per se; nisi affectus eorum, qui sunt in genere, uenoso, & arterioso. Secundò autem; indicant omnes affectus corporis, si quis autem fuerit exercitatus in ipsis urinis; cognoscet etià affectus capitis. Ideo; prius debemus exerceri in urina ea, quae attinet ad uenas, & arterias. postea; ordinatim ad alia accedemus. His uisus; deueniemus ad cognitionem contentorum. Ita autem res habet cum contentis in urina, sicut forma cum materia. Vidimus enim, urinam esse aquositatem sanguinis; & quòd semper ad aquositatem ea fit. si autem additur aliquid,

* Alias, sanitas corporis,

aliquid, aut ad colorem, aut ad substantiam; semper aduenit merito contentorum. Quæ autem sensu distinguuntur; aut non distinguuntur; ea semper contentum uariant in aquositate. Quia autem non possumus habere cognitionem alicuius partis, nisi per suum totum, & formam; ideo, debetis rectè assequi cognitionem contentorum.

DE DIFFERENTIIS CONTENTORUM IN VRINA CAP. VII.

ITaq; omnis generatio, & corruptio; fit per sublimationem; ut ostendemus in nostro libro De sublimationibus, quem Deo uolente edituri sumus. Quæ sublimatio, nil aliud est, quam extractio humidi; quæ à calore prouenit. Cum autem omnia generentur per sublimationem, quæ fit per calorem, extrahentem humidum utile; calor iste cõueniens est nature, siue animæ; quo calore sustentatur, anima, siue natura. Cum autem iste calor sit benignus; extrahit humidum per concoctionem. Quomodo autem fiat ista concoctio; docet Aristot. 4. Meteor. Extrahitur ista humiditas à calore benigno. & ubi fit talis sublimatio; semper illud humidum, quod extrahitur; attinet ad generationem. Cum autem attingit ultimam perfectionem, & est in medio inter concoctionem, & assationem; excrementa sunt perfectiora; neq; cruda sunt; sed secundum proportionem sunt, mediocria, & temperata, cuiuscunq; etiam generis sint ista excrementa, siue terrea, siue aquea. Cum igitur sic se habeat res; accedit aliud genus caloris, nunc uidimus;

DE VRINIS

uidimus, calorem sublimantem alium esse naturalem, de quo uidimus; alium præterea calorem, qui non regitur à naturâ; qui agit secundum suam naturam, & trahit humidum incoctum; nam trahit uiolenter, & non expectat coctionem. & ita; illud humidum extractum, est crudum. Propter importunam autem extractionem illius caloris; pars, aerea, & ignea; euaporant; & nihil aliud remanet, quàm pars aquea, incocta, & terrea. & ista destillatio, siue sublimatio; est communis omnium istorum, qui extrahunt aquam ex herbis. uidemus autem; quod si extrahamus aquam ex absinthio si repente extrahit calor igneus; extrahitur humiditas aquea, & resident partes terræ adustæ. si autem procedamus cum calore moderato, qui est similis naturali; extrahetur tantummodò humiditas utilis, & sic; reliqua erunt perfectè concocta nulla remanente cruditate. His itaq; propositis, ac breuiter enarratis; cum hoc sit uniuersale in omnibus; quæcunque inferius generantur, & corrumpuntur; per sublimationem, factam à calore, siue naturali, siue præternaturali; & cum uerificetur in singulis particularibus; uerum etiam erit de concoctione in homine. Cum autem transfertur chylus ad hepar; sublimatur; extrahiturq; humiditas utilis, intentum à natura pro alimento corporis; & efficitur sanguis. & ubi fuerit calor naturalis optimus, secundum, quod oportet; ille humor, extractus; erit secundum naturam; & attinget ultimum suum finem, quod est nutrire corpus. excrementa etiam sua; erunt proportionalia illi humiditati. quia, cum calor agat ordinatè, & extrahat

rabat humorem debitum; excrementa etiam assimilantur substantiæ, à qua extrahuntur. Excrementum, igitur quod defertur ad lienem; erit quidem terreum respectu aliorum. Cum tamen; sit humor, sibi equalis, & continuus. Sic; etiam dicendum debile, * quæ non erit ita acris, & erodens; quoniam erit permixta cum aliquo dulci, contendente acrimoniam. sic; aquositas, extracta; non erit simplex; sed habebit alias partes, sibi admixtas; quæ illi debentur; & optimum colorem, substantiam, & reliqua optima. Quod, si excrementa pura sint; malum erit; quoniam oportet, ut permixta suis contrariis, contraria illa obtundant illorum perniciem, & fiat mediocritas. Vbi autem habemus calorem, debito modo sublimantem; habemus excrementa proportionalia, ut uidimus in hoc excremento. & sic; sunt omnia clara. Vbi autem defecerit talis actio; & sublimatio non fit, sicut oportet; defectus est in calore, non ratione animæ; quoniam sunt instrumenta, quæ faciunt operationes deteriores, ergo in calore erit uitium. Iste igitur calor; uel est uitiatuſ ita, ut non sit diminutus; nec nimis superabundans, aut nimis potens, & igneus. & sic; dupliciter deficit calor. Si erit diminutus; sublimatio erit imperfecta, quoniam calor debilis est, & inobediens naturæ, & non attingit ultimum gradum, humidum, autẽ erit crudum; nam concoctio uera fit, ubi calor moderatus est. quod, si sit diminutus; sit mollicies, siue inquinatio; & est, quãdo non fuerit excrementũ humidũ totum uerum, ut apparet in his emplastris. nam illa, quæ sunt bene concocta; attenuantur manibus, & non inquinant

* Alias, dicitur
ceda debilis

DE VRINIS

nant manus. Quòd si adhæreant manibus; signum est, nò
esse excrementum humidum, quod deberet extrahi, quo-
niam uis caloris diminuti non potest extrahere, nisi hu-
midum in superficie existens. Pro gradu autem istius ca-
loris; fit illa concoctio, ut uidemus in generatione san-
guinis. A calore diminuto; fit quidem sanguis, sed diminu-
tus, & aquosus. ubi igitur fuerit talis sublimatio. &
ubi non attigerit proprium finem; necessariò etiam ex-
crementa deficient. Nam, si natura deficit in primo in-
tento; necessariò etiam deficiet in eis, quæ sunt in secun-
do intento. & ideo, excrementa, quæ debebant esse ter-
rea; remanent aquosa. & pars, subtilior, & spumosa;
si ipsa sit bilis, erit aquosa. Quòd, si excrementa; quæ
debeant crassa esse, & terrea; sint aquosa, quid erit de
illis, quæ semper ex sua natura sunt humida; & sic, urina
erit sine his excrementis. Quòd, si calor attigerit pro-
prium finem; excrementa erunt secundum, quod oportet;
& habebunt multas partes, proportionalem tamen fa-
cientes æqualitatem. Vbi defecerit calor; apparebit uri-
na aquea sine contentis. Si autem fuerit propter abundan-
tiam caloris adurentis; primò, ubi calor abundans inci-
pit agere sublimando; extrahitur humidum bonum. &
illa ignitas; non est contraria uita; licet uita illa non sit
perfecta, sed ægra. Calor autem ille; secundum aliquam
partem obedit naturæ, & fit sanguis adustus assatus. nam
calor igneus; ex sua natura, assat, et adurit. & sic, sanguis
ille habet plures partes crassas, & excrementum terrenum
est assatum. Sic, & bilis erit assata, & erit bilis inellena,
præ-

præter
Vrina
multa
ista e
calor
ti fiam
de alic
pauca
cremen
tentum
gener
urina
conten
sunt ex
& sunt
quedam
lia. Qu
cipi; sun
men nu
lem urin
content
diximus
substant
men uic
ris; ex
le. Nun
dicitur
est diffi

præterea; erit extraneum aqueum, nimis mixtum alijs. Urina autem; pauca erit in quantitate, & erit mixta cum multis crassis excrementis. sic; iam patet, quòd inter duo ista extrema; sunt multa latitudo, & plura media; prout calor magis ad ignem accedit, uel ad temperatum; ut multi fiant gradus, & colores; ipsius urinae. Sic etiam dicimus de alio opposito; scilicet de defectu caloris; quòd, si fuerit paucus; humidum utile sublimatum, erit crudum. sic; & excrementa erunt cruda: Sic igitur; iam apparet, quòd contentum est corpus superveniens aquositati ipsius urinae, generatum per sublimationem in urina, efficiens ipsam urinam secundum varias differentias, & sic; apparet, quòd contentum sit separatum tota natura ab ipsa urina, quæ sunt excrementa. (uerbi gratia) terrea, admixta in urina, & sunt distincta. Diximus igitur; quòd contentorum, sine quædam sensu perceptibilia, quædam uerò imperceptibilia. Quæ sunt imperceptibilia, & nullo sensu possunt percipi; sunt, quando apparet color in urina, ut niger; & tamen nullo sensu potest percipi substantia illa, tingens talem urinam; sed percipitur color. & sic; iste appellatur contentum imperceptibile. de isto autem contento; satis diximus superius, ubi loquuti sumus de colore, ac eorum substantia. & licet non dixerim sub nomine contenti; tamen uidimus, quòd color fiat ob aduentum alicuius humoris; ex quo humore, colorante; fit contentum imperceptibile. Nunc; est aliud genus contentorum; quod perceptibile dicitur, nam sensu facile percipi potest. & horum; duplex est differentia. Nam quoddam ita sensu percipitur, ut non

DE VRINIS

occupet determinatam partem urinae, sed aequaliter; & omninò occupat totam urinam, ut uidemus de substantia, crassa in urina, & turbida; in qua non est locus determinatus illi contento, sed totum occupat. Aliud; est contentum, quod occupat tantummodò unam solam, & determinatam; partem, & de isto inferius dicemus; quoniam uolo prius dicere de primo, scilicet occupante totam urinam. Contentum igitur, aequaliter totam urinam occupans; repperitur in urina, turbida, & crassa; & apparet contentum, cum urina, mingitur turbida, & permanet turbida. uel huiusmodi contentum ita se habet; ut, cum mingitur; occupet totam urinam; & postquam micta est; occupet determinatam partem, uel mingitur clara; & postea turbatur. Saepius autem uidimus fieri huiusmodi contentum. & sic; sunt tres differentiae contentorum, occupantium totam urinam. Rursus; contentorum; occupantium certam, ac de determinatam partem; quaedam occupant extimam partem, & superficiem; quaedam corpus; quaedam intimam partem occupant. quae superficiem occupant; sunt in triplici differentia uel enim sunt spumae; & sunt in forma ampullarum. uel sunt in forma pinguedinis. uel sunt in forma liquoris colligati; & pinguedinis. occupantis coronam ipsius urinae, de qua inferius. Spumae autem, quae ampullas faciunt; uel sunt crassae, uel tenues; uel facile, aut difficulter; excussibiles; uel totam occupant superficiem; uel partem tantum; uel coronam urinae. ista; est prima differentia eorum, quae apparent in superficie. Secundum genus; est pinguedo, & habet suas differentias. uel enim est pingue, ut conge-

conge-
conge-
olei,
quod
gue;
conge-
sic et
culus
cum
ab hi
tatis
apud
tem.
perfi
cia. E
quana
lore u
Etiam
tur, &
est imm
sas, per
singuli
parent
sunt in
gener
equal
dico d
ad pri

congeletur, ut possit tolli manu. adheret enim in superficie congelatum. uel non est congelatum; sed est instar guttæ olei, & apparent oculi quidam magni in urina, & adest quoddam pingue colliquatum; ut, quando habemus ius pingue; & non uidemus illos oculos, nec illam pinguedinem congelatam; sed apparet solum quædam pinguedo plana. sic etiam contingit in ipsis urinis. Tertium genus; est circulus, qui est in superficie urinæ, de quo nunc dicturi sumus cum suis differentiis. quoniam maximum iudicium sumitur ab his omnibus modis. Circa hæc autem; bene animaduertatis; eò, quia hæc pars medicinæ est ualde imperfecta apud Medicos, & multi Medici hæsitant circa hanc partem. multum enim refert, cognoscere hunc circulum in superficie urinæ; quia ab eo oriuntur, multa, ac diuersa iudicia. Aliquando autem est latior; aliquando strictior. aliquando; diuersorum colorum. sæpe enim apparet in colore ueluti oleum; quandoque luteus, quandoque subniger. Etiam; secundum diuersitatem colorum ipsorum nascuntur, & fiunt diuersa iudicia. non autem in præsentī opus est immorari in ipsis differentiis; quoniam per suas causas, perq; sua iudicia; inferius referemus omnia, singula singulis opponendo. Hæc igitur; de contentis, in urina apparentibus; dicta sint. Restant modò; & alia contenta, quæ sunt in corpore urinæ; hic conscribere. quorum, duo sunt genera. Quædam enim supremam partem; & quædam æqualiter totum corpus urinæ; occupant. ista autē omnia; dico differre ab alijs tribus differentiis. Deueniamus iam ad primum membrum horum quatuor. Primum genus

Y^{mo} 5da
gens.

DE VRINIS

contentorum, in corpore urinae apparentium; est in fundo. est autem uarium. Primum; quod ad substantiam semper uarium est. contentum enim hoc, in loco residens; non habet propriam naturam terminatam alicuius humoris; nec alicuius substantiae, terminatae, & nominatae. nam apparet grumus quandoque sanguinis; quandoque carunculae, quandoque sanguis, quandoque lapis, quandoque pus, quandoque harenulae apparent. haec autem omnia; substantiam, nominatam, & terminatam; in fundo habent. quandoque uero; apparent in fundo, quae nullum habent uocabulum; at sic nominantur, & appellantur; per quandam similitudinem, & extrahuntur in unum locum, & dicuntur nomine Crimnodes à Graecis; scilicet & Gal. & Hippo. Qui autem transferunt à Graeco in Latinum uocabula; dicunt; haec esse. ut sedimenta farinae, leuiter constrictae. Alia; apparent in urina; à Graecis dicta orobina, quia sunt similia orobis, & subnigra. Ibi autem non sunt carunculae, nec grumi sanguinis; sed tantum orobina sedimenta. Huiusmodi autem apparent in urinae fundo interdum ad similitudinem capillorum, non tamen sunt capilli. quandoque etiam uidentur in fundo quaedam, ut furfures; non tamen sunt. Nonnulla etiam alia apparent in fundo; quae dicuntur, uel foliacea, uel squamea. Haec omnia apparent in fundo urinae; & communi nomine à Graecis dicuntur *ὑποσά* ses, id est sedimenta. Haec autem, quoad sedimenta in fundo urinae. plura enim non inuenimus. De accidentibus iam, & primum de magnitudine; dicemus uaria. aliquando enim apparent magna; aliquando parua. magna; apparent,

parent, ut frustula farinæ. parua autem; sicut orobacea il-
la. hæc sunt ualde necessaria; & magni refert, has causas
cognoscere. hæc enim; nobis, tanquam exordia proceden-
di, dicta erunt. Quantum autem ad sedimentorum magni-
tudinem; maxime refert cognoscere, num parua sint, an
uerò magna. Præterea; est consideranda figura sedimen-
torum; eò, quia apparent; uel rotunda; uel pyramidalia,
habent enim figuram pyramidis. Quantum autem ad mo-
dum substantiæ; sunt etiam sedimenta uaria. nam alia ui-
dentur equalia, alia inequalia. equalia; ita, ut uideantur
esse continuata in tota substantia, ut nō uideatur esse pars
una mobilior. altera uerò; aspera magis; pars alia crassa,
& alia subtilis; uel dura, uel mollis. quandoque etiam;
sunt, uiscida, aut terrea; aut sunt leuia, & non uiscida. quan-
doque; sunt adeò uiscosa, ut talia sedimenta adhæreant fun-
do, & reddantur immobilia. quædam etiam leui motu mo-
uentur; quod est suum oppositum. Alia sunt alba; alia ni-
gra, alia oleaginea, & diuersimoda, & uaria; ut superius
de coloribus dictum est. Inferius autem dicemus, causas, &
differentias; cum suis indicijs. Hæc; quantum attinet ad
v^o ^{πρωτογενῆς} ^{μοῦ.} Accedamus nunc ad secundum genus, quod est
necessarium scitu; & dicitur de his, quæ ^{ἐν τοῖς πρῶτοις ἀπα-}
pellantur. Dicuntur autem sic; eò, quia suspensa mancant
in medio corporis urine. nam uerbum ^{ἀποπέω}; significat
suspendo. & male possumus Latine pronunciare; Sunt
enim suspensa. quædam. de nominibus autem non cura-
mus. dicuntur enim sic talia sedimenta; quotiescunque occu-
pant mediam partem, uel sedem; urine; nec sunt in super
ficie,

DE VRINIS

Nεφελ

ficiē, non in parte superiori, nec in fundo. Quæ igitur su-
spenduntur in medio; de his optime debemus considerare
omnes differentias, quemadmodum etiam diximus de hy-
postasi. Primum autem; considerate, modum substantiæ, co-
lorem, quantitatem, figuram, & omnia necessaria. Quod
autem de secundo genere dicam; id de tertio quoque sedi-
mentorum genere dicturus sum, quod nebula dicitur: quæ
à Græcis νεφέλη, siue nubes; occupans contentum; totam
supremam partem urinae occupat, non tamen extremam.
occupat (inquam) extremam; citra, uel extra; superficiem
ipsius urinae. hoc autem sedimentum; habet suas differen-
tias cum suis causis, sicuti de alijs supradictum est. Re-
stat modo; quartum genus sedimentorum. quoniam; quæ-
dam materiæ minutæ disseminantur equaliter per to-
tum corpus, uel per totam urinae substantiam; quorum
sedimentorum pars una residet in fundo, alia in medio,
alia in suprema parte, & ibi sistunt. Loquor autem; de se-
dimentis in quarto genere; quæ equaliter occupant totum
corpus urinae; & non discedunt à tota urinae substantia,
sed ibi permanent. & hæc; sunt quædam frustula parua,
quæ in urina ipsa (ut dixi) manent; sed per eam modò sur-
sum, modò deorsum; deferuntur; quemadmodum atomi, cor-
puscula illa minutissima in sphaera Solis intra fenestras in-
cameris sed sedimenta hæc in urinis; maiora sunt ipsis ato-
mis. Circa hoc; debemus notare unum, quòd nonnulli sint,
qui non nouerunt situm istorum contentorum; se mouen-
tium, dextrorsum, aut sinistrorsum; indicare uariam diffe-
rentiam, & diuersitatem iudiciorum; licet sint in fundo,
uel

uel in medio, uel in parte superiori. quod, si declinant magis ad dextram, uel ad sinistram. uel e contra; uolunt iudicium fieri ratione ipsius situs. Et, ut dicimus, ipsos uelle de sedimentis ab ipso situ; sic uolunt ipsimet de magnitudine, et circulo, uel corona; apparentibus in superficie. Volunt enim; ut in parte dextra iudicari debeat affectus; si sedimenta ipsa tendant ad partem dextram, uel sinistram; Et sedimentum magis occupet partem sinistram urinae. sic dicatur de hypostasi; et de alijs sedimentis. Ideo autem secundum ipsos; si pars corporis erit affecta, sinistra utpote, et sedimentum appareat in dextra; urinae affectus secundum ipsos erit etiam in parte dextra corporis, et non in sinistra. Ergo; necessario affectus non erit in parte, in qua est; sed erit ad placitum, et secundum quod erunt sedimenta urinae locata. at hoc est ualde ridiculum; suntque meræ nugæ, dicunturque absque ratione. Si enim habent corpora, dextram partem, sinistram, mediam, sursum, et deorsum; tunc uas, in quo ostenditur urina; nullam habet partem ratione situs. non enim habet dextrum, uel sinistrum; sed est totum unum, atque pars una. at in corpore; est una pars magis dextra, quam alia. Dico autem; quod; quando consideratur, nunquid sedimentum magis uersetur, sursum, uel deorsum; illud quidem habet, quod significet; sed non erit ratione situs. Alia etiam ratione demonstrandum est; ut uidebimus inferius. ideo; quod sedimentum in urina sit magis in fundo quam in medio; uel, quam in suprema parte; uel in superficie; non est ratione situs. quapropter; cauendum est ab huiusmodi erroribus. Erit ergo alia ratio;

per

DE VRINIS

per quam indicabimus, hoc, uel illud; esse peccans in corpore, & non situm. Iam; igitur satis dictum sit de differentiis omnium horum contentorum.

DE CAUSIS CONTENTORVM. CAP. VIII.

MOdò; accedamus ad singulorum causas, & ad sua iudicia. Primum genus contentorum; est, quando uidelicet contentum est in tota urinae substantia; & ita, ut urina efficiatur turbida; ipsumq; contentum uideatur esse de substantia urinae, adeò est illi commixtum, cum tota sit turbida. ob hoc; diximus, urinam esse in triplici differentia. Vel enim talis urina mingitur turbida; et turbida etiã manet tota. uel mingitur turbida tota; post emissionem uerò sit clara secundum partem. uel emingitur clara tota; & post permanet clara secundum partem. nam contentum; post missionem habet occupantem partem eius. Haec sunt tres differentiae, & superius enarrate; quando urina turbatur à contento, ut uideatur de substantia urinae. Deueniamus modò; ad causas uniuscuiusque differentiae. prius autem; opus est, unum praescire (ut superius dictum est) quòd in hepate, & uenis; sanguis perficitur. In hepate enim; sanguis post concoctionem perficitur. post modum; in uenis accipit suam ueram formam per sublimationem. quae sublimatio; fit à calore naturali, concoquente. Vbi ergo fuerit calor naturalis, praeualueritq; semper faciet sublimationem naturalem, & concoctionem optimam. & per consequens; necessario sua excrementa erunt bona.

na,

na, perfecta, et naturalia; in omnibus suis qualitatibus. His
modò, sic positis; ubi uiderimus urinam cum turbulentia,
noluerimusq; indagare aliquam causam ibi adesse præter
naturam in calore concoquente; scire debemus, id posse
esse dupliciter, uel enim uitium est propter diminutionem
caloris; uel propter augmentum eius ita, ut fiat magis
igneus. quando enim acrimonia fit; semper augetur in-
tensio magna illius caloris. Vnde; quando uidemus hanc
turbulentiam in urina; debemus dicere, concoctionem non
dum factam esse, nec sublimationem; sed adhuc fieri in uri-
na. Nam, si fuerit sublimatio huiusmodi à natura; conco-
ctio erit debita naturaliter à calore. & illa pars, quam ap-
pellamus humidum utile; si optime, & naturaliter, conco-
queretur; & sua excrementa essent, bona, & laudabilia;
urina etiam non turbida, sed secundum naturam, tunc ap-
pareret. sed, quia apparet urina turbida; Ideo sublimatio
non est facta. indicabitur ergo necessario; quòd, ubi urina
est turbida; ibi non sit recta concoctio; &, quòd ibi est ca-
lor agens cum materia. At, cum calor possit per subli-
mationem agere, & conquare; uel ad generationem, uel
ad corruptionem; tendens; adhuc his habitis non potest
discerni; num sit calor præter naturam; an uerò calor
naturalis, qui sublimet, & concoquat; sed tantummodò
sunt occulta quædam, agitationis, & sublimationis; in-
cognita. non enim per hæc adhuc potest deprehendi; à
quo calore fiat, uel à naturali, uel à præternaturali; sed
tantum materie habemus motum, & agitationem calo-
ris esse in humores inclusos in uenis. & ita; ut adhuc
non

DE VRINIS

non fit facta distincta sublimatio, & concoctio. Quando-
cunque autem uiderimus tales urinas mingi turbidas, &
post etiam manere turbidas; tunc debemus iudicare, per
hanc turbulentiam, maximam esse agitationem humorum
in uenis à calore, non rectè concoquente; & motum esse
maximum, maximamq; confusionem. Nam permiscen-
tur humores utiles cum inutilibus; & nulla fit separatio.
Adhuc autem; non habemus, in quo calore fiat hæc agita-
tio, an in naturali per generationem, an in præternatu-
rali per corruptionem. ut autem hoc inueniatur; alia est
inuenienda uia. uidelicet; an fit hic motus à calore bono
naturali, sublimante, concoquenteq; . hoc (inquam) est
uidendum. Primò autem; uidendum est, nunquid hæc u-
rina turbida appareat talis in principio ægritudinis, an
post principium. Nam, si apparebit in principio morbi
urina hæc turbida; erit pessima. nam indicatur; quòd ca-
lor naturalis in eo principio non aggreditur materiam,
& nulla iam est inceptio concoctionis ad generationem;
sed est calor præternaturalis igneus, dominans calori na-
turali; uel, qui putrescat (quia separatur à calore igneo
calor naturalis) qui calor præter naturam, permiscet, &
perturbat; totam massam sanguinis, quam isti subiugalem
appellant. Vbi ergo uiderimus talem urinam turbidam
in principio ægritudinis; debemus etiam attendere ad suã
uirtutem, quenam sit; debilis ne, an ualida. temperatu-
ram ægri quoque perspicere debemus; & pulsum, debi-
lis ne sit, nec ne. etatem suam; an iuuenis sit, an uerò se-
nex. & tempus anni cõsiderare oportet; scilicet, an æstas,
uel

uel hyems fit. Nam, si uirtus debilis est, & pulsus cum ta-
li urina turbidus; tunc nulli dubium est, quod ille moriturus
sit, & quidem citò. Ratio autem est, quod calor naturalis
superatur à præternaturali. quia calor naturalis non po-
test ei resistere; nec uirtus potest permanere, nec resiste-
re. Ideo; uirtute apparente in principio morbi cum debi-
litatione, & cū tali materia subiugali; dicatis ipsum ægrū
citò moriturum. & si etiam uirtus, fortis, & constans; &
non debilis; copuletur in principio ægritudinis cum tali
turbulentia; tunc etiam est malum indicium, & de morte
periculum est. nam morbus; futurus est, aut longus; aut
æger morietur. Hanc autem urinam semper facere ma-
lum indicium à principio morbi; ratio est, quia calor præ-
ternaturalis superat calorē naturalem, calor enim igneus
agit in malam materiam. et si, etiam æger fuerit iuuenis, et
fortis; tamen semper est malum signum. quia, dum calor
iste igneus agit ad corrumpendum per sublimationem,
sicuti calor naturalis dominans cōcoquit ad generationē.
Quare; dico, quod quicūq; æger in principio urinam min-
xerit turbidam, & sic perseverauerit, est citò moriturus
nam causa huius; est calor præternaturalis, agens contra
humores intra uenas, dominans naturali calori. per q; sub-
limationem uersus corruptionem; facit talem urinam tur-
bidam in principio. Si iuuenis sit debilis, & uirtus eius in-
ualida; oportet etiam mortem, uel ægritudinem; fore lon-
gam. Causa autem pessima est calor præternaturalis; er-
go et malus erit affectus talis. Ergo talis urina à princi-
pio morbi semper erit mala. et ideo; oportet, nos rectè ad-
uertere

DE VRINIS

uertere in his; cum semper afferant malum iudicium. Ha-
 bemus igitur causas huius urinae turbulente; quae causa
 est calor; igneus, putredinalis, dominans calori naturali
 qui sublimat materiam ad corruptionem. Semper ideo in
 prognosticis attendendum causa. Si autem urina non fue-
 rit in principio aegritudinis turbida; sed clara mingitur,
 & postea fit turbulenta, & crassa, siue subiugalis; tunc
 pro certo habemus, hunc morbum deterioorem fieri, & in-
 deterius labi, atque esse prope statum, cum suum sit opposi-
 tum. & ideo; debemus semper distinguere ipsum. Habent
 haec urinae suas causas separatas. at, si urina primo fiat tur-
 bida, post etiam turbulenta; debemus (quemadmodum di-
 xi) uidere suam uirtutem, qualis nam sit. Postea; uidere
 pulsum, sit ne debilis, an fortis. Si autem non est debilis,
 sed fortis, & constans, & aeger facile, & blandus; tolerat
 suam aegritudinem, suaque accidentia; postea uero uideamus
 urinam, turbidam, & nigram; atque permanere tur-
 bulentam; & omnia alia signa bona habere, quae superius
 dicta sunt; bonum signum est futurae crisis, quoniam indi-
 catur iam uirtutem ualidam esse; calorque naturalis est il-
 le, qui in uenis aggreditur materiam concoquentem, &
 incipit superare materiam ipsam; ideo morbus iste est
 prope statum. Fit autem urina post turbida; quia, dum ca-
 lor naturalis incipit praeualere contra materiam illam in
 uenis; pugnat ipse cum materia, & cum calore praeter-
 naturali; unde maxima sit materiarum agitatio. nam per-
 miscentur tunc materiae utiles cum utilibus per coctio-
 nem caloris naturalis. Ideo; cum humores sic agitentur

ab illa pugna, quæ perturbat illos; necessario tum urinae minguntur turbidae, quia humores sunt misti, & perturbat; nec adhuc materiae sunt distinctae à calore naturali, nec separatae. Postquam exierit urina turbida, per manseritq; turbida, ratio est; quoniam (ut dixi) nondum sunt separatae materiae bonae à malis, licet sint unitae; necdum est facta exquisita concoctio, sed incocta tantum, confusa, ac imperfecta. quapropter; nec excrementa suam propriam habebunt formam, nec contenta obtinebunt suum locum signatum, ac terminatum; cum contenta tamen non habeant proprium locum. Ergo; omnia tum sunt confusa, & permixta; præ maxima agitatione humorum; ratione caloris naturalis; qui omnino uult minuire materiam, & calorem præternaturalem. Signum autem, calorem naturalem esse causam huius permissionis; non sumitur ex urina, sed ex alijs signis, in corpore existentibus; scilicet ex uirtute forti; pulsu forti, & plano; bona tolerantia ægri; & ætatibus. non poterimus igitur habere tale signum, & iudicium; ab ipsa urina; sed ab his prædictis signis cum ipsa urina; num calor sit naturalis, an præternaturalis; qui hoc efficit. Hæc autem signa; per confirmationem signant, & unionem indicant, & unum signum adiuvat alterum, & faciunt bonum iudicium de morbo. Vnum autem signum non sufficit ad hoc; sed omnia hæc signa dicta; scilicet, pulsus, uirtus, bona ægri tolerantia, etiam ea conijcere oportet, perspicereq; ; an conueniant, nec ne. si bene conueniant, & sint bona, bonum fiet iudicium, si ægritudo iam sit in statu. Urina autem,

K

post

DE VRINIS

post principium apparens turbida, & permanens turbida; ex qua urina ita turbata multi Medici huius ignari, statim inquirunt; pronunciantes sine distinctione, concoctionem proximè futuram. nam aiunt; materiam tum concoqui; ex qua concoctione fit, motus, & agitatio; in materiam, & ideo apparet turbida. Sic semper pronunciant tale signū; non respicientes ad aliquid aliorum signorum; sed tantummodo ad urinam, à qua sola nullum uerum posunt excerpere iudicium de ægritudinibus, ut ipsi faciunt, sed sano modo distinguendum. quoniam (ut dictum est) si post principii urina illa apparuerit turbida; quotiescūq; æger habuerit etiam alia dicta signa, simul conspirantia & indicantia sanitatem; illa urina turbida dabit nobis signum bonum. significat enim; bonam materię concoctionem citò futuram. Oportet autem animaduvertere urinā turbidam post principium. non enim semper salutem afferet, sicut illi boni Medici affirmant; eò, quia à principio interdum apparet hæc urina turbida; tamē æger ad mortem tendit, & quidem citò. Non autem cognoscitur ulla concoctio; quā per alia signa enarrata. nam, uirtute existente debili, pulsus præternaturali; cumq; æger suas feces liquidas colliquatiuas habuerit, nullam formam præsentantes; est signum infallibile, quod æger tendat ad mortem. Nam augetur putredo in corpore; quæ à calore, igneo, præternaturali, intenso, sublimatur magis, atque ad corruptionem tendit magis; ubi omnia sunt confusa, & permista; nec humores, nec contenta; habent suam propriam sedem; quemadmodum accidit in febribus pestilentibus

tibus, in quibus à principio urina mingitur clara, postea fit turbida. Hæc turbulentia; in hac urina non est eò, quia calor naturalis incipiat agere in materiam, & concoque-
re eam; ex qua pugna, & agitatione; appareat hæc urina turbida; sed turbida talis est urina, quia materia est maxime mala, & calor præternaturalis dominatur natura. Unde fit putredo. hæc causa bonum non indicat signum, sed pessimum. Nam calor præternaturalis agit in materiam, illam sublimando, & semper magis augetur illa putredo, omnesq; materie illæ confunduntur simul; nullum quoque locum determinatum, & proprium habent. Ideo; multa existente materia mala, auctoq; calore præternaturali, cum uirtute debili, & alijs signis malis quid mirum si contenta huius urine non sunt bona, nec possunt indicare salutem? existente ergo post principium urina turbida, cum alijs signis in tali corpore à præternaturali calore; diligenter (ut uere prædicas) uidendum tibi est; ne ex sola illa turbulentia quid temere dicas. nam, etsi ex calore aucto præternaturali, qui putredinem inducit; apparet turbulentia; non ideo tamen ex ipsa turbulentia urine debemus arguere malum iudicium; sed oportet uidere & alia signa, quomodo se habeant; hoc est; bona ne, an mala sint. Dico igitur; quod, cum mingitur urina turbida, permanetq; turbida; tunc non est temere de ea iudicandum; sed opus est, ut tempus ægitudinis distinguatur. quando mingatur; in principio ne, an uero post principium morbi. Quoniam, si facta fuerit in principio, semper illa ægritudo erit mala. nam, si cum ea urina uirtus erit debilis, et

DE VRINIS

alia mala signa uiderimus, tunc iudicabimus mortem futuram. si uerò alia signa erunt sana, uirtus etiam sit bona, & pulsus ualidus; tunc etiam illa urina cum alijs dicet, talem morbum esse longum; quoniam adest multo materia mala, quæ non potest uinci à calore naturali. ideo; morietur, ut supradictum est. Si autem post principium urina mingatur turbida, & remaneat talis; tamen uirtus sit fortis, & pulsus ualidus; bonum erit indicium, quoniam calor naturalis agit in materiam, & incipit concoquere eam, diuiditque excrementa ab utili; unde fit concoctio tenuis. Et, si post principium morbi mingatur turbida urina, & in eodem statu permaneat; et sit uirtus debilis, pulsus imbecillis, omniaque signa sint mala; male tamen de eo iudicetur, tendit enim ad mortem. Iudicatur quoque; multam materiam adesse malam, et calorem præternaturalem dominari; unde fit putredo magna, ideo; apparet urina turbida, & statim sic etiam omnia alia signa insalubria apparent. Secunda differentia est; quod cum urina mingitur turbida, post autem redditur clara; hoc est bonum signum. nam, sicuti uidemus de urina, quæ fit turbida, & permanet turbulenta; malum esse signum semper; sic, cum hæc urina mingitur turbida; si postea clarescit, hoc est bonum indicium; nam indicatur, calorem naturalem præualere materie, & optimè eam concoquere; uideamus autem modo; quænam sit causa; cur primum sit turbida, postea clara fiat urina. Dico, igitur causam huius esse; quoniam natura fecit motum in primis, & agitationem in materiam, & incipit concoquere eam; sed nondum partes sunt separate. ibi enim calor incipit agere, unde fit

de fit agitatio, ex qua agitatione in materia; apparet turbulentia in urina. Non habes adhuc, quis fit calor iste; & unde appareat materia turbida. ponatur autem, quod calor ille fit naturalis; Vnde habes hoc? & quomodo; iudicabis, ipsum esse naturalem, qui agit? Suprà; diximus, quod, ubi urina turbatur; hoc fieri potest à calore agente, qui calor agens; potest esse, aut naturalis, aut non naturalis. hoc autem; dubium est, cum urina sit turbida. Attamen, dico calorem in hac urina esse naturalem, dum mingitur; licet turbata sit; & qui eam perturbat; non sit præternaturalis. ratio autem; est; quia; si esset calor præternaturalis, qui perturbaret hanc urinam; etiam urina semper esset præter naturam, & semper post maneret turbida; quia calor præternaturalis habet corruptionem semper, ergo semper perturbat. Hæc autem urina; postquam claresacta fuerit, redditur tenuis, prius autem erat turbida; ideo calor est naturalis, qui primum perturbavit hanc urinam, mouendo, agitando, & concoquendo; materiam aliquo modo. ideo; quia non erant adhuc partes bonæ ab inutilibus separate; apparebit in principio urina, dum mingitur; turbida, sed postea clarescet; quoniam calor naturalis in corpore incipit agere in illam materiam, sublimando ad generationem sanguinis. Ideo etiam in hac urina, post apparente clara, iudicium est manifestum, quod natura incipiat præualere materiæ, eamque concoquere; nondum autem adhuc perfecit opus suum; quia, materiæ, & humores; nondum sunt in proprio loco. ergo; cum mingitur; apparet urina turbida, sed non permanet sic, fit enim clara; quo=

DE VRINIS

quoniam partes illæ humorum, quæ separantur; possunt habere, & acquirere suam propriam formam à calore naturali, omnino segregante, & concoquente; etiam, eò, cum urina iam est emissa; fit quedam separatio, & concoctio; materiarum; corpus in urina sequens, quod intendebat in corpore. & ideo; fit urina postea lucida. & sic; urina, dum mingitur; fit turbida; ratione, qua diximus; quia non est perfecta materiarum concoctio facta. unde; inceperat augere propriam formam unusquisque humor. cum non sit facta urina; calor sequitur suum innatum, & dat suam formam illis; unde urina post fit lucida. tunc autem; partes omnes materie suum habent locum. Vbi igitur urina redditur turbida, redditurq; postea clara; dicamus, quod suum agens sit calor naturalis; qui incipit concoquere, sublimando partes bonas à malis. Hæc autem; satis de secunda differentia dicta sint; cum sua causa, à qua sumitur suum iudicium. Restat modò; tertia pars, quæ scilicet est; cum urina mingitur clara, postea perturbatur. Notare oportet has duas primas differentias; scilicet; quando urina fit turbida, & permanet turbida; & quando urina fit turbida, & postea redditur clara. hæc enim due differentie; semper requiruntur in ægris; nullo autem modo in sanis. Nam est signum in illis duabus differentijs nempe; quod; ibi sit aliqua causa præter naturam, & existat aliqua materia; quæ, vel concoquatur à calore naturali, vel perturbetur à calore præternaturali. semper enim unum est ex his; ut, dum urina fit clara; postea turbetur. hæc enim differentia; reperitur, tam in sanis, quàm ægris.

vel

nel potius dicamus; quòd, cum urina fiat clara, postea red-
 datur turbida; quòd non reperitur in corporibus sanis;
 quæ non habent ueram sanitatem, sed sanitatem culpata-
 m. quoniam; sanitas maximam habet latitudinem, & diuer-
 sos gradus. Sed queramus modò; causam; cur prius urina
 clarescat, deinde turbetur. urina quidem; nobis indicat;
 quòd, apparente hac urina; est aliqua causa præternatura-
 lis in uenis, quæ indigeat concoctione, & sublimatione; à
 calore naturali, ut reddat eam ad bonam formam sangui-
 nis. signum est etiam; quòd calor quidem, & spiritus; occu-
 pauerint illam materiam, & quasi impugnauerint eam; ur-
 de facti sunt illi affectus, primum urina clara, deinde tur-
 bida. Sed, an calor, & spiritus isti; sint naturales; an uerò
 præternaturales? Vbi enim hæc materia est in uenis; quæ
 debebat concoqui, & sublimari; à calore naturali, & spiri-
 tibus, dum sublimatur materia illa à spiritibus; in ea est lu-
 ciditas, & claritas. Quia enim spiritus sunt, lucidi, & cla-
 ri; ex se; ideo spiritus eam reddunt, claram, & raram, &
 lucidam. Quæ materia; cum est ita reddita à calore, & spi-
 ritibus; postea excernitur per urinam, & sic urina mingi-
 tur clara. &, tam diu urina illa cum sua materia perma-
 net clara; quàm diu calor, & spiritus; in ea perseverant.
 Postea uerò; cum urina per tempus morata fuerit sub
 aere, & erit refrigerata; spiritus illi euanescent, & ab-
 sumuntur per aerem. & tunc; illa materia, siue humor; re-
 dit ad suam pristinam malam naturam. ideo urina postea
 turbatur; quia, remota causa luciditatis, scilicet spiritibus;
 remouebitur ipsa luciditas, & subsequetur obscuritas. Di-

DE VRINIS

Etum igitur est; quomodo se habeat urina, tam in sanis, quam in aegris. quod enim primum fiat clara; deinde turbida reddatur; prouenit à materia putredinali, existente in uenis. Primum; fit lucida ratione spirituum, inclusorum in ea. Deinde; quia absumentur spiritus ab aere, redditur turbida. Si urina fiat clara, deinde turbetur, & sit à corpore sano, reddenda modo est causa, quare sic turbetur urina clara per emissionem. Cum enim est humor crudus, existens in ipsis uenis; non est adhuc sublimatus, à calore naturali, & spiritibus; nam calor ipse in corpore inceperat iam malam materiam concoquere; licet admodum diminute adhuc, & obscure; concoxerit eam. unde iam inceperat aliquo modo agere. Nam, dum ipse calor penetrat materiam crassam, malamq; & tumescit ea; signum est, quod iam calor inceperat eandem materiam reddere pregnantem, & tumefacientem illam (uti enim uocabulo pregnantem hoc in loco licebit). Et, si eam pregnantem reddere inceperit, tamen nondum concoxerit; tali in termino existens huiusmodi materia, exit per urinam, & mingitur illa semper clara; quoniam, calorem, & spiritum; quos habet illa materia in corpore secum permistos, & qui ipsam humidam reddunt; incipiuntq; concoquere; etiam nunc, dicitur mingitur ista urina; habet ipsum calorem cum spiritu ei commistum. Dant igitur urinae luciditatem, nam spiritus de se sunt lucidi. ideo; dum mingitur; apparet lucida; & reddit materiam illam, lucidam, & rariorem. postea uero; cum eadem urina morata fuerit aliquandiu sub aere, refixeritq; efficitur turbida. Calor .n. & spiritus; existit

tes in urina illa; expirant, & euanescent. unde; materia il-
la remanet cruda, ut prius; in uenis sine calore, & spiriti-
bus; nam dissilantur spiritus (ut dixi) cum calore naturali.
quibus remotis, redditur urina turbida. Hæc autem; est ue-
ra causa; cur urina prius clarescens in uenis, fiat deinde tur-
bida. Semper igitur iudicabimus; ubi apparuerit talis uri-
na; in uenis esse humorem crudum, nondum concoctum;
quem humorem crudum nondum incepit concoquere, sed
tantummodo calor naturalis, cum spiritu ipso, incepit tu-
mesfacere. nondum enim conuertit ipsam concoctionem;
sed ad prægnationem. Si igitur uidemus hanc urinam pri-
mo claram, deinde turbidam à corpore sano; iudicamus
tunc, ibi esse materiam crudam in uenis; & calorem natu-
ralem nondum prægnantem reddidisse materiam illam.
Per hæc autem dicta; nondum habemus; quisnam sit iste ca-
lor, qui tumefacere hanc materiam incipit, postea absumi-
tur ab aere; siue naturalis, siue præternaturalis; sit. quapro-
pter; si hoc scire uolumus; oportet alias distinctiones ha-
bere. Cum igitur animaduertimus, hanc urinam turbari
in corpore sano; iudicamus tunc, quod calor naturalis red-
diderit materiam illam prægnantem, & plenam spiriti-
bus; quæ materia est cruda intra uenas. Dicamus igitur;
quod in corpore sano, mingente talem urinam; est calor
naturalis, non autem præternaturalis; & quod sit humor
crudus, contentus intra uenas; qui nondum prægnans red-
ditus est ab ipso calore naturali, nec concoctus; quia non
potest concoqui materia illa ab ipso calore. Quotiescun-
que autem sanus minxerit urinam talem, præter consue-
tudi-

DE VRINIS

tudinem clarā; scilicet, quæ deinde citò turbata fuerit; ille debet prospicere sibi. maxime circa rationem uisus; habet enim humores crudos intra uenas. Facile enim in febres inciderent. primò autem in obstructions maximas; nam iste humor crudus est ueluti exordium alicuius ægritudinis. Semper ego dicamus; apparente tali urina in sano corpore, necessario ibi esse humorem crudum in uenis. si talis urina apparuerit in corpore ægro; oportet bit distinguere, siue talem uiderimus in ægritudinibus, siue in principio morbi. siue post principium. Si in principio magnitudinis mingitur clara, postea autem turbatur, quæ nam est causa huius urinæ? Non possumus dicere; calorem naturalem efficere, ut uir iste decumbat, & ægrotet; Calor enim naturalis non statim aggreditur materiam crudam; sed calor præternaturalis, & igneus; impugnat talem materiam spiritu igneo. si autem fuerit uirtus constans; tunc indicatur, talem ægritudinem futuram longam. si uirtus fuerit debilis, ut in urina senis; tunc periculum mortis imminet, si in principio apparuerit talis urina. Vbi autem uiderimus, talem urinam mingi post principium; tunc animaduertamus; num alia bona signa adsint scilicet in substantia, colore, quantitate. si autem reliqua signa erunt bona; istud signum etiam erit bonum. Signum; est calor naturalis, qui prægnantem reddit talem materiam; non autem præternaturalis. nam, si esset præternaturalis; non adessent aliqua signa bona. præcipuum autem signum sanitatis; est, si æger benè toleret. à longinquo autem indicat; non, quòd à natura sit progressa; & in

capæ

ceperit agere, & sublimare; materiam, sed prænantem
 reddidisse. quòd, si sit cum malis accidentibus; tunc signifi-
 catur; materiam esse auctam, quæ putrescit. & ita urina
 mingitur clara; quoniam calor putredinalis impleuit, &
 prænantem reddidit illam spiritibus. postea, cum mixta
 fuerit; redditur turbida. Ratio; facile assignari potest; quo-
 niam spiritus illi, infusi (ut ita loquar) à calore illo putredi-
 nali; euanescent, ac ipsam cum turbulentia relinquunt. &
 indicium est; calorem putredinalem augeri. ubi autem ui-
 deritis talem urinam; statim contempleri reliqua signa.
 Si reliqua omnia erunt signa bona; bene iudicandum est,
 sin mala; male. Non igitur temerè pronuncian-
 dum est; sed particulariter omnia considerare, & cum distinctioni-
 bus iudicare; oportet. Expedito iam primo membro no-
 stræ diuisionis; nunc de his, quæ in extrema superficie ma-
 nent; noster erit sermo. diximus autem; hæc esse tria; scili-
 cèt, spumam, pinguedinem, & coronam. Primò itaque, lo-
 quamur de spuma, adueniente ipsi urinae; & quæ nam sint
 causæ istius spumæ, & generatio. Si igitur uolumus scire,
 unde generetur spuma; meminisse debemus illorū, quæ su-
 perius diximus, & uidimus; quòd ex uno principio iacto;
 oriuntur, quæ à me dicta fuerunt. Diximus enim, urinam
 esse excrementum aquosum sanguinis; & uidimus, quòd
 calor in hepate est ille, qui sublimat sanguinem; atque
 etiam; quòd, si bona fuerit concoctio, & calor fuerit secun-
 dum naturam; excrementa fiunt etiam secundum naturā.
 Si uerò peccet, materia, & calor non sit proportionalis
 secundum, quòd oportet; tunc, sicut nō sequitur bona subli-
 matio

Urine sū-
 pernatant
 tria esse

Spuma.

DE VRINIS

matio sanguinis; sic nec excrementa erunt secundum naturam. Si autem sanguis erit, optimè coctus, & sublimatus; ita & excrementa erunt bona secundum quod oportet. Hoc posito; scire oportet; unde generentur, ampullæ, & spuma. quod intelligemus; si prius sciuerimus; quid intelligatur per spumam, & ampullam. Ampulla igitur; nil aliud est; quam tenue quoddam, ac rotundum; corpus; apparens in aliquo humido; ex quo efficitur spuma. nihil autem aliud est spuma; quam aggregatum aliquod ex multis ampullis. Vnde autem generetur ampulla; dicemus. Primum ipsa habet materiam suam, humorem viscosum, & spiritum crassum. ex his igitur fit; & ista est causa materialis. causa autem efficiens, & proxima; est concursus istarum materialium, & confractio. Talis autem confractio; habet suam causam, & habet duas causas in genere; licet aliqui uoluerint esse unam tantum. Nam Galenus; in secundo Aphor. 43. dicit, duas esse causas; quoniam altera non reducitur ad alteram. quid unaqueque istarum reducitur ad actum; per quod se potest facere spumam, quæ causæ sunt motus, & calor. in omnibus enim calor est, qui agitatur. uidemus etiam; quod in motu, & calore; effici possit spuma; nam apparet extra in aqua, agitata à uento. & dicit Galenus ibi; quod tutius sit dicere duas esse causas, quam unam. Motus igitur; est causa proxima efficiens. Causa autem formalis; est extensio materiae viscosæ, facta à spiritu incluso. & ubi spiritus inclusus non potest exhalare; ibi intumescit, ac intenditur; illa materia. & sic; per suas causas spuma erit extensio humidi viscosi, à spiritu crasso;

Ampulla-
rum in uri-
nis mate-
ria.

Efficiens.

Forma.

crasso
est q
ipsu
à m
da u
sus i
ret a
derin
dam
natur
opor
natur
& q
natur
ctus
est bo
mater
autem
uirtus
gritud
nis sig
materi
quod
nigra
lum s
poten
sam
mala

crasso; propter agitationem, factam à calore, uel motu; estq; hæc diffinitio. nunc; facile est uidere, quæ sit causa ipsius spumæ in urina. si enim uerum est, quòd generetur à materia uiscosa; tunc, ubi erit in uenis materia cōcoquenda uiscosa; & aderit, calor, aut motus, & spiritus inclusus in materia; erit spuma, cum adsint omnes cause. Apparet autem in superficie; quia subleuatur à spiritu. cum uiderimus spumam in urina; iudicemus; materiam esse crudam in uenis, quæ agitur à calore. Quis autem sit calor naturalis ne, an præternaturalis; nondum scimus. Ergo; oportet uidere conditiones urinae. nam, si conditiones erunt naturales; & urina erit in bona, substantia, quantitate, & qualitate; eritq; laudabilis; iudicabimus, calorem esse naturalem. hic autem; sibi cauere debet, præsertim in uictus regimine. Si uerò ita sit in ægris, inq; principio; non est bonum signum. quoniam calor naturalis non, agitat materiam in principio; sed ordinatè procedit. indicatur autem; agitari materiam à calore putredinali. Si igitur uirtus sit debilis, & alia signa sint mala; erit & mala ægri tudo, mortalisq;. Si autem post principium sit cum bonis signis; indicat, quòd calor naturalis incipit aggredi materiam. cum sit uiscosa; aggrediendo agitat ipsam. quòd, si alia signa erunt mala (ut si hypostasis sit mala; & nigra corona, mala, foetida) tunc spuma illa producit malum signum. nam indicat; quòd calor naturalis non est potens resolvere materiam, sed aggreditur tantum ipsam, & generat illam spumam. & ideo; illa spuma tunc mala est. Cum autem uidemus talem spumam, & uirtu-

tem

DE VRINIS

Catarrhi
ad inferio-
ra meatus
quot.

tem debilem; iudicemus talem hominem citò moriturum. si
uerò uirtus fuerit fortis; tunc non iudicamus mortem su-
turam, sed morbum esse ualdè difficilem. Si spuma fue-
rit alba, sine odore, & hypostasi; tunc indicatur pluri-
mam materiam adesse, materiam inquam crudam; estq;
catarrhi signum, qui descendit à capite per uenas. Nam,
si descenderet ad uentrem, uel pectus; non fieret spuma. si
autem per neruos descenderet; faceret alia incommoda; ut
uidimus aliàs; quòd catarrhus à capite potest descendere,
tum per uias latas, i. per gulam; tum per arterias, tum per
neruos; tum per uenas. Quòd, si per uenas descendat; fa-
cit spumam in urina, & sepius uidemus tales urinas
albas sine fœtore cum spuma. & signum est; quòd mate-
ria pituitosa sit in uenis, & agitetur à calore. sic igitur ap-
paret uarietas spumæ. nam aliquando est multa; et arguit
tunc multitudinem materie. Consideremus etiam, nun-
quid talis spuma diu permaneant, an uerò euanescat; & si-
gnum est; quòd materia sit quidem uiscida, sed in primo
gradu uisciditatis ampullæ fiunt uix excussibiles; quoniam
materia crassa est, & spiritus crassi. Variatur etiam spu-
ma in colore; nam, si materia erit adusta; spumæ erunt ue-
luti nigræ; tamen subalbicantes omnes propter spiritus,
licet alia alia sit nigrior. Est & alia differentia. aliquæ;
sunt, magnæ & raræ; & significant paucitatem agitatio-
nis. quòd, si sint paruæ, & plurimæ; tunc magnam agita-
tionem significant. quòd; patet experientia in agitatione
alicius rei uiscide. Nam primò; apparent spumæ ma-
giæ, & paucae; in principio agitationis. & ubi diutius
agitantur

agitantur; sunt spumæ paruiores, sed numero plures, &
 quanto magis agitabitur materia uiscida; tanto magis ap=
 parebunt spumæ. Secundum genus contentorum in su=
 perficies est pinguedo, quæ in triplici differentia esse di=
 citur. Prima; est, secundum, quod apparet in iure pulli,
 secunda; est ad similitudinem oculorum bouum. tertia; est,
 sicuti præcisè est tela aranæ. Prima, quæ est sicuti pin=
 guedo in iure pulli; causa; est sublimatio à calore na=
 turali; eò, quod bona concoctio fiat à calore naturali;
 qui non assat, sed concoquit. & ubi est optima materia;
 ibi non est aliquo modo supernatans. Primò enim; ca=
 lor naturalis extrahit pinguedinem; sed non ita, ut to=
 tum exhauriat. ideo; optima erit concoctio; quando pin=
 guedo aliqua, sed pauca; apparet in excrementis. & ut
 bona sint excrementa; oportet, ut leuem habeant pin=
 guedinem. ideo; hoc est semper optimum signum. Se=
 cunda uerò differentia, quæ est sicuti oculi bouum; non
 est bona; quoniam significant colliquationem alicuius par=
 tis. nam causa; est calor præternaturalis, agens in ali=
 quam partem corporis pinguiorem. Inde est; quod talis
 urina apparet in aegritudinibus renum in corporibus
 pinguibus, partes enim humidiores pinguedinis tunc lique=
 sunt, & faciunt oculos in urina. & signum est; quod pau=
 ca adsit liquefactio. Tertia differentia; est crassities. Quo=
 niam si ista crassities, siue pinguedo; apparet in urina, si=
 cut tela aranæ; et sit febris; dicamus, esse colliquationē in
 signē, et principiū tabis, nam calor deuenit ad talē gradū
 ut colliquet adipem, & post colliquabit etiam partes so=
 lidiore,

Pinguedo,

Prima

Secunda

Tertia

DE VRINIS

lidiore, & fiet tabes, sic autem; semper hoc est malum si-
gnum; & summopere cauendum est in his, qui patiuntur
Corona. talem colliquationem. & talem urinam excernunt. Ter-
tium genus; corona dicitur. Est autem corona hæc; circulus
quidam, tanquam linea quædam diuersicolor, diducta
ad circumferentiam. neque enim in omnibus sic apparet
videtur enim circulus urinam ambiens; & secundum di-
uersitatem huius diuersa afferuntur iudicia. In hac cor-
na; primò eius substantia consideranda est. neque enim
est spuma; quoniam spuma flatu plena est. hæc uero; nul-
lum in se continet statum, seu spiritum inclusum. & leo;
non est ampullosa; neque pinguis; ut sunt reliquæ linæ spe-
cies. non apparet adeps; sed quoddam est separatum. hoc
sciendum est primò. Nam substantia, faciens huiusmodi
coronam; est humidum, existens in solidis; quod, uel est
substantificum, uel nutrimentale. & tale humidum; colli-
quatur à calore igneo; & est omnino præter naturam.
Dico ex toto genere; quia materia facit pro sustentatio-
ne humanæ uitæ, & nutritione corporis. habet enim cau-
sam præternaturalem; cum apparet huiusmodi. aut, non
est sicut pinguedo; tamen approximatur, & assimilatur;
illi. Nam sublimatio fit. & in concoctione uera; fit subli-
matio à calido, & humido; cuius pars illa, quæ
est, assimilatur ipsi corpori. reliquum uerò; excernitur,
tanquam excrementum. ista pinguedo; proximè accedit
ad alimentum. nam similis est substantiæ nutritiuali ita
ut in gradu tantum differant. Hæc uolui dixisse; propter
ea, quæ dicturi sumus in sequentibus. Talis ergo pingue-
do,

do; est pars humidior, atque uiscosior, & pinguior; quàm
 conueniat pro nut. itione, tamen proximè ipsi accedit.
 Cum igitur talis sit corona; nil aliud erit; nisi substantia,
 aliquantulum crassa, & uiscida; & in se continens ali-
 quam leuitatem, propter illam naturam, accedentem ad
 pinguedinem. & hoc; sæpè uidimus in iuribus carniū,
 & gallinaceorum. Qui cupiunt differentias istas cogno-
 scere; inspiciant decocta pullorum, quia ibi euidentissimè
 circa uas apparet corona ista; quæ non facit, pinguedi-
 nem, nec oculos; ut uideantur oculi bouū, isti apparent
 intus. sed talis corona est circumambiens; & cum sit hu-
 midum substan. ficum, quod extractum est ex concoctio-
 ne; non apparet illa pinguedo, quæ est in alijs tota, nec ul-
 la uisciditas; sed quoddam mediocre. hæc est substantia il-
 lius coronæ. & hoc sit dictum; ut firmiorem habeatis do-
 ctrinam. Cum igitur talis sit substantia; sequitur; quòd ne-
 cessariò etiam talis sit locus. scilicet circumferentia; non autem
 in extrema superficie, neq; etiam in fundo. Sed diceret quis;
 non uideo causas? Respondeo, ex Arist. 3. & 4. Cœli.
 quòd omne corpus, graue, uel leue; tantum habet de loco,
 quantum habet de forma, & media loca; probabiliter sunt
 forme illius, occupantis locum. Cum ergo corona sit me-
 dia, mediam habeat formam inter penitus grauius urinæ,
 & lenius; non occupat supremam superficiem. nam gra-
 uior est, quàm competat illi parti occupandæ. & licet si-
 milis sit pinguedini; non tamen est, neq; etiā occupat infi-
 mam partem; quia nō est tam grauis, ut possit descendere.
 igitur; medium occupat locū, inter loca spumæ, & hypo-
 stasis.

DE VRINIS

stasis. Quod autem circulus iste sit medius; & humilior;
 & pressior sit, quàm superficies; apparet ex communi co-
 gnitione, quæ habetur ex humido aquoso. Nam elementū
 ipsius aquæ rotundum est; & quale est totum elementū;
 talis etiam est eius pars; ut probatū est à Philosopho. ista
 sunt supponenda. Cum igitur tale sit elementum; necesse
 est etiam, ut superficies sit rotunda, habeatq; in se conue-
 xitatem. hoc sequitur; quia, ubi est aliqua forma rotunda
 circuli deducti; quò magis accedunt ad profundum, &
 centrum; eò sunt depressiores. & quanto largiores; tan-
 tò sunt pauciores. & quanto magis accedunt ad super-
 ficiem; tanto magis erunt sublimiores, & non desinent do-
 nec perueniant ad superficiem. quæ, cum sit rotunda, &
 ampla; circulus erit longè depressior, quàm sint circuli pau-
 ciores. & talis superficies occupatur à spuma. & quon-
 iam ista corona, & materia eius; non habent locum spu-
 ma; nec gravitatem tantam, ut occupent locum hyposta-
 sis; necesse igitur est, ut mediū habeant locū inter hyposta-
 sim, & spumam. Iam igitur; dictum est de huiusmodi con-
 tento, quæ sit substantia; & quis locus; & quæ nā sit cau-
 sa efficiens. Diximus autem; esse calorē igneum, colliquā-
 tem humidum substantificū, quod erat pro nutritione cor-
 poris. & istud; apparet in febribus, colliquatiuis, & hec-
 ticis. ubi. n. ad sit ultima tabes; tunc apparet talis corona,
 quoniam nunc consumpta est humiditas substantifica. &
 si qua sit; est admodum pauca. & sic; de futuro ponderare
 oportet, hoc corpus ad tabem deuenire. & negocium; erit
 prohibere, si possibile est. & sic; habemus, causam efficien-
 tem,

tem, locum, & iudicium. Sed, quoniam talis circulus cōtin-
 git esse, magnus, & paruus, latusq; &c. ideo ex uaria for-
 ma uaria adferuntur iudicia. Præterea; si bonum, uel ma-
 lum; habent odorem; si erit, latus, & profundus; tunc iudi-
 cabimus magnam colliquationem. si paruus; paruam colli-
 quationem. & tunc debemus etiā uti distinctione uaria.
 Si erit in principio, & corpus sit carnosum satis; tunc co-
 rona apparebit magna, quia adest et materia maxima, et
 agens cōueniens. Si uero corpus fuerit consumptū, & tā
 tabidum sit, materia tamen pauca adest; Si corona subni-
 grans apparebit, iudicabimus calorem illum assari. si uiri-
 dis; aduri, sed non multum. quo ad odorem; si aderit putre-
 do; & hæc ad iudicium coronæ, dum simplex est. Sed no-
 tandum est; quod talis corona sæpe appareat cum spuma;
 & quando uidemus talem spumam admixtam; non statim
 determinabimus de bono, & malo; sed quæreda sunt alia
 signa. nam, si habeat coronam; in colore, odore, substantia,
 & contentis; erit laudabilis. Præterea; si bonā tolerantia
 ægri uideamus; & aliqua signa, attestantia non multā ma-
 lignitatem ægritudinis; tunc spuma deficit; et facit iudiciū,
 quod calor naturalis aliquid agat in materiam ita; ut, ue-
 luti ipsam prægnantē reddat & inflet, & admisceatur
 aliqua cōcoctio, & materia cōmota admisceatur colliqua-
 tionī. Si aut spuma admisceatur cū signis deterrimis; &
 urina fuerit, pauca, & nigra; & sedimēta erunt nigra, et
 reliqua signa mala; tunc iudicatur; q. calor igneus auctus
 est in malitia, sed diminutus in quantitate, et calor naturalis
 est ualde diminutus. Hæc et spuma; p̄fectā ostēdit malitiā,
 L ij quia

DE VRINIS

quia calor igneus fundatur in naturali. & cum sit diuinitus, & non possit se adiuuare; & ille igneus, cum fortis sit agens in humidum radicale; cum potens sit, ut adustionem faciat; efficit illas ampullas, ut solet facere calor debilis. & cum spumæ ueniunt, nigrae, & uirulentæ; tum planè est disperata ægritudo. nam signum est, quòd calor naturalis est prope extinctionem, & sic; habemus sufficentem notitiam de omnibus contentis, apparentibus in superficie, seu in parte superiori. His præmissis, deueniamus ad contenta, quæ sunt in corpore ipsius urinae ita, ut tamè non deueniant ad superficiem; Horum autem primum in summa urinae superficie substat; quod græcè *νεφέλη*, latine nubes, dicitur. Secundum genus, quod permanet in medio; à Græcis *ἐν κέντρῳ*, à Latinis uerò suspensa. Tertium genus; est *ὑπόσκιος*, seu sedimentum; quod manet in inferiori parte, seu in fundo. & ut de istis tribus firmam habeamus doctrinam; procedendum est per uiam causæ, & ad eius elementorum cognitionem. & primò; scire oportet, quòd ista contenta uniuersalem suscipiunt diuisionem. Nam quædam sunt secundum naturam; quædam uerò præter naturam. de utrisq; igitur querendum est. appello ergo contenta naturalia; illa, quæ aliquo modo intenduntur à natura. nam, cum sint excrementa, simpliciter non intenduntur à natura. et, cum dicimus aliqua secundum naturam; intelligimus; quòd cum natura sublimat humidum internū; nō potest esse, quin fiat excrementū. quia enim illa, quæ sublimantur; non possunt esse omninò similia; ideo oportet, ut fiat separatio similis à dissimili. & dissimile

simil
quid
pter
coct
excr
hum
port
sequ
non
neces
tro; a
aut d
lem s
natur
imper
& qu
excre
non de
ditione
in subst
quartò;
ne. sexto
gis defec
igitur p
oportet
quantita
tentum
simplici

simile illud, quod expellitur; est excrementum, & conse-
 quutiue intenditur à natura. quoniam esse non potest pro-
 pter dicta; quin adsint excrementa. & quotiescunque con-
 coctio erit naturalis; sublimatio erit à calore naturali; &
 excrementa erunt naturalia, nec edusta; quia principale
 humidum non erit adustum. ideo, habebunt formam pro-
 portionalem excrementis. & dicuntur naturalia; quia con-
 sequutiue intenduntur à natura. cum enim nutrimentum
 non fuerit recte concoctum à natura, neque sublimatum;
 necesse est etiam, ut excrementa deficiant à naturali me-
 tro; aut, ut sint cruda, aut pauca; si à calore fuerint assata,
 aut deficiant in aliqua alia conditione, requisita ad natura-
 lem statum. & hæc est prima diuisio contentorum. Igitur;
 naturalium, quedam sunt perfecte naturalia, & quedam
 imperfecte. siue; quedam attigerunt ultimum ornatum,
 & quedam non. & inter ista duo; est latitudo. Vt igitur
 excrementum sit tale, & mereatur simpliciter dici tale;
 non declinabitur à scopo, nec conditiones illi deerunt. Con-
 ditiones autem, requisitæ; sunt istæ. primò; ut mediocre sit
 in substantia. secundò; in quantitate. tertio; in qualitate.
 quartò; ut excrementum sit in debita hora. quinto; in ordi-
 ne. sexto, & ultimò; per loca conuenientia. & quantò ma-
 gis deficient istæ; tanto magis deficiet à scopo. Contentum
 igitur perfectum in corpore urinae; idest, ut perfectum sit;
 oportet; ut habeat primò, bonam substantiam, colorem,
 quantitatem, odorem, & locum naturalem. & ubi tale cō-
 tentum fuerit, & habuerit omnes istas perfectiones; erit
 simpliciter tale. Substantia igitur debita in tali contento;

DE VRINIS

habebit istas perfectiones. Primò; ipsa substantia erit le-
uis. secundò; equalis. & ubi sic sit; habebit debitas condi-
tiones substantiæ leuis enim; est illa, quæ ita tactui occu-
rit; ut tangenti nullam resistetiam faciat, nec cedat tactui.
& in hoc differt à molli; ut declaratum est ab Arist. pri-
mo de generat. & quarto Meteorum. & ideo; oportet; ut
ista substantia sit leuis; & equalis etiam; quia non oportet;
ut in una parte sit leuis, in altera aspera. præterea; in una
parte equalis, in alia inæqualis. sed oportet; ut in toto sit
equalitas, & leuitas; & tunc illa substantia erit bona. Nā
que; oportet; ut tale contentum talem habeat equalitatem,
& manifestam. Ostendimus enim; omnem sublimationem
utilem fieri per concoctionem, & elixationem; factam à
calore naturali. & ubi calor cōmodè concoquit; non adu-
rit; sed equaliter elixat, & concoquit; ut apparet in conco-
ctionibus extrinsecis. & cū concoctio sit equalis; illud
etiam; quod concoquitur; erit æquale. & per consequens;
excrementa erunt equalia. Nam ponas tu, quòd non sint
equalia; tunc non erit bona concoctio. quoniam; si erit per-
fecta concoctio; excrementa erunt equaliter concocta. &
sic; erunt equalia & leuia; quoniam nullam relinquit par-
tem, uel adustam, uel inconcoctam; cū sit equalis conco-
ctio. Secunda conditio; est, ut sit in debita quantitate. & il-
la; erit, quæ proportionalis erit excremento humidi conco-
cti. & si erit plurimum humidum concoctum; plurima etiā
erunt contenta. sin minus; minora etiam erunt contenta.
& sic erit secunda conditio, quòd quantitas proportiona-
lis erit materiæ concoctæ. Corpus autem, exactissimè scilicet
num;

num;
ratio
quor
men
illi, q
istoru
sic; si
na, ta
color
istius
se alb
stro p
est se
qui, ub
reddi
ta sunt
uersos
In secu
terrest
enim fia
debet; re
nostri co
sunt; non
tale nutr
fiat albu
mata; su
similari
esse facti

num; non habet contenta. præsertim; si recta utatur uictus ratione, & non delinquet in sex rebus non naturalibus; quoniam in uenis sanguis excoquitur; & si quid erit excrementi; diffilabitur per cutis meatus. & uidemus etiam; quod illi, qui exercentur plurimo exercitio; non habent ullum istorum contentorum, propter maximam diffilationem. & sic; si humidum fuerit, plurimum, uel paucum; talis erit urina; taliaq; erunt contenta. Tertia conditio; est qualitas, seu color. & quantum ad hanc conditionem; color urine istius corporis; exquisitissime, seu simpliciter; sani; debet esse albus, & non alterius coloris. Nam in corpore nostro plurimæ sunt concoctiones; & prima imperfectior est secunda, & secunda tertia; ut optimè uident chymistæ qui, ubi distillauerint aliquid; semper, albius, & perfectius; redditur. Id etiam contingit in excrementis. ideo; excrementa sunt etiam adeo terrestria in prima concoctione, & diuersos sortiuntur colores; propter diuersitatem materie. In secunda; adhuc terrea sunt. in tertia autè; nihil amplius terrestritatis habetur; quoniam illa perfectissima est. siue enim fiat in uenis, siue extra uenas; tunc id, quod assimilari debet; redditur album; ut diximus aliàs. Omnia membra nostri corporis sunt alba; præter uueam oculi. & si rubea sunt; non ita sunt ex se, sed tinguntur à sanguine. & cum tale nutrimentum debeat aduenire membris; oportet, ut fiat album. cum autem talis materia erit perfectè sublimata; suum excrementum erit album; quoniam debet assimilari illi, cuius est excrementum. Præterea; non debet esse foetidum. nam, quod foetet; significat putredinem. &

DE VRINIS

ubi non est putredo; ibi non est foetor . ubi autem fuerit
concoctio, bona, & secundum naturam; erunt etiam excre-
menta, bona, & secundum naturam; nec ulla aderit putre-
do, neque foetor; in huiusmodi excrementis . Igitur ; tale
contentum in urina merito carebit foetore ; neque enim
putruit, quod à calore naturali perfecte concoctum, subli-
matumq; est. Alia conditio, quæ necessario requiritur ad
contenta perfecte naturalia; ipsa figura est. Debet autem
figura huius contenti pyramidalis esse; quæ circa basim la-
ta quidem est, sed paulatim in acutum uergit usque ad sum-
mitatem. Causa huius figuræ in tali contento; est perfecta
concoctio, terreï, & solidi; excrementi in tertia concoctio-
ne . Spiritus enim, moderatè inclusus in tali excremento;
elevator, prout est natura illius eleuati; secum trahens, ma-
teriam, uel partem materiæ; magis leuem, & uaporosam;
& magis aptam ad hoc, ut eleuetur. & , quia spiritus ille
temperatus est, non excedens in actione propria; ideo nō
diuellit, neque separat; partem à parte, sicut fit in conten-
tis præter naturam; sed ita moderatè agit in partibus hu-
ius contenti , ut singule istorum proprium occupent lo-
cum; prout magis, uel minus; terrestres, uel aeræ; sunt.
ergo; quod grauissimum est, in fundo residet . latum; non
elevator. quod minus latum ; elevator. & , quantò magis
elevator; tanto magis acuitur; cum natura uaporis sit, ut
in acutum tendat, sicut etiam apparet in flamma; quæ ua-
por ignitus est. Locus autem eiusdem contenti; est (quan-
tū attinet ad propriam basim) ut fundum uasis obtineat.
& ratio est (ut diximus) excrementum illud, ex quo tale
con-

tentur
liquor
rati l
riò r
natur
stant
cocti
rami
narij
plus
duæ c
Quò
natur
quæ s
item
secun
gis; si
natur
in ulti
est. Ra
nuntur
fecissim
tem tale
mentor
quenter
quàm s
optim
& cet

tentum redditur solidum, ac terrestre est. ideo; meritò in
 liquore urinae positum; partem imam petit, si modò natu-
 rali loco insideat. Istæ igitur omnes conditiones; necessa-
 riò requiruntur ad hoc, ut contentum in urina sit perfectè
 naturale; quas repentes, dicimus esse; ut contenta sint sub-
 stantia, leuia, & æqualia; quantitate; pro excrementi con-
 cocturatione; colore alba; odore minimè fœtido; figura py-
 ramidalis; loco, ut basis ipsorum fundum occupet uasis uri-
 narij. quarum conditionum, si una tantum deerit; iam am-
 plius non erit contentum illud perfectè naturale. quòd, si
 duæ deerunt, uel tres; adhuc magis à perfectione recedit.
 Quòd, si omnes prorsus deerunt; ita etiam prorsus extra
 naturæ limites excedent talia excrementa. & ita; patent;
 quæ sint contenta; merè, & perfectè; naturalia; & quæ
 item contenta, naturalia quidem; sed non perfectè, immò
 secundùm quid; & quæ in ista imperfectione, magis, ac ma-
 gis; sint imperfecta, & diminuta. Nam, quæ perfectè sunt
 naturalia; iam docuimus non habere latitudinem, sed esse
 in ultimo gradu. illud enim perfectum dicitur; cui nihil de-
 est. Rarò igitur talia contenta uidebimus; sed potius po-
 nuntur, tanquàm regula. sicut etiam poni solet corpus, per-
 fectissimè sanum; quod dicitur regula polycletica. Vbi au-
 tentale contentum uidetur; indicat, concoctionem excre-
 mentorum factam fuisse exactissimam in uenis. & conse-
 quenter: morbi solutionem perfectam iam adesse. neque un-
 quàm fieri potest; ut tale contentum appareat sine colore
 optimo urinae, sine substantia optima, liquore, quantitate,
 & ceteris conditionibus. Si enim calor naturalis potuit

DE VRINIS

concoquere perfectè solidum excrementum; & ornatum
 afferre partibus terrestribus, & magis rebellibus conco-
 ctioni; longè facilius potuit in colore, substantia, & liquo-
 re; idem efficere. Meritò igitur; Hippocrates in secundo
 libro Prognosticorum; ubi de urinis, indicantibus solutio-
 nem morbi pertractat; quæ ab ipso, optimè, appellantur,
 quondam optimum statum ægri demonstrant (est autem
 optimus status ægri; quando liberatus est à morbo, quo af-
 flictabatur) meritò inquàm, quadam mira doctrina, & bre-
 uitate; exorsus diuinus Hippocrates; urina optima (inquit)
 est illa, in qua est hypostasis; alba; leuis; æqualis; & c. quæ
 sequuntur; includit; mira (sicut diximus) breuitate, & do-
 ctrina; omnes prorsus conditiones in tam paucis uerbis
 urinae optimæ. Cùm enim conditiones optimæ hypostasis
 posuerit; intellexit ea, quæ necessariò sequuntur. uidelicet;
 hic quoque adesse, optimum colorem, substantiam, & li-
 quorem. iste enim; est mos, non Hippocratis tantum, sed
 omnium antiquorum; ut doctrinam de re aliqua factu-
 ri; unum proponant. quo proposito; quæcunque neces-
 sariò consequuntur ad illud; omnia illa tacent, ac præ-
 tereunt; uoluntq; , ut lectores sagacissimo studio perqui-
 rant, quid ad illam propositionem consequatur. Vnum
 quoque addidit Hippocrates in ea sententia, quod à nobis
 præteriri non debet; uidelicet, quòd ea urina erit optima;
 cum his conditionibus suprà memoratis; quæ perseverabit
 talis, & non una tantum uice mingatur. & hoc erit sema-
 per obseruandum; ut nullum bonum signum, apparens in
 urina, statim pronunciemus esse bonum; nisi perseveret.
 sepius

sepius
 dam
 & s
 aliqu
 doqu
 mate
 danti
 liqua
 bellis
 innat
 me, e
 prom
 dum;
 contr
 fuger
 rum a
 quæ n
 quitiu
 conditi
 ralibus
 præter
 aliquem
 mur; qu
 ram. Af
 quod in
 turales
 appella
 tota spec

sepiſimè enim decipimur; & in ipſo opere uidemus; quædam die repen- tē plurima ſigna bona apparere in urina, & ſequenti die poſtea peſſima. Vnde; de bono non eſt aliquid pronunciandum, niſi tale perſeuerauerit. quandoque enim; contingit, ut calor naturalis partem aliquam materiæ, magis paratam, concoquat. & interim urinæ red- dantur bonæ; quoniam, & tunc concoctio eſt bona. ſed re- liquæ poſtea materiæ, in uenis contentæ; malignæ, & re- bellis; non poterunt concoqui, immò potiùs ſuffocabunt innatum calorem. & ita; aliæ ſubſequentes urinæ, peſſi- mæ, & deteſtabiles; apparebunt. Et, ſi Medicus temerè pronunciauerit, uifa urina bona, morbum citò eſſe ſoluen- dum; cogetur poſtea cum pudore, & deriſione audientium, contrarium proferre; & fateri, ſe fuiſſe deceptū, uel con- fugere ad frigidas excuſationes deceptorum. Contentio- rum autem præternaturalium (quæ diximus ſuprà ea eſſe, quæ non intenduntur à natura, neque per ſe, neque conſe- quutiue; ſed ita excernuntur, ut excedant, uel deficiant; in conditionibus illis omnibus, quas diximus, contentis natu- ralibus eſſe neceſſarias.) Quædam ſunt ex toto genere præter naturam. quædam non ex toto genere; ſed per aliquem, exceſſum, uel defectum. De his primò loque- mur; quæ uidelicet non ſunt ex toto genere præter natu- ram. Appellamus ex toto genere præter naturam, illud, quod in propria ſubſtantia, & ſpecie; excedit limites na- turales; ut, ſi quando mulier pareret illam, quam molam appellant, uel fructum carnis incompoſitæ. talia enim; in tota ſpecie, & ſubſtantia; differunt à partu naturali. Sed,
ſi mu-

DE VRINIS

si mulier pareret infantem, uel cum quatuor manibus, uel hermaphroditum; uel cum aliquo tali excessu, uel defectu, ut sine oculis, uel manibus; esset quidem partus, & iste præter naturam, sed non ex toto genere. in substantia enim, & specie; naturalis est; sed peccat in excessu, & defectu. quæ igitur, deficit, uel excedit; ea dicitur præter naturam. Simili igitur modo; contenta ex toto genere præter naturam in urinis; sunt, quæ in substantia, & specie; excedunt limites naturales; ut, quando aliquis mingit, uel carnem, uel pus, uel squamas, arenas, calculos, & huiusmodi. ista enim; in propria substantia, & specie excedunt limites naturæ urinarum. Cum uerò mingitur crassum aliquod excrementum; quod deceditur, & separatur; in tertio concoctione; quæ fit, uel in uenis, uel in cavitatibus membrorum; istud excrementum deficit, uel excedit; in ornatu suo naturali, neque adeptum est debitam concoctionem. ideo appellatur præter naturam; eò, quòd deficit, uel excedit; sed, non in substantia, & specie. Posito igitur hoc distincto conceptu de duplici differentia contentorum præter naturam; dicimus; contentorum præter naturam non ex toto genere; quædam talia esse, quia defecerunt in concoctione; quædam, quia excesserunt, & fuerunt super assata. Quæ deficiunt; uel apparent sub forma proprii, & determinati aliquius humoris; ut, quando excernitur in urina, uel materia pituitosa; residens in fundo; uel sanguis, non bene separatus, uel in uenis, uel in renibus (sicut sæpè contingit, quando aliquis mingit urinam similem loturæ carnis) ista omnia indicant, naturam deficere in concoctione, & se-
para-

para
in u
natu
ne.
quan
in co
prop
lor,
uel a
simil
mem
non
natu
sta; u
stafis
uel lu
calore
illa ex
loris, n
affation
cremen
sed per
toto ge
igneum
nui eff
istæ dif
nis; dif
comm

paratione utilis ab inutili. ideo; ubicunq; talia uidebimus in urina; indicabitur (nisi uitium renum fuerit) calorem naturalem debiliter operari in uenis, & tertia concoctione. Si uero hoc fuerit uitio, renum, uel uesica; propter aliquam imbecillitatem in ipsis, uel propter ulcus, uel uitium in compositione; distinguemus caute, & prudenter; per propria signa, quæ apparent in his casibus; sicut est, dolor, uel pondus, uel tumor, uel difficultas in mingendo, uel aliqua talia; quorum aliqua semper inueniuntur in similibus affectibus, uesicæ, uel renum, uel uasis ad ea membra attinentibus. Quandoq; autem; talia contenta non per defectum, sed per excessum efficiuntur præter naturam; quando apparet in urina, pituita concreta, adusta; uel sanguis, adustus; & sedimentum etiam; uel hypostasis, quæ & ipsa fuerit adusta, tendens ad nigredinem, uel luteum colorem, uel uiridem. quæ omnia; attestantur, calorem igneum esse in uenis, adurentem, & reddentem; illa excrementa præter naturam; propter excessum caloris, non concoquentis per elixationem, sed adurentis per assationem; ut supra ostendimus. Talia igitur omnia excrementa dicuntur præternaturalia, non ex toto genere; sed per excessum, uel defectum. excrementa autem, ex toto genere præter naturam; semper indicant; calorem igneum, adurentem; colliquantem; uel solutionem continui esse, uel in partibus renum, uel uesicæ. & utrum sint istæ dispositiones in renibus, & uesica; an uerū in ipsis uenis; distinguemus per eadem illa signa, quæ paulo supra commemorauimus. Hoc enim perpetuū est obseruandū; nullum

DE VRINIS

nullum genus, uel speciem; signorum posse nos in perfectâ cognitionem morborum occultorum deducere; nisi, & alia quoq; genera, & species signorum; cognoscamus, & singula singulis comparemus. Ex hoc enim concursu, & sagaci comparatione; signorum; nihil prudenti Medico occultatur, uel de præsentî, ualde futuro; immò etiam de præterito; ut experientia deprehendet quicumq; in hac arte per hanc methodum, & rationem; se diligenter exercuerit. Diximus; omnia hæc contenta, quæ sunt ex toto genere præter naturam; semper indicare nobis; uel calorem igneum, adurentem, & colliquantem, uel putrescentem; aut solutionem continui in aliquo membro. etiam calorem, adurentem, uel assantem; indicant arenulæ, & calculi; in urina apparentes. ex calore enim igneo adurentem generantur talia excrementa. & non tantum indicatur calor igneus ex istis, arenulis, & calculis; sed etiam locus affectus. inde enim apparet affectus renum; in quibus tales materiæ per igneum calorem excoquantur. Calorem uerò colliquantem; indicant contenta illa, quæ dicuntur orobacea, idest similia orobis confractis, quæ sunt colore subnigro, quandoque maiora, quandoq; minora; secundum maiorem uim, uel minorem; colliquantis caloris; & prout materia colliquata, & corpus; fuerit magis, uel minus; solidum, & crassum. & facile est ut ista discernantur. quæ etiam; frequentissime uisuntur in febribus, acutis, colliquatiuis; ubi iam colliquatio, & uis caloris; non ad pinguedinem tantum, sed ad solida; penetrare uult. Pessimum igitur indicium est; ubi talia contenta appa-

parua

paruerint in corpore imbecillo, propter, uel ætatem, uel morbum. semper enim mors subsequetur. In ualidiorẽ autem corpore; periculosa; & non, nisi cum magno labore, & industria; dissolubilis ægritudo pronuntiatur. ac longẽ perniciosior erit indicatio horum contentorum; si acceſſerit quoque, substantia, color, liquor, quantitas, odor urinæ pessimus; quæ omnia semper sunt à uobis inuicẽ conferenda. inde enim; emerget recta mensura cognoscendi, malitiam, uel bonitatem; urinarum. Vnum præterieram circa signa in contentis, indicantia calorem adurentem; uidelicet; quod si quando apparuerint in urina aliqua, quæ assimilantur, pilis, uel capillis (si cut sæpiſſime apparet) indicant ita apparentes pilis; calorem adurentem præcipuẽ esse in uasis urinarijs; in quibus materia, crassior, fœculentiorq; aduritur, & foram accipit capillorum; pro longitudine, & angustia; uenarum, in quibus aduritur. Si uerò apparuerint furfures, uel squamæ; in ipsa urina, indicatur calor colliguans, & abstergens; intimam superficiem uesicæ, unde squamule, & tanquàm furfures; deciduntur, & hæc de signis, in urina contentis, indicantibus calorem adurentem, & colliquantem. Calorem autem putrefacientem; indicat pus excretum. discernendus autem erit locus, unde late pus deceditur; per signa, distinguentia illius loci affecti, iam sæpe à nobis commemorata. & ita manifestum est; sub quot formis apparere possint in urina contenta, quæ sunt ex toto genere præter naturam; & quod calor, adurẽs, uel colliguans, uel putrefaciens; sit causa sin-
gulorum.

DE VRINIS

gulorum. Si uerò tale contentum propter tale ulcus ex-
cernatur; apparet frequentissimè in urina manifeste sub-
stantia illius membri, in quo est ulcus; quæ deciditur per
solutionem continui. & hoc; frequentissimè apparet in ul-
ceribus renum; in quibus carunculae, paruae, foetidae; appa-
rent in urinis, quæ faciliè discernuntur ab illis contentis
orobaceis, supra memoratis. quoniam; si remouebimus il-
los à liquore urinæ, & fricabimus, manu, uel instrumento
si fuerint orobacea illa contenta; dissoluentur faciliè, tan-
quam res colliquatae. sed, si caro renum fuerit, uel substan-
tia membri; non per colliquationem, sed per solutionem
continui decidua; solida, utiq; fricanti, & prementi; appa-
rebit, neq; ita faciliè cedit. & hæc satis; quantum compen-
dio licuit de contentis urinarum præter naturam. Nunc
uidendum de locis, principio à nobis propositis; cur scilia-
cèt ista contenta præter naturalia habeant quadruplicem
locum. uel enim resident in fundo; uel apparent in medio,
uel prope superficiem; uel indifferenter tanquam circum-
uolitant, & uagantur; infra. supraq; , per totam urinæ
substantiam. Circa quod unum; præsciendum est; locum
omnium horum contentorum, quæ dicuntur contenta ex
toto genere præter naturam; esse infimam partem uasis
urinarij, & ratio est; quoniam omnia illa contenta (ut ui-
sum est) sunt terrestris substantiæ, assata, uel colliquata,
uel putrefacta; quæ omnia producuntur à calore igneo. et
ideo (quantum est in propria sui natura) tendunt ad infi-
mam partem, et semper ibi resident; nisi aliquid exterius
contingat, quod aliquo modo materiam; subleuet. quod ali-
cens

item subleuare potest talem materiam; non potest esse, nisi uapor. qui uapor; natura duplex est; ut Philosophus inquit. 1. & 2. Meteor. Quidam enim uapor; calidus est, & siccus; igneæq; naturæ. Quidam; calidus, & humidus. calidum enim esse semper necesse est; si eleuari debet. & ideo; sola elementa calida in sublimi pendent. reliqua duo frigida; circa centrum feruntur. Horum autem uaporum quos genere duplices esse diximus; plures sunt species, uel gradus; prout magis, uel minus, intenditur, humiditas, uel siccitas, uel acuitur ipsa caliditas. unde; etiam uidemus; hos uapores in uniuerso uaria loca occupare; & uarias conuerfiones, uariasq; formas; suscipere; pro gradu scilicet, caliditatis, uel siccitatis, uel humiditatis; existentium in illis uaporibus. quæ omnia si recte perspexerimus, recteq; præcognouerimus; non erit postea difficile; quod est in uniuersali uerum, in particulari quoq; recognoscere. quotiescunq; igitur in istis contentis præter naturam (quæ diximus esse terrestris substantiæ; & naturaliter in imo fundo uasis residere) inuenietur aliqua pars uaporabilis, quæ à calore igneo eleuatur; uarios effectus producet, prout uaria materia illorum uaporum fuerit. Vbi igitur plurimus calor igneus, leuiorq; materia, magisq; uaporabilis; inflammabitur uolenter à spiritu igneo, qui spiritus, cum inæqualiter, uiolenterq; agat, subintratq; totam materiam, duellet eam multiformiter, & in minimas partes secabit; quæ partes, agitate à spiritu uaporofoq; dissiliunt, diuelluntur, agitantur, neq; certum occupant locum; quoniam temere agitur ab igneo, uaporofoq;

DE VRINIS

loq; spiritu. & ideo; in tota substantia urinae; uidentur non
nutulae partes, tanquam atomi quidam materiae adustae,
circumcurstantes, & multiformiter uersatiles; prout ab
eo spiritu agitantur. Ideo; uidemus tales urinas, ubi nu-
perrime fuerint eductae, seruantes adhuc calorem cor-
poris; maxime habere huiusmodi contenta, circum agi-
tata, & circumuersata. sed postea; ubi magis; refrixe-
rint; euanescente calore, & spiritu flatuoso; qui ipsas ma-
terias agitabat; sensim residere, et proprium locum fundi
occupare; scilicet, quoniam euauit causa, subleuans, & a-
gitans. & obiter uidemus etiam perturbari tales urinas;
& omnem admistionem subtiliorum partium illorum con-
tentorum, quae in liquore urinae diluuntur. Ergo; ubi ta-
les uridas cum huiusmodi contentis circumagentibus con-
spexerimus; indicabitur, intra uenas maximam pugnam
inter calorem, & materiam; adhuc tamen non esse uicto-
riam caloris naturalis, sed caloris ignei, dissipantis, & di-
uellentis. prognosticum ergo futuri euentus in tam anxi-
piti pugna; sub metu quidem; a constantia, uirtute, ab etate,
temperatura, obedientia infirmi, & reliquis huiusmodi; su-
mitur. Quibus, recte, & prudenter; consideratis; facile
perpendet Medicus, ad quas partes; morbi ne, an aegri; de-
clinatura sit uictoria. Haec de contentis praeter naturam
dicta sint; nullum certum locum occupantibus, & circūua-
gantibus, & de causis, & indicijs; eorum ubi etiam; obiter
facta est mentio de contentis, quae infimū occupant locū,
& de causa ipsorum. Reliquum modò est; cognoscere
causas, et iudicia; contentorum, quae medium, supremūq;
locum

locum
quae
uapo-
secun-
ad pa-
appa-
cundit
multi-
tentor-
gresco
canti.
tinuat
uideri
nebul-
sam, q
fit, &
hoc est
gressan-
nes etia
ralem
proprio
tam, de
modum
dum rat
gressus;
dum igit
dientem
urinae ei

locum occupant, facileq; est istud cognoscere quodq; ex ijs
 quæ paulò suprà sunt declarata; & ex cognitione naturæ
 uaporum. Si enim uapores, ignei, sicciq; fuerint, trahent
 secum contenta illa; alioqui, parua, & frustulatin concisa;
 ad partes supremas illius urinæ. et ita; prope superficiem
 apparebit contentum illud, quod nebula appellatur. & se
 cundum, naturam, & speciem; illorum contentorum; &
 multitudinem caloris; uariæ, formæ, & species; eorum con
 tentorum apparent. quædam enim; assimilantur, fumo ni
 grescenti, uel subrubro, aut luteo. quædam; nebulae candi
 canti. quædam; assimilantur granulis diuulsis, & non con
 tinuatis; occupantibus illam partem. Vbiunque igitur
 uiderimus circa illam superficiem urinæ quoddam, quod
 nebulae assimilatur; indicium est, materiam esse pituito
 sam, quæ à ualido calore concoquente, penetratur, tume
 fit, & eleuatur. & ideo; quantum in se ipso est; signum
 hoc est laudabile. inde enim; indicatur naturam ualide ag
 gressam esse concoctionem. & inde est illud; quod om
 nes etiam moderni aduerterunt; hypostasim illam natu
 ralem (de qua suprà locuti sumus) si progreditur ordine
 proprio, prius apparere circa superficiem urinæ eleua
 tam, deinde circa medium, ultimò circa fundum; quemad
 modum diximus. & hoc; admodum congruè, & secun
 dum rationem. Est enim uerus naturæ ordo; atque pro
 gressus; proficisci ab imperfecto, & rudi, ad perfectum.
 dum igitur incipit concoctionem, tumefacit materiam obe
 dientem. & ita; excrementum eius apparet in superficie
 urinæ eleuatum à spiritu calido, admodum potenti. Rarò
 M ij igitur;

DE VRINIS

igitur; tale contentum apparens; indicat aliud, quàm bonū
 & salutē in futuram. sed, si alterius fuerit caloris, ut nigri, rubri, aut lutei; indicatur quidem materia viscosa; sed, uel aducta, uel biliosa; & dominium caloris ignei, inordinati; tumefacientis, & eleuantis; materiam crudam. ideo; ubi tale cōtentum uidebimus; iudicabitur nobis (si morbus fuerit acutus) longitudo, difficultasq; ægritudinis. sed longè deterius est; ubi uiderimus ea contenta circa superficiem, tanquàm granula diuulsa. præcipuè; si nigricantia fuerint. indicatur enim, aduri materiam, & colliquari solidam; deinde inflari uiolenter; & eleuari ab ignis, scilicet; calore. unde; hoc signum; febres, malignas, adurentesq; & uim naturæ peruincentes; ostendit. Et hæc satis de contentis, occupantibus locum prope superficiem urinae; quæ communi nomine nebulae appellantur. Circa quod unum; sciendum ad perfectiorem notitiam; quandoque contingere (hæc quæ simpliciter protulimus commiseri) ita, ut appareat illa nebula simul, in aliqua parte alba, in aliqua nigra, aut alterius coloris; item in alia tenuis in alia crassa; & alibi diuulsa, alibi continua. & ista miscella; indicat, admistionem adesse, plurimorum, uariorūq; humorū; qui inæqualiter aduruntur, uel concoquuntur; à calore. & hoc; facile est cognoscere; non in his tantum cōtentis; sed in reliquis quoq; omnibus. ubi simplices naturas singulorū rectè parceperitis. De contentis autem, quæ medium occupant locum; & , quæ uulgò à Medicis eneoremata uocantur; breuissima erit tractatio. Quoniam quicquid dictū est de nebulis; idem omnino dicendum est
 & illa

et iudicandum, de encorematis. prorsus enim, in nullo
 alio differunt, nisi ratione spiritus subleuantis. prout enim
 spiritus potentior est, uel quia feruentior, uel quia quanti-
 tate maior, uel prout habet opposita; ita illa contenta, ma-
 gis, uel minus; ascendunt. omnino enim causam sui ascen-
 sus, et eleuationis; ostendimus esse ipsum spiritum, uel ua-
 pore, eleuantem. de sui enim natura; omnia ista contenta
 (sicut etiam supra diximus) resident in fundo, cum sint ter-
 restria; et nullo pacto eleuantur. et propterea; conse-
 quenter nihil aliud noui dici potest de causa quarti loci co-
 tentorum, quae occupant fundum uasis. iam enim; omnia
 sunt declarata. Certum est etiam, (me tacente) quod tunc
 residebunt in fundo ista contenta; quando nullo pacto uin-
 ci possunt, et sublimari; à calore, uel uapore; eleuante; uel
 quia plurima sunt; uel quia nimis uiscosa, uel nimis solida,
 aut adusta; uel propter imbecillitatem caloris, eleuantis, et
 sublimantis; quae omnia à proprijs signis, cognoscuntur, et
 distinguuntur. Nam et uiscositas materiae, uel adustio, et
 nigredo, uel etiam multitudo; uisu deprehenditur illa con-
 tenta intuenti. Imbecillitas autem caloris; et à pulsus; et à
 reliquis actionibus, animalibus, et naturalibus; facile di-
 gnoscetur. atque hactenus de cognitione urinarum; quan-
 tum per compendium licuit. Vnum reliquum est; ut re-
 spondeamus dubitationi, supra à nobis propositae; utrum
 scilicet natura prius operetur in morbis, an in substantia,
 an in liquore, an in contentis? Apparet enim solutio dubi-
 tationis; ex his, quae per totum processum huius sermonis
 sunt declarata. Ad memoriam enim oportet reuocare; pri-

D E V R I N I S

mō quidem quomodō substantia urinae de se tenuis sit, cum
 sit aquositas ipsius; & quod sit color, crassitudo, qualitas
 liquoris; consequantur ex concoctione, caloris, & spiri-
 tuum; & quemadmodum contenta laudabilia fiant, ubi ca-
 lor, & natura; concoquunt excrementa solidiora. Deinde
 uerō; quemadmodum natura semper progreditur ab im-
 perfecto ad perfectum. quibus omnibus, recte cognitis; ne-
 mo dubitare potest (dummodō natura ordinatē agat; in
 qua sola ordinata actione Medici debent considerare) natu-
 ram prius dare urinae colorem conuenientem; cum faci-
 lius, rudiūq; color immutetur, quā substantia. Secun-
 dō; immutatur liquor, & fit splendida urina. quod etiam
 post colorem facilius est. promptius est enim lucido spiri-
 tuurina implere; quā totam substantiam contempe-
 rare. Tertiō; substantia fit temperata inter crassitudi-
 nem, & tenuitatem. Quartō postea; ubi iam perfectior
 coctio incipit; apparent contenta. ergo; ubi contenta prius
 apparent, quā color, uel liquor, uel substantia laudabi-
 lis; non oportet considerare. neque enim naturae existit hu-
 iusmodi progressus; sed alicuius symptomatis, quae citō eua-
 nescent. unde; optimē à uulgo Medicorum illud dictum pu-
 blicē circumfertur; naturam prius agere in colore, quā in
 substantia. haec igitur, breuiter dicta; sufficiant.

F I N I S.

da. de
 ca mat
 aliter
 ter Au
 modō
 mus. q
 lenum

92
QV AESTIO; IN QVA

EXAMINATVR, QVOMODO

MEDICAMENTVM DICATVR,

aequale, aut inaequale; uidelicet, ca=

lidum, frigidum, humi=

dum, aut siccum.

IOANNE BAPTISTA MON=

tano Veronensi, Medico celeberrimo; auctore.

OVETVR dubitatio; pulcherrima, & aliarum utilissima; in arte Medica.

Questio autem; ea est, quae nam sit medicina aequalis. praeterea; quae nam inaequalis. quomodo scilicet; medicina; calida, frigida, humidum, & sicca; sit intelligenda.

da. declarabimus etiam; antiquorum contrarietates circa materiam hanc; eo, quoniam aliter sentit Auicenna; & aliter Galenus, quem in hoc sequitur ipse Auicenna. aliter Auerrois; contra, Galenum, & Auicennam. Tantummodo; autem sententiam Auerrois in medium offermus. quia, licet plerique modernorum inuehantur in Galenum; tamen, quoniam eorum sententiae absurdae sunt, & quia

DE AEQUAL. ET INAEQUAL. MED.

quidem contemnendae; eas silentio praeferimus. Verum;
Auerrois opinio digna est tanto uiro. quo declarato; dea
inceps habebitis, quis nam fuerit error Auerro. contra
Galenum; qui quidem initium habuit ex malo uerbo=
rum Galeni intellectu. quo reiecto; ad alia facillimum
erit postea respondere. At, à quo auspicabimur; ut sci=
re ualeamus, quae nam sit, ac quid sit; aequalitas in medici=
na; pariter, quae inaequalitas? (tām enim intelligimus de
uno; quā de alio). In primis tollenda est æquiuocatio, si
ulla adest. Incipiemus ideo; ut, & Galenus facit. uidelicet;
à natura rei. quod idem; seruat Galenus ipse in tertio de
temperaturis.

Primum itaque; scire debetis; quod hoc; quod dicimus,
temperaturam æqualem esse in re; potest dupliciter intel=
ligi. Velenim dicitur æqualis pro forma substantiali, ac
pro temperamento, insequente mixtionem; ut, si in aliquo
mixto dicamus, quod sit aequalitas, aut temperamentum;
ut forma; ut scilicet habet, caliditatem, frigiditatem, siccita=
tem, & humiditatem (siue modo intelligas de æqualitate
ponderis, uel iustitiæ, siue sit absoluta, uel cum respectu ta=
lis æqualitas, de hoc non curo, modo mixtum tale habeat
temperaturam, pro ut sibi conuenit) sic igitur; hoc uno mo=
do capitur temperatura æqualis, quæ æqualitas est pro
ipsa forma. Hoc autem modo intelligendo, æqualitatem,
seu inæqualitatem; ita de uno, sicuti de alio; intelligimus.
hoc in quā modo, & sunt, & accipiuntur; in actu, non au=
tem in potentia; in ipso mixto. Si modò sunt in actu; ergo
qualitates primæ in primo occurso statim imprimunt sibi
effectum

effectum in subiecto; sicuti ignis; qui subito, agit in ligna,
 & ea calefacit, apta uri. & hoc; quia in ipso caliditas est
 in actu. sic dicendum de æqualitate, uel inæqualitate; in
 mixto. hæc quidem qualitates; primo occurſu agunt in sub-
 iecto, quia tales sunt actu. unde; cum est aliqua qualitas,
 quæ alicui mixto approximatur, ut uerbi gratia caliditas;
 per eam fit alteratio. & si illud subiectum erit corpus
 sensibile, & sanum; optime percipiet alterationem illam,
 quoniam homo cognoscit excessus omnes mixtorum. Nā;
 si homo occurrat argento; & ipsum premat; statim ille
 percipiet, argentum esse frigidum, quia frigidum est respe-
 ctu humane temperaturæ qualitates autem; in mixtis sem-
 per sunt in actu. si uero ille homo tractet aliquod cor-
 pus calidius, ut (uerbi gratia) columba; proculdubio per-
 cipiet homo caliditatem, & intensam; ac ueluti, si febrien-
 tem tangeret. loquor enim de columbo uiuo. manifestum
 igitur est; quod caliditas, uel frigiditas; in mixto possunt in
 primo aggressu percipi ab homine. intelligendo enim mo-
 do isto, æqualitatem, uel inæqualitatem; in temperaturis;
 tunc sequitur; quod, qui accedet magis ad æqualitatem
 hanc, ille erit magis perfectus, & maxime temperatus; uti
 homo est. nam homo; est mixtum proximum æqualitati;
 & est tanquam omnium, mensura, & meta; & inter alia
 animalia nobilissimus est homo. pariter e conuerso; quan-
 to magis mixtum aliquod recedit ab hac temperatura
 æquali; tanto est imperfectius, & ueluti brutum. mixta er-
 go illa, quæ magis, accedent ad æqualitatem; magis fient
 corpori humano proxima; intelligendo de æqualitate, uel

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

inequalitate; quæ se habet loco formæ. sic enim primo modo, æqualitas, uel inequalitas; capitur.

Notandum autem; quòd hoc est maxime proprium; æqualitati, uel inequalitati; primo modo acceptæ; ut scilicet, æqualitas, aut inequalitas (quæcunque sit ea) dicat esse actum in mixto; cuius qualitates agerent primò statim occursu in subiectum, quod attingerent. sunt ergo primæ qualitates; actum in mixto, in quo reperiuntur. ac, dum mixtum tale approximatur cuiuspiam obiecto; faciunt impressionem actualem in eo. & bene aduertendum; quoniam in isto discursu habentur summe utilia. Maxime igitur proprium est in ea æqualitate, uel inequalitate; quam sepe docuimus, modò calidum, modò frigidum, (tantum enim intelligimus de opposito uno; quantum de altero) maxime dico proprium; ut qualitates primæ eius mixti, accedentes alicui obiecto; primò occursu in illud actu, agant, actumque ipsum alterent. & hic notandum; quòd, præter caliditatem, quæ est in homine; in nullo alio mixto, in quo secundum exuberantiam sit (caliditas uerbi gratia) reperitur huiusmodi caliditas, qualis in homine. nullum igitur mixtum reperitur; quod respectu corporis humani habeat maiorem caliditatem, quam ipse homo; uel respectu animalium perfectorum, nullam quippe habeant excellentiam. bene autem respectu sui aliqua sunt calida; sed omnia dicuntur frigida respectu humanæ temperaturæ. fit enim omnis medicina, quantum uis calida; semper tamen frigida erit respectu humani corporis. sicuti (uerbi gratia) piper, quod est calidum. sic euphorbium, & huiusmodi; sunt calida

calida in se, & ualdè. respectu autem temperaturæ humanæ; sunt frigida. uerum igitur hoc est; quòd sit quæcunque medicina, quantum uis calida in se; tamen, ut habet respectum ad corpus humanum; & frigida erit; quemadmodum patet experientia, quæ ostendit, & probat; hoc ita esse. pariter etiam; Galen. in tertio de temperaturis, & quinto de simplici medicina; ubi inquit; capiatur unus sacculus piperis integri, non contusi; apponatur supra corpus humanum; nihil propterea calefaciet, immo frigesciet. & illud corpus humanum; percipiet piperis frigiditatem. qua de causa autem; & quomodo à pipere calefieri possit; uidebimus infra. Verissimum igitur erit hoc; quòd, respectu animalium perfectorum, & corporis humani; nullum extat simplex, uel mixtum; quod habeat maiorem caliditatem illis, immo (ut iam dictum est) omne respectu perfecti animalis erit frigidum. quippe; mixtum omne respectu animalium imperfectorum erit calidum, uel saltem uidetur tale. ut respectu uermis; piper erit calidius uermiculo ipso. & si etiam sumatur piper, in puluerem redactum; uel sal; uel nitrum; quæ posita sint supra uermem; tunc maxime calefacient illum, & contrahetur uermis ille; aut morietur. quare autem ita noxium sit piper uermi, ignoramus. sat tamen illud sit; quòd hoc pateat experientia; ipsum maxime ledi à tali pipere. sic etiam; si sit compositum aliquod, quod super ponatur uermiculo, statim peribit ille, aut saltè illud aufugiet. sed, cur ita; nec hoc scimus. tantummodò experientia deprehendimus; uermem ledi ab eo composito. sed nos; nullam rationem;

DE AEQUAL. ET INAEQUAL. MED.

aut cognitionem; ultra sensuum cognitionem habemus;
quia sumus medici, & artifices sensati. Versamur enim
in nostris sensibus; nec aliud querimus. Habemus ergo
hoc; quod, cum approximatur animali perfecto mixtum
aliquod, uel simplex; quantumuis sit calidum; non propte-
rea calefaciet tale animal actu. bene autem; animal perfe-
ctum calefaciet ipsum. sed corpus humanum, & animal
perfectum; potius percipiet ab eo simplici, aut mixto;
frigiditatem. Verum; si homo, uel animal aliquod, perfe-
ctum; primo occursum tangat simplex aliquod; natura fri-
gidum, quale est ferrum, uel aqua naturalis; tunc non
percipiet homo caliditatem, sed frigiditatem sentiet fer-
ri; uel frigiditatem, cum humiditate aquae. pari etiam mo-
do; si homo occurrat alicui mixto frigido; percipiet eius
frigiditatem. de frigidis enim; eadem est ratio in simpli-
cibus, & in compositis. at in simplici, & mixto; cali-
dis; non sic dicendum, quia talia non habent calefacere pri-
mo occursum animal perfectum. alia igitur erit ratio de
calidis; & alia de frigidis; respectu animalis perfecti.
Aduertendum autem diligenter; quia, his recte perce-
ptis; facile post solui possunt difficultates omnes, quae
circa materiam hanc moueri possint. & ferè; omnes in
questione hac intrlicantur. & adeo; necessaria est quae-
stio haec, ut nemo possit euadere uerus Medicus, nec
unquam cognoscere medicinarum uires; in prius be-
ne cognouerit, quomodo medicinae possint reduci de po-
tentia ad actum à calore nostro innato. nil quidem sciet
ille; hoc ignorato, & sunt admodum pauci, qui hoc sciunt
licet

licet quotidie tractentur ista apud medicos. Aequalitas
 ergo, & suum oppositum; si primo modo capitur; prout
 scilicet aequalitas consistit in temperatura ita; ut in tempe-
 ratura tali non dominetur ulla primarum qualitatum al-
 teri, non caliditas. non frigiditas, non humiditas, & non
 siccitas; siue capiatur talis temperatura cum respectu, siue
 absolute; quomodocumq; sit; in ea nullus datur excessus;
 inaequalitas etiam, sumpta à temperatura; & mixto; in
 quo est aliqua qualitas primarum; dominans alteri; siue
 sit, caliditas, siue frigiditas; siue siccitas, siue humiditas;
 quae inaequalitas, siue in simplici, siue in mixto; cum ho-
 mini, uel animali perfecto; obuiam sit; non percipitur ab
 eo, immo homo sentit in primo occurso suum oppositum,
 uidelicet frigiditatem. nunc; autem, loquor de calidis, quae
 nullam habent caliditatem respectu corporis humani, nisi
 in potentia tantum. sed, si ista inaequalitas sit à praedomi-
 nio frigiditatis; haec, cum homini occurrit; eam perci-
 pit homo frigiditatem. si uero ista inaequalitas, tam à
 praedominio calidi, quam frigidi; occurrat animali im-
 perfecto, ut uermiculo; non statim percipiet; ut dictum
 est de piperis puluere, sparso super ipsum. Secundo
 modo; capitur aequalitas in mixto, non à temperatura
 sumpta, neque ratione formae; sed accepta pro facultate
 aliqua in mixto quopiam, quae agere possit, & operari,
 siue pati; tam aequaliter, quam inaequaliter. dico; quando
 aequaliter operatur. inaequaliter autem; dum habet exce-
 sum aliquarum primarum qualitatum, & inaequaliter
 operatur. Nam aequalitas haec, hoc secundo modo sum-
 pta;

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

pta; se habet opposito modo ad æqualitatem primo modo dictam. quoniam; proprium est huic, ut nunquam sit actu, sed potentia tantum. prima autem; erat semper actu. At hæc secunda; nunquam primo occurſu aliquem effectum facit. ni antea quid noui adueniat ei; ut scilicet ipsa, quæ erat in potentia; deducatur ad actum à calore humani corporis. ideo; de se dicitur æqualitas pro facultate, seu potentia; quia non est actu, & hac ratione opponitur æqualitati primo modo acceptæ; nam modus secundus eget, cum sit pura potentia, ut ab aliquo deducatur ad actum. & quidem; Galenus rectè in tertio de temperaturis dicit (hoc modo intelligendo) quod nunquam est actu, sed bene futura in actu. ea propter; prius ei conuenit alteratio aliqua; cum sit facultas tantum, & pura potètia; quæ quidè, dum alicui obiecto approximat; deducitur ad actum, illud tangendo. sicuti corpori humano; eo contactu primum fit alteratio per calorem innatum in eam, quæ alterata; insurgit potentia illa, & à calore naturali nostro conuertitur ad actum; ut infra melius dicturi sumus. Nunc autem; habeatur, quod æqualitas, primo modo accepta; dicitur talis in mixto, quod actu in eo sit, sequitur quæ formam substantialem ipsius mixti. immo; est ipsamet substantia, ut ignis propter caliditatem. ignis enim; primo occurſu sic agit, quia talis actu est; non propter alterationem aliquam mediantem in eo, sed de natura sua subito agit. Verum; secunda æqualitas, scilicet secundo modo dicta; non dicitur actu esse, nec est; quia primo occurſu non operatur in obiectum, cum sit potentia tantum; nisi prius

deducatur

deducatur
per
erit
cend
ex se
per e
deducatur
dam,
Man
hæc si
ob qu
in act
non e
periu
quema
idem p
enim d
dicta e
produc
ab hom
intendit
incidend
nata. Q
tum; su
eo; deducatur
Hæc aut
dicitur h
natural

deducatur ad actum per aliquod medicamentum; scilicet per calorem, agentem in eam alterando. Alioquin semper erit potentia, nec unquam operabitur. & de ista ita dicendum est; ueluti de gladio, quem incisuum esse dicimus, ex se tamen nunquam interficiet, quia de sui natura semper est in potentia ad interficiendum; nisi per hominem deducatur ad actum. tamen; in gladio est dispositio quædam, per quam statim mediante aliquo agente interficiat. Manifeste igitur iam uidetis; quonam pacto æqualitas hæc sit in uirtute, & in potentia, uel facultate tantum, ob quam causam dicitur distare à prima æqualitate, quæ in actu est. Ista uerò æqualitas, secundo modo sumpta; non est una, sed multiplex quoniam in ista æqualitate reperiuntur duo summa fastigia; quæ sunt posita à Galen. quemadmodum patet à principio tertij de temperaturis. idem patet per Aristotelem in quinto Met. textu. 17. sunt enim duæ æqualitates in potentia prima. uel primo modo dicta est; quando in aliqua re est principium actuum, productuum alicuius effectus; sicuti dictum est de gladio; ab homine agente approximato alicui, quem uulnerare intendit. tunc; enim gladius habet facere effectum suum, incidendo corpus illud; quia in gladio est talis uirtus innata. Quod, si deducatur uirtus ea ab agente aliquo ad actum; subito operabitur. si enim facultas incidendi erit in eo; deducta potentia eius ab agente ad actum, tunc incidet. Hec autem potestas, à qua fit æqualitas, uel in æqualitas; dicitur habitus in eo, in quo est. qui habitus, est duplex, aut naturalis, aut artificialis. si naturalis, ut in animalibus; uide-
demus

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

demus potentias esse omnium quinque sensuum; scilicet: ui-
dendi; odorandi; & aliorum quae non semper sunt in ac-
tu, sed in potentia nonnunquam, interdum actu, sic in ho-
bis est incidendi potentia. Quae facultates; in nobis dicen-
tur potentiae actiuae; quia possunt produci ad actum, &
ideo appellantur actuales. non enim agunt mutatione ea,
ut passivae; sed tantum, facta quadam breui preparatione
ab agente. Aut est artificialis habitus iste; ut est gram-
matica in grammatico, & musica in ipso musico. Haec sunt
habitus, et perfectiones quaedam; eius, in quo reperiuntur.
Potest enim per mutationem, factam ab arte; ac per natu-
ram; potentia illa deduci ad actum, & sic; reponitur ha-
bitus artificialis in aliquo. Habitus igitur iste; siue natu-
ralis, siue artificialis. sit non habet formam, nec est for-
ma; sed immediate proveniunt haec facultates, seu potentiae
emanantes à forma ipsa (maxime, quando naturales sunt)
ut scilicet agant, uel non agant. Iste; est primus modus
dicendi; quomodo. scilicet facultas deduci possit ad actum. qui
actus; dicitur à modernis potentia actiua. uel dicitur (&
recte) secundum Galenum, facultas absoluta. & proprie-
ta est. Alio uero modo; dicitur facultas, seu potentia; qua-
tenus in aliquo subiecto est uirtus, & preparatio passiva;
quae, si alteretur; de facili immutat subiectum illud ad
hoc; magis, quam ad illud. ueluti; in palea dicimus esse facul-
tatem passiuam; quia si apponatur ad ignem; subito acci-
piet facultas illa formam ignis per conuersionem; magis,
quam aliam formam. Est ergo facultas haec; potentia pas-
siua talis; ratione cuius facile immutatur subiectum, in
quo

quo e-
aliam
Etia
sua;
medi
tet ei
igitur
Parat
quod,
tota d
agere
da po
poten
inequ
sic uis
litate;
rio, se
duplex
sua) pr
di debent
cina; &
quomod
Pro quo
equalita
percipia
mine pe
in alijs
possit eff

quo existit ita, ut habeat accipere formā unam magis, quā
 aliam & in hoc; potentia actiua distat à passiua, quia a-
 ctiua agit immediate in obiectum, eo quoniam actu est. pas-
 siua; autem si debet deduci ad actum; opus est, ut prius per
 medium aliquod immutans alteretur; deinde ipsa immu-
 tet eius subiectum, aut ad hoc aut ad illud, &c. se habet
 igitur potentia hæc passiua; non, ut agat; sed, ut patiat. Parata
 enim est ad patiendum; quoties sit immutans ali-
 quod, uel eam alterans. Recte igitur dicitur passiua; quia
 tota dicitur consistere in pati. sicuti actiua; tota est parata
 agere; cum habeat obiectum, in quod agat. hæc enim secun-
 da potentia; est passiua. qua cognita; habetis; quæ nam sit
 potentia in mixto; quæ producit, uel æqualitatem, uel
 inæqualitatem; tam actiue, quàm passiue. His modò
 sic uisus; scilicet recte concepta æqualitate, & inæqua-
 litate; primo modo dicta; sic æqualitate, & suo contra-
 rio, secundo modo sumpta (quæ æqualitas secunda erat
 duplex, uel cum potentia actiua, uel cum potentia pas-
 siua) pro questione nostra, quomodò circa eam progre-
 di debemus? primum; erat questio quæ nam esset medi-
 cina; & an esset æqualis humanæ temperaturæ. postea;
 quomodò diceretur inæqualis; scilicet, calida, uel frigida.
 Pro quo; in primis scire debetis; quòd quando dicimus
 æqualitatem primo modo; semper intelligimus, quòd actu
 percipitur qualitas ipsa in mixto. Veluti; quòd in ho-
 mine percipitur, caliditas, & humiditas actu sicuti &
 in alijs mixtis perfectis. Vtrum modò medicina aliqua
 possit esse æqualis, ueluti homo est æqualis temperatu-

DE AEQVAL. ED INAEQVAL. MED.

re, & sanus. Dico, quod medicina nulla hoc pacto potest dici equalis. quia, si sic esset; multa sequerentur absurda, quemadmodum ostendit Auicenna. aequalitas ideo nulla, in medicina potest dici secundum formam, & substantiam, sed tantum dicimus, medicinam aequalem esse secundo modo. uidelicet; quod medicina ipsa habeat potentiam producendi effectum talem per immutationem; factam ab aliquo, immutante, & alterante; per quam mutationem huiusmodi potentia deducatur ad actum. quae medicina; antequam alteretur, licet non sit, calida, frigida, humida, & sicca, tamen post alterationem potest, uel calefacere, uel frigefacere. si igitur sumamus, aequalitatem, uel inaequalitatem; isto secundo modo, dicimus, quod medicina sic potest dici, equalis, uel inaequalis; ut scilicet habet potentiam agendi, uel non agendi; uel patiendi, & non patiendi. Restat modò aliud uidendum. nam, cum hæc potentia, seu facultas; sit duplex, uidelicet, aut actiua, aut passiua; de qua nam potentia intelligitur in ipsa medicina. Vtrum intelligi debeat de actiua, an de passiua? pro quo animaduertendum, quod ad hoc respondere non possumus, nisi prius facta distinctione. eò; quia multiplex est de hac materia interrogatio. nam interdum; agunt medicamenta potentia actiua. quandoq; potentia passiua. ideo; sciendum est; quod cumq; ingreditur corpus humanum; illud dici, aut calidum, aut frigidum, aut humidum, aut siccum, aut dicitur equalis, & id; aut est medicina, uel cibus. primum autem; dicimus de cibus quomodò cibus possit dici, calidus, frigidus, humidus, secus, aut equalis. quia, si quis interroget quò ad

ad hoc
an ad
tis.
bium
bus; a
de cibi
tium ci
ditamen
roges
tiam p
corpo
stas, si
cibus t
lore n
minim
sed cibi
cundum
sed cibi
pori. D
stantiam
ne, cibi; g
mentata
non uide
in substant
quæ prop
ri; & su
tur cibus
secundum

ad hoc; scilicet de cibis ipsis, quam habeat potentiam cibis,
an actiuam, an passiuam; respectu caloris nostri alteran-
tis. Respondendum, distinguendo de cibo, uidelicet; ci-
bum dupliciter capi. aut enim dicitur cibus absolute ci-
bus; aut secundum quid, scilicet cum additamento aliquo.
de cibo, absolute dicto; tunc dicimus; quando dicimus tan-
tum cibum. secundum quid uero dicitur cibus, & cum ad-
ditamento; cum dicitur cibus medicinalis. Si modo inter-
roges de cibo, absolute dicto. Dico, quod ille habet poten-
tiam passiuam tantum, & puram. quando enim admouetur
corpori humano; in eo cibo solummodo reperitur pote-
stas, simpliciter passiuam. nam, cum subito fuerit assumptus
cibus talis; statim secundum omnes partes alteratur a ca-
lore nostro. & ita; ut ipse calor non habeat per peti; nec
minimam alterationem, uel calidi, uel frigidi; ab eo cibo;
sed cibus ipse immutatur, & alteratur; ab ipso calore se-
cundum totam substantiam. aliter; non esset purus cibus,
sed cibus medicinalis, uel medicina; nec fieret similis cor-
pori. Dico autem; quod alteratur secundum totam sub-
stantiam, & equaliter; quia in concoctione, & alteratio-
ne, cibi; generantur excrementa. quae, licet fiant excre-
menta; tamen ipsa deiciuntur ab ipso calore. Ideo; licet
non uideatur equaliter alterari cibus, & totus conuerti
in substantiam corporis; quia apparet eius maior portio,
quae prorsus in eo est in potentia, quod similis fiat corpo-
ri; & sunt (ut dixi) ipsa excrementa; tamen totus uinci-
tur cibus a natura, et a calore innato diuersimode, scilicet
secundum diuersas partes, quae reperiuntur in tali cibo.

DE AEQUAL. ET INAEQUAL. MED.

quia uniuscuiusq; cibi; aliqua reperiuntur necessario excrementa, quæ corpori assimilari minimè possunt, ex quo fit, ut una pars deiciatur; quæ ad corporis nutritionem non est utilis. altera uerò, quæ est bona; remanet, & nutrit; & tandem assimilatur substantiæ corporis. Patet igitur; quòd cibus æqualiter dominatur à calore; qui distribuit per uniuersum corpus partem, quæ debet distribui. expellit etiam, quod expelli debet; absq; ulla caloris alteratione sensibili. nisi tantum dicas; quod alteratur calor per eam contrarietatem, & pugnam; quæ fieri solet inter agens, & patiens; eo modo (inquam) quo patiens resistit agenti, uidelicet insensibiliter. de qua re actione, siue resistantia; habent considerare philosophi; non autem nos medici, qui non debemus transcendere genus; scilicet ultra ea, quæ appareant sensui; sensum omittendo, ut rationem amplectamur. Dummodò enim sciat medicus, quòd in corpore non est insignis reactio cibi in calorem; non curat ultra; quia tantum curam habet, ut conseruet secundum sensum, quod adest. quod uerò est amissum; recuperet. Quare; dico, quòd cibus, absolute dictus; nullam facit sensibilitatem, seu sensibilem alterationem; aduersus calorem innatum. immò; æqualiter conuertitur ab ipso calore, & redditur similis corpori (Dico autem simile; largè loquendo, & medicè) qui quidem cibus; est in potentia passiva per totam alterationem à principio ad finem respectu nostri caloris. quæ de re, dicitur cibus absolute; quia non imprimit alterationem aliquam (ut dixi) notabilem in calore. At dicet quis; talis cibus adauget calorem.

Dico,

Dico,
substa
puru
humana
tus no
bus ap
in sim
randi
sua. v
ut aut
luti; n
cibi m
altera
dem u
igitur
ueriti à
post ip
pus. ide
ca, & f
tiam. u
uam, hab
aliqua
in se aliq
mabiles
se habere
approx
tiles, a
ipse calo

Dico, quòd hoc modo auget calorem ; quia auget caloris substantiam ; non autem, quòd alteret corpus. ideo ; cibus purus semper habet potentiam passiuam respectu caloris humani usque ad ultimum alterationis. At cibus, consideratus non simpliciter, sed secundum quid cibus dictus ; qui cibus appellatur medicinalis (& iste est cibus, & medicina in simul) alio modo consideratur. Quippe ; alia est considerandi ratio circa istum, in quo non est pura potentia passiva. Verum ; ut cibus est ; aequaliter conuertitur à calore. ut autem medicina ; sic habet alterare calorem ipsum. ueluti ; nasturcium facit, & lactuca. ambo enim sunt cibi ; sed cibi medicinales. qui, licet aliterentur à calore ; tamen prius alterant ipsum calorem quoquo modo sua potentia. qui tandem uertuntur in substantiam humani corporis. Primum igitur ; dicuntur cibi, quia eorum substantia potest conueri à calore in substantiam corporis. fit enim sanguis post ipsorum alterationem ; ex hisq ; nutritur ipsum corpus. ideo ; hac de causa nasturcium dicitur cibus, & lactuca, & similia ; quia habent conueri in corporis substantiam. uerum ; quia cibi tales præter potentiam passiuam, habent quid aliud ; non enim sunt etiam omnino sine aliqua ui medicinali ; quia (ut puta) nasturcium habet in se aliquas partes, terreas, & subtiles, ac facile inflammabiles ; & est natura calidum. quæ quidem partes ita se habent ad calorem innatum ; ut, cum calor ipse fuerit approximatus ipsi nasturcio ; inflammet partes illas subtiles, ac terreas ; quas inflammando inflammetur etiam ipse calor humanus magis, dum alterat ipsum nasturcium, quam

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

quàm antea, quia augetur qualitas ipsius caloris. lactuca uerò, quæ est frigida; habet etiam uim medicinalem. sed, quia in ea sunt partes, frigida, & humida, uiscida; dum calor uult, & incipit eam alterare; ipsa ratione harum partium, à principio ualde repercutit, & ipsum calorem comprimit; sic enim obtunditur calor à lactuca, & refrigeratur; dum in ipsam agit; ut, agendo; eam corporis substantiæ assimilet; Ideo accidit hoc calori. Cum enim non possit facile, & primo occurſu; alterare, ac concoquere; lactucam; ut per eius partes, frigidas, & humidas; obtundatur, & inſrigidetur; ob hoc dicitur lactuca frigida. ficu- ti; & nasturcium dicitur calidum; quia habet partes, sub- tiles, terreas; quæ facile à calore inflammantur. At lactu- ca ob contrariam rationem dicitur frigida; quia ratione suarum partium, frigidarum, & humidarum; per conco- ctionem fit ualde rebellis calori innato, cum in eas ca- lor non potest facile agere. Ambo igitur; iure dicuntur cibi medicinales. Exemplum autem fit de his duobus; & lignum siccum; & lignum uiride, & humidum. uti enim se habet lignum siccum, positum ad ignem; sic nastur- cium. quòd scilicet; facile à calore innato inflammatur ra- tione partium subtilium. ideo; facile alteratur à calore in- nato. lactuca uerò; respectu caloris habet rationem; quem admodum lignum, humidum, & uiride; positum ad ignem. Lactuca quidem; conuertitur per alterationem à calore, sed in principio alterationis calor ipse serè suffocatur, ac prostermitur ab illis partibus humidis lactucæ, & fri- gidis. Retunditur igitur sic calor innatus, dum ei exhibea- tur

tur lactuca; quia multum est frigida, & humida. sic enim;
ligna uiridia, posita super ignem; prima actione ignis fere
extinguitur ab ipsis lignis ob eorum humiditatem, ac fri-
giditatem; & ita, ut non possit agere comburendo. tamen;
post multam, & diuinam pugnam; ligna superantur ab
igne, & ab eo comburuntur; dum iam consumpserit pau-
latim id humidum; obstandans, quin ignis à principio ageret
in ligna. ignis igitur; primum, dum subijcitur lignis uiridi-
bus; ab illis repatitur. sed, absumpta tandem eorum humi-
ditate; ignis ligna adurit per eius alterationem. quia (ut di-
xi) habet potentiam actiuam. pariter dicendum de ipsa la-
ctuca, dum occurrit calori innato in nostro corpore; aspi-
milatur enim prorsus illis lignis uiridibus, ad ignem posi-
tis. Calor enim; dum incipit agere in lactucam; antea
quam ipsam conuertere possit in substantiam corporis, ab
ipsius lactuce partibus quibusdam obtunditur, ac fere ex-
tinguitur. Existit enim quidem lactuce substantia aquosa
ualde; cuius ratione non facile conuerti potest ab ipso ca-
lore. At de nasturcio alio modo dicendum est; in quo sunt
partes, non dicam igneas (quia sic confunderem terminos)
sed partes, tenues, subtiles, terreæ, ac in sua mixtione atte-
nuatæ, facileq; inflamabiles. Non dico tamen; quod in illis
sit propria caliditas; sed potentia talis ita; quod, si nastur-
cium ratione harum suarum partium subtilium terrearum,
& facile inflamabile; approximetur calori innato; fa-
cillime possunt huiusmodi partes inflamari. quoniam; de
facili habet agere calor in eas ob talem ipsarum partium po-
tentiam. At, si comparetur nasturcium ad hominis tempera-
turam,

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

turam, primo modo acceptum, (scilicet, ut cibus tantum
est secundum quid, & medicinalis) quia habet partes su-
pra dictas; quæ adhibita calori innato; euenit, ut facile in-
flammentur à calore, quia augetur eius qualitas. Quod
ita sit; probo per ipsum ignem. & hoc modo; facile est
probare; quum inter ignem, & calorem nostrum; sit ma-
xima similitudo, & symboleitas. accipiatur lignum siccu-
m, aut lapis, aut ferrum; & ponatur ad ignem. dum ignis
inflammatur ferrum, aut lapidem, aut lignum; in quibus non
est caliditas aliqua, nec per comparisonem est aliqua si-
militudo; tunc ignis comburet lignum, & ferrum inflam-
mabit, uel lapidem. & hoc; est ratione potentie in eis; &
partium, quæ facile habent inflammari. etiam dico; quod,
dum ignis primum incipit agere in ferrum; à principio
calefacit ipsum cum difficultate. sed, cum postea, lapis, uel
ferrum; inflammatum fuerit; longè maior erit calor ille,
quàm antea; quoniam subiectum illud est, terreum, siccum,
densum. & ideo; maiorem caliditatem facit. de his consi-
militer dicendum est; quæ absumentur intra corpus; ha-
bentia partes terreas, siccas; quæ de facili immutantur, &
alterantur; à calore, dum inflammata est eorum substan-
tia per calorem. est ergo in nasturcio potentia quædam à
sua substantia; quia habet partes subtiles terrestres, ac de
facili inflammabiles; in quas, dum agit calor naturalis; eas
immutat ad sui naturam. & sic; adaugetur ipsa caliditas
à seipsa. & ipsum nasturcium, dum à calore immutatum
est; etiam magis calidum dicitur esse, quàm calor ipse na-
turalis; quoniam calor innatus in humano corpore habet
de

de humido. sed, dum inflammatur nasturcium ab eo; fit calor ipse acutior se ipso, & acrior. & hoc; est à qualitate aucta. pariter, si assumas; quæ non habeant substantiam ita, terream, subtilem, inflammabilem; sed magis temperatam; qualis est borago, quæ fortè in substantia medio modo se habet; licet declinet ad hoc, ut magis calefaciat corpus, tamen eius substantia, ac eius partes; non sunt sic terreae, nõ sic densæ; sed fere temperatæ. in quam cum agit calor innatus; excitatur quidem calor, & fit maior caliditas, sed non multum, nec augetur calor innatus in qualitate per augmentum, de quo fit curandum; quoniam borago non habet substantiam, nec partes sic preparatas; ut ita facile, & adeo; inflammentur, sicuti factum est de nasturcio, aut de ferro, aut de lapide inflammato, seu de ligno combusto. Aliquantisper igitur; augetur calor per inflammationem boraginis respectu sui ipsius antea; non tamen insigniter. quia per alterationem, factam in boragine; calor adhuc permanet equaliter; & talis, qualis antea. non igitur per inflammationem boraginis ita inflammatur calor, nec augetur; magis, quàm antea; ita; ut hoc percipi possit. Sic, item dicendum, medicinam esse calidam, primo, secundo, tertio, aut quarto; gradu; respectu suæ substantiæ; quæ, dum assumpta est in corpore, dumq; alteratur à calore secundum diuersum gradum talis medicinæ; magis, uel minus; augetur calor ita; quòd nil aliud dicendum sit; nisi; quòd partes mixti, facile inflammabiles, secundum magis, & minus; quòd habent sic augere ipsum calorem secundum, magis, & minus; respectu sui ipsius ante huiusmodi

DE AEQUAL. ET INAEQUAL. MED.

modi inflammationem. Habet igitur immutari calor innatus ita; uidelicet, uel in secundo, uel in tertio gradu, siue quarto; secundum scilicet gradum, quem habet cibus ille medicinalis assumptus. qui, si in secundo gradu habet inflammari; ita pariter augebitur calor innatus per gradus duos. Et sic de alijs dicendum, Vnde; dicitur cibus medicinalis; quoniam in primo occurso, cum calor in eum agit; non facile concoquitur à calore, immo alteratur calor ipse ab ipso cibo. licet tandem cibus iste medicinalis uincatur à calore innato, uertaturq; in substantiam corporis. quemadmodum dictum est de lactuca; quæ, licet primo refrigeret calorem; tamen ab eo post pugnam longam concoquitur. sic etiam de alijs consimilibus. secundum plus, uel minus. Nam uti in illis erit, uel plus de siccioribus partibus, uel plus de frigidis; ita augetur deinceps diuerso modo calor innatus. His sic declaratis; quid dicendum? Dicimus; quod cibus, pro ut est absolute cibus; si accipiat respectu caloris nostri; talis cibus est in potentia passiva per totam alterationem; à principio scilicet usque ad finem. si uero sit cibus secundum quid, et medicinalis; in principio, dum calor agere incipit in eum aliqua alteratione; oportet, ut calor aliquid patiatu agendo in cibum, aut per refrigerationem, aut per calefactionem magis. Qui postea cibus; conuertitur in corporis substantiam. Qui quidem; si habeat partes, terrestres, subtiles, ac facile inflammabiles; ille facile inflammatur; et adauget calorem; qui assumit qualitatem actiuam à calore. Et ideo; magis tunc recalcificat, quia iam est redditus inflammatus. ac tunc; incipit agere

age
do
ide
V
ni;
sed
sum
tiam
de n
sed
Ga
nus
sit a
quod
mea
est d
test
tund
quali
nalis;
dò ig
ri; Q
actu
actu
cadio
mod
mine
uitu

agere circa calorem per potentiam actiuam, primo modo scilicet acceptam; quia est in substantia terrea densa. & ideo; partes illæ optimè recipiunt calorem, & seruant. Verum; si cibus sit frigidus, & humidus, rebellis concoctioni; qualis est lactuca; tunc non facile conuertitur à calore, sed primum alterat calorem. postea; reuincit calor, ipsumq; cibum superat, & tandem conuertit eum in substantiam corporis humani. Bene aduertatis ad hoc; quoniam de medicina calida facile est determinare quæstionē hanc. sed de frigida; maxime est difficultas. & Auerrois; contrā, Galenum, & græcos; in his se equitem facit ita; ut Galenus, & alij; ignorauerint, quomodo medicina frigida possit deduci ad actum per calorem innatum, ueluti lactuca quò ad partem medicinale; (idem uerò est sermo de cibo medicinali, & medicina.) Quare; circa hoc maximum est dubium; cum medicina dicatur frigida, quia non potest deduci, nec immutari; à calore, quoniam uincit, & ob tundit; calorem. si sic; ergo uidetur, quòd in medicina sit qualitas in actu, uel in lactuca. at, si mutatur cibus medicinalis, uel medicina; ergo amplius non erit frigida. quomodo igitur se habet hoc? si sit frigida, & non possit immutari; Quòd calor superet eam. quippe; ille dicit, ergo erit actu frigida? Dico; non, sed; quòd in lactuca est potentia actiua uel dicas qualitatem (sic de alijs consimilibus lactuca dicitur) quæ potentia actiua; in primo occurso quoquo modo obtundit, & alterat; calorem innatum, in quo certamine caloris cū tali cibo ob huiusmodi potentiam, tunc minuitur calor; quia calor incepit iam agere in eum, quando
enim

DE AEQUAL. ET INAEQUAL. MED.

enim cibus iste medicinalis à calore deducitur ad actum;
uidelicet, dum calor agit, & alterat eum; tunc ex resista-
tia passi, uidelicet, cibi; fit reactio, adeò uehemens in calo-
rem; quòd saepe percipitur, calorem minui. Bene calor ag-
greditur primum medicinam, ut eam alteret; sed, quia illa
habet potentiam actiuam, & magnam; ideo per eam fit
reactio, quae remittit de calore. undè; in prima actione ca-
loris uersus lactucam; lactuca habet potentiam actiuam
quoquomodo. quae potentia; non potest deduci ad actum,
nisi ab aliquo agente, scilicet à calore innato. sed, cum ca-
lor incipit in eam agere; tunc per reactionem talis poten-
tia actiua obtundit calorem; & nunquam, medicina, uel ci-
bus medicinalis; ageret in calorem naturalem; ni prius ca-
lor ipse ageret in potentiam illam. & hoc modo fit pu-
gna. licet autem in lactuca sit potentia illa actiua tamen
post primam actionem deducitur illa potentia ad actum
caloris, & tandem conuertitur ad sui naturam. pugna
autem horum; est, quòd, si ponantur ligna uiridia ad ignem;
primum uidetis, quòd ignis incipit calefacere humidum ip-
sorum lignorum, & extrahit ipsum; quod postea obtun-
dit, & quoquomodo premit; ipsum calorem, scilicet ignem.
tamen; per reactionem, & assiduam pugnam; ignis absu-
mit humidum illud, & ultimo comburit ea ligna. pari mo-
do fit in corpore nostro, dum accipitur intra corpus ci-
bus medicinalis frigidus; primum calor naturalis incipit
agere in cibum, uel in lactucam; nec propterea dicere de-
bemus, quòd lactuca deducatur ad actum à calore primi.
quoniam ipsa habet (ut iam dictum est) potentiam actiuam,
qua

qua calorem per reactionem repercutiat. ideo Gal. uult,
quod in medicina detur potentia actiua, non passiua. nam
passiua potentia; solummodò reperitur in cibo, absolute di-
cto. & re uera; Galen. nil melius proferre potuisset con-
tra, Arabes, & Auerroin; qui me hucusq; deceperunt. &
maximè anno elapso; quos contra Galenum sustinui in
tertio artis parue. nunc autem; cognosco, quàm sint men-
daces in hoc. patet igitur; quæ sit medicina, frigida, uel ci-
bus medicinalis; siue, calidus, siue frigidus; fuerit. qui cibus;
licet habeat potentiã actiuam; tamen non potest deduci ad
actum, ni prius in eum agat calor innatus, & hoc modò;
semper deducitur medicina ad actum à calore. Dico (sem-
per) quia cibus medicinalis, ut tantum cibus esse dicitur; su-
bitò conficitur, & uincitur; à calore. sed, ut medicinalis;
primùm cibus iste habet alterare calorem, qui quidem ci-
bus; aut est, calidus, aut frigidus. si uerò habet (ut nascitur
cium) partes, terreas, subtiles, ac faciliè inflammabiles; in
quas agat ipse calor innatus; tunc augetur qualitas eius, nō
autem substantia & ita; calor uincit eum, alterando; quia
alterat eius partes, ex quo; magis augetur calor ipse per
qualitatem tantum, si uero; huiusmodi cibus sit, frigidus,
& humidus; assumptus in corpore, qui habet suas partes
oppositas iam dictis, ueluti est in lactuca; tunc euenit, quod
cum calor incipit agere in lactucam, quemadmodum ignis
in ligna uiridia; tunc potentia actiua lactucæ insurgit con-
tra calorem; ac per resistantiam eum obtundit, & frige-
cit, tamen; habet tandem lactuca deduci, & conuerti; in
substantiam corporis à calore per concoctionem. uerum;
ante-

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

antequam couertatur lactuca; calor in primis repatur
ab ea per frigiditatem. patet igitur; qui nam sit cibus me-
dicinalis, uel calidus, uel frigidus; & quomodo habeat po-
tentia actiuam. Ceterum (ut optime dicta cum dicendis con-
nectamus.) Quando dicimus, quid esse in potentia, uel in
facultate; intelligimus eam respectu alicuius. ut (uerbi gra-
tia) in gladio est potentia incidendi. haec tamen potentia;
non est interminata, & respectu omnium. quia, licet gladius
habeat potentiam incidendi, & occidendi; hominem. uel pa-
nem; non ideo habet incidere ferrum. quapropter gladius
habet potentiam incidendi terminatam respectu alicuius.
sic etiam cum dicimus medicinam; temperatam; aut aequalem;
uel inaequalem, & intemperatam, scilicet cum excessu per
suam potentiam, quam in se habet; intelligimus (dico) respec-
tu alicuius determinati, uidelicet corporis humani tan-
tum, quod etiam tantum sit temperatum. & nisi exquisitè co-
gnoueritis ista; confundetis omnia. Facultas igitur ista, in
medicina est respectu tantum hominis temperati & ob id;
medicina dicitur, calida, frigida, humida, & sicca; quoniam
in respectu, talis dicitur, uel talis. unde; quando medici di-
cunt medicinam, uel aequalem, uel inaequalem; hoc est uerum
respectu hominis temperati. Hoc sic supposito; modo qua-
eritur, in qua nam facultate sint medicinae? Diximus; tria
esse, ueluti extrema. est enim cibus, medicina, & uenenum.
haec autem tria; diuiduntur. nam cibus; alter dicitur cibus
absolutè, alter cibus medicinalis. sic; & medicina una di-
citur cibalis, alia medicinalis. pariter, & uenenum aliquod
appellatur absolutè uenenum, aliud uenenum medicinae.

le.

le. unde; secundum diuersitatem horum trium; uariis ori-
 tur modus respondendi. & primum; quantum ad cibum
 an ipse cibus sit in potetia actiua, an uero in passiua; Di-
 co; quod cibus, absolutè dictus; licet habeat naturam, quod
 plurimum eius conuertatur in substantiam nutriti; intel-
 ligimus modo isto, quod nullam habeat facere sensibilem
 alterationem aduersus calorem innatum. & sic; purus ci-
 bus erit tantum in potentia passiua; cum solummodò ci-
 bus ipse patiatur à calore; et totus alteretur, uincaturq;
 non autem è contrario ullo modo. cibus ergo, absolutè
 dictus; nullam habet potentiam actiuam. quia semper; dū
 est in corpore, uincitur à calore, agiturq; semper in eum;
 nec unquam quidem uel minima cibi huius pars reperi-
 tur, quin à calore cōcoquatur. et; si cibus in calorem agit;
 non agit sensibilibiter, cum quidem est. Quod, si calor agit
 in cibum per alterationem; etiam calor repetitur. quo-
 niam agentia omnia; à passo aliquid repatiuntur. sed non
 sensibilibiter hic, nec sensu; apparet. Ideo tota cibi huius
 substantia erit in potentia passiua. cibus igitur, absolu-
 te cibus; habet has conditiones. primum; quod plurimum
 eius uertatur in nutrimentum, & in substantiam nutri-
 ti. quoniam cibus habet partes, quæ habent tantum in
 nutrimentum conuerti. alie uerò; non sunt aptæ ad hoc;
 sed alteratæ à calore, conuertuntur in excrementa. Secū-
 da conditio; est, quod sit tantum in potentia passiua. Ter-
 tia, ut non faciat ullam sensibilem re actionem in calo-
 rem, dū à calore alteratur, licet quoquo modo, & insen-
 sibiliter, agat contra calorem ipsum in corpore. Ideo, ad
 quæ=

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

quæ situm respondetur sic; quod cibus, absolute dictus; habet tantum facultatem passiuam, quia secundum totam eius substantiam per totam alterationem à principio ad finem usque semper patitur à calore. cibus uero medicinalis quam habebit proprietatem: de hoc quidem aliter dicendum. nam in hoc; duo reperiuntur inesse, hoc est, cibus, & medicina. ideo enim dicitur cibus medicinalis; quia in se habet aliquid de medicamento. ex quo enim dicitur cibus medicinalis; duas habet intentiones, inter se diuersas. tamen; intelligas; quod iste habet plus de natura cibi, minus uero de natura medicine, quam autem proportionem habeat cum cibo absolute dicto; declaro eam. Iste cibus medicinalis; has habet conditiones. primum, ut bene de eo quid conuertatur in substantiam nutriti, sed non plurimum (quemadmodum dictum est de cibo, absolute dicto) immo minimum eius conuertatur in substantiam. Secundò; quod sua substantia omnino sit in potentia passiuæ. Tertiò; quod secundum qualitatem aliquam, & partem determinatam; iste habeat potentiam actiuam, qua potentia actiua alteretur aliquo modo calor naturalis. Vnde; prima conditione iste cibus medicinalis distat à cibo, simpliciter dicto; quia non omnino conuertitur à calore. Præterea; etiam in tertia conditione à cibo puro differt; quoniam iste medicinalis aliquo modo agit per potentiam actiuam in calorem innatum. At; cibus absolutus nil in eum agit. Cum autem cibus absolutus habeat hoc; quod plurimum eius nutriat, quia multum de eo conuertatur in substantiam caloris; quis est cibus iste absolutus? Dico; quod est uti, panis, caro gallinæ, ac cæteræ omnes

nes.
fine
uer
cre
num
secu
Cut u
bo. p
cibo
mun
tur,
At p
scio
paru
num
bi, qu
triun
& al
lis in
quo no
tundit
calor n
iam, qu
accepti
uertun
rimun
quanc
dical

nes, bonæ carnes, oua, uinum mediocre, & huiusmodi; qui sine alteratione aliqua sensibili caloris ab ipso calore conuertuntur partim in substantiam corporis, partim in excrementa. cibus uero medicinalis qualis est? est, ueluti uinum uetustum, mel, ptisana omnes, & huiusmodi; quæ secum habent, & de medicina, & de cibo; quoniam habet (ut uidebimus) conditiones requisitas; & medicina, & cibo. probatur modo prima conditio; quia licet aliquid de cibo medicinali conuertatur à calore; non tamen plurimum. sed quidem pulli, caro, & similia; omnino alterantur, & plurimum de eis uertitur in substantiam nutriti. At ptisana, uinum uetus, & id genus; quoniam habent nec scio quid de medicina; ideo non plurimum nutriunt, sed parum. non plurimum; ut panis, &, quemadmodum unumquodq; medicamentum purum non ita nutrit; Ita cibi, qui habent partes in se medicinales; & ipsi non ita nutriunt, ut cibi puri. habent. n. facultatem quandam actiuā, & aliquas facultates extraneas à natura; quibus cibus talis in corpore reagat sensibilibiter in calorem innatum. ex quo non potest bene confici talis cibus; quoniam ab eo oblunditur calor, ut melius infra dicemus. Et consequenter; calor non bene extrahit, nec rectè digerit. & ideo; patet iam, quo nam modo diuersimodè alterentur cibi, absolute accepti; & cibi medicinales. nam medicinales; parum conuertuntur, & ipsi reagent in calorem, puri uero; ut plurimum conuertuntur, minimeq; agunt ipsi in calorem. quantoq; cibus medicinalis habet plures in se partes medicinales; tanto minus de eo conuertetur in substantiam nutriti.

DE AEQVAL. ED INAEQVAL. MED.

nutriti. quia cibus amplectitur à natura; medicina autem non. Vinum enim uetus; quia habet multum de acredine, quæ non nutrit; ideo parum nutrit. dulcedo autem est; quæ rectè nutrit; sic; etiam ptisana parū nutrit. sed alia de causa pariter in ipso melle est acrimoniæ pars; ratione cuius non multū nutrit. ptisana; modicè nutrit, ob qualitatem in ea abstergentem. & licet tollatur per concoctionem ab ea abstergo; illa tamen habet semper uim humectandi, & refrigerandi. quibus non rectè uincitur à calore; quoniam harum qualitatum relatione huiusmodi cibi medicinales habent potentiā actiuā. quia, cum in has incipit agere calor alteratur ab ipsis altero duorum modorum; aut, quia inflammatur, & augetur; aut, quia obtunditur, & remittitur. Inflammatur calor naturalis; quando in mel agere incipit. quia mel; habet partes, subtiles, terreas, adustas; in quas, cum calor agit; statim inflammantur partes illæ, subtiles, terreæ, adustæ; mellis. quibus accensis; deinceps resurgit calor, ac augetur, siquæ seipso auctior per qualitatem actiuam. Et hoc totum; ascribitur facultati actiuæ in melle ratione partium mellis. nam calor; facillime augetur; ubi materia est, sicca, terrea, adusta. Quapropter; medicina uindicatur calidior ratione suæ suastantiæ tenuis, adustæ; ut uerè est de ipso melle, ac de uino ueteri. oppositum autem accidit calori per ptisanam; quia ptisana habet partes, humidas, ac frigidas (sicuti et in lactuca uidere licet) quæ partes sunt ualde aduersæ calori. ideo; ipsum habent remittere, dum insimul pugnant. Propter quod; potius patitur calor à ptisana (quia obtunditur ratione suarum partium) quàm ab ea

ab ea augetur. Si enim partes illæ, humidae, frigidae; pos-
sent per calorem ad actum caloris deduci per eius altera-
tionem; calor non obtunderetur, immo augeretur. Itaq;
patet, quomodo alterari possit calor à cibis medicinalibus
ratione medicinae, siue calidis, siue frigidis; modo per au-
ctionem; modo, quia obtunditur, & ferè suffocatur. Qua
diuersa alteratione facta in calore; cibus ille medicinalis;
aut dicitur frigidus, aut calidus. dicitur calidus; quia habet
partes, facile inflamabiles. ideo; à calore uincitur, licet ca-
lor fiat per alterationem harum partium calidarum seipso
auctior. Dicitur autem ille alter frigidus; quoniam partes
eius non possunt alterari à calore statim, immo primum
obtunditur ab eis calor; quæadmodum dictum est de lignis
viridibus, ac de siccis. patet igitur; quod cibus medicinalis
tres habet condiciones, seu proprietates. Quarum prima;
est, quod minimū de ea conuertatur in substantiam corpo-
ris. Cum tantum conuertatur pars, quæ habet rationem
cibi; non aut ea, quæ medicinae. Secunda conditio; est, quod
eius tota substantia sit in potentia passiva. quoniam calor;
omnino uincit eum; ut cibus est; concoquit, diuidit, abstra-
hit, apponit. Tertia conditio; ea est, quod secundum qualita-
tes, non ratione substantiæ; habeat potentiā actiuam, quas
aut inflamatur calor à cibo medicinali, habente partes ca-
lidas, subtiles; ideo auctior redditur calor ipse ab eis. Aut
remittitur per obtusionem à partibus, frigidis, & humi-
dis; ut patet de lactuca, quæ partes obstant naturæ caloris
quin primum ab eo uinci possint. medicina quoq; duplex
aut enim medicina cibalis est; aut medicina pura, & medi-
cinalis;

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

cinalis; sicuti & cibus, duplex est. In medicina cibalis; sunt duo, est medicina; & est cibus. Differt autem hæc à cibo medicinali; quia in cibo medicinali erat plus de cibo, quàm de medicina, in medicina uerò cibali; est plus de medicina quàm de cibo. & ita; differunt inter se. habet autem medicina cibalis huiusmodi proprietatem; scilicet, ut minimè de ea conuertatur in substantiam nutriti, & est in ultimo gradu; eorum, quæ conuertuntur in substantiam nutriti. nam, sicuti cibus absolutus, & magis, & omnino; cõuertebatur à calore, deinde cibus medicinalis minùs; ita hæc cibalis medicina habet, ut paucissima de ea portio conuertatur à calore; qualia sunt, cichoriũ, portulaca, & huiusmodi. nam ab his quippe extrahitur paucissimus succus ad usum nutritionis, et hoc; est, quia habet tota ferè proprietatem medicinæ, quæ alterat corporis substantiam. præterea; alterat corpus per qualitates suas. primò igitur; medicina cibalis secundum substantiam est tota in potentia passiuæ; quia, dum assumitur, & comeditur; tunc calor uincit eam quò ad substantiã suam. quoniam in eam quidem agat; ipsa; iamq; superat, ideo; pars eius cõcoquitur à calore pro nutrimento. et, si sit minima pars; alia expellitur, quale est excrementum. & ista est maxima. At; qualitates horum medicamentorũ non sunt in potentia passiuæ, sed actiuæ. quæ qualitates; cum sint in actu, habent calorem ipsum, aliterare, et uincere; siue, calefaciẽdo, siue refrigerãdo. si partes eius sunt subtiles, & inflammabiles; subito à calore inflammantur. quibus accensis; postea calor magis augetur, acriorq; seipso redditur. sin autem partes sue, frigide

& huius

Et humide; sunt, ab ipsis obtunditur calor. Et hæc; sunt iam manifesta ob superius dicta. Et in hoc tantum differt medicina hæc à cibo medicinali; quòd plus cibi medicinalis conuertitur à calore. huius uerò; minima portio uincitur, ac transit in corporis substantiã. Medicina uerò, absolutè dicta; Et medicinalis; seu simplex; si debet esse talis; debet habere omnes suas conditiones; oppositas cibo, simpliciter dicto. Eius autè conditiones; hæc sunt. primum; q. nihil de ipsa medicina conuertatur in substantiam nutriti, immò prorsus aduersetur calori. prima ergo sua proprietas; erit, q. nihil de ea conuertatur in substantiã nutriti. secunda conditio; q. tota sua substantia sit in potentia passiuã. Et in hac secunda; conuenit cum cæteris, iam dictis. ratio autem; est, quòd eius substantia tota sit in potentia passiuã. quoniã prorsus dominatur à calore naturali; Et ab eo ad extra expellitur. non tamen uincit calor eius qualitates; sed per oppositum qualitas medicine agit in calorem; secundum quòd, maior, aut minor; est eius qualitas, Et uis. quoniam; qualitates eius habent potentiã actiuam. cui, cum obuiam sit calor noster; excitatur qualitas, quæ dominatur in eo mixto. (siue calida, siue frigida; uel, magis, uel minus; calida sit, aut frigida) quæ per reactione agit in calorem, quem atterat, Et uincit; siue, calefaciendo, siue refrigerando. ueluti piper, cum habeat uim calefaciendi; ideo maximè inflàmatur in corpore humano. Quod quidem; penes substantiam habet qualitatem passiuam. Et hac ratione uincitur à calore. At secundum qualitates suas; quoniã habet piper partes, subtiles, siccas, terrestres, ac facillè inflàmabiles; dum ca-

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

lor naturalis in eas agere incipit; habet potentiam actiua,
 quæ habet calorem uincere. licet piper in se non habeat
 calorem aliquem respectu corporis humani; sed sit tantum
 in potentia, maxime actiua; propter inflammationem calo-
 ris innati in eas partes, attenuatas, ac subtiles; ipsius pipe-
 ris. Et ita calor receptus in subiecto; aut sit acrior seipso,
 aut minor, & obtunditur; secundum, quod partes subiecti,
 uel inflammabiles sunt, uel contrarie calori. unde; piper ha-
 bet calefacere inflammatus, ueluti ignis; sed citò exhalat,
 qui substantia eius est, terrea, tenuis, ac trãspirabilis. Ideo;
 Gal. dicebat, piper non calefacere hepar; quia non transit
 uenas meseraicas. nam ob eius subtilitatẽ; citò transpirat,
 & dissoluitur. sunt & alia; quibus inflamatur calor, uelu-
 ti est calamintha. Nam hæc licet non ita excitet, ut piper;
 quoniam in calamintha non sunt partes, ita subtiles terræ
 trãspirabiles; Ideo nec calor accesus ab eo est adeò igneus,
 sicuti de pipere dictum est. Cum igitur calamintha non ha-
 beat partes ita inflammabiles, nec ita subtiles; sed crassiores,
 quàm piper; meritò calor auctus à calamintha nõ erit ita
 acris, sed diutius tamen durabit. cum. n. partes eius nõ sint
 adeo subtiles; ideo non sic faciliè dissoluentur. Vbi igitur ca-
 lor reducitur ad actum in partibus calaminthæ; habet diu-
 tius perdurare caliditas talis in eis, ac etiã ad hepar tran-
 sire. unde; Gal. (& rectè) dicit, quod calamintha, & diasso-
 titicũ; nullo modo exhiberi debent, ubi cruditas uentriculi
 affuerit. cum. n. eorũ caliditas habeat pertransire ultra ue-
 nas meseraicas usq; ad hepar; secũ deducunt humores cru-
 dos per totũ ambitum uenarũ. Patet igitur; quomodò diffi-

rant

rant gradus caloris aucti, & ratione partium in pipere,
 & ratione calamenti. ac etiā; quomodo unus, magis, & diu-
 tius; permanet alio. Præterea; est alius caloris gradus, ma-
 gis quam alius mitis, ac magis benignus; ratione partiū al-
 terius mixti. quæ, & si sint subtiles quidem, & inflā mabi-
 les; tamen minus. ueluti; si accipiamus glycyrrhizā, quæ pa-
 rum inflāmat calorē innatum, quia eius calor est, mitis, be-
 nignus, dulcis, ac suavis; inflā mabilis quidem, sed mediocri-
 ter. quoniā non habet glycyrrhiza substantiam, terream,
 ficcā, inflā mabilem; sed, aeream, suauē. et hoc est, quia par-
 tes eius sunt huiusmodi. & hinc habemus; glycyrrhizā nō
 habere calorē, nisi primo gradu. Quod autem dicimus de
 medicamentis, calefacientibus, & augmentibus calorē; idem
 per oppositū intelligi dicimus de refrigerantibus. quæ, quō
 magis repugnat calori per suas qualitates; eō magis impri-
 munt frigiditatē in calorē. qualis utiq; est; portulaca, opiu,
 & huiusmodi; quæ, cum habeant potentiā actiuam (uideli-
 cēt frigiditatē nimiam partium; quia refrigerent calorem
 innatum sua huiusmodi qualitate) ideo calor non potest in-
 flāmare eas; licet quō ad substantiam semper, opiu, & hu-
 iusmodi; superētur à calore naturali. Medicinæ igitur hæ
 opiatæ; cum habeant in se potentiā actiuam, quō ad quali-
 tates suas; calorē obtundunt, dum ipse calor eas uincere tē-
 tat. tamen; omnino medicinæ omnes absolutæ, nō ueneno-
 sæ; tandē à calore uincuntur; et immutātur. quoniā; si post
 longā reactionē superarent omnino calorē; tunc huiusmo-
 di nō essent medicinæ absolutæ, sed uenenosæ. medicinæ er-
 go hæ; in substantia tota quidē à calore humano superan-
 tur.

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

tur. At ex parte suarum qualitatum; nonnunquam exci-
tur calor interdum obtunditur; secundum, q. in uno mixto
sunt qualitates, inflammabiles; in alio, frigida, & humida;
uim habentes supprimendi calorē. ratione cuius diuersita-
tis, medicina una dicitur calida, alia uerò frigida. nisi medi-
cina aliqua sit adeò frigida; quia habeat partes maximē, frī-
gidas, crassas, uiscidas; ut calor nullo pacto possit dominari
eis. sed dico medicinam frigidam; ut tamen aliquo modo do-
minetur ei calor, eamq; foras propellat. & si non conuer-
tat ipsam, quia non potest immutari ab eo eius qualitas; ta-
men tollitur sua qualitas. Dicitur ergo medicina absoluta,
talīs, uel talis; secundum, quòd ei dominatur calor, uel calo-
rem uinci ipsa; quia, ut calor uincit eam; ipsa dicitur habere
potentiā passiua, uidelicet in substantia. ut autem calor
uincitur; habet potentiā actiuam ratione suarum qualita-
tum, ac partium ipsius medicinae. quae tamen; agunt sine de-
trimento, ac manifesta alteratione in corpore. Succedit
post medicinam absolutam; medicamentū uenenosum; quòd
habet uim ledendi corpus humanum. Primò; uel euacuam-
do, & purgando; quòd non debet, euacuare. uel, ulceran-
do, uel alterando; quòd non debet alterare. (omnia haec
etiā habebitis in tabula nostra) ex quo. n. medicina haec ue-
nosa est medicina; habet hoc, ut nihil de ea uertatur in
substantiam corporis. nam medicina haec; duas habet indi-
cationes. prima indicatio; conuenit ei, ut est medicina tan-
tū. ut scilicet; nihil eius transeat in corporis substantiā.
In eo uero, quòd est uenenum; per suam substātiā est in
potentiā actiua. uidelicet; tam penes substantiā, quā quae-
litatem.

Medicina
uenenosa.

litate. ideo; agit in calorem naturalem, alterãdo eum sensibilibiter. & ex hoc patet differentia medicine uenense à medicina absoluta. quia medicina absoluta; in tota sua substantia erat in potetia passiuã; sed in qualitate habebat potentiam actiuã. At ista; tam in substantia, quàm in qualitatibus; est in potentia actiua. uidelicet; ut est uenensa. quia ut medicina; in substantia habet potetiam passiuam, in qualitate actiuam. At, ut uenenum, prorsus, & in substantia, & in qualitate; est in potentia actiua. ideo; habet alterare calorem naturalem in corpore sensibilibiter, ac manifesto detrimento. proprietates igitur medicine uenense; sunt, ut primò nihil de ea uertatur in substantiã corporis. secundò, ut, licet in ea, ut medicina est, si aliqua pars cum potentia passiuã; tamen habere partes, ut uenenu est, in substantia; quæ sua substantia sensibilibiter agunt, alterando calorem innatum. tamen; magis operatur, ac magis calorem suis qualitatibus alterat; quia qualitates, ex parte, tam medicine, quàm ueneni; habet potentiam actiuã. primum igitur; habet, ut non conuertatur à calore in substantiam corporis. secundò; ut in ea, ut accipitur aggregatum; sit pars in substantia, quæ sensibilibiter agat in calorem nostrum; pro quo distat à medicina absoluta. tertio; ut habeat qualitates, unde quaque deterrimas; quæ actu & magno detrimento; ledunt calorem. Alterat igitur; uel euacuando, quod non debet euacuare; quemadmodum facit scamonium, quæ est medicina uenensa purgans. & omnes ferè medicine, quæ ut attrahunt; dicuntur uenense. non tamen, quia in qualitatibus suis per alterationem fit, ac credo, & uenenum; sed quia

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

uolenter attrahunt à corpore, quod etiam iuuatiuum est.
attrahit à capite, quod non conuenit; ut sanguinem. ea pro-
pter; quum non tantum purget, quod purgari debet; ap-
pellabitur medicina uenenosa. Dicit ille; purgat ne bilem
trahedo? Dico; quod nunquam aliquid attrahi potest de no-
xio, quin etiā secum afferat de iuuatiuo. licet enim trahant,
bilem, aut materiam peccantem; trahunt etiam de eo, quod
corpus iuuat. unde; Gal. in secundo de ratione uictus acu-
torum loquens de pleuritide; inquit; cauendum esse ab his,
quæ sic uolenter attrahunt. Secundo; hæc medicinæ alterāt,
ulcerando, & erodendo; uti faciunt; euphorbium; & can-
tharides, quæ habent ulcerare, intestina, ac uesicam; à ma-
la sua qualitate occulta, ob quam dicuntur uenenosa medi-
camina. si autem hæc corrigantur, ac exhibeantur in debita
quantitate; tunc erunt medicinæ; quæ plus iuuabunt, quàm
nocebunt, quàm si in magna quantitate fuerint. exhibitæ
erunt. n. tunc (ut dixi) uenenū. Medicinæ uerò uenenosæ, al-
terantes; sunt potissimum refrigerantes calorem, ipsumq;
per suffocationem destruentes; quale, opium, & pauper.
Nam quia istæ medicinæ ratione suæ eximie frigiditatis,
destruunt calorem innatum; ideo dicuntur uenenosæ per al-
terationē. quid autem etiā de his dicat Gal. uideas secundo
libro de morbis, ubi iubet prorsus cauendum ab opiatīs in se-
dādo dolore. idemq; in 1. 3. artis curatiuæ asserit ab opia-
tis cauendū; quia alterant cū maximo corporis detrimen-
to. pariter dicit Auic. dum uis prouocare somnū, non per-
trans eas succū papaueris albi. non accedas ad opium; quia
nimium alterat calorem suū uenenosa qualitate. ultimò; sua
cedit

Venenum.

cedit uenenū ipsum; quod prorsus contrariatur ipsi cibo, puro, et absolute dicto. sicuti. n. purus cibus totus conuertebatur à calore naturali; Ita purū uenenū se habet opposito modo, quoniā nihil de eo conuertitur ab ipso calore in substantiā corporis. & hæc est sua prima proprietas. secundò; sicuti cibus erat totus in potentia passiua; Ita uenum est omnino ei oppositū, quia prorsus habet potentiā actiuam. & uti cibus purus non alterat calorem sensibiler, sed è conuerso à calore alteratur ipse omnino; sic uenum nullo modo alteratur à calore; immo calor innatus penitus à ueneno, superatur, ac sensibiler destruitur. & ita alteratur; quòd corpus humanum respectu eius se habet ut passum. ideo; uenenū est aufugiendum. uidetis igitur; quot modis sit respondendū quæsito; quando quæritur, nunquid medicina sit æqualis, an inæqualis. s. calida, frigida, humida, & sicca. His modò sic uis; pro declaratione eorū, quæ hæctenus dicta sunt; uidenda supersunt quatuor corollaria insequentia, quæ diximus; quæ quidem maxime uobis aperient nuper dicta. Horum autem primum est: quòd sequitur ex dictis nostris; quòd respondetur primò ad illud dubium; an omnes medicinæ cibi, & uenenosæ medicinæ, & cibi medicinales; sint in potentia passiua, & actiua. id non est ratione suæ tēperaturæ, & q. sint tales respectu humani corporis; sed, q. fiant similes temperaturæ corporis nostri, postquam ei fuerint applicatæ. sed dices; in corporibus fuit ab his diuersi affectus, seu boni, seu mali; ergo sequitur; q. medicina, uel cibus, & c. nō sint æqualia, ut sint æqualia temperaturæ humanæ? Dico; quòd aliud est dicere habere talem

Corollariū
quatuor.

Primum.

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

Secundum.

talem facultatem, & aliud habere talem temperaturam; quæadmodum uisum est. Secundum corollarium; quod una, & eadem; res respectu unius potest esse cibus. Respectu uerò alterius, dicitur, uenenū, aut medicina. sicuti; folia salicis respectu animalis bruti est cibus. respectu uerò hominis; est uenenū. ferrū; struthiocamelis est cibus, ab homine autem concoqui nequit. quare; uidetis; quomodo; unā, & eadem; res; respectu diuersorum modò pro cibo, modò pro medicina, aut ueneno; capi possit. tales. n. dicuntur, uel tales; respectu determinati corporis; secundum, q. applican-

Tertium.

tur, huic, uel illi; corpori. Tertium corollarium; est, q. multæ sunt medicinae, quæ, quod ad temperaturam suam sunt in temperatissime, & inæquales; cū insigni excessu quarundā qualitatum; tamen respectu corporis, cui applicantur; sunt temperatissime, uel uti lithargyrus, & oleum. quia enim in sua temperatura; non est, temperamentum, sed inæqualitas; cū in his dominantur partes, aquæ, & terree; tamē respectu humani corporis sunt medicinae temperatæ, quia non ualde alterant calorem humanum. quare; reperiuntur medicinae, quæ respectu humani corporis sunt temperatæ; at respectu sui met sunt intemperatissime. Quartum corollarium, quod est maxime annotandum; illud est; quod, licet medicina dicatur, talis, uel talis; uidelicet, uel æqualis, uel calida, uel frigida; potentia; respectu quidem caloris innati dicitur esse talis, qui uno modo alterat ipsam per deductionem de potentia ad actum. Dico, calidam, uel frigidā; quia, dum exhibetur corpori; aut inflāmat ipsum excelsatione aut destruit refrigeratione. hoc; fit à uaria tempera-

tur a

tura ipsius medicina. uidelicet; ut habet talem temperatu-
ram, ut facile inflāmetur, aut calor ab ea obtundatur, ea
propter; uel caliditas augetur; uel diminuitur, ratione par-
tium medicinae, dum exhibetur intra corpus, calor autem
noster, deinde agens in eam; secundum, quod temperatura
eius medicinae fuerit uaria, fiet uaria actio, oriēturq; uarij
effectus in corpore. Vnde; Gal. dicebat; quod hae medici-
nae sunt, tales, uel tales; à sua substātia; quia, aut dominātur
in eis partes igneae, uel aereae, & cetera; ratione quarum
medicina exhibita, aut habet calefacere, aut refrigerare. et
hoc totum; dicitur esse à temperatura medicinae. postea;
dicit, cum calor in eam egerit, uel hoc, uel eo; modo; dice-
tur, aut calida, aut frigida; etiā ratione caloris humani, me-
dicina quidem temperata; est, quae primum facit, talem, uel
talem; denominationē per suas qualitates cū excessu. sed,
cū calor incipit in eum agere; tunc non dicitur medicina
talis, quia habeat hoc in forma sua. sed dicitur, ita, uel ita;
quia in uarijs corporibus, quibus applicatur; ratione diuer-
sitatis caloris facit diuersos effectus; * qualis lithargyrus
est, qui in se calidus est; nō tamē dicitur ita respectu corpo-
ris humani, quia nō uincitur a calore, ut inflāmetur, tamē
respectu corporis humani dicitur temperatus. & propter
hoc; calor noster parum agit in ipsum. non enim ualdē in-
flamat. sic & oleum respectu sui dicitur esse temperatū.
Quod, si à calore uerti posset; maximē calefaceret. sed,
quia calor non ualdē uincit ipsum; ideo uidetur temperatū
respectu caloris innati. undē; licet agant medicinae à tem-
peratura sua, ut per eas inflāmetur calor, aut obtundatur
non

Alias, effe-
ctus

DE AEQUAL. ET INAEQUAL. MED.

non tamē ob id medicina fuit quidpiam. uidelicet; quod hoc
 primo effectu sortiatur denominationem, caliditatis, uel
 frigiditatis. quia non possunt agere; praecipue; & semper.
 ideo; ad hoc, quod ut debeat dici, calida, aut frigida; in pri-
 mis calor innatus debet agere in medicinam ipsam, eamq;
 deducere ad actum, calor aut noster; debet esse determina-
 tus ad hoc, quod actio sequatur. Postquam autem superata,
 fuerit medicina; tunc sortietur nomē, uel caliditatis, uel fri-
 giditatis. Qua de re; habetis, quo nam modo sit responden-
 dum ad hoc quesitū. Modò; deueniamus ad Auerroem; qui
 tribus medijs inuehitur contra Gal. appellans ipsum in suffi-
 cientem. & hoc; uidere est in quinto colliget, cap. secūdo,
 & infra. Primò; Auerro. adducit unum incōueniens con-
 tra ipsam Galen. circa distinctionē cibi, et medicine. Dum
 uidelicet Galen. dicit, cibus est, qui patitur à calore huma-
 no. medicina uerò; est quae non patitur. ob hoc; Auer. con-
 tra eum inuehitur, inquit. ò Galene; nō debebas sic dice-
 re. Dico autem ego; quod Gal. uerè distinxit modo eo, quā
 imponit Aue. illi. sed diuisit; sicuti supra diximus nos, et op-
 timè. ulterius. n. distinxit Galen. quā dixerit Auer. nam
 cibus; sic distinguitur à medicina. quoniam cibi proprium;
 est ut cōuertatur omnino à calore innato in substantiam
 nutriti, ut est in potentia passiuā. ita enim distinguitur à
 medicina. At; medicina ipsa non conuertitur à calore in
 substantiā corporis, tamen Auer. dicit (ut loco allegato ui-
 dere potestis) quod alio modo debet cibus distingui à me-
 dicina, his uerbis, cibus; est, qui ponit partes, naturales, ciba-
 les; ac uertitur in substantiam dissoluti eiusdem speciei, se-
 cūm

enim
 qu
 tur;
 quō
 prop
 equa
 mid
 enim
 tione
 medi
 tia p
 lum;
 ipsam
 lide;
 perq
 stimu
 sibi p
 quia
 sperne
 eo igit
 tis ob
 dicta cō
 igitur
 Galen.
 se cibum
 de insu
 cibum
 mano,

enim distinguit Auerr. cibum à medicina. Notate modò;
quòd ipse Auerro. non rectè intellexit Gal. quid mirū igitur;
si, quæ minimè dicenda erāt; profert in Galenum. Ita,
quòd expeditis omnibus his, quæ ad declarationem dubij
propositi attinebant; uidelicet, quomodò medicinæ dicatur
æquales; et, quomodò inæquales; scilicet, calidæ, frigidæ, hu-
midæ, siccæ. quæ omnia; iam ostēsa sunt à nobis. Diximus
enim; quòd dicuntur, calidæ, frigidæ, humidæ, & siccæ; ra-
tione suæ temperaturæ potius, & præcipuè. sed, quia hæ
medicinæ, dum applicatæ sunt in corpore; tunc suā poten-
tiā passiua, aptæ sunt facere modò effectum hunc, modò il-
lum; dum modò prius alterentur à calore innato, & per
ipsam deducantur ad actum. Ideo postea dicuntur, uel ca-
lidæ, uel frigidæ; siue sint cibi, siue medicinæ. de his; satis, si-
perq; à nobis dictū fuit. modò; quia Auerr. semp fuit, ubiq;
stimulus medicorū; et, ubi potuit; cōtrariū Gal. tum, quia
sibi persuadebat, tum quoq; inuidia commotus; prætereà,
quia Auerro. fuit uir maximæ auctoritatis; ideo non est
spernendus. quæ sua opinio; est ponderanda adamussim, de
eo igitur; dicemus primum. deinde, res ponderabimus, solu-
tis obiectis. uideamus igitur; quid dicat ipse per hæc sua
dicta cōtra Galenū; & in quibus ab eo dissentiat. Auerr.
igitur in quinto colliget, cap. secundo; instat contra ipsum
Galen. in tribus; & primò dicit Gale. nō rectè distinxisse
cibum à medicina. ita quòd; de hoc arguit ipsum tantum
de insufficiētia. ideo. n. erit diminutus; quia Gal. distinguēs
cibum à medicina; dixit, cibus est, qui patitur à calore hu-
mano, & conuertitur ab eo in substantiam corporis. At;
medicina,

Tria Auerr.
rois in Gal.
obiecta.

Primum

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

medicina, non patitur, nec alteratur; ab ipso calore. sic dicit Galen. secundum Auerroem. Arguitq; ipsum; super hoc, quod dicebat, cibus patitur, medicina non patitur; a calore. uidelicet; quod cibus quidem conuertatur per calorem nostrum in substantiam nutriti. non patitur medicina; id est non conuertitur in substantiam dictam. Modò; dicit Auerro. quod haec non est sufficiens distinctio cibi à medicina; quia, non tantum possunt differre in hoc, sed et in alio. quia dicit Auerro. quod etiam medicina patitur à calore innato, uti & cibus, quia cibus, & medicina (dicit Auerro.) patiuntur a corpore, & ponunt naturales partes cibati. (notate quaeso) sed medicina, & si ponat partes naturales cibales, scilicet alteretur à calore; non tamen illa est in specie partis dissolutae, uidelicet; non potest conuertere in substantiam eiusdem speciei dissolutae. sed etiam alterat membra corporis quoquo modo; absq; eo, quod efficiatur pars naturalis cibalis eiusdem speciei dissolutae. sed cibus quidem succedit in locum partis naturalis cibatae eiusdem speciei dissolutae; ideo ponit partes naturales cibales, ac conuertitur in substantiam nutriti, ut sint partes eiusdem speciei. ideo; dicit Auerro. sic distingui debent, cibus, & medicina non, ut inquit Galenus; qui in hoc fuit insufficiens, & imperfectus. Dico; quod Auer. recte dicit, & suus discursus est bonus. ideo; exponamus etiam nos sententiam Auerro. & notandum; quod qui traduxit Auerro. dubio procul fuit barbarus. Dico modò; quod, dum Auerro. dicit ibi, **PONIT PARTES NATURALES CIBALES; DICIT; PONIT**, id est efficit; partes cibales

les cibati esse naturales, alterando. quia per alterationem extrahitur succus ab eis per ipsum calorem; unde sunt partes ciberales esse naturales, sic uult intelligere Auer. inquit igitur ipse Auer. quod ita medicina, ut cibus; ponit partes naturales ciberales esse naturales, uidelicet, efficit partes ciberales esse naturales. sed differentia est modò inter cibum, & medicinam; quia cibi partes sunt tales à calore innato, ut fiant eiusdem speciei cum corporis substantia. unde; cibus supplet quantitatem, ubi deest. sed medicina; efficit partes eas naturales; alterando, per qualitatem, non autem per quantitatem. ideo; medicina partes; diuersae sunt speciei à partibus, & substantia; corporis, & quidem Auerro. optime distinguit medicinam à cibo. postea; inquit Auerro. ego inueni hanc ultimam differentiam per segregationem, & distinctionem; quam (inquit) quidam meus socius, qui appellatur Ahubetri Auen fusa, quod nunquam inuenire potuit, neque scire hanc ultimam differentiam. sed tandem; dicit ei misi multas epistolas, quousque hoc plane intellexerit. debebat igitur (dicit Auer.) Galenus; si nolebat insufficiens appellari; diuidere eo modo, quo nos fecimus. reuera; Auerro. optime diuidit; sed male; & inique; inuehitur in Gal. carpens ipsum uti insufficiens. Nam Galenus ipse; optime diuisit, quemadmodum saepe ostendimus. Dicebamus enim supra; quale nam esset medicinae proprium, qualesq; cibi. cibi autem proprium; illud est, ut eius partes conuertatur in substantiam nutriti. scilicet; eiusdem speciei, ideo; quando dicimus; cibi proprium illud esse, ut uertatur in substantiam nutriti; idem intelligendum est, quòd

cibus

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

cibus à calore uertatur in speciem partis dissoluta, uel sit eiusdem speciei partis dissoluta. cibus igitur; si uertitur in substantiam nutriti; erit eiusdem speciei cum nutrito. Contra uero; si cibus non fieret eiusdem speciei cum nutrito; non uerteretur in substantiam corporis. unde; maxime admiror de ipso Auerroee; qui ita carpit Galenum, quod non recte distinxerit; & quod dixerit male; cibi proprium esse. ut uertatur in substantiam nutriti. Qui quidem; optime ponit hanc ultimam differentiam, quam & Auerr. sed non per eademmet uerba, per quae Auerroes; scripsit. præterea; quando dixit Galen. (loquens de proprio medicinae) medicina hoc proprium habet, ut nihil de ea conuertatur in substantiam nutriti. quod quidem; est ac si diuersae remaneant speciei medicina, & corpus. Vnde Auerro. uerti in substantiam nutriti, & non uerti; sunt duo characterissimi, prorsus oppositi. tu modo; dicis, quod Galen. non posuit ultimam differentiam, mihi autem; uidetur, quod sic. nonne est illa ultima differentia cibi à medicina, ut medicinae nihil uertatur in substantiam nutriti, cibus uero est, qui habet uerti, & mutari; in nutriti substantiam. Ideo; Auerro. uel inuidencia impulsus, uel odio commotus; imponit quae non sunt imponenda Gal. Quantiens ad secundum, in quo inuehitur contra Gal. dicit Auerro. quod succus, uel medicinae, uel cibi; extrahitur per calorem, huiusmodi autem detractio, seu deductio; est extractio potentiae passivae, cibi, uel medicinae; per ipsum calorem ad effectum, & ad actum. unde; succus extractus, penetrans per membra, efficit naturales partes cibati.

nisi

nisi enim, medicina, & cibus; alterarentur à calore; non possent, cibus, & medicina; conuerti de potentia passiuà ad actum, igitur, arguit Gal. in hoc, & diminutum appellat, quòd nihil dixerit de hoc. Dico autem ego; quòd Gal. etiam de his sermonem habuit, & optimè ad hoc satisfecit. Quòd autem hoc uerum sit; patet; quoniam, si rectè uideatis in secunda cibi proprietate absoluti, quemadmodum etiam uidere potestis in nostra tabula (etenim; est; primum cibi, & medicinæ; proprium) diuidit enim hæc duo; uidelicet, quòd cibus omnino conuertatur in substantiam nutriti, medicinæ uerò nihil in hoc autem secundo proprio; tam medicina, absolute dicta; quàm cibus, absolutus; habent hoc commune, ut ambo in sua substantia sint in potentia passiuà. potentia enim passiuà; est in tota substantia, tam medicinæ, quàm cibi absoluti. à quo uerò id est; nisi, quòd calor naturalis potest immutare substantiam, tam medicinæ, quàm cibi; per succi horum extractionem; post autem extractionem ipsius succi per calorem; deducitur ad actum medicina; & agit, uel hoc, uel illo; modo; uirtute tantum actiua. quemadmodum (ut dicit Galenus.) cantharides; quæ habent exulcerare, intestina, & uescicam; non autem ullum aliorum membrorum. unde prouenit hoc? non corroduunt uentriculum, quia in eo non remanent; sed uescicam; quia succus earum, extractus à calore naturali; descendit ad hepar, per quod transit; deinde per renes. tamen; nullum horum membrorum exulcerant. sed tantum; cum deuenerint ad

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

uesicam, eam laedunt. sic Lepus marinus; non laedit hepar
nec aliud membrorum; at tantummodò ipsum pulmonem
offendit, ratione sui succi, extracti à calore. Videtis igitur;
quòd Galen. optimè de his pertractauit, in quibus ta-
men carpitur ab Auer. malè itaq; inuehitur Auerro. con-
tra Galen. etiam in hoc. prius enim; agitur per alteratio-
nem caloris in medicinam, à qua extrahitur succus qui de
inde; distribuitur per omnes partes corporis; sed tantum
corrodit, tale, uel tale; membrum, uti fuerit ei aduersans
succus ille. & hæc omnia dicit etiam Gale. Sed dicit qui-
spiam; uidetur hoc, quod dicis; falsum, quòd à uenosa
medicina extrahatur succus per calorem, qui deinde suc-
cus distribuatur per corpus, & habeat corrodere. Mon-
stro, quòd sit falsum. non nē Galenus in secundo de facul-
tatibus naturalibus ponit quatuor uirtutes naturales in
unoquoq; membro; quarum una est attractiua, quoniam
habet attrahere, quod utile est, et regitur à natura? Quod
uerò est malum, expellitur ab expulsiua, & excremento
sum; dicit ille. si sic; quomodò ergo harum medicinarum
uenenosarum succi attrahuntur à uirtute illa naturali, di-
stribuunturq; per uenas; cum sint prorsus contrarij na-
ture? At, quicquid agunt quatuor ille uirtutes natura-
les; id tantum modò est intentum à natura, nō autem præ-
ter naturam. Dicatis; quòd natura, & uirtus attractiua;
& si sit naturalis; attrahit huiusmodi succos uenenosos.
at non attrahit prima intentione; quoniam non inten-
dit ipsa agere malum; uel attrahere, quod est noxium,
sed inuatiuum. Attrahit autem succum cantharidum,
& huius

Obiectio

Responsio.

et huiusmodi uenenosa; secunda intentione, et consecuti-
uè; et causa necessitatis, seu ui. Declaro. Nam, quando cū
cibo est quid de medicina uenenosa; succus, qui commiscetur
cum chylo; habet deinde necessariò, ut cū chylo attrahatur,
et cum spiritu; per arterias, et uenas; uniuersi corporis.
de quibus omnibus quoq; pertractat ipse Gal. et optime.
ut (uerbi gratia) succus opij attrahitur ab arterijs hoc mo-
do, quæ, cum spiritum uelint haurire; attrahitur spiritus in
uicem ab una ad aliam arteriam per suos meatus succes-
siuè, undè; si tunc aderit de succo uenoso cum ipso chylo;
necessariò attrahitur etiam succus ille malus cum ipso chy-
lo, et spiritu simul; ad uenas, et arterias. Dum igitur arte-
riæ primariæ intendunt spiritum attrahere, et de chylo;
etiam nonnunquam attrahunt de huiusmodi succo uenoso,
mixto cum spiritu. quæ quidem attractio (ut diximus)
non est intenta à natura ex prima intèctione. quoniam; pri-
mariò natura intendit, et uult attrahere, quod iuuatiuum
est. sed aliquando; etiam secundariò, et consecutiue; attra-
hit necessariò, quod noxium est. Hoc enim modo soluitur
dubitatio ista. Respondendo itaq; ad Auerroem; Dico; quòd
Auer. male inuehitur contra Galenum, uocans ipsum; di-
minutum; mancum; et ignarū distinctionis, de qua optime
locutus est ipse Galenus. uult igitur Gal. quòd succus ex-
trahatur à medicina, sicuti à cibo. Tercio; Auerro. car-
pit Galenum; petens ab eo, quomodò medicinæ frigide de-
ducantur ad actum. Inquit igitur Auer. ò Galene; facile
est dicere de medicinis calidis, quomodò deducantur ad
actum. sed (subdit ipse) uellem scire à te, quo nam pacto me

DE AEQVAL. ED INAEQVAL. MED.

dicinae frigidae possint in actum reduci. siue actuari. & in hoc se equitem facit contra Gal. & medicos. dicit enim; tu fugis. appellat; igitur ipsum, fugitium, & transfugam. Fugitius autem; dicitur ille, qui derelinquit suum proprium institutum, & proprium munus. Institutum autem Gale-
ni; id erat; ostendere. s. quomodo medicinae omnes respectu caloris humani dicantur tales in potentia, quae potentia est tantum futura fieri; & postea habet deduci per calorem innatum ad actum. Dicit Auer. hoc debet esse suum dogma; quod. i. medicinae omnes sint potentia tales, quae omnes habeant deduci ad actum per ipsum innatum calorem alteratione. modo (dicit Auer.) quando Galenus dicit ita; quod omnes medicinae immutantur à calore; uidetur mihi, quod calor naturalis non possit uincere medicinam frigidam, minimeq; eam immutare. Immo; potius uidetur fieri oppositum. Quod scilicet; ipsa frigida medicina immutet calorem, & alteret eum; ad aliud. Sic enim arguit Gal. uti, qui hoc non declarauerit. uideatis modò Auerroem in quinto col-
le. cap. tertio, ubi dicit, ITA, QVOD; GALENVS QVASI FUGITIVVS CARPATVR. Tu dicis (ò Galene) omnes medicinas posse deduci ad actum per alterationem caloris usque ad minimas partes ipsius medicinae. postea; dicis; quod medicina frigida non alteratur à calore; immò; quod ea alterat calorem ipsum; nec segregari possunt medicinae frigidae ad minima ab eo. quae segregatio tamē; est necessaria; & est communis, tam frigidis, quam calidis; medicamentis. At per te (ò Galene) calidae medicinae tantummodò diuiduntur, non autē frigidae. uerum; oportet;

et; ut frigida alterentur à calore in qualitatibus, ab eòq;
deducantur ad actum. sed dicis tu; quòd nō deducuntur per
calorem ad actum; immo, quòd fit oppositum. quoniam; ta
les medicinæ frigida alterant calorem. ideo; cū sic dicas;
relinquis tuum proprium institutum. profectò (ut uerum
dicam) hucusque semper fui persuasus à dictis Auerrois, ut
contra Galenum circa materiam hanc militarem. Verū;
DEO Optimo Maximo gratias ago, à quo sum illumina
tus de ueritate; ut ipsum arguam de tanto errore. meq;
magis, quā alios. Nunc quidem; enim melius rem ipsam
uideo, & cognosco; & quòd Galenus optime dicit. undē;
malē damnatur ab Auer. cuius sententia antea adeò apud
me ualuit, ut cum eo prorsus essem. sed deceptus est Auer.
(non autem Gal. qui rectē dixit) uel, quia non intellexit
Galenum; uel, quia noluit intelligere Ideo; diligenter attē
dendum est ad responsionem nostram, factā ad Auer. quā
facile etiam per mea, superius dicta (si quæ diximus) facil
lime quisq; potest dare. Verū; quia hæc sunt satis diffici
lia; denuo repetemus illamet. Diximus quippe; commune
esse, & medicinis, & cibis; ut, tam medicinæ, quā cibi; es
sent in potentia passiva respectu caloris innati. ita, quòd me
dicina, aut cibus; quādo offertur corpori humano (nō loquor
de ueneno; cū illud nō possit dominari ullo modo à calo
re) et ita agit calor in hæc; q; dominatur toti substātiæ (seu
fit cibi substātiæ; seu medicinæ) et, cū dominetur; attrahit
succū ex his; nec aliter; quā, si ligna igni superponātur.
quæ ligna, si fuerint proportionalia, et in debita quātitate.

DE AEQUAL. ET INAEQUAL. MED.

Et cōueniente ipsi igni; semper ignis aget in ea, ac domina-
bitur illis. sin autē ligna essent absq; proportionē; suffoca-
rēt ignē ipsum. sic itaq; si cibi, & med cina; fuerint in debi-
ta quantitate respectu caloris; calor alterabit cibos, & me-
dicinam; eosq; uincet. at. si cibi, uel medicina; fuerint in ma-
iōria quantitate; Dico, quōd tunc suffocabunt ipsum calorē,
quantū uis essent optimae qualitatis. si uerō ipsi essent ue-
nenum; tanto magis. si enim; optimum uinum, & caro gal-
linarum, &c. qui sunt boni cibi; exhibeantur quantitate
indebita; ledent calorem. si uerō debita portione; tunc om-
nino alterantur ab ipso calore. sic igitur debent esse ligna
respectu ignis quō ad quantitatem; ueluti cibi, & medici-
nae; respectu caloris. siue enim ea ligna fuerint sicca, siue ui-
ridia; semper ignis tunc dominabitur substantiae lignorū;
& diuersimodē in siccis, & uiridibus. nam, si lignorum
substantia fuerit, non humida, sed sicca; non patietur ignis
ab eis. immo; statim inflammabit ea, & sinē ulla resiste-
tia sensibili lignorum; ea uincet, ac comburet. qua uictoria
in ligna sicca; tunc calor augebit suam substantiam, &
qualitatem. sed, si sint ligna, uiridia, & humectata; tunc, nō
ualenter, sed egre; ignis dominabitur illis. qui, agens in
ea; ab illis extrahit succum, sed debiliter; quia succus ille re-
pugnat ualde naturae ignis. & certum est; quōd ignis ipse
diminuitur aliquo modo ab illa humiditate substantifica li-
gnorum ab eaq; ueluti refrigeratur. quae refrigeratio, fa-
cta in igne; perseverabit, quousque ignis consumpserit eā
lignorum humiditatem, quia tunc remittitur passi resiste-
ntia; quod passum erant ipsa ligna. ipsum uerō agens, scili-
cēt

cet ignis; inualescet. & tandem augebit suum subiectum proprium, & suam qualitatem; quoniam sequetur tunc actio, & dominium caloris super ipsa ligna; licet prius ab humida substantia lignorum fuerit diminutus, ac refrigeratus. Idem, ut de igne dictum est respectu lignorum (quaecunque sint) dicatur quoq; de calore innato respectu ciborum, & medicinarum. Si enim exhibeatur medicina calida corpori nostro, illa talis medicina erit quale lignum siccum respectu ignis, in quo quidem ligno sicco, sunt partes inflammabiles, terreae, subtiles; quae habent etiam quamdam proportionem cum calore. sic medicinae substantia, quando absumentur, si calor inuenerit eam substantiam proportionalem sibi, ut facile possit eam inflammare; statim eam inflamat calor secundum naturam earum partium. Veluti enim se habuerint partes illae in natura sua, ut magis, uel minus, facile; inflamentur; sic augebitur calor, modo benignus, & suavis; modo acutus, & mordax. & tandem; eo modo, quo ignis augetur per combustionem lignorum; sic augebitur calor per inflammationem partium, medicinae, aut cibi. sed non adeo augetur calor; nec adeo fit magnus; dum augetur per inflammationem partium subtilium, quemadmodum, quando augetur à partibus crassis inflammatis. nam, quando palea accendit ignem, ille ignis auctus non fit ita auctus; sicuti, cum inflammatur, quercus, aut ferrum. Quercus enim, & ferrum; habent partes densas, non facile resolubiles; ideo sunt ignis subiecta ualida, cum fuerint ignita. & consequenter; reddunt calorem, ualde acutum, mordacem, & quasi rabidum; quamuis pluri

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

egeat ignis ille tempore; ad hoc, ut uincat ferrum, quam paleam. quoniam ferri partes non sunt adeo paratæ, nec adeo faciles; ad ignem suscipiendum, ratione penetrationis. tamen; quò diutius, ac difficilius; inflammantur; eò tardiùs desinunt à tali inflammatione. præter hoc; quòd talis igneitas est acutissima. At in palea; quia subiectum paleæ est debile; partesq; eius, subtiles, faciliè inflammabiles, ac faciliè resolubiles; aliter dicendum est. Nam citò quidem inflammantur; sed citò etiam resoluitur calor ab eis, qui; est mitis magis, ac minor; respectu ignis, existentis in quercu, aut in ferro. pariter dicendum de inflammatione medicinae; quæ, dum offertur calori humano; calor quidem inflammat illam. uerùm; diuersimodè in hac, quàm in illa; secundum, quòd eius substantia fuerit, debilis, uel potens. eò; quia per modum substantiæ partium medicinae uario modo augetur calor innatus. nam modò augetur ad secundum; modò ad tertium, modò ad quartum; gradum. ut fit de pipere; quod, dum inflammatur; ualdè igitur, ac maxime ignis iste fit acutus. à qua acuta caliditate; immutatur per augmentum calor ad tertium gradum. sed ratione materiæ subtilis; faciliè resoluitur. at, si sit aliquis succus, benignus, & dulcis; ut chamæmeli, quod se habet in medio gradu substantiæ; tunc quidem calor faciliè inflammatur; sed inflammatio illa est suavis; ueluti, quando accenditur palea. substantia enim eius; est, ut non multum inflammet, sed temperatè. Quod autem dico de primo gradu ignis, & tertio; idem dicamus de medio gradu, scilicet de secundo. Vnde; secundum, quòd fuerit natura, & substantia; subiecti; uel medicinae;

cine, inquam agit ipse calor, succum extrahendo; Sic calor
 diuersificatur, modò mitis, modò acutus. Cùm enim medici
 na aliqua, habens substantiam, suauem, & mediocrem; in=
 flammatur à calore, & deducitur ad actum; calor iste red=
 ditur suauis, & temperatus. ratione cuius substantie, ita
 temperatæ; postea caloris, sic aucti, medicina illa accipit de
 nominationem, ut dicatur medicina temperata. At, si fit
 medicina aliqua, habens partes suas humidas; per eas ob=
 tunditur calor, dum in illas agit. & tam diu obtunditur
 ab huiusmodi partibus humidis; quàm diu calor, cõcoquen=
 do humidum illud, per extractionem superauerit ipsum.
 qualis est succus portulacæ; quem, dum calor postea uice=
 rit, conuerteritq; pro sui alimento; augetur quidem calor;
 sed non ita, ut per nasturcium. quoniam; succus portulacæ
 non est adeò inflammabilis, ut succus nasturcij; sit quidem
 semper, caliditas, sed uaria; secundum, magis, & minus. ma=
 ior quippe redditur calor per extractionem succi ex na=
 sturcio, quàm ex portulacæ, siue huiusmodi alio. sic ignis;
 dum accendit partes in aliquo subiecto, augetur semper;
 sed magis in subiecto uno, minus in alio; secundum diuer=
 sam subiecti substantiam, in quo extiterit; ut de quercu, &
 palea; dictum est. Fit igitur calor talis; secundum plus, &
 minus; diuersus; pro ut fuerit diuersa passi resistentia, aut
 subiecti; in quo fuerit. Non est ergo dicendum, quòd medi=
 cina frigida non possit deduci ad actum per calorem inna=
 tũ humani corporis, eo modo, & ratione; quibus diximus;
 licet multo, & longiori tempore indigeat; quàm medicina
 calida. & hinc patet; quæ nam sit differentia inter medici=
 nam,

DE AEQVAL. ET INAEQVAL. MED.

nam, calidam, & frigidam. quia medicina calida; deducitur
ad actum à calore; sine magna, immo cum facillima, & in
sensibili alteratione caloris ipsius. At medicina frigida; nō
facile deducitur ad actum; sed cum magna difficultate, &
longo tempore; quoniam partes eius sunt maxime rebel-
les calori. tamen; deducuntur tandem & illae per extra-
ctionem sui sicci à calore. & inde acquirit denominationē
medicinæ frigidae; quia calor, alterando eam; non facile, nec
cito; eam superauit, nec ualde fuit acutus. Quod ita sit; mon-
stratum est iam per exemplum Galeni de lignis uiridibus.
quoniam (ut dixi) uult quidem Galenus, quod medicina fri-
gida prius agat in calorem, eumq; quoquomodo obtun-
dat; antequam ipsa à calore illo alteretur, et uincatur. Cre-
do igitur; quod per hæc, si enarrata; omnibus iam mani-
festum sit; quomodo dici debeat medicina temperata, &
æqualis; & quomodo inæqualis, & intemperata; scilicet;
aut calida, aut frigida; ac etiam intellectum sit, quam malè
Auer. carpat Galenum. & hæc sufficiant de materia ista.
Ex quo iam compleuimus materiam istam. quomodo scili-
cèt; medicinæ dicantur, calidae, et frigidae; per deductionem
potentiæ earum ad actum à calore. modò; remanet alia
difficultas de numero æqualitatum, seu temperaturarum;
quam non in præsentī sermone, sed aliàs; prosequemur.

Sequitur Tabula

119

TABVLA MEDICAMENTORVM,

circa materiam.

AEQVALITAS In temperatura in actu.
In facultate in potentia.

In temperatura in actu. Aequalitas.
Excessus.

Aequalitas, Vt in mixtione; tantum sit de calido, quantum de frigido, humido, & sicco.

Excessus, Vt, si exuperet, caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas; Nil autem refert, an haec aequalitas, uel excessus; sint absoluti, aut relativi.

In facultate, in potentia Vel actiua.
Vel passiua.

Actiua, Vt scribendi in Scriba.

Passiua. Vel propinqua.
Vel remota.

Propinqua, Vt sanguis ad carnis generationem.

Remota, Vt panis ad sanguinem generandum.

Ea, quae corpori admouentur; sunt, uel cibus absolutè, uel cibus medicinalis, uel medicina cibalis, uel medicinalis absolutè, uel medicina uenenosa, uel uenenum absolutè.

Cibus absolutè, cuius plurimum uertitur in substantiam corporis; nulla facta alteratione sensibili in ipso corpore, & est totus in facultate passiua.

Cibus medicinalis, cuius minus conuertitur in substantiam

tiam corporis, facta aliqua alteratione sensibili in corpore, caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate, & secundum substantiam; totus est in facultate passiva. secundum aliquam qualitatem; in facultate activa, ut mel, uinum potens uetustum, ptisana.

Medicina cibalis minimum ex ea uertitur in substantiam corporis; sensibili alteratione facta in eodem corpore, caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate. secundum substantiam; tota est in facultate passiva, secundum aliquam qualitatem; in facultate activa, ut portulaca, solanum.

Medicina absolutè. nil ex ea uertitur in substantiam corporis. tota eius substantia est in facultate passiva. secundum aliquam qualitatem; in facultate activa. finè detrimento tamen substantiæ corporis; alterans tantum, ut Theriaca Mithridatum.

Medicina uenenosa, purgans, alterans, erodens. Nil ex ea uertitur in substantiam corporis. secundum substantiam; est in facultate passiva. secundum aliquas qualitates in facultate activa, cum manifesto corporis detrimento; alterando, & corrumpendo; ut opium diminuendo, & euacuando, ut scamnoneum; erodendo, ut cantharides, euphorbium. intelligitur uerò, ne mole excedat, nam, si excederet; omnino perimeret, & corrumperet.

Venenum absolutè; corrumpit totam substantiam corporis, nulla facta sensibili operatione ab ipso calore naturali

120
turali in ipso ueneno, & est totum in facultate actiua; ut
salua uiperæ, aconitum, & huiusmodi.

Notandum, has omnes facultates medicinarum nō de
terminari tales esse; nisi determinetur corpus, cui appli=
centur. nam secundum uarietatem temperaturarum, non
tantum in specie, sed etiam in indiuiduo; uario modo dedu=
centur ad actum proprium; respectu cuius sunt faculta=
tes & potentie.

Corollarium primum.

Quamuis medicinæ, uel cibi; sint æquales respectu hu=
mani corporis; non tamen sunt eiusdem temperaturæ.

Sequitur; ut, una, & eadem; res, sit cibus, & medicina.
immo cibus, & uenenum; respectu diuerforum, ut ellebo=
rus. huiusmodi namq; medicina; cibus coturnici est, uene=
num homini. cicutæ; uenenum homini, cibus sturmo.

Corollarium tertium.

Sēquitur; ut medicina in propria temperatura in æqua=
lis, cum excessu in signi quarundam qualitatum; tamen re=
spectu corporis, cui applicatur; sit temperata, ut oleum, et
lithargyrus respectu humani corporis.

Corollarium quartum.

Sequitur; ut quamuis medicina dicatur esse in potentia
respectu caloris innati, qui uario modo alterat ipsam,
deducendo ad actum; ista tamen uarietas oritur ex uaria
medicinarum temperatura.

F I N I S.

IOANNIS BAPTISTAE
MONTANI DE MORBO
GALLICO TRACTATVS

VLTIPLIX est opinio de origine morbi gallici. inter reliquas; una est, & maxime celebrata; quæ talis est; quod morbus iste ab influxu cœlesti initium, & originem suam; traxerit: tamen; cessante tali influxu, perseverauit

semper talis agritudo. & hoc; quoniam quamplurimi remanserunt huiusmodi morbo infecti. qui deinceps; alijs, & posteris; eiusmodi morbum per contagium ipsum tradidit ita; ut nunc adeo frequens sit. Verum; opinio ista mihi nunquam placuit. tamen; in præsentem eam non rearguam; cum equidem huc accesserim; docendi magis gratia, quàm ostentandi. Quapropter; quàm breuissimè dicam, quid de hac re sentiam. Certum est Domini; quod morbus iste per contagium acquiritur. & non tantum ex congressu mulieris cum uiro; uerum etiam, si quis cum laborante huiusmodi morbo, qui pustulas habuerit; dormierit; eisdemq; uestimentis, ac rebus; quibus ipse utitur; usus fuerit. facile inficietur. Quis autem ad nos attulerit pestem hanc; inquiramus. Debetis scire; quod anno à CHRISTI Nat. 1492. quidam Columbus Iacenus

ueniens miles, una cum multis Hispanis; accessit in Indias illas nouas, quas Calicut appellant. qui quidem morbus, cum ibi familiarissimus sit, quemadmodum scabies apud nos; tunc multi ex illis Hispanis, dum ibi morarentur; infecti sunt tali morbo. qui deinde ad suas regiones, & ad nos; reuertentes; multos ex nostris infecere. Quod autem iste morbus sit illis Indis familiaris; non est mirum. nam Gal. in libello illo, an animi mores, &c. & Hippoc. in libro de aere, aqua, &c. & in primo Epid. nec non in primo de ratione Viſt. inquirunt; quod sunt Endimie quedam, quæ passim uagantur; sicut & Epidemie. quod autem hoc sit uerum; habetis apud Arabas, quod erat quedam egritudo, quam uenam Endimini appellabant. Quæ talis erat; quod in uena, & arteriis concreſcebat sanguis, & uidebatur fieri sicut serpens quidem, & difficillimè curabatur. dicitur etiam sicut de lepra; quæ apud multas regiones frequentissima est; in quibusdam uerò raro accidit. Nam scythæ non patiebantur lepram. & sic; paucissimi Germani tali afficiebantur morbo. plurimi tamen Asiatici infestabantur. & hoc; propter diuersitatem regionum. sicut igitur in istis regionibus nonnullæ egritudines grassabatur, quæ in alijs non reperiuntur; pariter non est mirum, quod apud Indias illas nouas uigeat morbus iste contagiosus, illis tamen familiarissimus. & ideo; repertum est etiam apud ipsos Antidotum suum, quod Lignum Guaicani dicitur. Morbus itaq; iste; illis est, sicuti apud nos scabies, familiaris. & acquiritur per contagium; sicut & scabies.

Q

Cum

Hallucina-
tur nam co-
locut, anti-
quæ. & ori-
entalis In-
die est, non
nouarum,
& occiden-
taliū, ut
ipse dicit.

DE MORBO

Cum igitur anno 1496. Columbus ille in Italiam reuer-
sus esset; & tunc temporis Carolus, Gallorum Rex, nu-
meroso exercitu Neapolim accessisset, ibiq; per aliquot
menses; permansisset; tunc contigit (sicuti in exercitibus
euenire solet) quod multi hinc inde fuissent facti trasu-
ge. & sic; milites illi Columbi, qui forte etiam ex illis in-
dijs quasdam meretrices secum adduxerant; quibus cum
cöcumberent; deinde multas alias infecere. quæ deinceps;
& Italis, et Gallis, Hispanisq; talem luem tunc tēporis
contribuere. Quapropter; Galli morbum hunc appel-
lauerunt Neapolitanum morbum, non Gallicum. & hæc
die; etiam ita dicunt. Hispani uerò, & Itali; Gallicum,
quia in eo bello cœpit grassari. & hæc de origine istius
morbi; & quomodo per contagium acquiratur.

Modò; si uolumus istius morbi curationem tradere;
necessarium est in primis ipsius, naturam, & essentiam;
inuenire. At, quæ natura est istius morbi, quæ ue essentia?
Dico; quod est mala intemperies, calida, & sicca; in hepa-
te, per contagium impressa. Verum quia mala intempe-
ries potest esse, cum materia, & sine materia; dico, quod
prius hæc intemperies est sine materia. postea; procedē-
te tempore fit cum materia, ac soluit continuum. & ista
acquiritur per contagium hoc pacto. uel, enim cum quis
cömercium cum infecta habuerit; ab illa emanat aliquod
virus; in quo existit illa mala, & uenenosæ qualitas, quæ
figitur, uel in ore, uel in præputio; quæ membra sunt la-
xiora, & magis apta ad recipiendum hanc uenenosam
qualitatē, quæ, cum ibi est iam impressa; paulatim repit
ad

ad uenas paruas, deinde ad maiores, donec hepar pertin-
gat. quæ, cum eo peruenerit; ipsum occupat, immutatq;
suam naturalem temperiem. quod hepar postea sic alte-
ratum; primo adurit omnes humores, in eo existētes; qui
transmittuntur ad omnes corporis partes pro nutrimen-
to. sed, cum mali sint; tunc membra renuunt ipsos, nec nu-
triunt. & ideo; corpus illud redundat quam plurimis ex-
crementis. quæ, si nimis mordacia fuerint; tunc generant,
ulcera, pustulas, pilorum defluxus, dolores inter iunctu-
ras, & alia infinita symptomata; secundum uariam natu-
ram humoris, qui aduritur. nam, si fiat ulcus; illud postea
à mala intemperie fouetur. & cum in ulcere adest do-
lor propter solutionem continui; tunc ratione doloris at-
trahitur noua materia. ex qua continua attractione; di-
ficillimè curantur. quoniam; mala intemperies non
facile corrigi potest; cum iam in mēbro, tam nobili; im-
pressionē fecerit. quia uerò, calida, et sicca; est; ideo assum-
psit, plurimū de humido radicali, & ad siccitatē iam uer-
git; cum adsit ibi caliditas præternaturalis. Vt autē; sci-
tis, quàm difficiles sint ad corrigendū lapsus, qui ad sicci-
tatē uergunt. ista autē intemperies; est magis sicca quàm
calida. ideo; nō est mirū, si difficilis sit curationis. Sed cur-
os, præputium, uulua; recipiūt tam facile huiusmodi mor-
bum? Dico, quod ratio est; tum, quia membra ista ingre-
diuntur in corpus; tum etiam, quia laxa admodū sunt. &
ideo; agens facilius imprimit in subiecto disposito, quàm
in non disposito. Accedit etiam hoc; quod ex constrictio-
ne membra illa incalescunt, & pori magis rarefiunt;

DE MORBO

Et tunc facilius uirus, emanans ab ulcere corporis infecti, imprimit malam illam qualitatem. quod quidem uirus; cum sit, calidum, & siccum; facile penetrat, et exulcerat, & corrodit. & ideo; euenit, quod, qui molles sunt carnis; facilius recipiunt hunc morbum; quam, qui solidioris carnis sunt. Quapropter; mulieres, & pueri; facile inficiuntur; ex lactatione, & assidue lactis usu; infecti. Verum tamen est; quod ut plurimum in coitu acquiritur contagium illud; quoniam; illa membra naturaliter sunt laxa. accedente postea illa frictione in coitu; incallescunt, & porri rarefiunt magis, magisque relaxantur. quae calefacta; humores magis recipiunt, & uirulentiam illam, & malam qualitatem. quam postea; singulis partibus communicant, & praecipue hepatis; eo modo, quo dictum est. Quod intemperies haec sit, calida, & sicca; à natura rei cognoscitur, & ex effectibus suis. nam, si ulcera fuerint; habebunt duritiem satis insignem. Durities autem; fit, uel à pituita crassifecta, uel à melancholia. sed non à pituita crassifecta, quia non corroderet; ergo à materia melancholica. & de hoc; Gal. in lib. de tumoribus praeternaturam. sic habet ubi adsunt erosiones cum duritie; ibi adsunt materiae crassae, adustae. Sed, si materia esset tenuis; potius Erysipelata faceret, uel ulcuscula superficialia; non autem in profunditate. At ulcera haec sunt in profundo, & cum erosione; ergo materia crassa adusta est, quae efficit talia ulcera. Quod etiam sit materia, calida, & sicca; cum adustione; declaratur, quia istorum ulcera curantur ijs, quibus medemur ulceribus adustis. quod quidem

quidem ulcus; uenis primò paruis paulatim, deinde maioribus, transmittit suam malam qualitatem, donec hepar pertingat, & ipsum occupet. Quod, ita ulceratum; tale sanguinem, talesq; humores; qualis est intemperies sibi acquisita; generat. unde; & in hoc morbo idem continetur, quod in scabie. si quis enim utatur pannis, quibus utitur scabie laborans; uel cum illo dormiat; primò incipit scabies in una tantum parte. deinde; ad alias successiue permeat, donec totum infectum reddat. & sic; ad hepar pertingit. quod, ita alteratum; talem sanguinem generat. Quapropter; tales non bene sanantur, nisi prius euacuata materia; & alterato corpore, uidelicet hepate. quibus peractis; lineamentis, etiam lenissimis, tollitur; quæ alioqui ex se nunquam abiret. & ista; magis hominem afficit secundum dispositionem ipsius; & secundum etiam; quod se regit circa, cibum, & potum; & reliqua sex non naturalia. Et extat propositio uniuersalis in medicina; quod, quando aliquis affectus æqualiter in toto corpore est impressus; tunc principium naturale est uitiatum. ut (uerbi gratia) si quis patiatur priuationem, motus, & sensus; in toto; tunc de necessitate patitur principium, sensus, & motus; & cerebrum ipsum. pariter; si quis patiatur asphexiam, idest summam pulsus imbecillitatem; signum est, uel tunc esse in principio uitali. s. in corde. & ita; ubi in singulis corporis partibus uitiatum sanguis ita; quod fiat, uel adustus, uel pituitosus, uel falsus; & per totum diffundatur; tunc signum manifestum est; quod hepar sit laesum. sic igitur; non est mirum, quod ex una parua scabiei

DE MORBO

pustula totum corpus inficiatur quandoq; pariter; mirā
non debet uideri, quod ex parua pustula, uel ulcusculo;
istius morbi uenenosi; inficiatur totum; si quidem inficia-
tur hepar, quod est principale mēbrum, toti deseruiens.
quod, cū fuerit ita infectum; necessarium est omnia in-
deterius labi. Et ideo; Gal. in sexto de locis affect. decla-
rat, quod paruum uirus scorpionis, in aliquam partem
impressum; pertingat illico usque ad cor, uel cerebrum.
ubi recitat de quodam, qui à morsu scorpionis refrige-
rari uidebatur; ac, si aqua frigidissima super caput eius
inpersa esset. & uidetur quasi uirtus quædam spirita-
lis; sicuti etiam est de opio. nam modica opij qualitas; to-
tam habet refrigerare massam sanguinis. non igitur est
mirum (Domini) si illato contagio, uel in summum pe-
nem; uel in os, uel in uulnam; diffundatur illa mala inter-
peries usq; ad hepar pertingat. quod autem ita sit, quod
scilicet hepar inficiatur; apparet. nam omnes tales; liui-
di ferè, & subnigri; apparent. floridumq; ; tum faciei;
tum cutis; amittunt colorem. & tristantur sine causa;
cū prius hilares essent. Nam dicebat Gal. in lib. artis
parue, & in quarto de tuend. sanit. quod talis est cutis in-
superficie, quales sunt humores, in corpore dominantes;
nisi ad profundum decubuerint. isti igitur; tristantur;
quia non amplius sanguinem, bonum, floridumq; ; habet.
Vnde; & spiritus, qui ab eo eleuantur; cū sint adusti;
nō possunt esse clari, nec lucidi; sed, perseuerante hac ma-
la qualitate in hepate. calida, et ficca; maior fit sanguinis
adustio. tunc autem; mēbra renuunt talē sanguinē, adeo
cras-

crassum, adustum, & mordacē; pro nutritione sui. ideo;
consequenter aggregantur tunc plurimæ superfluitates
in tali corpore. quod, si isti aliquam corporis partem, re-
liquis imbecilliozem, habuerint; illuc humores tales ex-
crementicij confluunt modò ad crura, uel ad pedes, uel
ad cutim; diuersaq; symptomata ibi percipiuntur. Si enim
iuncturæ fuerint debiles; ad iuncturas confluunt. Quæ,
cum frigida sint; humores illi, acres, mordaces, et adusti;
in ipsas penetrant, acutissimosq; dolores pariunt; talesq;
gignunt dolores ac, si terebra perforarentur, si uerò ille
humor magis tenuis fuerit; nec ita assatus, nec adustus;
uirtusq; potens, & ualida; fuerit; expellit talem humorē
ad cutim, & pustulas facit. nam cutis; est receptaculum
omnium excrementorū. præterea; pustulæ illæ ad nigre-
dinem uergunt. undē; indicant adustionē ipsius materiæ
in signem. sub illisq; pustulis; propter summam adustio-
nem fiunt ulcera, quæ difficillime curantur. & quando-
que ita, acris, & mordax; est huiusmodi materia; ut ua-
pores, ex ea eleuati; caput petentes, efficiant diuersa sym-
ptomata, uehementes capitis dolores. pustulas, capillorū
defluxus. nonnunquā figuntur in palatū, uel in gulā;
quia, humidae sunt, & laxæ; & ibi efficiunt ulcera. faciūt
autem crustas; quia, dum sanguis ille adurit; eleuātur
uapores ad caput acres, qui, cum cerebrū, ualidū, & for-
te; inueniunt; ab ipso ad cutim expelluntur. & ab eis; do-
lor, & in furculis, & in spatulis; propter ascēsum illorū
uaporū efficitur, qui inhaeret periostijs illarū partium.
Quandoque etiā; cadunt pili, propter defectum alimenti

DE MORBO

ipsarum; aut, quia etiam alimentum sit corruptum. Ita
dum; circa cutim plurima plerunque adsunt excremen-
ta, quae ibi putrescant. Et si pili generentur ex adu-
satione humorum. tamen, si adustio illa corrumpatur, et adu-
ratur, magis tunc cadunt pili. Et hinc est, quod auripigri-
tum facit cadere pilos; quia tollit ortum ipsorum, aduen-
do radices. sic; et materia illa adusta, quae ad radices pe-
lorum tendit; cum aduritur, magis est causa, quod pili ca-
dant. Quare; omnia symptomata indicant uicem adu-
sationem, et praecipue in hepate; siquidem in tota massa
sanguinis adest uitiū; ergo et in ipso principio. Si ad-
uertat, quod ista adustio habet gradus diversos. nam qui-
dem hepar in totum etiam frigida, et perit. Item
peratur et inuenerit; facit quidem adustione. nec ita ta-
men, sicuti in hepate; cal. et sic. et ideo. nec est mihi. si
quidem temperaturis reperiantur effectus istius gra-
dus, et uariae affectiones. nam in alijs; huiusmodi reperiu-
tur in alijs; dolores. in alijs; ulcera. in alijs; tumores. et
gumma. Si quaeret quis; cur est, quod huiusmodi affectio
non peruenit ad cor, sicuti ad hepar; nam, sicuti peruenit
ad hepar per uenas; ita etiam tendit ad cor per arterias;
Dico, quod ideo non euenit; quia ad hoc, ut agens agere
requiritur dispositio ipsius passi. noui enim ego multos,
et quosdam uididi; qui ex uno tantum concubitu, illam
tam qualitatem acquisuerant. Quare; dico, impressione
hanc facilius recipi in hepate per uenas, quam in cor-
per arterias. nam, cor, et arteriae; sunt ualidissimae;
substantiae, admodum durae, et solidae. ideo; huiusmodi in
semper

Quaestio.

Responsio.

temperies non ita facile potest imprimi in ipsis. uenæ autem, & hepatis; quia habent substantiam, magis laxam, & molliorem; si lidam; merito non adeo affectibus his resistunt; & arteriæ ipsæ. Sed querens; nunquid; quando facta est illa pustula in præputio; & inguinibus appareant illi tumores. i. bubones; sit appellandus morbus, gallicus recte. Ad hoc; dicimus; quod, si pustula illa nuper incipit; & easque prudens medicus extinxerit, ac represserit; tunc illa non est dicenda morbus gallicus. & tunc; color illis fœdatur; & magis niger, quam pallidus; redditur. & hoc; ideo est; quia sanguis, ex quo nutriuntur membra omnia; adurit, ineptiorque; redditur ad membra nutrienda. Spiritus etiam ipsi; tenebrosiores efficiuntur. ideo; isti tales semper tristitia cogitant, & mala imaginantur. quod, si adhuc perseverauerit; aggregantur plurima excrementa, quæ deinceps; ad iuncturas expelluntur, & ad periostia. unde; continue augentur plurimi humores pituitosi. qui superassati; fiunt deinde ophi. Quapropter; circa iuncturas quandoque fiunt gummæ. Quod, si magis adurantur; & magis acres, mordeant; & erodant; diuersa efficiunt ulcera. Quod, si diutius hæc intemperies perseverauerit; Non utique cessabit, donec omnia membra principalia occupauerint. quia, cum contrarium contrario applicatur; necessario sequitur actio & passio. Dum enim uirtus cerebri potest resistere huic male qualitati; resistit quantum potest. & si caput dolet, tristitiaque; imaginetur; non credatis tamen, quod læsum sit principaliter in cerebro; & quod cerebrum

Questio.

Responsio.

DE MORBO

per essentiam laesum sit; sed, quod laesio aliunde per consensum; sit propter uapores ascendentes ab inferioribus partibus. Vnde, si irascatur, hoc est etiam per consensum uaporum ascendentium. Quia, cum sanguis, crassus, & adustus; sit in hepate; & ex eo generentur spiritus, quia ex puriori, & magis defaecata; parte sanguinis; gignuntur; non possunt esse ipsi, nec lucidi; nec clari. Non tamen propter hoc dicendum est, affectum esse principaliter in corde. sed, perseverante morbo ipso; concedo, quod ista mala qualitas imprimatur in utroque. Prius tamen in cerebro, quam in corde; quia cerebrum ipsum est laxum. Cor uero; est, solidum, & durum. ideo; facilius recipit illam malam impressionem, quam cor. Cerebrum igitur; ita inficitur, & ita; ut quandoque; corrumpatur meninx ipsius, & os etiam corrodatur ipsius cranei. sed tunc; iste pessime se habet; quoad operationes, naturales, & animales. Vltimo; contagium istud ad cor pertingit ratione pessimi alimenti, quod generatur in hepate. & cor; ratione illius, magis exiccatur ob impressionem illam; quae cal. & sic. est. & sic; incipit tabescere. Tunc autem, nulla est redemptio. Tales autem; sunt admodum, agrestes, & impatientes; nulla possunt tolerare. & si quis alius secum loquatur; fastidiunt omnia. maxima. n. fit adustio in cerebro in istis. & ita; morbus iste tres habet gradus. Primus; est, quado illa mala qualitas in hepate figitur, ac imprimitur. Quod, si tunc cerebrum quidquam patiatur; illud est per consensum. Secundus gradus; est, q. ultra hepar occupet cerebrum. & tunc; apparent signa, quae superius diximus.

Vlti

Gallici affectus gradus tres.

Primus.
Secundus,

Ultimus gradus est, quando etiā cor opprimit, ex quo sequitur marasmus, nec ampliū curatur. Etenim; patientis patientes intēperiē, huiusmodi humores illi prout aggantur, aduruntur. & sic; sequitur perpetuò adustio humorū, siue sit bilis, siue pituita, siue atra bilis. Quā de re; iā habetis, naturā, & essentiam; istius morbi, nec nō sua signa, ipsorumq; rationes. uerū; si talis est, qualē diximus; essētia huius morbi quomodò remouebitur, cūm aderit? Duplex est uia. una; per ea, quæ à qualitatibus manifestis operatur. alia; quæ à proprietate occulta. Insurget, autē quispiā dicens; cur ergo cōcedis illā qualitātē occultam, siue proprietatem; quā semper, & ubiq; uituperas? Ad hoc; dico, q. Gal. interdum ad illā cōfugit, ut (exēpli gratia) quare Scāmōnū trahat bilē; de hoc nulla potest tradi ratio, nullaq; causa reddi potest; quare stercus pueri curet synāchen. In isto igitur morbo; debetis procedere cū ijs, quæ operantur qualitatibus manifestis, & cūm hmōi morbus sit intēperies hepatis, cal. & sic. & cū materia; primò materiā euacuabimus. Deinde; frigidis, & humidis; queremus reducere hepar ad pristinū statum. nā non possumus intēperiem remouere; nisi priūs educatur materia. non. n. potest reduci ullum mēbrum ad suū naturale tēperamentum; nisi priūs mundatū fuerit proprijs superfluitatibus. Priūs igitur uacuanda materia; deinde alterandum est hepar; frigidis, et humidis. & quo niam morbus iste est, malignus, & uenenosus; non potest tolli, (cū sit ualdē impressus) ijs, quæ qualitatibus manifestis operantur. Ideo; ad Bezoartica, siue antidota;

DE MORBO

c. 111

tidota; est. recurrendum. Vnde; Deus gloriosus de hoc
 nos commoneat. suumq; ostendat auxilium; quemadmo-
 dum etiam fecit in alijs morbis uenenosis. & hoc; est de
 coctum ligni Guaiacani. Nam; & medici moderni, qui su-
 pra nos tentauere morbum istum curare; cum ex affecti-
 bus, ab eo prouenientibus; uiderent, intemperiem hanc,
 cal. & sic. in curatione quidem frigidis, & humidis; pro-
 cessere. & quia uidebant ista corpora propter huiusmo-
 di intemperiem esse referta quam plurimis malis humo-
 ribus; prius, quidem, exactam, & ipsi euacuationem tena-
 tarunt. & cum uiderent ulcera huiusmodi maligna esse;
 ijs; quae Arabes ulceribus, malignis, & putridis; occurre-
 re consueuere (quae saphati appellant) processerunt. &
 quia in huiusmodi ulceribus Arabes argento uiuo uteba-
 tur ideo et ipsi huiusmodi processere. antidoto non tamē
 curabant, etsi uidebantur curare; propter summā argen-
 ti uiui repressionem, quam ipsum habet; non tamen (ut di-
 xi) curabant; quia non remouebant illam malam intem-
 periem. Sed bene per aliquod tempus remanebat suppressa.
 Procedente uerò tempore; omnia deteriora redibāt,
 quam prius essent. & quia non credebant, se sanare lini-
 mentis ideo antidoto usi sunt ipso. & quia argentum ui-
 uum, assumptum per pilulas, et syrupos; nimio suo motu
 ulcerabat intestina; ideo sistebant ipsum, & salua, & a-
 xungia, & similibus. & hoc; appellarunt argentum præ-
 cipitatum. Cum potius præcipitans dicere debuissent;
 quoniam præcipitat homines. Hactenus; sciuitis, quod
 intemperies ista, calida, & sicca; hepatis; reducenda est
 ad

ad suum naturale temperamentum suis oppositis, frigidis. & humidis. Sed hoc dicebamus, non posse fieri; nisi prius euacuatis quibusdā humoribus adustis, multiplicatis in corpore propter huiusmodi intemperiem. & quia medici gradum istius lapsus, & formam eius specificam; ignorant; quæ quidem uenenosa est, & pestifera; ideo occurrunt ei suo antidoto. Quia, sicuti forma, faciens istum morbum, est nobis occulta; ita medicina, respiciens istam formam, est nobis ignota. Quod autem huiusmodi intemperies ad certum gradum peruenire debeat; ad hoc, ut faciat morbum gallicum. Hoc uerum nō est. & licet aliqui uelint ita argumentari; quod lepra sit morbus gallicus; hoc modo. omnis morbus gallicus sit ab intemperie, cal. & sic. hepatis, ergo omnis Lepra est morbus gallicus; Hoc tamen non sequitur. Vide. n. quæso; quomodo ualeat hæc consequentia, in secunda figura, ex puris affirmatiuis in terminis non conuertibilibus. Bene enim uerum est; quod lepra sit ab intemperie, cal. & sic. & quod curatur his, quæ euacuant humorem melancholicum; et per, frigida, & humida; alterant hepar ipsum. Non tamen per id lepra est morbus gallicus. & quia medici ignorant formam specificam; ideo casu inuētum est eius antidotū, quæ est caro uiperæ; qua asserit Gal. se multos curasse; in eo loco, qui est de subfig. emp. sicut etiam morbus gallicus; primo debet curari ijs, quæ humorem melancholicū euacuant. deinde; ijs, quæ alterant hepar ad frigidum, & humidum. & Deus dedit nobis suum antidotum; quod respicit hunc morbum à tota forma. & illud; est liguum

Guaica=

DE MORBO

Guaicanū . Quòd, non tantum quoad qualitates manifestas contrariatur suae formae; sed potius uidetur illi simile, & sauerē. quoniam, calidum, & siccum; ex quo uidetur, quod intemperiem illam augere debeat magis; ideo, cum ipsum morbum remoueat, operatur; non, quia calidum; neque, quia frigidum; sed, quia tale. In curatione igitur istius, pessimi, & uenenosi; morbi; consulo, ut utroque modo procedatis. primo; incipientes ab ijs medicamentis, quae per indicationes sumuntur. & quia humores plurimi sunt, & adusti; ideo prius euacuandi sunt. Sed prius; sunt preparandi, & concoquendi. Postea; alterandum est hepar ad frigidum, & humidum; quoniam intemperies acquisita est, calida, & sicca. Ultimo; bezaortico, uel decocto; Ligni Guaicani, quod à proprietate sanat. Quod autem, ubi adest huiusmodi morbus; sint plurimi humores adusti melancholici; istud ex suis signis deprehendētis. nam; uel patiuntur dolores in brachijs, uel in spatulis, uel in cruribus, uel in capite; qui proueniunt à uaporibus, eleuatis ex humoribus adustis. Interdum; ulcera, tum circa pudenda, tum circa os, & palatum; quae indicabunt supra humorem melancholicum adustum. quandoque, pustulas in capite, quandoque, capillorum defluxus: propter pessimum nutrimentum. quae omnia; attestantur supra tales humores adustos, plurimos, deprauatos. Quapropter; euacuandi sunt, & optime, & exquisitè, & quia aggregati fuerunt propter malam hepatis intemperiem, quod, cum generet pessimum sanguinem; illum trans

transmittit per uenas, & arterias; ad uniuersum corpus
nutriendum. Sed, cum iniucundus sit, & inutilis, atque
excrementitius; membra ipsum renuunt. Vnde; non fit
in hepate tunc bona concoctio. Vnde; multiplicantur
excrementa. qua de re; facta prius concoctione, & con=
uenienti uentris euacuatione; Mittatis sanguinem usque
ad unc. x. & plus, & minus; secundum, quod corpus fue=
rit, robustum, aut imbecille. & , si uirtus ita debilis sit,
ut talem, ac tantam, sanguinis missionem unica uice non
possit ferre, bis, ter' ue; iterabitis; donec eam quantitatē,
quam intenditis; eduxeritis. ex hac enim; euacuabitis hu=
mores, qui in toto uenarum ambitu aggregati sunt, pro=
pter malam hepatis intemperiem. Deinde; refrigerabi=
tis ipsum hepar, & uniuersum corpus. quo maxime in=
digetis. Postea; quia scitis; aliquos humores, crassos, &
adustos; superesse; concoquitis ipsos; quoniam ex ipsis
non potest generari alimentum per corpus, quia iam
omnes concoctiones pertransiuerunt. Nam humor me=
lancholicus; est, excrementum, & fæx; omnium conco=
ctionum. si igitur excrescit omnem concoctionem; scitis
uos, quod ex cinere nihil sit. Ideo; non potest concoqui,
uera, & propria concoctione. sed concoquitur hoc pa=
cto, quia coniuncta est plurimis, bonis humoribus, &
laudabilibus; tam in uenis, quam extra uenas. & crudis
etiam; ideo istos concoquetis, aptosq; secretioni redde=
tis. Quapropter; in primis exhibebitis ea; quæ ueram fa=
ciunt concoctionem, ipsamq; adiuuant. & ista; sunt, cali=
da, & humida. hoc enim pacto; ueram facietis concoctio=
nem,

DE MORBO

nem, ipsamq; adiuuant, & ista; sunt calida, & humida,
hoc enim pacto; ueram facietis concoctionem, adiuuando
calorem innatum; qui postea crudos humores aggredi-
tur, ipsosq; concoquit. & tunc; natura, quod est sibi simi-
le; retinet, quod uerò noxium; expellit, & segregat.
Quia igitur in istis aggregati sunt humores adusti plu-
rimis; non debetis concoquere uera concoctione (Quo-
niam humores isti ueram concoctionem pertransue-
runt) sed concoctione, improprie dicta. adiuuando scia-
licet; calidum innatum; quò eos humores crudos, cum
adustis coniunctos, concoquat, & ipsos separet, & adu-
stos; humectabit, magisq; expulsionì paratos reddetis.
& cum natura fortior fuerit facta; eos deinde expellet.
Quòd, si tale munus non efficiet; debetis uos, adiuuando
ipsam, expellere. Aduertendum autem hic est; quòd isti
ferè omnes practici ad preparationes humorum, nulla
facta concoctione, procedunt; nullam differentiam po-
nentes inter, preparare, & concoquere. Ideo, in prin-
cipio, abstergentibus, incidentibus, & aperientibus; pro-
cedunt. sed illi humores; cum nondum preparati sint, nec
concocti; detruduntur per uasa, & incuneantur; nulla
facta prius concoctione. nec etiam abstergi, nec incidi;
possunt; cum non sint concocti. Ideo; notate differen-
tiam, quæ est inter concoquere, & preparare. nam con-
coquere; est adiuuare calorem innatum; ut super humo-
res, fortius, & ualidius; agere possit, ipsosq; concoque-
re, malosq; à bonis separare. preparare uerò; est, cum
concocti sint; si tennes nimis fuerint, eos incrassare. si
crassi

crassi nimis; attenuare. si uiscidi; incidere, & abstergere,
 & tandem eos euacuare. Sic itaq; semper debetis face-
 re; prius accedere ad concoctionem humorum, & ante-
 quam præparentur. deinde; facta concoctione, & præ-
 paratione; si natura non euacuat, euacuabitis uos. Ideo;
 in principio in casu nostro procedetis cum fomentis, ca-
 lidis, & humidis; & circa, uentriculum, & circa hypo-
 cōdria; ut prima concoctio optimè fiat, & iuuetur ca-
 lor innatus. postea; cum ijs, quæ interius assumuntur; ut
 sunt, calida, & humida; tam scilicet cibi, quàm medicinae.
 sintq; facili concoctionis. & ita semper procedetis; ut
 prima concoctio, quæ fit in uentriculo; optimè fiat. pari-
 ter; & quæ in ambitu totius fit; et celebratur. Sic enim;
 semper adiuuabitis. calidum innatum. & modicè calefa-
 cietis; leuibus frictionibus; cum modico olei, uel amygd.
 dul. uel chamæmeli. Vinum; debilis substantiæ debet es-
 se, deinde lene, & modicè dulce; non nigrum, sed album.
 cibi quoq; sint calidi, & humidis; ut ptisana, alterata mo-
 dico cinnamomi, fiat autem; in bono iure gallinae. quia
 ptisana; ex se, frigida est, & humida; ut scitis. Cum au-
 tem per. 8. aut 15. dies ita duxeritis ægrum, adiuuan-
 do concoctiones omnes; tunc urinae magis laudabiles ap-
 parebunt, magisq; concoctæ. Tunc uerò; ad abstergen-
 tia, incidentia, & aperientia; tutò potestis accedere; ut,
 quod est iam concoctum; natura adiuta possit expellere.
 Ideo; tunc optimè potestis; syrupum de fumo terræ, qui
 abstergit, & incidit, & oxymel simplex, & syrupum
 de epithym; aliosq; innumeros; exhibere; ut, quod est

Tenues ha-
 mores cras-
 siores red-
 dendi.

R con=

DE MORBO

concoctum; expellatur, quodq; crudum est; præparetur
expulsioni, abstergendo, incidendo, & aperiendo; para-
tum reddatur. His peractis; tunc pharmaca, quæ huius-
modi humorem euacuent peccantem; & hepar alterent,
exhibebitis. nec a confecto ipsius Amech discedetis; nec
a syrupo rosaceo solutiuo. Quo peracto; si adhuc sym-
ptomata perseuerauerint, nec magna ex parte fuerint
remissa; iudicatis, corpus illud non esse exacte euacuatum.
Tunc igitur; concoquetis rursus, ac præparabitis; mate-
riam. post modo; etiam euacuabitis. & tunc; poteritis
uti illis nostris syrupis, uel alijs consimilibus. nostri au-
tem; sunt ita,

Recipe Myrob. citrin.

Chebul.

Indorū.

an. unc. v.

Contundantur crasso modo; & in libras quatuor sumi
terræ infundantur per diem, & noctem. Postea

Recipe Polypod.

Follicul. Senæ

Epithymi,

Glycyrrhizæ

Caryophylli,

S. citri,

Cinnami,

Epithymi,

Cort. elleb. nig. drach. i.

an. drach. vi.

drach. i.

drach. ij.

an. scrup. i.

Bulliant omnia simul; usq; ad consumptionem tertiæ par-
tis. deinde addantur libræ tres aquæ sumi terræ, & mi-
sce

ſce pro ſex uicibus. & ſic; ſi quidem ager, fortis, &
 ualidus; ſit; poteris hoc exhibere ſingulis diebus. ſi uerò
 non ita robustus; alternis diebus tantum. Quibus per
 actis; ſi uidebitis accidentia magna ex parte ceſſare;
 tunc alterationi hepatis attendetis. Quo facto; poſt
 modum ad Bezoartica deuenietis. alterabitis autem he-
 par frigidis, & humidis; quæ moderatè talia ſint. &
 tunc, dabitis, ptiſanam in iure, magis longo, & aqueo,
 & ſit uinum magis dilutum. Quò uerò ad medicinas;
 uos exhibebitis, ſyrupum de nymphaea; & uiolaceum,
 compoſ. & ſimp. alioſq; conſimiles; & cum aquis,
 frigidis, & humidis. Poſtmodum; ad Guaicani deco-
 ctum ligni accedetis. Sed, quoniam ultra iſtud deco-
 ctum frequentiffimus eſt uſus, linimenti argenti uiui;
 & olei de calcantho, ſeu de uitriolo. Nam iſti uolunt,
 hæc habere proprietatem contra iſtum morbum. &
 non tantum utuntur argento uiuo exterius; ſed inte-
 rius etiam quod peius eſt exhibent. & hoc; quia uident
 quaſdam experientias. Sed, quàm difficilis ſit expe-
 riendi modus, niſi prudentem medicum naſtus fuerit;
 legatis Gal. in primo, & ſecundo; de ſimpl. medic. ubi
 inquit; quòd medicus; maximè prudens, & in logicis
 uerſatus eſſe debet; ſi quidem debeat cognoscere & di-
 ſtinguere id, quod eſt per accidens; ab eo, quod eſt per
 ſe. Ideo uos, qui methodici eſſe uultis; cognoscere debe-
 tis. Vnde ſit quòd argentum uiuum curet, uel potiùs cu-
 rare uideatur; morbum Gallicum. Præterea, uideatis
 Plin. in cap. de lithargyro. Licet nonnulli faciunt
 R ij diſſe=

DE MORBO

differentiam inter hydrargyrum, & argentum uiuum;
dicantq; quod hydrargyrum sit id, quod arte fit. argen-
tum uiuum uerò id, quod à natura; &, quod foditur ex
minis. sed, quicquid sit; easdem habet uires, siue fossum,
siue arte factum. semper enim; cuiusque applicetur; re-
pellit, & summopere penetrat. & nullum commercium
habet; præterquam cum auro. & præ nimia sui frigidita-
te, & penetrandi ui, (siue hoc habet à sua forma specifi-
ca siue aliunde) cuiusque applicetur, repellit. &, cum oc-
currit membris principalibus; interficit sicut uenenum.
Ideo antiqui abhorreant ipsum. sed post ipsos Arabes,
qui maximi alchymistæ fuerunt; ita admiserunt usum ipsius;
ut, & in scabie quoque uterentur. sed apud Græcos; nun-
quam uidebitis usum ipsius. Loquor enim de Græcis an-
tiquis; sicuti fuit, Hipp. Gal. Oribasius; non de recentiori-
bus, qualis fuit, Aëtius, Paulus, & alij huiusmodi. Quo-
niam; illis neotericis Rasum præfero. Alexander etiam
Trallianus; fuit ex antiquis illis. Ideo; uideatis Gal. in ca-
pi. de argento uiuo, ubi dicit. ego; non cognosco hydrar-
gyrum, nisi pro ueneno, & nihil aliud de ipso uult dice-
re. Dico igitur; quod argentum uiuum habet hanc pro-
prietatem repellendi omnia quibuscunque occurrat. &
ideo; Arabes eo in ulceribus, putridis, & malignis; ute-
bantur, & purulentis; cum non possent occurrere cum
exiccantibus, & abstergentibus. Quoniam ex isto; locus
illa purulenta mundabatur, & breui tempore. Quo ui-
so; coepere ipsum extollere & ad scabiem; & cum styra-
ce, & oleis calidis; applicare. & sic; multi moderni, in
motus

nior
scab
ipsu
bus
infer
est m
cultu
rient
euen
licet
licum
habe
toto
tame
id, qu
uider
sare
cesset
ribus
trudi
bus a
diuer
præci
modò
nunt.
chia;
bus o
doqu

niores, & aromatarij ferè omnes in suis linimentis ad scabiem utuntur hoc. & (quod deterius est) extinguunt ipsum salua, & cineribus. & conficiunt pilulas, cum quibus mirifice humores euacuant, & per superius, & per inferius. & est; ac, si arsenicum præpararent; quia istud est maximè uenenum. Dicunt autem; istud à uirtute occulta sanare morbum Gallicum. Inquiunt; & hoc experientia cōstare. sed dico ego (& ues uidebitis; si unquàm euenerit, ut experiamini,) quòd neutrum horum facit. scilicet; quòd nec curat à proprietate manifesta morbū Gallicum, nec ullam contra ipsum proprietatem occultam habet. Immo; est pessimū uenenum, & exterminādum à toto usu medicinae. & licet uideatur ipsum curare; non tamen curat. & decipiuntur; nescientes discernere inter id, quod est per accidens; & id, quod est per se. nam quia uident; quòd exterius, uel interius; assumptum; facit cessare dolores, & ulcera clauduntur; credunt ob id, quòd cesset morbus; sed non cessat. at bene à partibus; exterioribus, & ignobilioribus; ad interiores, & nobiliores; detruditur. procedente postea tempore; redit cum seuioribus accidentibus. Quia autem hoc uiderunt & ipsi; ideo diuersos modos applicandi imaginati sunt. modò enim præcipitant ipsum modò adurunt, modò in suffumigijs, modò in lineamentis, modò per os; exhibent. modò illinunt. hoc pacto uidelicet; crura usque ad genua. & brachia; usq; ad cubitum. quo facto; cum repellat omnia, quibus occurrit; repellit etiam ad medios uentres, & quandoque ad caput. & sic; tunc cessant dolores, & ulcera

DE MORBO

ulcera claudantur, & alia huiusmodi per aliquod tempus. & cum non sentiantur amplius dolores; letantur; ipsi aegroti bene comedunt; bene bibunt; bene dormiunt; & pinguescunt, licet non bona pinguedine, sed potius tumescant. & cum permanserunt, quatuor, vel sex; menses; & quandoque annos; redit affectus Gallicus, & peior priore inuadit, & anhelitus foetet, gingivæq; corro-
duntur. unde; & dentes longissimi apparent, & subar-
cidi, color prauissimus, & foetissimus, quod si iterent li-
nimentum; & bis; terue; non amplius possunt euade-
re. Ideo, cum inuncti fuere; apparent sani; quia repellit
intra, & penetrat. ob id; commiscunt cum oleis calidis,
& cum oleo decocto. cum ol. laur. cum ol. de terebin-
thina; cum adipe, urfi, anseris; cum butyro; & faciunt
infinitas miscellas, & utuntur linimento Ioan. de Vico;
quod referunt illi Romæ multam pecuniam dedisse. at
hoc faciunt medici; per ignorantiam methodi. & ita;
ego quoque, cum iunior essem; usus sum isto linimento.
& usus sum sanasse aliquos; cum tamen non sanaue-
rim. nam redibat postea deterior priore. Ideo; cum hoc
uiderim; conuerti me ad Gal. hoc animo; ut, nisi metho-
dum in hac arte, & rationem; qua utitur ipse; inueni-
rem; derelinquerem. Ipsam tandem Deo iuante uidi; &
inueni ueram uiam; à qua illuminatus fui. & cognoui;
quod argentum uiuum repellit omnia, quibus occurrit;
dilatâtq; uias, & expellit quicquid humoris inuenit. &
non cessat iste motus; dum humor, crassus, adustus, &
pituitosus; expulsus sit ui ipsius. & quia illinuntur ex-
tremis

trema; ideo humores coguntur retrocedere; & deuenire ad uentrem medium, & thoracem. unde; qui taliter inunguntur; plurima excernunt per sputum. & ita; scopus, & finis; huius; est, ut omnis materia, ui, & impetus; illius argenti uiui; deueniat ad thoracem, stomachum, & pulmonem; & inde expellatur. cuius signum; est, quod maxima copia illius humoris excernitur sine tussi, & sine aliqua excreatione; tenendo solum os apertum. sic igitur; thorax impletur illo ueneno, & illa mala qualitate; quæ totum occupabat. sed, quàm hoc sit bonum; iudicetis uos. si cum materia mala tendit de se ad ignobiliores partes; uos autem repellitis ad nobiliores; an sit bene factum, necne? Præterea; aduertatis, an illa sit conueniens uia educendi illum humorem; cum debeat hepar euacuari per conuenientes regiones. & Auic. prima primi inquit; Cum euacuas; caue, ne materia transeat per membra principalia. & tu oppositum facis tuo argento uiuo. & permanet iam, imò fit fortior; quia ea materia eò truditur, & illa mala qualitas; ubi maiorem facit impressionem. & ideo; isti habent sua membra spiritalia perpetuo affecta. & uos in primo intuitu tales cognoscetis; cum nec amplius habeant talem colorem, neque floridum; qualem habere solebant. marcidæ factæ sunt gingiue propter humores, qui eas corrodunt partes; ideo dētes, longi, & nigri; sūt a foetidis uaporibus. Præterea; anhelitus foetet, & calorem innatum semper sopitum habent; propter illud uenum, quod acceperūt. nec bene cōcoquunt, sicuti prius; per

DE MORBO

manetq; interperies illa calida, & sicca; in hepate (sim-
mo; aucta est multum) ex qua continuè multiplicantur
pessimi humores, adusti, & plurimi. Isti autem credunt;
quòd, euacuatis illis humoribus, sanentur; sed oportet re-
ducere hepar ad naturalem intèperiem, nè alios amplius
generet vapores malos. ideo; non est mirum, sit fiat reci-
diua; & malignior reddatur materia, quàm fuerat in
principio. & ratio; quia causa, in hepate existens, perse-
uerat continuè magis, atq; magis. quæ tamen; prius re-
mouenda erat, siquidè uolebas rectè curare. Quare; licet
isti uideantur curari; non tamen curantur, quia non per-
se curantur. s. remouendo causam morbi; sed tantum per
accidens, recipiendo materiam, & euacuando absque al-
teratione hepatis, sinè remotione illius male qualitatis
impressæ. & ideo; curantur hoc modò; quando sentiunt,
dolores cessare, & ulcera uident consolidari, & reliqua
symptomata tolli per aliquod tempus; quia modò euacua-
tur quidem, sed non per conuenientes regiones; & detè-
rius fit illud, quod acquisuere per assumptionem illius.
Ideo; caueatis ab usu argenti uiui, & præcipuè à pilu-
lis illis; cum sint uenenum manifestum. Hucusq; igitur;
habuistis essentiam huius morbi; & signa; & indicatio-
nes, quæ ab his sumuntur, sinè quibus curari non potest;
sicuti, febres, & inflammationes. Quoniam; gradus la-
psus præcisè dignosci nō possunt, neq; etiam gradus na-
turalis temperamenti dignoscere ualemus; sicuti Gal. in
procem. ad Glauc. asserit. aliorū autem morborum licet
non possimus exquisitè lapsus dignoscere; quia tamen

non faciunt magnam impressionem, quemadmodum facit iste pessimus morbus, quia uel citò interficiunt, uel sanantur contrarijs; tamen occurrentes depellimus ipsos. & hoc; quia non infixere formam suam in membris, sed, si in hoc, & in alijs uenenis; sciremus gradum lapsus, & formam illam specificam; fortè ijs, quæ ab indicationibus sumuntur eam tollere possemus. nec credendum, quòd tēperatura ipsa sit forma; sed quòd bene, ab ipsa sequitur immediate forma substantialis. Sed, cum formam istam ignoremus; ideo non possumus eam tollere indicationibus. Nec credatis, quòd etiam alios plurimos tollamus ob id, quia sciamus præcisè lapsus gradus * illorum; sed * Alijs, graduum. occurrentes ipsis cum contrarijs, quia non fecere illam malam impressionem; ideo eos tollimus. sed quia iste morbus gallicus fecit impressionem illam; ideo non potest remoueri, nisi æquis uiribus, quæ uerè cognoscuntur. ergo; indicationibus curatiuis non potest tolli. ergo; ad aliud oportet deuenire; scilicet ad antidota; & ad ea, quæ à qualitate occulta operantur. Quòd, si fuerit in principio ita, ut non fecerit illam magnam impressionem; possumus tollere indicationibus. ut, si exquisitissimè euacua bitis ipsum corpus; & alteretis hepar ad frigidū, & humidum; uos refrenatis formam nondum infixam. sed, cum morbus est confirmatus; tunc oportet ad antidota accedere. & hoc; est lignum Indicum. Quod nam autē erit hoc lignum? An apud nos reperiatur tale? Veronē; enim est lignum, quoddam Eganum appellatum; quod facit siliquas, in quibus sunt semina parua; & folia rotun-

DE MORBO

da; & magis rotunda, quàm sint folia hederæ; crassiuscul
la. Tamen; lignum illud est solidissimū. & ita; ut uix pos
sit incidi, & grauissimum, ac ponderosum, interius ni
gredinē habet. Deniq; in eo inueniuntur omnes conditio
nes ligni, quod nascitur in India; adeò similia sunt. An ue
rò habeat eandem uirtutem cum ligno Indo; hoc ignoro.
& forte propter diuersitatem regionum, non habet eas
dem uires. tamen non expertus sum. satis est; quòd illius
ligni Indici magnam habemus copiam, quod est antido
tum huius morbi. neque hoc facit propter qualitates ma
nifestas; quia, ut ex gustu apparet, per regulas à Gal. no
bis traditas, in lib. de simpl. medicamentis; siccissimæ; &
calidissimæ; substantiæ est. nam amarum est eius decoctū;
cum acrimonia erodente. & ita erodente; ut sit calidum
usq; ad tertium gradum. & habet partes heterogeneas.
habet enim partes subtiles, in quibus fundatur illa acri
monia; & terrestres adustas, in quibus amaritudo. &
hinc est; quòd sustinet tantam decoctionem; ut, si decies
decoxeris; paulominus, amarum, spissum, & acre; erit,
quàm fuerit primum. & uix ab eo uirtus potest extra
hi. & uidi aromatarios; qui idem lignum decies uen
diderunt. Ideo; cum multis esse fideles uestris agris,
& honorem adipisci; iubeatis, ut decoquant in domo sua.
Cum igitur habeat istas qualitates; non tantum non de
beret curare istum morbum; quia ex, cal. & sic. intem
perie hepatis est; sed, cum tale sit; potius deberet auge
re. Ideo; non qualitatibus manifestis operatur; sed forma
sua specifica, sicuti etiam multe aliæ medicinæ. Cum igitur

tur operentur qualitate occulta; si istud decoctum exhibueritis, antequam remoueritis omnia impedimenta; multa incommoda, & mala insurgent, absque ulla utilitate. Quia forma illa specifica; à multitudine humorum obtunditur. Præterea; cum non possit, sua qualitate occulta, & forma specifica; operari; Qualitatibus manifestis; scilicet, cal. & siccitate; substantiæ operatur; & inflamat hepar. & sic; qui exhibent antequam corpus sit exacte, purgatum, & mundum; plus nocent, quàm prosint. Si uerò exquisitissimè euacuatum fuerit prius; tunc prosperè res succedet. Ideo; nunquàm exhibeatis tale decoctum; nisi, prius corpore exquisitissimè euacuato; & peractis ijs, quæ dixi. Sed quia uariius est usus istius ligni; ideo duo uerba dicam de hoc. Nam uideo, multos, eosq; insignes medicos; uti hoc ligno cum uino; & decoquunt ipsum cum uino, eoq; aromatico, & maluatico & exhibent absque ratione; ac sine methodo. Vnde; destruunt omnium temperaturas. & non solum, cum uino; sed admiscunt etiam calida aromata; quale est cinnamomum, & alia huiusmodi. & non tantum aromata calida; sed etiam medicamenta, cal. & euacuantia; ut epithymum, & senam. & (quod deterius est) ea etiam, quæ molestissimè euacuant; sicuti est scāmonium, colocynthis, helleborus. Vnde; componunt medicamentum, quod quidem est uenenosum. & quidam ex nostris iā ad nos accessit; qui ex assumptione istius uini, & exiccatus; est, ut uix spacio sex mensium potuerim eū refrigerare, & humectare. Huic autē; exhibui

Guaiacani ta
gni ex uino
decoctum.

DE MORBO

ea frigida medicamenta, quæ certe aliū interfecissent. & aromatarij timebant sibi ea præparari, cum dicerent, se nunquam uidisse corpori alicui humano tā frigida exhibita. & tamē uix potui ipsum refrigerare. Sed dicet quisspiam; uellem scire; unde nam est iste malus usus, & unde emanauit. Dico, & credo; fuisse quempiam excellentem medicum; qui artem, & medendi methodum; callearet. Qui cum inuenisset quempiam laborantem tali morbo, admodum refrigeratum, uel ex longitudine morbi, uel ex ætate; ut nihil ferè haberet caloris; præterea totum gummosum tophosq; in toto habentem, et humores per uniuersum, crassos, frigidosq;. Ideo, cum uideret talia; forte iste, eruditissimus, & prudentissimus; medicus exhibuit istud decoctum cum uino, & profuit. Quia uidemus & nos aliquos ita maleficiatos; ut nullam ferè caliditatem habeant, et loco sanguinis pituitam generāt quæ admodum, Limaciæ, & Cochleæ. In talibus; enim ideo eiusmodi ex uino ligni decoctum conferre posset; quia indicationes hoc probant. Nam, cum sint, frigidi, & humidi, cal. & sic, reducendi sunt ad temperamentum. Ideo; si inuenietis tales, in quibus reliqua omnia frustra sint facta; tunc poteritis hoc facere. Sed aduertendum hic uinum; quod mihi istud uinum non placet. Quoniam ægritudo ista est in neruis, & membranis. Scitis autem quā toperè, Hippoc. Gal. Auic. Dios. & alij omnes; detestetur uinum in morbis neruorum. Ideo; præ oculis hoc habendum est, quod si uolueris exhibere; cauere debes, ne exhibeas iuuenibus, cal. & sic. temperaturæ; & in tempore,

Guaicani
ligni exui-
no decocti
improbatio

pore, et regione; calidis, quia multum ledes. Nam in isto ligno sunt duo. est enim vis, calefaciendi, & exiccandi; & est forma specifica, qua sanatur morbus iste. Si qualitates manifestæ superauerint; tunc magis nocebis. si uerò forma specifica superabit; tunc; sanabis. Sed caueatis ab usu istorum antidotorum sine methodo, & distinctione; quia plus semper damni afferretis uestris ægris, quam iuuamenti. Ideo; si debetis istud decoctum exhibere iuueni; & habenti temperaturam, cal. & sic. in tempore etiam, cal. & sic. tunc remittatis acrimoniam suam, & caliditatem ipsius; in aquis, frigidis, & humidis. Si uerò fuerit corpus, humidum, & non calidum; & uelitis aliquantulum calefacere; decoquetis id in aqua communi, quia ipsa recipit omnes impressiones. Licet mille calida in eis decoxeris; nunquam ab eis frigiditatem remouebis; & ego superioribus annis Magnif. Virum Ioann. loachimum patricium Iannensem habui; laborantem tali morbo; cui quidem medici exhibuerant decoctum in aqua communi. licet autem Vir hic sit senex; tamen; quia est, cal. et sic. temperaturæ; iussi decoctum fieri ex aqua Endiuie. & hoc decocto totus refrigeratus est. Qui, cum prius pallidus esset; rubeus effectus est. Ideo; et uos ita facietis. Caueatis, ne qualitates manifestæ superet occultæ; * quia sic inflammabitur potius. Si uerò forma specifica superabit; sanabitur. Hactenus; habuistis essentias huius morbi. & quoniam est uia remouendi istum morbum una per indicationes; sicuti faciunt dogmatici in omnibus morbis à natura morbi; indicationes sumetes. Quia morbus est
intem=

* Alias, oc
cultas.

DE MORBO

Intemperies, cal. & sic. in hepate; redacta ad quandam
formam. nobis ignotam, nec credendum, quod ualeat con-
sequentia hæc; quod, ubi est intemperies, cal. & sic. in
hepate; ibi sit morbus gallicus. Quia lepra, & alij eius-
modi morbi; proueniunt ab intemperie, cal. & sic. hepa-
tis; sed secundum diuersos gradus impressiōis, diuersas
facit ægritudines. Ideo cum hic sit intemperies, cal. &
sic. hepatis; per illam communem dignitatem (contraria
contrarijs curantur) contrarijs debetis procedere. Sed,
cum hic sit intemperies; est etiam plenitudo in toto, quod
inducant, dolores, pustule, ulcera, gummæ, & defluxus
pilorum; quoniam ista sunt signa fluxionis; fluxio au-
tem est cum materia; ergo, si est fluxio; adest etiam ma-
teria. Sed, ubi adest materia; sumitur alia indicatio cu-
randi in eodem fundamento. Multitudo; autem curatur,
& tollitur; suo contrario, scilicet euacuatione. sic enim
fit à natura morbi, à quo sumuntur duæ indicationes.
una; euacuandi. altera; alterandi. Sed, à qua natura inci-
piendum est? Videatis Gal. in tertio uersu. ubi inquit,
quod ab ea debemus incipere, sinè qua reliqua nō potest
tollī. Hic autem; remouenda est multitudo; & mala tem-
peries, existens in hepate; Ideo debetis uos ab euacuatio-
ne incipere. Quia, nisi euacuetis humorem peccantem;
non poteritis alterare ipsum hepar. Primò igitur eua-
cuabitis; deinde contrarijs alterabitis. Sed, quia exacte
non potest tolli hæc intemperies propter impressiōem,
quia forma huius ægritudinis est etiam ignota nobis; ideo
ad antidota recurredum, quod est lignum Indicum; quod
expe-

experientia constat tollere istum morbum; non propter
qualitates manifestas; sed quia tale. id est; à proprietate
occulta, & à forma specifica, & hoc est, quia non attin-
gimus ultimum gradum lapsus, & formæ huius morbi.
Nam, si cognosceremus formas específicas cuiuslibet ue-
strum; cognosceremus etiam cognitiones cuiuslibet. Ve-
rum; quia ultimæ formæ morborum, & maximè istius,
& aliorum; sunt nobis ignotæ; ideo coniectura tantum,
& à posteriori; est procedendum. & ideo inuentum est
hoc lignum, quod formæ huius morbi est contrarium.
Quia uidemus; quod quicumq; hoc assumpserunt, serua-
tis seruandis; & si non prima uice, saltem secunda, ter-
tia uel etiam quarta; assumptione; sanati sunt, nisi ipsi
sint tabidi, & calida, siccaq; intemperies, in corde iam
sit confirmata. Quia tunc non recipit curationem. Sed,
ubi nō sit in corde impressa illa uenenosa qualitas, et uo-
bis ægri; et asidētes, et instrumenta; cōmoda fuerint; om-
nes prorsus sanabitis. et diximus; abstinendū esse omnino
à decocto ligni ex uino. Diximusq; quod cōueniret, nisi
esset periculū illud de uenenis; cūm. s. corpus esset admodū
refrigeratū; uel propter lōgitudinē ægritudinis, quæ re-
soluerit calorē inatū. Vel propter aliā causam calor; &
si, quod generat ille, illud adustū generat, quia alteratum
est; tamē si dabit is uinū; cūm sit calidū calefaciet; et pene-
trabit p partes, ad quas aqua, pp maximā pituitæ copiā
nō posset penetrare. Præterea; uinū cōfortat spiritus, et
calorē innatū. et sic; manifestissimè calefacit. Necnō pro-
pter qualitates manifestas, et uini, et ligni; et propter for-
mam

DE MORBO

nam specificam ligni; morbum, tollit, & sanat. Sed uideamus, an illa medicamēta cal. ut cinnamomum, conueniāt. Dico, quod non. Quia non debent qualitates manifeste augeri ita; ut superent illius formam specificam; sed potius corrigi. Quia, si augetis qualitates manifestas; adderetis qualitatem igneam ipsi decocto. & si exhibueritis iuueni; & homini temperaturæ, cal. & sic. uel in tempore tali; plurimum ledetis. An uerò medicamenta, quæ euacuant; conueniant, tam in decocto cum aqua, quàm cū uino? Dico, quod non. Quare? quoniam iam dixi; quod hoc lignum agit, & tollit morbum; à forma. Si sic; ergo totum debet prius esse euacuatum, antequàm exhibeatur quò omnia impedimenta sint ablata, ut forma sua possit bene agere. Si igitur erit euacuatum, & uelis euacuare; non, nè contra, Hipp. & Gal. & rationem, & contra omnes facies? Nam, quid est deterius, quàm medicinas soluentes purgato corpori exhibere? Quod ita sic uidēs Hipp. in eo Aphor. Helleborum dare purgatis; conuulsionēs facit. Quòd, si non fuerit euacuatum; non debet exhiberi istud decoctum, quia alteratio non debet cum euacuatione permisceri. nam, si fuerit mala complexio in aliquo membro; quis est tam rudis medicus, qui prius nō uelit euacuare, deinde alterare membrum. Sic & uos facere debetis. Non autem permiscere euacuantia cum alterantibus; quia illa alterantia non poterunt agere. Ideo caueatis ab hoc usu, quia pessimus est. Vacuate prius; deinde alterate, & nunquàm conuenit uti isto decocto cū medicamentis, euacuantibus, & soluentibus; raro etiam

CHIT

a
t.
e
=
id
=
n
e
n
d
go
ur
Sit
re;
ra
as
ēs
uul
bet
um
in
nō
fa
al
deo
s; de
cū
iam
cū

idea

quod ab
la. gerat

157

866

DE VITIS

2